

UVOD

Znanost na kraju stoljeća

Prije stotinu godina, dok se devetnaesto stoljeće približavalo kraju, znanstvenici diljem svijeta bili su uvjereni da su došli do točne slike fizičkog svijeta. Kao što je to fizičar Alastair Rae rekao: "Krajem devetnaestog stoljeća čini se da su osnovni fundamentalni principi koji upravljaju ponašanjem fizičkog svijeta bili poznati."¹ Doista, mnogi su znanstvenici tvrdili da će proučavanje fizike uskoro biti završeno: nikakva velika otkrića nisu bila pred njima, samo detalji i završne dorade.

Ali kasno u zadnjem desetljeću, nekoliko neobičnosti izišlo je na vidjelo. Rontgen je otkrio zrake koje su prolazile kroz tkivo; kako ih nisu mogli objasniti, nazvali su ih X zrakama. Dva mjeseca kasnije Henri Becquerel slučajno je otkrio da grumen rudače urana emitira nešto što zamagljuje fotografske ploče. A elektron, nosilac elektriciteta, otkriven je 1897.

Ipak, uzevši sve u obzir, fizičari su ostali smireni, očekujući da će te neobičnosti naposljetku biti objašnjene postojećom teorijom. Nitko nije mogao predvidjeti da će njihov samodopadni pogled na svijet biti iznenada prevrnut naglavce, stvarajući jednu sasvim novu koncepciju univerzuma i posve nove tehnologije koje će na nezamisliv način transformirati svakodnevni život dvadesetog stoljeća.

Da ste fizičaru iz 1899. godine rekli da će u 1999., stotinu godina kasnije, pokretne slike diljem svijeta biti odašiljane u domove sa satelita na nebu, da će bombe nezamislive snage prijetiti živim bićima, da će antibiotici ukinuti zarazne bolesti, ali da će bolesti uzvratiti udarac, da će žene imati pravo glasa i tablete kojima mogu kontrolirati reprodukciju, da će milijuni ljudi polijetati u zrak sva-

Alastair I. M. Rae, Kvantna fizika: iluzija ili stvarnost?

kog sata u letjelicama sposobnima da uzlete i slete bez čovjekova uplitanja, da će se Atlantski ocean moći prelaziti brzinom od tri tisuće dvjesto km/h, da će čovjek otputovati na Mjesec i zatim izgubiti interes, da će se pod mikroskopima moći vidjeti pojedinačni atomi, da će ljudi nositi telefone teške samo nekoliko grama i razgovarati svugdje u svijetu bez žica, ili da će većina tih čuda ovisiti o spravicama veličine poštanske marke, koje koriste novu teoriju nazvanu kvantna mehanika - da ste rekli sve to, taj bi vas fizičar gotovo sigurno proglasio ludim.

Većina ovih izuma nije se mogla predvidjeti 1899., jer je prevladavajuća znanstvena teorija tvrdila da su nemogući. A za izume koji nisu bili nemogući, kao na primjer, zrakoplovi, raspon njihove krajnje upotrebe prelazio bi tadašnje sposobnosti shvaćanja. Moglo se zamisliti avion - ali deset tisuća aviona istodobno u zraku bilo bi posve nezamislivo.

Stoga se opravdano može reći da čak ni najinformiraniji znanstvenici na pragu dvadesetog stoljeća nisu imali pojma o tome što dolazi.

o o o

Sad, kad se nalazimo u dvadeset prvom stoljeću, situacija je čudnovato slična. Još jedanput, fizičari vjeruju da je fizički svijet objašnjen, da nam ne predstoje daljnje revolucije. Zbog prijašnjih iskustava, oni to svoje mišljenje više ne izražavaju javno, ali ipak razmišljaju upravo tako. Neki promatrači otišli su čak tako daleko da tvrde da je znanost kao disciplina završila svoj posao i da više nije ostalo ništa važno što bi znanost trebala otkriti.²

Ali kao što je kasno devetnaesto stoljeće davalo naznake o tome što dolazi, tako je i kasno dvadeseto stoljeće osiguralo uvid u budućnost. Jedan od najznačajnijih pokazatelja je interes za takozvanu kvantnu tehnologiju. Radi se o trudu na mnogim poljima da se stvori nova tehnologija koja se koristi fundamentalnom prirodom subatomske realnosti i obećava da će revolucionirati naše shvaćanje mogućeg.

Kvantna tehnologija glatko proturječi našem zdravorazum-skom poimanju načina na koji svijet funkcionira. Takva tehnologija

John Horgan, Kraj znanosti.

postulira svijet u kojem kompjuteri rade a da ih se ne uključi, a stvari se nalaze a da ih se i ne traži. Svijet u kojem se nevjerojatno snažan kompjuter može izgraditi iz jedne jedine molekule; u kojem se informacije trenutačno prenose između dviju točaka, bez žica ili komunikacijskih mreža; udaljeni se objekti proučavaju bez dodira; kompjuteri obavljaju svoje kalkulacije u drugim univerzumima. I te-leportacija, stvar koju znamo iz znanstveno-fantastičnih filmova, uobičajena je i koristi se na mnogo različitih načina.

U devedesetim godinama dvadesetoga stoljeća, istraživanja u okvirima kvantne tehnologije počela su pokazivati rezultate. Godine 1995. kvantne, visokoosigurane poruke poslone su na daljinu od 13 kilometara, najavljujući da će kvantni Internet biti napravljen u ovom stoljeću. U Los Alamosu fizičari su izmjerili debljinu ljudske vlasi koristeći lasersku zraku koja ni u jednom trenutku zapravo nije obasjala dlaku, već je samo to mogla. Ovaj bizarni, činjenicama suprotni rezultat, inicirao je novo polje detekcije oslobođeno interakcije: ono što je nazvano "nalaženje nečega bez traženja".

A 1998. kvantna teleportacija demonstrirana je u tri laboratorija u svijetu - u Innsbrucku, Rimu i Cal Techu³. Fizičar Jeff Kimble, koji se nalazi na čelu tima iz Cal Techa rekao je da bi se kvantna teleportacija mogla primijeniti na čvrste objekte: "Kvantno stanje jednog bića moglo bi se transportirati na drugo biće... Mi mislimo da znamo kako to napraviti." Kimble nije sugerirao da mogu teleportirati ljudsko biće, ali je pretpostavio da bi netko mogao pokušati s bakterijom.

Te kvantne nebičnosti koje se opiru logici i zdravom razumu dobile su malo pažnje u javnosti, no to će se promijeniti. Prema nekim procjenama, do prvog desetljeća u novog stoljeća većina fizičara u svijetu radit će na nekom aspektu kvantne tehnologije.

o o o

Zbog svega toga nije iznenađujuće da se sredinom 90-ih nekoliko korporacija počelo baviti kvantnim istraživanjima. Kompanija Fujitsu Quantum Devices⁴ osnovana je 1991. IBM je oformio kvantni istraživački tim 1993., pod vodstvom Charlesa Bennetta, pionira na

3 Virginia Polytechnic Institute and State University - politehnički institut i državno sveučilište u SAD-u, savezna država Virginia, Blackburg.

4 Fujitsu kvantne naprave.

tom području. ATT5 i ostale kompanije uskoro su im se pridružile, kao i sveučilišta kao što je Cal Tech, i vladina postrojenja poput Los Alamosa. To je također učinila i istraživačka kompanija u Novom Meksiku pod nazivom ITC. Smješten na samo sat vožnje od Los Alamosa, ITC je ostvario značajan napredak već početkom ovog desetljeća. Zaista, sada je jasno da je ITC bio prva kompanija koja je imala praktičnu, upotrebljivu aplikaciju koja je koristila naprednu kvantnu tehnologiju 1998. godine.

U retrospektivi, kombinacija čudnovatih okolnosti - i znatne količine sreće - bilo je to što je ITC-u osiguralo vodstvo u dramatičnoj novoj tehnologiji. Iako je kompanija zauzela stav da su njihova otkrića bila posve dobroćudna, njihova takozvana spasilačka ekspedicija pokazala je opasnosti vrlo jasno. Dvoje je ljudi umrlo, jedna je osoba nestala, a jedna je pretrpjela ozbiljne ozljede. Zasigurno, za mlade postdiplomce koji su otišli na tu ekspediciju ova nova kvantna tehnologija, najvestitelj dvadeset prvog stoljeća, pokazala se svakakvom, samo ne dobroćudnom.

5 Najpoznatija sjevernoamerička telekomunikacijska kompanija.

Tipičan primjer privatnog rata dogodio se 1357. godine. Sir Oliver od Vannesa, engleski vitez, plemenitaš i čovjek od karaktera, zauzeo je gradove Castlegard i La Roque kraj rijeke Dordogne. Po svim navodima taj "posuđeni plemić" vladao je pravedno i dostojanstveno i bio omiljen u narodu. U travnju, zemlju sir Olivera napale su divlje horde od dvije tisuće briganda, odbjeglih vitezova pod komandom Arnauta od Cervole, raspopljenog redovnika poznatog kao "Vrhovni svećenik". Nakon što je spalio Castlegard do temelja, Cervole je srušio obližnji samostan Sainte-Mere sa zemljom, ubio redovnike i uništio poznati mlin na rijeci Dordogne. Cervole je zatim progonio sir Olivera do tvrđave-grada La Roquea, gdje je uslijedila strašna bitka.

Oliver je branio svoj dvorac vješto i srčano. Suvremene teorije pripisuju Oliverove uspjehe njegovu vojnom savjetniku Edvardusu od Johnesa. Malo se zna o tom čovjeku, oko kojega je narasla mitologija poput one o Merlinu: pričalo se da je mogao nestati u bljesku svjetlosti. Kroničar Audreim kaže da Johnes potječe iz Oxforda, no druge teorije tvrde da je bio Milanez. Budući da je putovao s timom mladih pomoćnika, najvjerojatnije je bio putujući stručnjak koji se iznajmljivao onome tko bi platio za njegove usluge. Bio je podučan upotrebi baruta i artiljerije, tehnologiji novoj za to vrijeme...

Naposljetku, Oliver je izgubio svoj neosvojivi dvorac kad je špijun otvorio unutrašnji prolaz i pustio vojnike Vrhovnog svećenika da uđu. Takve su izdaje bile tipične za složene intrige onoga vremena.

Iz knjige Stogodišnji rat u Francuskoj, M.D. Backes, 1996.

CORAZO

"Onaj tko nije šokiran kvantnom teorijom, ne razumije je."

NEILS BOHR, 1927.

"Nitko ne razumije kvantnu teoriju."

RICHARD FEYNMAN, 1967.

Nikako nije smio krenuti tom prečicom.

Dan Baker se trzao dok je njegov novi Mercedes S500 odsko-kivao po zemljanom putu koji je vodio dublje u rezervat Navaho u sjevernoj Arizoni. Oko njih je pejzaž postajao sve jednoličniji: udaljene crvene visoravni na istoku, ravna pustinja rasprostirala se na zapad. Prošli su kraj sela prije pola sata - prašnjave kuće, crkva i mala škola nagurane uza stijenu - ali otad nisu baš ništa vidjeli, čak ni ogradu. Samo praznu crvenu pustinju. Nisu vidjeli nijedan automobil već jedan sat. Sada je bilo podne, sunce je blještalo u njih. Baker, četrdesetjednogodišnji građevinar iz Phoenixa, počeo se osjećati nelagodno. Pogotovo zato što je njegova supruga, arhitektica, bila jedna od onih umjetničkih tipova koji nisu bili praktični u stvarima kao što su benzin i voda. Spremnik za benzin bio mu je napola prazan, a i auto se počeo pregrijavati.

"Liz," rekao je, "jesi li sigurna da je ovo pravi put?" Sjedeći pokraj njega, njegova je žena bila nagnuta nad

kartom, prateći rutu prstom. "Morao bi biti", rekla je. "Vodič kaže da je šest i pol kilometara nakon skretanja za kanjon Corazon."

"Ali prošli smo kanjon Corazon prije dvadeset minuta. Sigurno smo ga promašili."

"Kako bismo mogli promašiti trgovačku stanicu u pustinji?" rekla je.

"Ne znam." Baker je buljio u put ispred sebe. "Ali ovdje nema ničega. Jesi li sigurna da to želiš? Mislim, možemo nabaviti izvrsne prostirače Navaho u Sedoni. U Sedoni se prodaju sve vrste prosti-rača."

"Sedona", šmrncula je, "nije autentična."

"Naravno daje autentična, draga. Prostirač je prostirač."

"Tkanje."

"U redu." Uzdahnuo je. "Tkanje."

"I ne, nije isto", rekla je. "Te trgovine u Sedoni drže turističko smeće - od najlona su, a ne od vune. Želim tkanje koje prodaju u rezervatu. I navodno trgovačka stanica ima staro Hosteen Klahovo tkanje iz dvadesetih koje prikazuje pješčani crteži. I ja ga želim."

"U redu, Liz." Osobno, Baker nije vidio zašto bi im bio potreban još jedan Navaho prostirač - tkanje - uopće. Već su ih imali dvadesetak. Imala ih je po cijeloj kući. I spremnjene po ormarima, također.

Nastavili su se voziti u tišini. Put ispred njih bliještao je na vrućini, pa je izgledao kao srebrno jezero. A bilo je i fatamorgana, kuća ili ljudi koji su se pojavljivali na cesti, ali kad bi se približili, nije bilo ničega.

Dan Baker ponovno je uzdahnuo. "Sigurno smo ga prošli."

"Hajde da pokušamo još nekoliko kilometara", rekla je njegova žena.

"Koliko još?"

"Ne znam. Još nekoliko."

"Koliko još, Liz? Odlučimo sad koliko daleko želimo ići s tom stvari."

"Još deset minuta", rekla je.

"U redu," rekao je on, "deset minuta."

Gledao je na kazaljku za benzin kad je njegova žena naglo rukom prekrila usta i rekla: "Dan!" Baker je vratio pogled na cestu taman na vrijeme da vidi obris u prolazu - čovjeka, u smeđem, pokraj ceste - i čuje glasan, mukao udarac uz bok auta.

"O Bože!" rekla je. "Udarili smo ga!"

"Molim?"

"Udarili smo onog tipa."

"Ne, nismo. Prešli smo preko rupe."

Tradicionalni crtež Navaho Indijanaca, slikan različitim bojama u pijesku.

U retrovizoru je Baker mogao vidjeti muškarca koji je još uvijek stajao pokraj ceste. Lik u smeđem brzo je nestajao u oblaku prašine iza auta dok su se oni vozili dalje.

"Nismo ga mogli udariti", reče Baker. "Još uvijek stoji." "Dan, udarili smo ga. Vidjela sam." "Ne slažem se, draga."

Baker je ponovno pogledao u retrovizor. Ali sad više ništa nije vidio, osim oblaka prašine iza auta.

"Bolje da se vratimo", rekla je. "Zašto?"

Baker je bio prilično siguran da je njegova žena u krivu i da nisu udarili muškarca na cesti. Ali ako ga jesu udarili, i ako je bio čak samo neznatno ozlijeđen - samo porezotina na glavi, ogrebotina - onda je to značilo veliko odugovlačenje njihova puta. Neće nikako stići do Phoenixa do mraka. Bilo tko ovdje bio je nesumnjivo Navaho, morali bi ga odvesti u bolnicu, ili barem do najbližega većeg grada, što je bio Gallup, a to im je bilo izvan puta-

"Mislila sam da se želiš vratiti", rekla je.

"Želim."

"Pa vratimo se onda."

"Samo ne želim nikakve probleme, Liz."

"Dan, ne mogu vjerovati što govoriš."

Uzdahnuo je i smanjio brzinu. "U redu, okrećem. Okrećem."

Okrenuo je, pazeći da ne upadne u crveni pijesak uz cestu, i krenuo nazad putem kojim su došli.

o o o

"O, Isuse."

Baker je zaustavio auto i "iskočio u oblak automobilske prašine. Zadahtao je kad je osjetio udar vrućine na svom licu i tijelu. Ovdje je sigurno 50 stupnjeva, pomislio je.

Kad se prašina raščistila, vidio je muškarca kako leži pokraj ceste i pokušava se dići oslanjajući se na lakat. Tip je bio klimav, oko sedamdesete, proćelav i s bradom. Koža mu je bila blijeda, nije izgledao kao Navaho.

Njegova smeđa odjeća bila je krojena kao dugačka halja. Možda je svećenik, pomislio je Baker.

"Jeste li dobro?" rekao je Baker dok je pomagao čovjeku da sjedne na zemljanu cestu.

Starac je zakašljao. "Da. Dobro sam."

"Želite li ustati?" rekao je. Laknulo mu je kad je vidio da nema krvi.

"Za minutu."

Baker je pogledao uokolo. "Gdje vam je auto?" rekao je.

Čovjek je ponovno zakašljao. Glava mu je mlitavo visjela, buljio je u zemljanu cestu.

"Dan, mislim da je ozlijeđen", reče njegova žena.

"Da", reče Baker. Starije svakako djelovao zbunjeno. Baker je ponovno pogledao uokolo: nije bilo ničega do gole pustinje koja se u svim smjerovima protezala u blještavu izmaglicu.

Nikakva auta. Ničega.

"Kako je dospio ovamo?" reče Baker.

"Hajde," reče Liz, "moramo ga odvesti u bolnicu."

Baker je stavio svoje ruke pod čovjekova pazuha i pomogao mu da stane na noge. Odjeća mu je bila teška, napravljena od materijala sličnog filcu, ali nije se znojio na vrućini. Zapravo, tijelo mu je bilo hladno, gotovo studeno.

Stari se poprilično oslonio na Bakera dok su prelazili cestu. Liz je otvorila stražnja vrata. Starac je rekao:

"Mogu ići. Mogu prići."

"U redu. Dobro." Baker ga je polako spustio na stražnje sjedalo.

Čovjek je legao na kožu, sklupčavši se u položaj fétusa. Ispod halje je nosio uobičajenu odjeću: traperice, kariranu košulju, teni-sice Nike. Zatvorio je vrata, a Liz je sjela na prednje sjedalo. Baker je oklijevao, zadržavši se vani na vrućini. Kako je bilo moguće da je stari tip bio ovdje posve sam? I nosio svu tu odjeću a nije se znojio?

Kao da je upravo izašao iz auta.

Pa, možda je vozio. Možda je zaspao. Možda mu je auto skrenuo s ceste i imao nezgodu. Možda je netko još uvijek zarobljen u autu.

Čuo je starog kako mrmlja: "Ostavio, nisam smio. Vрати se, uzmi sve."

Baker je prešao cestu da baci pogled. Prekoračio je preko goleme rupetine i na trenutak pomislio da je pokaže supruzi, a zatim odustao od toga.

Izvan ceste nije vidio nikakve tragove guma, ali je jasno vidio starčeve otiske nogu u pijesku. Otisci su vodili od ceste prema pustinji. Tridesetak metara dalje, Baker je vidio obrub arroyoa, klisure usječene u okoliš. Činilo se da otisci dolaze odande.

Stoga je slijedio otiske natrag do klisure, stao na rubu i pogledao dolje. Nije bilo auta. Nije vidio ništa osim zmijske koja je vijugala između stijena odmičući se od njega. Zadržao je.

Nešto bijelo zapelo mu je za oko, nešto što se sjajilo na suncu nekoliko metara dalje niz padinu. Baker se četveronoške spustio kako bi bolje vidio. Bio je to četverokutni komadić bijele keramike, veličine oko dva i pol centimetra. Izgledao je kao električni izolator. Baker ga je pokupio i iznenadio se kad je otkrio da je hladan na dodir. Možda se radilo o jednom od onih novih materijala koji ne apsorbiraju toplinu.

Gledajući pažljivo u keramiku, vidio je slova ITC otisnuta na rubu. A bio je tu i nekakav gumb smješten sa strane. Pitao se što bi se dogodilo da pritisne gumb. Stojeći na vrućini, s golemim kamenjem uokolo, pritisnuo ga je.

Ništa se nije dogodilo.

Opet ga je pritisnuo. Opet ništa.

Baker se uspeo van iz klanca i otišao nazad do auta. Stari je spavao, glasno hrčući. Liz je gledala na kartu.

"Najbliži veći grad je Gallup."

Baker je pokrenuo motor. "Onda, idemo u Gallup."

o o o

Opet na glavnoj cesti, išli su brže, krećući se na jug prema Gallupu. Stari je još uvijek spavao. Liz gaje pogledala i rekla: "Dan..."

"Stoje?" "Vidiš mu ruke?" "Što s njima?" "Vrhovi prstiju."

Baker je odvratio pogled s ceste i brzo ga usmjerio na stražnje sjedalo. Vrhovi starčevih prstiju bili su crveni do drugog članka. "Pa? Opeklo gaje sunce."

"Samo na vrhovima? Zašto ne cijele ruke?" Baker je slegnuo ramenima.

"Prsti mu prije nisu bili takvi", rekla je. "Nisu bili crveni kad smo ga pokupili."

"Dušo, vjerojatno samo nisi to primijetila."

"Jesam, primijetila sam, jer je imao manikirane nokte. I pomislila sam kako je zanimljivo da neki stari tip u pustinji ima manikirane nokte."

"A-ha." Baker je bacio pogled na sat. Pitao se koliko će dugo morati ostati u bolnici u Gallupu. Satima, vjerojatno.

Uzdahnuo je.

Put se nastavljao ravno ispred njih.

Na pola puta do Gallupa, stari se probudio. Zakašljao je i rekao: "Jesmo došli? Kud" smo pošli?"

"Kako se osjećate?" reče Liz.

"Osjećam? Teturam. Dobro, posve dobro."

"Kako se zovete?" reče Liz.

Čovjek je trepnuo prema njoj. "Kvondam sjena, zabranjena."

"Ali kako se zovete?"

Čovjek je rekao: "Ime isto, krivnja, čisto."

Baker reče: "Sve rimuje."

Ona je rekla: "Primijetila sam, Dan."

"Gledao sam tv emisiju o tome", reče Baker. "Rimovanje znači da je šizofrenik."

"Rimovanje je zimovanje", stari čovjek je rekao. A zatim je počeo glasno pjevati, gotovo vičući na melodiju stare pjesme Johna Denvera⁷:

Kvondam sjena, zabranjena

u mjestu koje me zanima stari Black Rocky, seoski put kvondam sjena, zabranjena.

"O, čovječe", reče Baker.

"Gospodine," reče Liz ponovno, "možete li mi reći kako se zovete?"

7 Radi se o pjesmi Countrj Road.

"Niobij može završiti s pobij. Zeznute osobitosti ne dopuštaju ravnopravnosti."

Baker je uzdahnuo. "Dušo, ovaj tip je lud."

"Ludak bilo kojeg drugog imena bi smrdio poput nogu."

Ali njegova žena nije htjela odustati. "Gospodine? Zna li kako se zovete?"

"Zovi Gordona", rekao je čovjek, sad vičući. "Zovi Gordona, zovi Stanlevja. Sve je to familija."

"Ali gospodine-"

"Liz," reče Baker, "ostavi ga na miru. Pusti ga da dođe k sebi, u redu? Još uvijek je duga vožnja pred nama."

Tuleći, starac je pjevao: "Prema mjestu koje me zanima, stara crna magija, sve je to tragedija, seoska pjena, zamagljena." I odmah nastavio istu pjesmu ispočetka.

"Koliko smo daleko?" reče Liz. "Ne pitaj."

000

Nazvao je da dolazi i kad je zaustavio Mercedes ispod crveno-bež obojenog trijema hitne službe bolnice McKinley, ondje su ih već čekali bolničari s nosilima na kotačima. Starac je ostao miran dok su ga polako spuštali na nosila, ali čim su ga počeli vezivati sigurnosnim remenjem, uznemirio se i zavikao: "Odvezite me, odvezite me!"

"To je zbog vaše sigurnosti, gospodine", reče jedan bolničar. "To vi kažete, znam da lažete! Sigurnost je utočište hulja!"

Baker je bio impresioniran načinom na koji su bolničari obavljali svoj posao oko tipa, nježno, ali ipak čvrsto vežući ga sigurnosnim remenjem. Bio je jednako impresioniran malenom tamnokosom ženom u bijelom ogrtaču koja im se pridružila. "Ja sam Beverly Tsosie", rekla je rukujući se s njima. "Ja sam dežurna liječnica." Bila je vrlo mirna, iako je čovjek na kolicima nastavio vikati dok su ga odvozili unutra. "Kvondam sjena, zabranjena..."

Svi u čekaonici su ga gledali. Baker je vidio dječaka od deset ili jedanaest godina, s rukom u povezu zavezanom oko vrata, koji je sjedio u stolici sa svojom majkom i gledao čovjeka sa zanimanjem. Dečko je nešto šapnuo svojoj majci.

Starije pjevao: "U mjestu koje me zanima..."

Doktorica Tsosie reče: "Koliko je dugo ovakav?"

"Od početka. Otkad smo ga pokupili."

"Osim kad je spavao", reče Liz.

"Je li bio bez svijesti u nekom trenutku?"

"Nije."

"Mučnine, povraćanje?"

"Ne."

"A gdje ste ga našli? Iza kanjona Corazon?"

"Oko desetak, petnaestak kilometara iza."

"Prilično je pusto tamo", rekla je.

"Poznajete taj kraj?" rekao je Baker.

"Odrasla sam tamo." Malo se osmjehnula. "Ja sam Chinle⁸."

Odvezli su starog koji se još uvijek derao, kroz dvokrilna vrata. Doktorica Tsosie je rekla: "Ako pričekate ovdje, vratit ću se čim saznam nešto. Vjerojatno će potrajati neko vrijeme. Možda biste mogli otići na ručak."

Beverly Tsosie bila je stalno zaposlena u Sveučilišnoj bolnici u Al-baquerqueju, ali u posljednje vrijeme dolazila je u Gallup dva dana u tjednu da bude sa svojom starom bakom, i tim je danima radila jednu smjenu u hitnoj službi bolnice McKinlev kako bi zaradila dodatni novac. Sviđala joj se ta bolnica, sa svojim modernim eksterijerom obojenim u žarke crvene i bež pruge. Bolnica se doista brinula za ljude u tom kraju. A i sviđao joj se Gallup, grad manji od Albaquerqueja, i mjesto gdje se osjećala sigurnije s plemenskim porijeklom.

Većinom su dani u hitnoj službi bili uglavnom mirni. Zato je dolazak ovog starog čovjeka, koji je bio uznemiren i derao se, prouzročio zbrku. Prošla je kroz zastor u ograđeni odjeljak gdje su mu bolničari već skinuli smeđe filcane halje i Nike tenisice. Ali starac se još uvijek otimao, borio se s njima, pa su ga morali ostaviti zavezana. Rezali su mu traperice i kariranu košulju kako bi ih skinuli s njega.

Indijansko pleme.

Nancy Hood, starija odjelna sestra, rekla je kako nije važno jer je njegova košulja ionako imala veliku grešku: preko džepa je išla neravna crta gdje se uzorak nije poklapao. "Već ju je poderao i ponovno sašio. I to prilično šlampavo, ako mene pitate."

"Ne", rekao je jedan od bolničara, držeći košulju ispred sebe. "Nikad nije ponovno šivana, sve je jedan komad tkanine. Čudno, uzorak se ne poklapa jer je jedna strana veća od druge..."

"Svejedno, neće mu nedostajati", rekla je Nancy Hood, i bacila košulju na pod.

Okrenula se prema Tsosievoj. "Želite li ga pokušati pregledati?"

Čovjek je bio previše nemiran. "Ne još. Uvedite mu infuziju u obje ruke. I pretražite mu džepove. Provjerite ima li ikakav dokument. Ako nema, uzmite mu otiske prstiju i pošaljite u Washington, možda ga tamo imaju u banci podataka."

o o o

Dvadeset minuta kasnije Beverly Tsosie je pregledavala klinca koji je slomio ruku uklizavajući u treću9. Nosio je naočale, izgledao kao štreber i činilo se daje gotovo ponosan na svoju sportsku ozljedu.

Nancy Hood im je prišla i rekla: "Pretražili smo nepoznatog." "I?"

"Ništa što bi pomoglo. Nikakvog novčanika, nikakvih kreditnih kartica ni ključeva. Jedina stvar koju je imao kod sebe je ovo." Pružila je Beverly savijen komad papira. Na njemu je bilo nešto što je izgledalo kao kompjuterski ispis sa čudnovato iscrtanim točkama u mrežolikom uzorku. Na dnu je bilo napisano:

"sam.ste.mere."

"Samstemere? Znači li ti to nešto?"

Hoodova je odmahнула glavom. "Ako mene pitate, tip je psi-hotičan."

Beverly Tsosie reče: "Pa, ne smijem mu dati sredstvo za smirenje dok ne znamo što mu se zbiva u glavi. Bolje da mu poslikamo lubanju da isključimo lomove i hematome."

Misli se na treću bazu u bejzbolu.

"Radiologija se preuređuje, sjećaš se Bev? Za rendgenske snimke trebat će cijela vječnost. Zašto ga ne pošalješ na MR10? Skeni-raj cijelo tijelo i imat ćeš sve."

"Naruči ga", reče Tsosiejeva.

Nancy Hood se okrenula kao da će otići. "Oh, i iznenađenja li, Jimmy iz policije je ovdje."

o o o

Dan Baker bio je nemiran. Baš kao stoje i predvidio, morali su provesti sate i sate sjedeći u čekaonici bolnice McKinlev. Nakon što su ručali - burrito i crveni umak od čilija - vratili su se upravo na vrijeme da vide policajca na parkiralištu koji je pregledavao njihov auto prelazeći rukom preko površine vrata. Samo to što ga je vidio, natjeralo je Bakera da se smrzne. Razmišljao je o tome da odšeta do murjaka, ali je odustao. Umjesto toga vratili su se u čekaonicu. Nazvao je svoju kćer i rekao joj da će zakasniti; u stvari, možda čak neće ni doći u Phoenix do sutra.

Nastavili su čekali. Napokon, oko četiri sata, kad je Baker krenuo prema prijemnom šalteru da se raspita za starca, žena mu je rekla: "Jeste li vi rođak?"

"Ne, ali-"

"Onda molim vas pričekajte ondje. Doktor će uskoro doći."

Vratio se i sjeo, uzdišući. Opet je ustao, otišao do prozora i pogledao svoj auto. Murjak je otišao, ali sad je ispod brisača bila poruka koja je lepršala na vjetru. Baker je odbubnjao prstima po prozorskoj dasci. Ti maleni gradovi, upadneš u nevolju, i svašta se može dogoditi. I što je duže čekao, duže je njegov um vrtio scenarije. Stari je bio u komi; nisu mogli napustiti grad dok se ne probudi. Stari je umro; optuženi su za ubojstvo na mah. Nisu bili optuženi, ali morali su se pojaviti na istrazi, za četiri dana.

Kad je netko napokon došao razgovarati s njima, to nije bila malena doktorica, nego murjak. Bio je to mladi policajac u dvadesetima, u pažljivo izglačanoj uniformi. Imao je dugačku kosu, a na njegovoj je pločici s imenom pisalo: JAMES WAUNKA. Baker se pitao kakvo je to ime. Hopi11 ili Navaho, vjerojatno.

10 Magnetska rezonanca, dijagnostički aparat.

11 Indijansko pleme.

"Gospodin i gospođa Baker?" Wauneka je bio vrlo pristojan, predstavio se. "Upravo sam bio s doktoricom. Završila je pregled, i rezultati MR-a su gotovi. Nema apsolutno nikakvih znakova da je udaren autom. A i ja sam osobno pregledao vaš auto. Nema znakova udarca. Mislim da ste možda prešli preko rupe na cesti i samo pomislili da ste udarili njega. Tamo je cesta prilično loša."

Baker je gledao u svoju ženu, koja je odbila pogledati ga u oči. Liz reče: "Hoće li s njim biti sve u redu?"

"Čini se tako, da."

"Znači, možemo ići" reče Baker.

"Dušo," Liz će, "nećeš li mu dati onu stvar koju si pronašao?"

"O da", Baker je izvadio mali keramički četverokut. "Našao sam ovo blizu mjesta gdje je on bio."

Murjak je u ruci preokrenuo četverokut. "ITC", rekao je, čitajući sa žiga sa strane. "Gdje ste to točno našli?"

"Tridesetak metara od ceste. Mislio sam da je tip možda bio u autu koji je sletio s ceste, pa sam provjerio. Ali nije bilo nikakvog auta."

"Još nešto?" "Ne. To je sve."

"Pa, hvala", reče Wauneka, spuštajući komad keramike u svoj džep. A zatim je zastao. "Oh, skoro sam zaboravio." Izvadio je komad papira iz džepa i pažljivo ga odmotao. "Ovo smo našli u njegovoj odjeći. Pitao sam se jeste li to ikada vidjeli."

Baker je letimično pogledao papir: hrpa točaka posloženih u geometrijskim oblicima. "Ne", rekao je. "Nisam to nikad prije vidio."

"Niste mu vi to dali?"

"Ne."

"Imate li ideju što bi to moglo biti?"

"Ne", reče Baker. "Ni najblažu."

"Pa, ja mislim da ja imam", reče njegova žena.

"Imate?" reče murjak.

"Da", reče ona. "Možete li, uh..." I uzme papir od policajca.

Baker je uzdahnuo. Sad je Liz bila arhitektica, promišljeno je škiljila u papir okrećući ga na sve strane, gledajući u točke naopačke i postrance. Baker je znao zašto. Pokušavala je odvući pažnju s činjenice da je bila u krivu, da auto jest prešao preko rupe na cesti, ipak, i da su potratili cijeli dan ovdje. Pokušavala je opravdati gutak vremena, nekako mu dati važnost.

"Da," napokon je rekla, "znam što je to. To je crkva." Baker je pogledao u točke na papiru. "To je crkva?"

"Pa, tlocrt crkve", rekla je. "Vidiš? Ovdje je dugačka os križa, crkvena lađa... Vidiš? Definitivno je crkva, Dan. A ostatak ove slike, četverokuti unutar četverokuta, svi pravocrtni, izgleda kao... znaš, ovo bi mogao biti samostan."

Murjak reče: "Samostan?"

"Da, mislim da je", reče ona. "A što je s oznakom na dnu? "sam.ste.mere". Nije li "sam" kratica za samostan? Kladim se da jest. Kažem vam, mislim daje samostan." Vratila je sliku murjaku.

Baker je napadno pogledao na sat. "Stvarno bismo trebali krenuti."

"Naravno", rekao je Wauneka, shvaćajući. Rukovao se s njima. "Hvala vam na pomoći. Oprostite zbog čekanja. Ugodan put."

Baker je čvrsto obuhvatio svoju ženu oko struka i poveo je van na popodnevno sunce. Sada je bilo svježije; baloni na topli zrak uzdizali su se na istoku. Gallup je bio balonaški centar. Krenuo je prema autu. Reklamni letak koji je lepršao na vjetrobranu oglašavao je rasprodaju nakita od tirkiza u lokalnoj trgovini nakitom. Izvukao ju je ispod brisača, zgužvao i sjeo za volan. Njegova je žena sjedila s rukama prekrštenima na prsima i buljila ispred sebe. Pokrenuo je motor.

Rekla je: "U redu, oprost." Ton joj je bio mrzovoljan, ali Baker je znao da je to sve što će dobiti.

Nagnuo se i poljubio je u obraz. "Ne", reče on. "Napravila si pravu stvar. Spasili smo starom život."

Njegova žena se nasmiješila.

Izašao je s parkirališta i uputio se prema glavnoj cesti.

U bolnici, starac je spavao, s licem djelomice pokrivenim maskom za kisik. Sad je bio miran; dala mu je blagi sedativ pa je bio opušten, a disanje mu je bilo lagano. Beverly Tsosie je stajala na dnu kreveta, raspravljajući o njemu s Joem Nietom, Mescalero Apačem koji je bio sjajan internist i vrlo dobar dijagnostičar. "Bijelac, oko sedamdeset godina star. Dovezen zbunjen, otupljenih osjetila, vrlo, vrlo dezorijentiran. Blago kongestivno zatajenje srca, pomalo povišeni enzimi jetre, drugo ništa."

"I nisu ga udarili autom?"

"Očito ne. Čudno. Kažu da su ga našli kako luta oko kanjona Corazon. Tamo kilometrima nema ničega ni u jednom smjeru."

"Pa?"

"Ovaj tip nema znakova da je bio izložen suncu, Joe. Nikakva dehidracija, nikakva ketoacidoza. Nije ga čak ni sunce opeklo."

"Misliš da ga je netko tamo ostavio? Umorivši se od djevice koji otima daljinski?" "Da. To mislim." "A što je s njegovim prstima?"

"Ne znam", rekla je. "Ima neku vrstu problema s cirkulacijom. Vrškovi prstiju su mu hladni, poprimaju ljubičastu boju, mogla bi ih čak zahvatiti gangrena. Što god da je, pogoršalo se otkad je u bolnici."

"Dijabetičar?"

"Ne."

"Ravnaudova bolest¹²?"

¹² Bolest krvnih žila pri kojoj zbog pretjerane reakcije na hladnoću prsti na rukama i nogama, rjeđe uši i nos, poprimaju blijedoplavu, a zatim jarkocrvenu boju; moguća je jaka bol, obamrlost i trnci.

"Ne."

Nieto je prišao krevetu, pogledao u prste. "Radi se samo o vrškovima prstiju. Oštećenja su distalna."¹³

"Dobro", reče ona. "Da nije bio u pustinji, nazvala bih to ozeb-linama."

"Jesi li ga testirala na teške metale, Bev? Jer ovo bi mogla biti toksična izloženost teškim metalima. Kadmij, ili arsen. To bi objasnilo vrškove prstiju, a i njegovu demenciju."

"Uzela sam uzorke. Ali teški metali idu u Sveučilišnu bolnicu u Albuquerqueju. Neću imati nalaze još sedamdeset dva sata."

"Ima li ikakve dokumente, povijest bolesti, bilo što?"

"Ništa. Prijavili smo ga odjelu za nestale osobe i poslali njegove otiske prstiju u Washington da ih provjere u njihovoj bazi podataka, ali to bi moglo potrajati tjedan dana."

Nieto je kimnuo. "A kad je bio uznemiren i brbljao, što je govorio?"

"Cijelo vrijeme je rimovao, uvijek iste stvari isponova. Nešto o Gordonu i Stanlevju. A onda bi rekao:

"Kvondam sjena zabranjena"."

"Ouondam? Nije li to latinski?" reče Nieto. Slegnula je ramenima. "Davno nisam bila u crkvi." "Mislim daje quondam riječ iz latinskog", reče Nieto,

A zatim su začuli nekoga kako govori: "Oprostite?" Bio je to klinac s naočalama u krevetu na suprotnoj strani sobe. Pokraj njega je sjedila njegova majka.

"Još uvijek čekamo da dođe kirurg, Kevine", Beverlv mu je rekla. "Tad ćemo ti moći namjestiti ruku."

"Nije govorio kvondam sjena""", reče klinac. "Govorio je "kvantna pjena.""

"Molim?"

"Kvantna pjena. Govorio je "kvantna pjena"."

Došli su do njega. Činilo se da se Nieto zabavlja. "A što je točno kvantna pjena?"

Distalno - suprotno proksimalnom, dalje od središta tijela.

Klinac ih je ozbiljno gledao, trepćući iza naočala. "Na vrlo malim, subatomskim dimenzijama, struktura prostor-vremena je nepravilna. Nije glatka, više je mjehuričasta i pjenasta. I zato što je to skroz dolje na kvantnom nivou, naziva se kvantna pjena."

"Koliko ti imaš godina?" upita Nieto.

"Jedanaest."

Njegova majka reče: "Puno čita. Otac mu je u Los Alamosu."

Nieto je kimnuo. "I u čemu je stvar s tom kvantnom pjenom, Kevine?"

"Ni u čemu nije stvar", reče klinac. "Jednostavno, takav je univerzum na subatomskom nivou."

"Zašto bi ovaj stari govorio o tome?"

"Zato što je on poznati fizičar", reče Wauneka prilazeći im. Letimično je pogledao komad papira koji je držao u ruci. "Upravo je ovo stiglo o doktoru fizike Josephu A. Traubu, starom sedamdeset jednu godinu, fizičaru materije. Specijaliziran za supravodljive metale. Njegovi poslodavci, ITC Istraživanja u Black Rocku, prijavili su da je nestao danas oko podneva."

"Black Rock? To je skroz tamo kraj Sandie." To je mjesto nekoliko sati udaljeno, u centralnom Novom Meksiku. "Kako je do-vraga ovaj tip dospio u kanjon Corazon u Arizoni?"

"Ne znam", reče Beverlv. "Ali on je-" Oglasio se alarm.

o o o

Dogodilo se brzinom koja je zapanjila Jimmvoja Wauneku. Stari je čovjek podigao glavu s kreveta, zabuljio se u njih, divljih očiju, a zatim je povratio krv. Njegova je maska za kisik postala žarkocrvena; krv je šikljala izvan maske, otječući u potocima preko obraza i brade, prskajući po jastuku i zidu. Začulo se krkljanje: gušio se u vlastitoj krvi.

Beverlv je već trčala s druge strane prostorije prema njemu. Wauneka je trčao za njom. "Okreni mu glavu!" govorio je Nieto, dolazeći do kreveta. "Okreni je!" Beverlv je već skinula masku za kisik i pokušavala okrenuti glavu starog čovjeka, ali on se otimao, borio se s njom, još uvijek krkljajući očiju razrogačenih od panike.

Wauneka se progurao kraj nje, zgrabio starčevu glavu objema rukama i snažno zavrnuo, okrećući mu tijelo na bok. Čovjek je ponovno povratio; krv je zašikljala po monitorima i po Wauneki. "Usi-saj!" povikala je Beverly, pokazujući prema cijevi na zidu. Wauneka je pokušao držati starog i zgrabiti cijev, ali pod je bio sklizak od krvi. Okliznuo se i uhvatio za krevet da se zadrži.

"Idemo, ljudi!" Tsosiejeva je povikala. "Trebam vas! Usisavanje!" Bila je na koljenima, gurajući prste u čovjekova usta, povlačeći mu jezik van. Wauneka se pridigao na noge i vidio Nieta kako mu pruža cijev za usisavanje. Zgrabio ju je prstima skliskim od krvi, i vidio Nieta kako okreće ventil na zidu. Beverly je uzela neopren-sku sondu, počela usisavati kroz starčeva usta i nos. Crvena krv je tekla kroz cijevi. Čovjek je teško uzdahnuo, zakašljao, ali postajao je sve slabiji.

"Ne sviđa mi se ovo," reče Beverly, "bolje da-" Alarmi monitora promijenili su zvuk u visok i jednoličan. Srčani zastoj.

"Dovraga", rekla je. Krv je bilo posvuda po njezinoj jakni i košulji. "Elektrode! Dodajte mi elektrode!" Nieto je stajao nad krevetom, držeći elektrode u ispruženim rukama. Wauneka se odmakao od kreveta dok se Nancy Hood probijala prema njima; sad su ljudi bili nagomilani posvud oko starca. Wauneka je osjetio oštar neugodan miris i shvatio da su se čovjekova crijeva ispraznila. Odjednom mu je postalo jasno da će stari umrijeti.

"Odmaknite se", rekao je Nieto, spuštajući elektrode prema dolje. Tijelo je poskočilo na stolu. Boce na zidu su se zatresele. Alarmi na monitorima i dalje su pištali.

Beverly reče: "Povuci zastor, Jimmy."

Pogledao je iza sebe i vidio klinca s naočalama prekoputa kako bulji otvorenih usta. Wauneka je povukao zastor do kraja.

o o o

Sat kasnije, iscrpljena Beverly Tsosie spustila se za stol u kutu kako bi napisala sažetak slučaja. Morat će biti neuobičajeno detaljan jer je pacijent umro. Dok je prstom prelazila po njegovu kartonu, Jim-my Wauneka je došao sa šalicom kave za nju. "Hvala", rekla je. "Inače, imaš li broj telefona one kompanije, ITC-a? Moram ih nazvati."

"Ja ću to učiniti umjesto tebe", reče Wauneka, nakratko zadržavajući ruku na njezinu ramenu. "Imala si težak dan."

Prije no što je mogla bilo što reći, Wauneka je otišao do sljedećeg stola, otvorio i prolistao svoj blok, te počeo okretati brojeve. Nasmiješio joj se dok je čekao da dobije vezu.

"ITC, Istraživanja."

Predstavio se, a zatim rekao: "Zovem zbog vašeg nestalog namještenika, Josepha Trauba."

"Trenutak, molim, spojiti ću vas s direktorom kadrovske službe."

Zatim je nekoliko minuta čekao da ga spoje. U pozadini je svirala glazba. Prekrio je slušalicu rukom i, što je ležernije mogao, rekao Beverly: "Jesi li slobodna večeras, ili ideš vidjeti baku?"

Nastavila je pisati, ne dižući pogled s kartona. "Idem vidjeti baku."

Lagano je slegnuo ramenima. "Mislio sam da je zgodno da pitam", rekao je.

"Ali ona ide rano leći. Oko osam sati."

"A tako?"

Nasmiješila se, još uvijek gledajući u svoje bilješke. "Da."

Wauneka se nacerio. "Pa, dobro."

"Dobro."

Telefon je opet kliknuo i čuo je ženu kako govori: "Pričekajte molim, spojiti ću vas s našim starijim potpredsjednikom, doktorom Gordonom."

"Hvala." Pomislio je, hej, stariji potpredsjednik.

Još jedan klik, a zatim grobni glas: "Ovdje John Gordon."

"Doktore Gordon, ovdje James Wauneka iz policije u Gallupu. Zovem vas iz bolnice McKinlev u Gallupu", rekao je. "Bojim se da imam loše vijesti."

Pogled kroz velike prozore ITC-ove sobe za sastanke pokazivao je žuto poslijepodnevno sunce kako se reflektira od pet stakleno-čelič-nih zgrada laboratorija istraživačkog centra u Black Rocku. U daljini su se nad udaljenom pustinjom oblikovali poslijepodnevni olujni oblaci. Ali u sobi je dvanaest članova ITC-ova odbora okrenulo leđa prozorima. Pili su kavu za stolom sa strane, razgovarajući međusobno dok su čekali da sastanak počne. Sastanci odbora uvijek su se protezali u noć, jer ih je predsjednik ITC-a, Robert Doniger, koji je bio na zlu glasu zbog svoje nesanice, zakazivao u to vrijeme. To što su članovi odbora, sve izvršni direktori i veliki kapi-talisti-poduzetnici ipak dolazili, bilo je priznanje Donigerovoj visokoj inteligenciji.

U tom trenutku Donigera se još uvijek čekalo. John Gordon, Donigerov potpredsjednik krupne tjelesne građe, mislio je da zna zašto. Još uvijek razgovarajući preko mobilnog telefona, Gordon se uputio prema vratima.

Nekoć je Gordon bio menadžer projekata u zračnim snagama američke vojske i još uvijek je imao vojničko držanje. Njegovo je plavo poslovno odijelo bilo svježije izglacano, a crne cipele ulaštene. Držeći svoj mobilni telefon uz uho, rekao je: "Shvaćam, policajce", i kliznuo kroz vrata.

Baš kao što je i mislio, Doniger je bio u hodniku, hodajući s jednog kraja na drugi poput hiperaktivnog djeteta, dok je Diane Kramer, ITC-ova glavna odvjetnica stajala sa strane i slušala ga. Gordon je vidio kako joj Doniger ljutito prijeti prstom po zraku. Očito ju je gadno gnjavio.

o o o

Robert Doniger imao je trideset osam godina, bio je sjajan fizičar i milijarder. Usprkos trbušini i sijedoj kosi, njegovo je ponašanje

ostalo mladenačko - ili nezrelo, ovisno o tome s kim ste razgovarali. Svakako, godine ga nisu omekšale. ITC mu je bio treća kompanija koju je izgradio od početka; od druge dvije se obogatio, ali stil upravljanja bio mu je oštar i opak kao što je oduvijek bio. Gotovo svi u kompaniji su ga se bojali.

U znak poštovanja prema sastanku odbora, Doniger je obukao plavo odijelo, odričući se svojih uobičajenih bez hlača i trenirke. No, činilo se da se u odijelu osjeća nelagodno, poput dječaka kojega su roditelji natjerali da se pristojno obuče.

"Pa, puno vam hvala, policajce Wauneka", rekao je Gordon u mobitel. "Mi ćemo sve srediti. Da. To ćemo odmah učiniti. Hvala vam još jednom." Gordon je jednim potezom zaklopio telefon i okrenuo se prema Donigeru. "Traub je mrtav, i tijelo mu je identificirano."

"Gdje?"

"U Gallupu. Ovo je bio murjak koji je nazvao iz Hitne službe."

"Što misle, od čega je umro?"

"Ne znaju. Misle da se radi o srčanom zastoju. Ali postojao je problem s njegovim prstima. Problem s cirkulacijom. Obavit će obdukciju. Zakon tako nalaže."

Doniger je prezirno odmahnuo rukom, u znak omalovažavanja. "Jebeš obdukciju. Obdukcija neće ništa pokazati. Traub je imao transkripcijske greške. Nikad to neće shvatiti. Zašto trošiš moje vrijeme s tim sranjem?"

"Jedan od tvojih namještenika upravo je umro, Bobe", rekao je Gordon.

"To je istina", rekao je Doniger hladno. "I znaš što? Mogu se jebati zbog toga. Žao mi je. O strašno, o grozno. Pošalji cvijeće. Samo riješi to, u redu?"

600

U ovakvim trenucima, Gordon bi duboko udahnuo i podsjetio se da se Doniger nije razlikovao od većine drugih agresivnih mladih poduzetnika. Podsjetio bi se da je iza sarkazma Doniger gotovo uvijek bio u pravu. I podsjetio bi se da se Doniger, u svakom slučaju, tako ponašao cijeli svoj život.

Robert Doniger je pokazivao rane znakove genijalnosti, proučavajući inženjerske udžbenike dok je još bio u osnovnoj školi. Kad je napunio devet godina, mogao je popraviti bilo koji električni aparat - radio ili televizor - prčkajući s vakuumskim cijevima i žicama dok stvar ne bi proradila. Kad je njegova majka izrazila zabrinutost da bi se mogao ubiti strujom, rekao joj je: "Ne budi idiot." A kad je umrla njegova omiljena baka, Doniger je suhih očiju obavijestio svoju majku da mu stara gospođa još uvijek duguje dvadeset sedam dolara i da očekuje da mu ih vrati.

Nakon što je u osamnaestoj godini na Sveučilištu Stanford diplomirao fiziku s najboljim ocjenama, Doniger se zaposlio u Fermi-labu blizu Chicaga. Dao je otkaz nakon šest mjeseci, rekavši direktoru da je "fizika subatomske čestice za drkadžije". Vratio se na Stanford, gdje je radio u polju za koje je smatrao da više obećava: supravodljivom magnetizmu.

To je bilo vrijeme kad su znanstvenici svih vrsta odlazili sa sveučilišta kako bi osnovali kompanije u kojima bi se iskoristila njihova otkrića. Doniger je otišao nakon jedne godine i osnovao Tech-Gate, kompaniju koja je proizvodila komponente za precizno urezivanje na čipove, otkrića do kojeg je Doniger došao gotovo usput. Kad su na Stanfordu prigovorili da je došao do tih otkrića dok je radio u njihovu laboratoriju, Doniger je rekao:

"Ako imate problema s tim, tužite me. U protivnom, začepite."

Donigerov je oštri menadžerski stil postao poznat upravo u TechGateu. Za vrijeme sastanaka sa znanstvenicima sjedio bi u kutu opasno nagnut u stolici i ispaljivao pitanja: "A što je s ovim?", "Zašto ne radite ovo?", "Zašto se ovo događa?" Ako bi ga odgovor zadovoljio, rekao bi: "Možda..." To je bila najveća pohvala koju je bilo tko mogao dobiti od Donigera. Ali ako mu se odgovor nije svidio - a obično nije - zarežao bi: "Ima li ičega u toj tvojoj glavi?", "Stremiš li ka tome da budeš idiot?", "Želiš li umrijeti glup?", "Nisi čak ni maloumnik." Kad je bio doista ozlovoljen, bacao bi olovke i bilježnice i vrištao: "Kretenčine! Svi ste vi jebene kretenčine!"

Namještenici u TechGateu trpjeli su ispade Smrtonosnog Marsa Donigera jer je bio briljantan fizičar, bolji od njih, zato što je znao s kojim se problemima njegova ekipa susreće i zato što je njegova kritika uvijek bila na mjestu. Koliko god neugodan bio, bolan

stil je funkcionirao; TechGate je nevjerovatno napredovao u dvije godine.

Godine 1984. prodao je svoju kompaniju za stotinu milijuna dolara. Te iste godine magazin Time svrstao ga je među pedesetak ljudi ispod dvadeset pete "koji će oblikovati ostatak stoljeća". Među njima su bili i Bili Gates i Steve Jobs¹⁴.

o o o

"Prokletstvo", rekao je Doniger, okrećući se prema Gordonu. "Moram li sve učiniti sam? Isuse. Gdje su našli Trauba?"

"U pustinji. U rezervatu Navaho." "Gdje točno?"

"Znam samo da su ga našli petnaestak kilometara od Cora-zona. Navodno je tamo prilično prazno."

"U redu", rekao je Doniger. "Onda reci Baretu iz osiguranja da odveze Traubov auto do Corazona i ostavi ga u pustinji. Neka probuši gumu i ode."

Diane Kramer pročitila je grlo. Bila je tamnokosa, u ranim tridesetima, odjevena u crni kostim. "Nisam sigurna u to, Bobe", rekla je svojim najboljim odvjetničkim tonom. "Mijenjaš dokaze?"

"Naravno da mijenjam dokaze! U tome i jest stvar! Netko će pitati kako je Traub dospio tamo. Zato ostavite njegov auto da ga nađu."

"Ali ne znamo točno gdje?"

"Nije važno gdje točno. Samo to učinite."

"To znači da će Baretto plus još netko znati za to..."

"I, koga briga? Nikoga. Samo to učinite, Diane."

Nastupila je kratka tišina. Kramerova je buljila u pod mršteći se, očito još uvijek nezadovoljna.

"Slušaj", rekao je Doniger, okrećući se prema Gordonu. "Sjećaš se kad je Garman trebao dobiti ugovor, a moja kompanija nije? Sjećaš se da je to procurilo u novine?"

"Sjećam se", reče Gordon.

Suosnivač kompanije Apple computers.

"Bio si tako zabrinut zbog toga", reče Doniger, blentavo se smijuljeći. Objasnio je Kramerovoj: "Garman je bio debela svinja. Onda je jako smršavio jer ga je žena stavila na dijetu. Mi smo dojavili novinama da Garman ima neoperabilni rak i da će se njegova kompanija povući. On je to porekao, ali nitko mu nije vjerovao zato što je tako izgledao. Mi smo dobili ugovor. Poslao sam veliku košaru s voćem njegovoj ženi." Nasmijao se. "Ali poanta je u tome, da nitko nikad nije saznao otkud je došla informacija. Sve je dopušteno, Diane. Posao je posao. Odvezite prokleti auto u pustinju."

Kimnula je, ali je još uvijek gledala u pod.

"A onda", rekao je Doniger, "želim saznati kako je dovraga Traub uopće dospio u prostoriju za prijenos. Jer je već previše puta odlazio i akumulirao je previše transkripcijskih grešaka. Prešao je svoj limit. Nije smio više putovati. Nije dobio odobrenje za prijenos. Imamo veliko osiguranje oko te prostorije. I kako je onda ušao?"

"Mi mislimo da je imao odobrenje od službe održavanja, da radi na strojevima", rekla je Kramerova. "Čekao je do večeri, između smjena, i uzeo jedan stroj. Ali sad sve to provjeravamo."

"Ne želim da provjerite", sarkastično će Doniger. "Želim da sredite, Diane."

"Sredit ćemo, Bobe."

"I bolje vam je, dovraga", reče Doniger. "Jer se ova kompanija sad suočava s tri značajna problema. I Traub je najmanji od njih. Ostala dva su velika. Ultra, ultravelika."

o o o

Doniger je oduvijek imao talent da vidi u budućnost. Još 1984. prodao je TechGate jer je predvidio da će kompjuterski čipovi "doći do svoje granice". U to vrijeme to se činilo besmislenim. Kompjuterskim čipovima udvostručavala se snaga svakih osamnaest mjeseci, dok se cijena prepolovila. Ali Doniger je shvatio da su ti napretci bili postignuti tako što su se komponente zbijale sve bliže jedna drugoj na čipu. To se nije moglo raditi diovijeka. Naposljetku, strujni krugovi bi bili tako gusto postavljeni da bi se čipovi rastopili od vrućine. To je naznačavalo gornju granicu kompjuterske snage. Doniger je znao da će društvo tražiti još siroviju računalnu snagu, ali nije vidio način kako da je ostvari.

Frustriran, okrenuo se ranijem interesu, supravodljivom ma-gnetizmu. Osnovao je drugu kompaniju, Advanced Magnetics¹⁵, koja je držala nekoliko patenata esencijalnih za nove MR uređaje koji su započeli revoluciju u medicini. Kompaniji Advanced Magnetics plaćeno je četvrt milijuna dolara tantijema za svaki proizvedeni MR uređaj. Bila je to "keš krava muzara", Doniger je jednom rekao, "i otprilike jednako zanimljivo kao mužnja krava." Kako mu je bilo dosadno i tražio je nove izazove, prodao je kompaniju 1988. Tada je imao dvadeset osam godina, i vrijedio je milijardu dolara. Ali s njegove točke gledišta, tek je trebao ostaviti trag.

Sljedeće godine, 1989., osnovao je ITC.

o o o

Jedan od Donigerovih heroja bio je fizičar Richard Fevnmman. U ranim osamdesetima, Fevnmman je pretpostavljao da bi bilo moguće napraviti kompjuter koristeći kvantne karakteristike atoma. Teoretski, takav "kvantni kompjuter" bio bi milijarde i milijarde puta jači nego bilo koji kompjuter ikad napravljen. Ali

Feynmanova ideja podrazumijevala je potpuno novu tehnologiju - tehnologiju koju je trebalo izgraditi od nule, tehnologiju koja bi promijenila sva pravila. Budući da nitko nije mogao naći praktični način da se napravi kvantni kompjuter, Feynmanovu ideju su uskoro zaboravili.

Ali ne i Doniger.

Godine 1989. Doniger je započeo izrađivati prvi kvantni kompjuter. Ideja je bila tako radikalna - i tako riskantna - da nikad nije javno objavio svoje namjere. Svoju novu kompaniju neutralno je nazvao ITC, što je kratica za International Technology Corporation¹⁶. Glavne uredje smjestio je u Ženevi, dovodeći fizičare koji su radili u CERN-u¹⁷.

Sljedećih nekoliko godina od Donigera ili njegove kompanije ništa se nije čulo. Ljudi su pretpostavljali da se povukao, ako su uopće razmišljali o njemu. Bilo je, naposljetku, uobičajeno da se is-

15 Napredna magnetika.

16 Internacionalna tehnološka korporacija.

17 Centre Europeen pour Recherche Nucleaire - Europska organizacija za nuklearna istraživanja.

taknuti poduzetnici koji su se bavili visokom tehnologijom maknu iz javnosti nakon što su stekli svoje bogatstvo.

Godine 1994. magazin Time je načinio listu od dvadeset petoro ljudi ispod četrdesete koji oblikuju svijet.

Robert Doniger nije bio među njima. Nikog nije bilo briga; nitko se nije sjećao.

Te iste godine preselio je ITC natrag u Sjedinjene Američke Države, osnovavši laboratorijska postrojenja u Black Rocku u Novom Meksiku, jedan sat sjeverno od Albuquerquea. Pažljivi promatrač mogao je zamijetiti da se opet preselio na lokaciju na kojoj se nalazila skupina raspoloživih fizičara. Ali nije bilo promatrača, pažljivih ili nepažljivih.

I tako nitko nije primijetio kad je tokom devedesetih ITC počeo rasti. Sagrađeno je još laboratorija na lokaciji u Novom Meksiku; još je fizičara zaposleno. Donigerov odbor direktora porastao je sa šest članova na dvanaest. Svi su bili izvršni direktori kompanija koje su uložile novac u ITC, ili kapitalisti-poduzetnici. Svi su potpisali drakonske ugovore o neodavanju poslovnih tajni u kojima se tražilo da kao jamstvo polože značajnu sumu novca na čuvanje, da se podvrgnu testiranju detektorom laži i da odobre ITC-u da im prisluškuje telefone, a da ih se o tome ne obavijesti. Povrh toga, Doniger je tražio minimalnu investiciju od 300 milijuna dolara. To je bila, objasnio je arogantno, cijena mjesta u odboru. "Želite li znati što smjeram, želite li biti dio ovoga što ovdje radimo, cijena je trećina milijarde dolara. Uzmite ili ostavite. Menije posve svejedno."

Ali naravno da mu nije bilo. ITC je zastrašujuće brzo trošio novac: spiskali su više od tri milijarde u posljednjih devet godina. A Doniger je znao da će mu trebati još.

o o o

"Problem broj jedan", rekao je Doniger. "Naša kapitalizacija. Trebat ćemo još jednu milijardu prije no što svane." Kimnuo je prema prostoriji odbora. "Oni je neće osigurati. Morat ću ih privoljeti da odobre tri nova člana odbora."

Gordon je rekao: "Teško ćeš im to prodati."

"Znam da hoće", reče Doniger. "Oni vide kojom brzinom trošimo novac i žele znati kad će to završiti. Žele vidjeti konkretne rezultate. A to ću im ja danas dati."

"Koje konkretne rezultate?"

"Pobjedu", reče Doniger. "Ovi će seronje trebati pobjedu. Neke uzbudljive vijesti o nekom od projekata."

Kramerova je uvukla zrak. Gordon će: "Bobe, svi projekti su na duge staze."

"Jedan od njih mora biti blizu završetka. Recimo, Dordogne?" "Nije. Ne savjetujem ovakav pristup."

"A ja trebam pobjedu", reče Doniger. "Profesor Johnston je već tri godine u Francuskoj sa svojim Valeovcima na naš račun. Trebali bismo imati nešto što možemo pokazati za to."

"Ne još, Bobe. Uostalom, nemamo svu zemlju."

"Imamo dovoljno zemlje."

"Bobe..."

"Diane će otići. Ona ih može ljubazno pritisnuti."

"Profesoru Johnstonu se to neće svidjeti."

"Siguran sam da Diane može izaći na kraj s Johnstonom."

Jedan od asistenata otvorio je vrata sobe za sastanke i pogledao u hodnik. Doniger reče: "Još minutu, prokletstvo!" Alije istoga trenutka počeo hodati prema vratima.

Pogledao je preko ramena prema njima i rekao: "Učinite to!" A zatim je ušao u sobu i zatvorio vrata.

o o o

Gordon je odšetao s Kramerovom do kraja hodnika. Njezine su visoke pete lupkale po podu. Gordon je letimično pogledao prema dolje i vidio da ispod vrlo ispravnog, crnog poslovnog kostima Jill Sander¹⁸, ona nosi crne štikle s remenčićem. Bio je to klasični Kra-mer izgled: istovremeno zavodnički i nedostižan.

Gordon reče: "Jesi li znala za ovo ranije?"

Kimnula je. "Ali ne dugo. Rekao mi je prije sat vremena."

Gordon ništa nije rekao. Potisnuo je svoju razdraženost. Gordon je sad već dvanaest godina bio s Donigerom, još od dana Advanced Magneticsa. U ITC-u je vodio važne operacije industrijske Sjevernoameričke modne kreatorice.

skog istraživanja na dva kontinenta, na kojima su bili zaposleni deseci fizičara, kemičara i kompjuterskih stručnjaka. Morao se obrazovati u području supravodljivih metala, frakcijske kompresije, kvantnih qubita i visokoprotočne izmjene iona. Bio je do grla u teorijskim fizičarima - najgoroj vrsti - ali ipak, došlo je do prekretnice, razvoj je išao predviđenim tempom, prekoračenja budžeta mogla su se kontrolirati. Ali usprkos njegovu uspjehu, Doniger mu se ipak nije baš povjeravao.

Kramerovala je, ipak, oduvijek imala poseban odnos s Donigerom. Počela je kao odvjetnica u vanjskoj odvjetničkoj tvrtki, obavljajući posao za kompaniju. Doniger je mislio da je pametna i otmjena, stoga ju je zaposlio. Bila mu je djevojka sljedećih godinu dana, i iako je to odavno bilo gotovo, još uvijek ju je slušao. Tokom godina uspjela je spriječiti nekoliko potencijalnih katastrofa.

"Deset smo godina", reče Gordon, "uspijevali zadržati ovu tehnologiju tajnom. Kad bolje razmisliš, to je čudo.

Traub je prvi incident koji nam je "procurio". Srećom, završio je u rukama nekog zbrljanog murjaka, i neće dospjeti dalje. Ali ako Doniger počne pritiskati u Francuskoj, ljudi bi mogli početi povezivati stvari. Već imamo onu novinarku u Francuskoj koja nas progoni. Bob bi mogao sve to razotkriti."

"Znam daje sve to razmotrio. To je drugi veliki problem."

"Obznanjivanje u javnosti?"

"Da. Da se sve sazna."

"Nije zabrinut?"

"Da, zabrinut je. Ali čini se da ima plan kako sve to riješiti."

"Nadam se", reče Gordon. "Jer ne možemo uvijek računati na to da ćemo imati zbrljanog murjaka da nam prekopava po prljavom rublju."

19 Najmanja informacijska jedinica u kvantnom kompjuteru.

Policijski James Wauneka došao je u bolnicu McKinley sljedećeg jutra, tražeći Beverly Tsosie. Mislio je provjeriti rezultate obdukcije starog čovjeka koji je umro. Ali rekli su mu daje Beverly otišla na treći kat, na odjel za skeniranje. Stoga je otišao gore.

Našao ju je u maloj bež sobi spojenoj s onom u kojoj je bio bijeli skener. Razgovarala je s Calvinom Cheejem, tehničarem koji je radio na magnetskoj rezonanci. On je sjedio za kompjuterskom konzolom, izmjenjujući crno-bijele snimke, jednu za drugom. Snimke su pokazivale pet kružnica u redu. Kako je Chee prolazio kroz snimke, kružnice su postajale sve manje.

"Calvine," rekla je, "to je nemoguće. To mora biti lažno."

"Tražila si me da ti prikazem podatke," rekao je, "a onda mi ne vjeruješ? Kažem ti, Bev, nije lažno. Pravo je. Evo, pogledaj drugu ruku."

Chee je pritisnuo tipku na tastaturi, i sad se na ekranu pokazao horizontalni oval, s pet blijedih kružnica u njegovoj unutrašnjosti. "U redu? Ovo je dlan lijeve ruke, prikazan u presjeku." Okrenuo se prema Wauneki.

"Otprilike ono što biste vidjeli da stavite ruku na mesarsku dasku i razrežete je po sredini."

"Vrlo zgodno, Calvine."

"Pa, želio sam da svima bude jasno."

Okrenuo se natrag prema ekranu. "U redu, karakteristična obilježja. Pet pravilnih kružnica predstavljaju pet kostiju dlana. Ove stvari ovdje su tetive koje idu prema prstima. Zapamtimo, mišići koji pokreću šaku uglavnom su u podlaktici. Dobro. Ovaj mali kružić je radijalna arterija, koja dovodi krv u šaku kroz ručni zglob. Dobro. Sad idemo prema van od ručnog zgloba, gledajući presjek."

Slika se promijenila. Oval se suzio i, jedna po jedna, kosti su se razdvojile, poput amebe u diobi. Sad su se vidjele četiri kružnice. "Dobro. Sad smo iza dlana, i vidimo samo prste. Male arterije unutar svakog prsta koje se dijele kako idemo dalje, smanjujući se, ali još uvijek ih možete vidjeti. Vidite, ovdje i ovdje? Dobro. Sad idemo dalje prema vrhovima prstiju, kosti postaju veće, ovo je proksimalni prst, članak... i sada... gledajte arterije, vidite kako idu... dio po dio... i sad."

Wauneka se namrštitio. "Izgleda kao pogreška. Kao daje nešto preskočilo."

"Nešto jest preskočilo", rekao je Chee. "Arteriole se račvaju. Ne poklapaju se. Pokazat ću vam ponovno." Vratio je na prethodni presjek, zatim na sljedeći. Bilo je očito - činilo se da su kružnice sićušnih arterija poskočile postrance. "Zato je tip imao gangrenu prstiju. Nije imao cirkulacije jer mu se arteriole nisu poklapale. To je nešto poput krivog spajanja, ili nečeg sličnog."

Beverly je odmahнула glavom. "Calvine."

"Kažem ti. I ne samo to, i na drugim dijelovima na njegovu tijelu, također. Poput srca. Tip je umro od masivnog srčanog infarkta. Nikakvo iznenađenje, jer mu se zidovi srčane klijetke također ne poklapaju."

"Zbog ožiljnog tkiva", rekla je, odmahujući glavom. "Calvine, molim te. Imao je sedamdeset jednu godinu. Što

god da nije bilo u redu s njegovim srcem, ono je radilo više od sedamdeset jedne godine. Isto je i s njegovim rukama. Da je arteriolsko račvanje doista bilo prisutno, njegovi bi prsti otpali već odavno. Ali nisu. Uglavnom, ovo je nova ozljeda; pogoršala se dok je bio u bolnici."

"I što ćeš mi reći, da je uređaj u krivu?"

"Mora biti. Nije li točno da možeš dobiti krive podatke zbog greške u hardveru? I da ponekad ima bugova u izuzetno naprednom kompjuterskom programu?"

"Provjerio sam uređaj, Bev. U redu je."

Slegnula je ramenima. "Žao mi je, ne vjerujem. Imaš negdje problem. Slušaj, ako si tako siguran da si u pravu, idi dolje na patologiju i osobno provjeri tipa."

"Pokušao sam", rekao je Chee. "Tijelo je već pokupljeno."

"Da?" rekao je Wauneka. "Kad?"

"U pet ujutro. Netko iz njegove tvrtke."

"Pa, ta je tvrtka skroz tamo pokraj Sandie", rekao je Waune-ka. "Možda još uvijek voze tijelo-"

"Ne." Chee je odmahnuo glavom. "Kremiran je jutros."

"Zaista? Gdje?"

"U mrtvačnici Gallupa."

"Ovdje su ga kremirali?" rekao je Wauneka.

"Kažem vam," rekao je Chee, "nešto je definitivno čudno s tim tipom."

Beverly Tsosie je prekrížila ruke na prsima. Gledala je u dvojicu muškaraca. "Nema ničeg čudnog", rekla je.

"Njegova je tvrtka to tako učinila jer su to mogli srediti preko telefona, na daljinu. Na-zoveš mrtvačnicu, oni dođu ovdje i kremiraju ga. Događa se stalno, pogotovo kad nema obitelji. A sad, dosta sranja", rekla je, "i nazovi majstore da poprave uređaj. Imaš problem sa svojom magnetskom rezonancom - i to je sve što imaš."

ooo

Jimmy Wauneka je htio završiti slučaj Traub stoje brže moguće. Ali kad se vratio u odjel hitne službe, vidio je plastičnu vreću napunjenu odjećom starog tipa i njegovim osobnim stvarima. Nije se moglo ništa napraviti nego ponovno nazvati ITC. Ovoga je puta razgovarao s drugim potpredsjednikom, nekom gospođicom Kramer. Doktor Gordon je bio na sastanku i nije se moglo doći do njega.

"Radi se o doktoru Traubu", rekao je.

"Oh da." Tužan uzdah. "Jadni doktor Traub. Tako drag čovjek."

"Njegovo je tijelo danas kremirano, ali su neke njegove stvari još uvijek kod nas. Ne znam što biste željeli da učinimo s njima."

"Doktor Traub nema živuće rodbine", rekla je gospođica Kramer. "Sumnjam da itko ovdje želi njegovu odjeću ili išta njegovo. O kakvim stvarima govorite?"

"Pa, u njegovu je džepu bio dijagram. Izgleda kao crkva, ili možda samostan."

"A-ha."

"Znate li zašto bi imao dijagram samostana?"

"Ne, zaista vam ne bih mogla reći. Govoreći istinu, doktor Traub je posljednjih nekoliko mjeseci bio pomalo čudan. Bio je prilično deprimiran otkad je njegova žena umrla. Jeste li sigurni da je to samostan?"

"Ne, nisam. Ne znam što je to. Želite li taj dijagram nazad?" "Ako vam nije teško poslati nam ga." "A što je s onom keramikom?" "Keramikom?"

"Imao je komadić keramike. Veličine oko dva i pol centimetra, i ima oznaku ITC."

"Oh, u redu. To nije problem."

"Pitao sam se što bi to moglo biti."

"Što bi to moglo biti? To je identifikacijska oznaka."

"Ne izgleda kao nijedna identifikacijska oznaka koju sam dosad vidio."

"To je nova vrsta. Ovdje ih koristimo kako bismo prolazili kroz sigurnosna vrata, i tome slično."

"Želite i to natrag?"

"Ako vam ne predstavlja velik problem. Evo što ćemo, dat ću vam naš broj u FedEx-u20, pa vi to možete samo strpati u kuvertu i dostaviti nam."

Jimmy Wauneka je spustio telefonsku slušalicu i pomislio: se-ratori.

000

Nazvao je oca Grogana, svećenika njegove lokalne katoličke župe, i rekao mu za dijagram i kraticu pri dnu: sam.ste.mere.

"To bi bio samostan Sainte-Mere", odmah je rekao. "Dakle, jest samostan?" "Oh, naravno." "Gdje?"

Federal Express, kompanija preko koje se šalju paketi.

"Nemam pojma. To nije španjolsko ime. "Mere" je na francuskom "majka". Saint Mother znači Djevica Marija. Možda je u Loui-siani."

"Kako da ga nađem?"

"Imam ovdje negdje popis samostana. Dajte mi sat ili dva da ga iskopam."

o o o

"Žao mi je, Jimmy. Ne vidim ovdje nikakvu tajnu."

Carlos Chavez bio je pomoćnik šefa policije u Gallupu upravo pred mirovinom, i bio je savjetnik Jimmija Wauneka od početka. Trenutačno je sjedio zavaljen s čizmama na stolu i slušao Waune-ku, skeptično ga gledajući.

"Pa, evo kako to izgleda", rekao je Wauneka. "Pokupe tog tipa tamo kod kanjona Corazon, poludjelog i podivljalog, ali tip nema opekline, nije dehidriran, nikakvih znakova daje bio u pustinji."

"Znači netko ga je ostavio. Njegova ga je obitelj izgurala iz auta."

"Ne. Nema živuće rodbine."

"O.K., onda se sam dovezao tamo."

"Nitko nije vidio auto."

"Tko je nitko?"

"Ljudi koji su ga pokupili."

Chavez je uzdahnio. "Jesi li ti osobno otišao u kanjon Corazon i potražio auto?"

Wauneka je oklijevao. "Ne."

"Povjеровao si nekome na riječ."

"Da. Čini se da jesam."

"Čini se? Znači da bi auto još uvijek mogao biti tamo."

"Možda. Da."

"U redu. I što si sljedeće učinio?"

"Nazvao sam njegovu tvrtku, ITC."

"I oni su ti rekli?"

"Rekli su da je bio deprimiran jer mu je žena umrla."

"Naravno."

"Ne znam", rekao je Wauneka. "Nazvao sam zgradu u kojoj je Traub živio. Razgovarao sam s upraviteljem. Žena mu je umrla prije godinu dana."

"I ovo se dogodilo blizu godišnjice njezine smrti, točno? Tada se obično događa, Jimmy."

"Mislim da bih morao otići i razgovarati s nekim ljudima u ITC istraživanjima."

"Zašto? Oni su četristo četrdeset kilometara daleko od mjesta na kojem je ovaj tip nađen."

"Znam, ali..."

"Ali što? Koliko puta neki turist zaluta u rezervatima? Tri, četiri puta godišnje? I u pedeset posto tih slučajeva su mrtvi, točno? Ili kasnije umru, točno?"

"Točno..."

"I uvijek zbog jednog od dva razloga. Ili su New Age luđaci iz Sedone koji dođu komunicirati s orlovskim bogom i zapnu jer im se auto pokvario. Ili su deprimirani. Jedno ili drugo. A ovaj je tip bio deprimiran."

"Tako kažu..."

"Jer mu je umrla žena. Hej, ja to vjerujem." Carlos je uzdahnio. "Neki tipovi su deprimirani, neki su preveseli."

"Ali ima neodgovorenih pitanja", reče Wauneka. "Tu je neka vrsta dijagrama, i keramički čip..."

"Jimmy. Uvijek ima neodgovorenih pitanja." Chavez je zaški-ljio prema njemu. "Što se događa? Pokušavaš li impresionirati onu slatku malu doktoricu?"

"Koku malu doktoricu?"

"Znaš na koga mislim."

"Dovraga, ne. Ona misli da u svemu ovome nema ničega."

"U pravu je. Ostavi se toga."

"Ali..."

"Jimmy." Carlos Chavez je odmahnuo glavom. "Poslušaj me. Pusti to."

"Dobro."

"Ozbiljno."

"Dobro", rekao je Wauneka. "Dobro, pustit ću."

000

Sljedećeg je dana policija u Shiprocku pokupila nekolicinu trinaestogodišnjih klinaca koji su se zabavljali vozikajući se u autu s tablicama Novog Meksika. Registracija u odjeljku ispred suvozačeva sjedala bila je na ime Josepha Trauba. Klinci su rekli da su našli auto pokraj ceste iza kanjona Corazon, s ključevima još uvijek unutra. Klinci su pili, i unutrašnjost auta bila je u totalnom neredu, ljepljiva od prolivenog piva.

Wauneka se nije potrudio odvesti onamo kako bi ga vidio.

o o o

Dan nakon toga, otac Grogan ga je nazvao. "Provjeravao sam", rekao je, "i samostan Sainte-Mere ne postoji,

nigdje na svijetu."

"Dobro", rekao je Wauneka. "Hvala." Bilo je to ono što je i očekivao, uostalom. Još jedan hladan trag.

"Nekoć je postojao samostan tog imena u Francuskoj, ali je spaljen do temelja u četrnaestom stoljeću. Sad su ostale samo ruševine. U stvari, upravo ga iskopavaju arheolozi s Yalea i Sveučilišta u Toulouseu. Ali čini mi se da tu nema puno."

"A-ha..." Ali tada se sjetio nekih stvari koje je stari govorio prije no što je umro. Nekih besmislenih rima.

"Vale, Francuska, ni izdaleka." Nešto poput toga.

"Gdje je?"

"Negdje u jugozapadnoj Francuskoj, blizu rijeke Dordogne."

"Dordogne? Kako se to piše?" rekao je Wauneka.

DORDOGNE

"Slava prošlosti je iluzija. Kao što je i slava sadašnjosti."

EDVVARDJOHNSTON

Helikopter je muklo lupao kroz gustu sivu maglu. Na stražnjem sjedištu Diane Kramer nelagodno se premjestila. Kad god bi se vlažna magla prorijedila, vidjela bi vrhove drveća šume vrlo blizu ispod nje. Rekla je: "Moramo li biti tako nisko?"

Sjedeći naprijed pokraj pilota, Andre Marek se nasmijao. "Ne brinite se, potpuno je sigurno." Ali opet, Marek nije izgledao kao da je bio od one vrste ljudi koji se brinu zbog ičega. Imao je dvadeset devet godina i bio visok i vrlo snažan; mišići su mu se napinjali pod majicom. Zasižno nikad ne biste pomislili da je asistent profesora povijesti na Yaleu. Ili drugi voditelj projekta Dordogne, što je bilo mjesto kamo su se sada uputili.

"Ova će se magla brzo raščistiti", rekao je Marek, govoreći sa samo natruhom svog prirodnog nizozemskog naglaska. Kramerova je znala sve o njemu: diplomiravši na Utrechtu²¹, Marek je bio jedan od nove vrste "eksperimentalnih" povjesničara koji namjeravaju ponovno stvoriti dijelove prošlosti kako bi ih iskusili iz prve ruke i bolje razumjeli. Marek je bio fanatik u svemu tome: proučio je srednjovjekovnu odjeću, jezik i običaje do najsitnijih detalja; na-vodno²² se čak znao i nadmetati u vještinama koje su se vidale na viteškim turnirima. Gledajući ga, mogla je vjerovati u to.

Rekla je: "Čudim se da profesor Johnston nije pošao s nama." Kramerovaje zaista očekivala da će razgovarati s Johnstonom osobno. Ona je ipak bila visokorangirani direktor u tvrtki koja je financirala njihovo istraživanje. Protokol je zahtijevao da joj Johnston osobno pokaže okolicu. A i planirala ga je početi obrađivati u helikopteru. Grad u središnjoj Nizozemskoj.

"Nažalost, profesor Johnston je imao već ranije dogovoren sastanak."

"Da?"

"S Francuskom Bellinom, ministrom za starine. On dolazi iz Pariza."

"Shvaćam." Kramerova se osjetila bolje. Očito, Johnston mora prvo riješiti stvari s predstavnicima vlasti. Projekt Dordogne u potpunosti je ovisio o dobrim odnosima s francuskim vlastima. Rekla je: "Postoji li problem?"

"Sumnjam. Oni su stari prijatelji. Ah, evo nas."

Helikopter se kroz maglu probio u jutarnju sunčanu svjetlost. Seljačke kuće od kamena bacale su dugačke sjene. Dok su prolazili iznad jedne kuće, guska u dvorištu staje za-mahnula je krilima, a žena u pregači zamahnula je šakom prema njima.

"Nije sretna zbog nas", reče Marek, pokazujući svojom velikom, mišićavom rukom.

Sjedeći u sjedalu iza njega, Kramerova je nataknila svoje sunčane naočale i rekla: "Pa, šest je sati ujutro. Zašto smo krenuli tako rano?"

"Zbog svjetla", rekao je Marek. "Rane sjene otkrivaju konture, tragove usjeva, sve to." Uperio je prstom pod svoje noge. Tri teške žute kutije bile su zakvačene na prednje prečke helikoptera. "Trenutačno nosimo stereo terenske mapere, i radar s infracrvenim i ultraljubičastim osvjetljenjem i poprečnim radarskim skenerom."

Kramerova je pokazala kroz stražnje staklo, prema desetak metara dugačkoj srebrnoj cijevi koja je na stražnjoj strani visjela ispod helikoptera. "A što je ovo?"

"Protonski magnetometar." "A-ha. A on radi što?"

"Traži magnetske anomalije u zemlji ispod nas koje bi mogle značiti zakopane zidove, ili keramiku, ili metal."

"Postoji li oprema koju biste željeli, a nemate je?"

Marek se nasmiješio. "Ne, gospođice Kramer. Dobili smo sve što smo tražili, hvala vam."

Helikopter je nisko nadlijetao valovite obrise guste šume. Ali sada je vidjela porazbacane sive stijene i prednje strane litica koje su presijecale okoliš. Marek joj je pokazivao predjele koje nadlijeću stilom koji ju je podsjetio na dobro uvježbanog turističkog vodiča, govoreći gotovo neprekidno.

"One vapnenačke litice ostaci su drevne plaže", rekao je. "Prije nekoliko milijuna godina, ovaj dio Francuske bio je pod morem. Kad se more povuklo, za sobom je ostavilo plažu. Komprimirana eonima, plaža se pretvorila u vapnenac. Radi se o vrlo mekanom stijenju. Litice su izbušene špiljama kao košnice saćama."

Kramerova je uistinu mogla vidjeti mnoštvo špilja, tamnih otvora u stijenama. "Ima ih mnogo", rekla je.

Marek je kimnuo. "Ovaj dio južne Francuske jedan je od najsustavnije naseljivanih mjesta na planetu. Ljudska bića žive ovdje već barem četiristo tisuća godina. Zabilježen je kontinuitet od ne-andertalskog čovjeka sve do danas."

Kramerova je nestrpljivo kimnula. "A gdje je projekt?" "Sad će."

Šuma je završila porazbacanim seljačkim kućama i prostranim poljima. Sad su se uputili prema selu na vrhu brda; vidjela je skupinu kamenih kuća, uske putove i kameni toranj dvorca koji se uzdizao u nebo.

"To je Bevnac", rekao je Marek okrenuvši joj leđa. "I evo našeg Dopplerova²² signala." Kramerova je začula elektronske hipove u svojim slušalicama, sve brže i brže.

"Spremite se", reče pilot.

Marek je uključio svoju opremu. Pet je lampica zasvijetlilo zeleno.

"O.K.", rekao je pilot. "Počinjemo prelazak prvog područja. Tri... dva... jedan."

Valovita pošumljena brda pretvorila su se u gole litice, i Diane Kramer je ugledala dolinu rijeke Dordogne kako se prostire pod njima.

²² Po austr. fizičaru Christianu J. Doppleru, tzv. Dopplerov efekt bazira se na očitij varijaciji u frekvenciji svakog emitiranog vala; koristi se za radarska očitavanja, u ultrazvučnoj dijagnostici, avijaciji i dr.

o o o

Rijeka Dordogne vijugala je poput zmije u dolini koju je izdubila stotinama tisuća godina ranije. Čak i u ovaj rani sat bilo je kajakaša koji su veslali duž rijeke.

"U srednjovjekovnim vremenima Dordogne je bila vojna granica", reče Marek. "Ova je strana rijeke bila francuska, a druga je bila engleska. Napadalo se s jedne i druge strane. Točno ispod nas je Bevnac, francusko uporište."

Kramerova je pogledala dolje prema slikovitom turističkom gradu sa starinskim kamenim građevinama i tamnim kamenim krovovima. U uskim, vijugavim ulicama nije bilo turista. Bevnac je bio sagrađen uz ravnu stranu litice, uzdižući se od rijeke do zidova staroga dvorca.

"A tamo", rekao je Marek, pokazujući preko rijeke, "vidite nasuprotni grad Castelnau. Englesko uporište."

Visoko na udaljenom brdu, Kramerova je vidjela drugi dvorac, izgrađen u cijelosti od žutog kamena. Dvorac je bio malen, ali vrlo lijepo restauriran, s tri cilindrične kule koje su se dostojanstveno dizale u zrak, spojene visokim zidovima. Oko njegove baze je također izgrađen slikovit turistički grad.

Rekla je: "Ali ovo nije naš projekt..."

"Ne", reče Marek. "Samo vam pokazujem glavne karakteristike ove regije. Duž cijele Dordogne naći ćete ovakve parne, nasuprotne dvorce. Naš projekt također uključuje i nekoliko nasuprotnih dvoraca, ali oni su nekoliko kilometara nizvodno oдавде. Sad ćemo otići tamo."

ooo

Helikopter se nagnuo u stranu, uputivši se zapadno iznad ulanča-nih brda. Ostavili su turističko područje iza sebe; Kramerovoj je bilo drago vidjeti da je tlo pod njom bilo uglavnom pokriveno šumom. Prošli su mali grad blizu rijeke nazvan Envieux, a zatim se ponovno popeli u brda. Kad su došli iznad jedne uzvisine, odjednom je ugledala golemo raščišćeno zeleno polje. U sredini polja bili su ostaci ruševina kamenih kuća, zidova postavljenih pod čudnim kutovima. Ovo je očito nekad bio grad, s kućama smještenima ispod zidova dvorca.

Ali zidovi su bili samo crta od ostataka kamenja, a

od dvorca gotovo ništa nije ostalo; vidjela je samo baze dviju cilindričnih kula i djeliće razbijenoga zida koji ih je spajao. Tu i tamo, među ruševinama su bili podignuti bijeli šatori. Vidjela je nekoliko desetaka ljudi koji su tu radili.

"Do prije tri godine, vlasnik svega ovoga bio je uzgajivač koza", reče Marek. "Francuzi su uglavnom zaboravili na ove ruševine obrasle šumom. Mi je raščišćavamo, a i nešto smo ponovno izgradili. Ovo što vidite, nekoć je bilo poznato englesko uporište Castelnau."

"Ovo je Castelnau?" Kramerova je uzdahnula. Tako je malo toga ostalo. Nekoliko uspravnih zidova koji ukazuju na postojanje grada. A od samog dvorca, gotovo ništa.

"Mislila sam da će toga biti više", rekla je.

"Na kraju će biti. Castelnau je bio veliki grad u svoje vrijeme, s veličanstvenim dvorcem", reče Marek. "Ali trebat će nekoliko godina da ga se restaurira."

Kramerova se pitala kako će ovo objasniti Donigeru. Projekt Dordogne nije tako daleko odmakao kako je Doniger to zamišljao. Bilo bi izuzetno teško započeti s opsežnom rekonstrukcijom dok je mjesto bilo još uvijek tako fragmentirano. A bila je sigurna da bi se profesor Johnston opirao svakom prijedlogu da počnu.

Marek je govorio: "Uspostavili smo naš glavni ured na onoj tamo farmi." Pokazao je na posjed s nekoliko kamenih građevina nedaleko od ruševina. Zeleni je šator stajao pokraj jedne od kuća. "Želite li da nadletimo Castelnau da ga još jednom vidite?"

"Ne", rekla je Kramerova, pokušavajući ne odati glasom svoje razočaranje. "Idemo dalje."

"O.K., onda idemo do mlina."

Helikopter se okrenuo, uputivši se na sjever prema rijeci. Zemljište se nagnjalo prema dolje, a zatim izravnilo uz obalu Dordogne. Prešli su rijeku, široku i tamnosmeđu, i došli do gusto pošumljenog otočića blizu druge obale. Između otoka i sjeverne obale bio je uža, brz potok, širok možda četiri i pol metra. I ovdje je vidjela ostatke još jedne građevine - toliko uništene, u stvari, da je bilo teško razlučiti što je nekoć bila. "A ovo?" rekla je, gledajući prema dolje. "Što je ovo?"

"To je mlin. Nekoć je nad rijekom postojao most s mlinskim kotačima ispod njega. Koristili su vodenu energiju kako bi mljeli žito i napuhivali velike mjeheve koji su se koristili pri izradi čelika."

"Na ovom mjestu baš ništa nije obnovljeno", reče Kramerova. Uzdahnula je.

"Ne", reče Marek. "Ali smo ga proučavali. Chris Hughes, jedan od naših postdiplomaca, vrlo se opsežno bavi njime. Ono je Chris, tamo dolje, s profesorom."

Kramerova je ugledala zbijenog, tamnokosog mladog muškarca, koji je stajao uz visoku impozantnu figuru koju je prepoznala kao profesora Johnstona. Ni jedan od dvojice muškaraca nije pogledao gore prema helikopteru koji im je prolazio iznad glava; bili su usredotočeni na svoj posao.

Sad je helikopter ostavio rijeku za sobom, i krenuo prema zaravni na istoku. Prošli su iznad skupine niskih pravokutnih zidova, vidljivih kao tamne linije pri ukošenom jutarnjem svjetlu. Kramerova je nagađala da zidovi nisu viši od nekoliko centimetara. Ali su jasno ocrtavali nešto što je izgledalo kao mali gradić.

"A ovo? Još jedan grad?"

"Gotovo i jest. To je samostan Sainte-Mere", rekao je Marek. "Jedan od najbogatijih i najmoćnijih samostana u Francuskoj. Spaljen je do temelja u četrnaestom stoljeću."

"Mnogo se kopa tamo dolje", reče Kramerova. "Da, to je naše najznačajnije nalazište."

Dok su preljetali, mogla je vidjeti velike četverokutne jame koje su iskopali do katakomba ispod samostana. Kramerova je znala da je tim posvetio veliku pažnju ovome mjestu jer su se nadali naći još zakopanih tajnih skrovišta samostanskih dokumenata; otkrili su ih već popriličan broj.

Helikopter je žustro zaokrenuo i približio se vapnenačkim liticama na francuskoj strani, i malom gradu.

Helikopter se uzdigao do vrha litice.

"Došli smo do četvrtog i zadnjeg nalazišta", rekao je Marek. "Utvrdna ponad grada Bezenaca. U srednjem se vijeku zvao La Ro-que. Iako je na francuskoj strani rijeke, zapravo su ga izgradili Englezi, koji su namjeravali održati stalno uporište na francuskom teritoriju. Kao što vidite, prilično je golemo."

A i bilo je: golem vojni kompleks na vrhu brda, s dvije skupine koncentričnih zidova, jedna unutar druge, protezao se na više od dvadeset hektara. Ispustila je mali uzdah olakšanja. Utvrda La Ro-que bila je u boljem stanju nego ostala nalazišta uključena u projekt, a imala je i više uspravnih zidova. Bilo je lakše razaznati što je nekoć bila.

Ali je također bila i preplavljena turistima. "Puštate unutra turiste?" pitala je u očaju.

"To baš i nije naša odluka", reče Marek. "Kao što znate, ovo je novo nalazište, i francuske su vlasti željele da bude otvoreno za javnost. Ali naravno da ćemo ga ponovno zatvoriti kad počnemo s rekonstrukcijom."

"A kad će to biti?"

"Oh... između dvije i pet godina od danas."

Nije rekla ništa. Helikopter je nadletio mjesto i digao se na veću visinu.

"Tako," rekao je Marek, "došli smo do kraja. Oдавде možete vidjeti cijeli projekt, tvrđavu La Roque, samostan u ravnici, mlin, i preko rijeke, tvrđavu Castelnau. Želite li još jednom pogledati?"

"Ne", rekla je Diane Kramer. "Možemo natrag. Vidjela sam dovoljno."

Edward Johnston, regius23 profesor povijesti na Yaleu zaškiljio je dok im je helikopter lupetao iznad glava. Išao je prema jugu, u smjeru Dommea, gdje je bilo uzletišta. Johnston je bacio pogled na sat i rekao:

"Nastavimo, Chrise."

"O.K.", rekao je Chris Hughes. Okrenuo je leđa kompjuteru uzdignutom na tripod ispred njih, spojio GPS24 i uključio ga. "Treat će mi minuta da ga podesim."

Christopher Stewart Hughes bio je jedan od Johnstonovih postdiplomaca. Profesor - redovito je nazivan tim imenom - je imao pet postdiplomaca koji su radili na iskopinama, kao i dvadeset pet studenata dodiplomskog studija koji su se zaljubili u njega tokom uvodnog predavanja o zapadnoj civilizaciji.

Bilo je lako, pomislio je Chris, zaljubiti se u Edwarda Johnstona. Iako je dobarano prešao šezdesetu, Johnston je bio širokih ramena i u dobroj formi; kretao se brzo, ostavljajući dojam snage i energičnosti. Osunčan, tamnih očiju i ciničnog držanja, često se doimao više kao Mefisto nego profesor povijesti.

A ipak se oblačio za ulogu tipičnog sveučilišnog profesora: čak i ovdje na terenu nosio je košulju i kravatu svakoga dana. Njegov jedini ustupak radu na terenu bile su traperice i cipele za planinarenje.

Ono što je Johnstona učinilo toliko omiljenim među njegovim studentima bio je način na koji se upletao u njihove živote: pozivao

23 Brit., osoba koju je monarh imenovao na mjesto na sveučilištu koje je osnovao kraljevski patron.

24 Global positioning system - radionavigacijski sustav s bazom u svemiru; sastoji se od dvadeset četiri

satelita.

Ih je na obroke u svoju kuću jednom tjedno; pazio je na njih; ako je itko od njih imao problema sa studijem, ili financijama, ili s obitelji kod kuće, bio je uvijek spreman pomoći riješiti poteškoću, ne odajući dojam da uopće išta čini.

Chris je pažljivo otpakirao metalno kućište kraj svojih stopala, prvo izvadivši prozirni ekran od tekućih kristala, koji je postavio vertikalno, smještajući ga u okvir iznad kompjutera. Zatim je ugasio i ponovno uključio kompjuter, kako bi prepoznao ekran.

"Još samo nekoliko sekundi", rekao je. "GPS se kalibrira." Johnston je samo strpljivo kimnuo i nasmiješio se.

Chris je bio na postdiplomskom studiju iz povijesti znanosti -izuzetno kontroverzno područje - ali je na zgodan način izbjegao prepirke ne usredotočujući se na modernu znanost, već na srednjovjekovnu znanost i tehnologiju. Stoga je postajao stručnjak u tehnikama metalurgije, proizvodnji oklopa, tropoljnoj rotaciji usjeva, kemiji štavljena kože, i desetak drugih zanata iz tog vremena. Odlučio je pisati svoju doktorsku dizertaciju na temu tehnologije srednjovjekovnih mlinova - fascinantno ali i vrlo zanemareno područje.

A njegovo posebno područje interesa je, naravno, bio mlin Sainte-Mere.

Johnston je mirno čekao.

Chris je bio student prve godine kad su mu roditelji poginuli u automobilskoj nesreći. Chris, jedino dijete, bio je slomljen. Mislio je da će prekinuti školovanje. Johnston je preselio mladog studenta u svoju kuću na tri mjeseca, i služio mu kao zamjenski otac još mnogo godina nakon toga, savjetujući ga o svemu, od sređivanja zaostavštine njegovih roditelja, do problema s djevojkama. A bilo je mnogo problema s djevojkama.

Posljedica smrti njegovih roditelja bila je to daje Chris petljao s mnogo žena. Zbrka koja je uslijedila zbog toga u njegovu životu -ružni pogledi koje bi mu tijekom predavanja dobacivale djevojke s kojima je prekinuo; izbezumljeni telefonski pozivi usred noći zbog izostale mjesečnice dok je bio u krevetu s nekom drugom; tajni sastanci u hotelskoj sobi s docenticom filozofije koja je bila usred gadnog razvoda - sve je to postalo sastavni dio njegova života. Neizbježno, to se odrazilo na njegovim ocjenama, a onda ga je Johnston pozvao na stranu i proveo nekoliko večeri raspravljajući s njim o svemu tome.

Ali Chris nije bio sklon slušati; uskoro se njegovo ime spomenulo u brakorazvodnoj parnici. Samo je profesorova osobna intervencija spriječila da ga ne izbace s Yalea. Chris je odgovorio na tu iznenadnu opasnost tako da se zakopao u učenje; njegove su se ocjene naglo popravile; naposljetku je diplomirao kao peti na godini. Ali je tokom tog procesa postao konzervativan. Sada je, u dvadeset četvrtoj, bio sklon pedantnosti i problemima sa želucem. Neoprezan je bio samo sa ženama.

o o o

"Napokon", reče Chris. "Pojavljuje se."

Na ekranu od tekućeg kristala pokazao se obrub jarkozelene boje. Kroz prozirni su ekran mogli vidjeti ruševine mlina s dodanim zelenim obrubom. To je bila najnovija metoda modeliranja arheoloških struktura. Ranije su se oslanjali na uobičajene arhitektonske modele, načinjene od bijelog spužvastog materijala, ručno rezanog i slaganog. Ali"ta je tehnika bila spora, a izmjene teške.

U ovo su vrijeme svi modeli bili izrađivani u kompjuteru. Model se može brzo složiti i lako prepraviti. Također, metoda je bila dopuštena za provjeravanje modela na terenu. U kompjuter su ubacivane ucrtane koordinate ruševina; koristeći statični tripod položaj GPS-a, slika koja se pojavljivala na ekranu, bila je u točnoj perspektivi.

Gledali su kako se zeleni obrub ispunjava, praveći čvrste oblike. Pokazao je prilično velik natkriveni most izgrađen od kamena, s tri mlinska kotača ispod njega. "Chris," rekao je Johnston, "napravio si ga kao daje utvrđen." Zvučao je zadovoljno.

"Znam daje to rizik..." rekao je.

"Ne, ne," reče profesor, "mislim da to ima smisla."

U literaturi su se spominjali utvrđeni mlinovi, i svakako je bilo zapisa o nebrojenim bitkama koje su se vodile oko mlinova i prava na njih. Ali malo je utvrđenih mlinova bilo doista poznato: jedan u Buergeu i jedan, nedavno otkriven, blizu Montaubana, u susjednoj dolini. Većina je povjesničara-stručnjaka za srednjovjekovlje vjerovala da su takvi utvrđeni mlinovi bili rijetki.

"Baze stupova na rubu rijeke vrlo su velike", reče Chris. "Kao i sve drugo u okolici, kad je mlin napušten, lokalno gaje stanovništvo koristilo kao kamenolom. Odnosili su kamenje kako bi sagradili vlastite kuće. Ali stijene u bazama stupova su ostavljene, jer su jednostavno bile prevelike da ih se pomakne. Meni to govori da se radilo o golemom mostu. Vjerojatno utvrđenom."

"Mogao bi biti u pravu", reče Johnston. "I mislim-"

Radio zakvačen za njegov remen zapucketa. "Chrise? Je li profesor s tobom? Ministar je ovdje."

Johnston pogleda preko iskopina samostana, prema zemljanom putu koji je prolazio uz rub rijeke. Zeleni Lanci Rover s bijelim slovima sa strane brzao je prema njima, podižući velik oblak prašine. "O, da", rekao je. "To će biti Frangois. Uvijek u žurbi."

o o o

"Edouard! Edouard!" François Bellin zgrabio je profesora za ramena i poljubio ga u oba obraza. Bellin je bio velik, proćelav i živahan čovjek. Govorio je brzim francuskim. "Dragi prijatelju, uvijek prođe toliko vremena. Ti si dobro?"

"Jesam, François", rekao je Johnston, mičući se korak unazad od pretjerane emocionalnosti. Kad god je Bellin bio previše prijateljski raspoložen, to je značilo da je problem pred njima. "A ti, François?" rekao je Johnston. "Kako ide?"

"Uvijek isto, uvijek isto. Ali u mojim godinama, to je dovoljno." Pogledao je uokolo po iskopinama, a zatim stavio ruku na Johnstonovo rame na zavjerenički način. "Edouarde, moram te zamoliti za uslugu. Imam malu poteškoću."

"Oh?"

"Znaš onu novinarku iz 'L'Expressa'?" "Ne", rekao je Johnston. "Apsolutno ne." "Ali Edouarde-"

"Već sam razgovarao s njom preko telefona. Ona je jedan od onih ljudi što stalno govore o zavjerama. Kapitalizam je loš, sve korporacije su zle-"

"Da, da, Edouarde, to što govoriš je istina." Nagnuo se bliže. "Ali ona spava s ministrom za kulturu."

"To baš ne sužava područje", reče Johnston.

"Edouarde, molim te. Ljudi su je počeli slušati. Mogla bi prouzročiti probleme. Meni. Tebi. Ovom projektu." Johnston uzdahne.

"Znaš da se ovdje misli da Amerikanci uništavaju svu kulturu, nemajući svoju vlastitu. Postoje problemi s filmovima i muzikom. A bilo je i rasprava o zabrani rada Amerikancima na francuskim nalazištima. Hmm?" Johnston reče: "To su stare vijesti."

"A i vaš vlastiti sponzor, ITC, je molio da razgovarate s njom."

"Jesu li?"

"Jesu. Neka gospođica Kramer zatražila je da razgovarate s njom."

Johnston ponovno uzdahne.

"To će oduzeti samo nekoliko minuta tvog vremena, obećavam ti", reče Bellin, mašući prema Land Roveru.

"Ona je u autu."

Johnston reče: "Osobno sije doveo?"

"Edouarde, pokušavam ti reći", reče Bellin. "Neophodno je potrebno ovu ženu shvatiti ozbiljno. Njezino je ime Louise Delvert."

Dok je izlazila iz auta, Chris je ugledao ženu srednjih četrdesetih, vitku i tamnokosu, zgođušnog lica jakih crta. Bila je elegantna na onaj način karakterističan za određene zrele Europljanke, odavajući dojam sofisticirane, prigušene seksualnosti. Izgledala je kao da se odjenula za ekspediciju, u bež košulji i hlačama, s remenjem oko vrata za fotoaparat, kameru i kazetofon. Nosila je blok u ruci dok je velikim koracima koračala prema njima, vrlo ozbiljno shvaćajući samu sebe.

Ali kad se približila, usporila je korak.

Delvertova je ispružila ruku. "Profesore Johnston", rekla je na engleskom bez naglaska. Njezin je osmijeh bio iskren i topao. "Ne mogu vam reći koliko cijenim što ste odvojili vrijeme za razgovor sa mnom."

"Nema problema", reče Johnston, uzimajući njezinu ruku u svoju. "Došli ste izdaleka, gospođo Delvert."

Zadovoljstvo mi je pomoći kako god mogu."

Johnston je nastavio držati njezinu ruku. Ona mu se nastavila smiješiti. To se nastavilo još deset sekundi, dok je ona govorila da

je on vrlo ljubazan, a on njoj naprotiv; bilo je to najmanje što je mogao učiniti za nju.

o o o

Hodali su kroz iskopine samostana, zatvorena mala grupa: profesor i gospođa Delvert ispred, Bellin i Chris iza njih, ne preblizu, ali svejedno pokušavajući čuti raspravu. Bellin je namjestio tih, zadovoljan osmijeh; Chrisu je sinulo da ima više od jednog načina da se izađe na kraj s problematičnim ministrom za kulturu.

Sto se tiče profesora, njegova je supruga već dugi niz godina bila mrtva i, iako je bilo glasila, Chris ga nikad nije vidio s drugom ženom. Sada ga je bilo fascinantno promatrati. Johnston nije promijenio svoj način ponašanja; samo je posvetio novinarki svoju nepodijeljenu pažnju. Odavao je dojam da ništa na svijetu nije važnije od nje. A Chris je imao osjećaj da su Delvertičina pitanja bila mnogo manje svadljiva no što je planirala.

"Kao što znate, profesore," rekla je, "već neko vrijeme moje novine rade na priči o američkoj kompaniji ITC."

"Da, to mi je poznato."

"Jesam li u pravu, ITC sponzorira ovaj projekt?"

"Da."

Rekla je: "Rečeno nam je da doprinose milijun dolara godišnje."

"To je otprilike točno."

Za trenutak su nastavili hodati. Činilo se da pokušava pažljivo formulirati svoje sljedeće pitanje.

"Ima nekih u novinama", rekla je, "koji smatraju daje to velika svota za srednjovjekovnu arheologiju."

"Pa, možete reći tim ljudima u novinama", rekao je Johnston, "da nije. U stvari, prosječna je za ovako veliko nalazište kao što je ovo. ITC nam daje dvjesto pedeset tisuća u direktnim troškovima, sto dvadeset pet u indirektnim troškovima plaćenima sveučilištu, daljnjih osamdeset u obliku stipendija, školarina i putnih i životnih troškova, i pedeset za laboratorijske troškove i troškove arhiviranja."

"Ali svakako ima i više od toga", rekla je igrajući se svojom kosom uvijajući je na olovku, i brzo trepćući. Chris pomisli: ona ga

pokušava zavesti tim trepavicama. Nikad nije vidio ženu da to radi. Moraš biti Francuskinja da ti to uspije. Činilo se da profesor nije primijetio. "Da, svakako da ima još," rekao je, "ali ne ide nama. Ostalo su troškovi rekonstrukcije za samo nalazište. To se obračunava odvojeno, budući da se, kao što znate, rekonstrukcijski troškovi dijele s francuskom vladom."

"Naravno", rekla je. "Znači daje pola milijuna dolara koje vaš vlastiti tim troši, s vašeg gledišta posve uobičajeno?"

"Pa, možemo pitati Frangoisa", reče Johnston. "Ali u ovom kutku Francuske ima dvadeset sedam arheoloških nalazišta. Ona variraju od paleolitskih iskopina koje Sveučilište u Zurichu obrađuje s Carnegie-Mellonom, do rimskog castruma, tvrđave koju Sveučilište u Bordeauxu obrađuje s Oxfordom. Prosječni troškovi za ove projekte su oko pola milijuna dolara godišnje."

"To nisam znala." Nepomično gaje gledala u oči, otvoreno se diveći. Previše otvoreno. Chris je razmislio. Naglo mu je sinulo da je možda krivo procijenio što se događa. Ovo je jednostavno mogao biti njezin način da dobije priču.

Johnston je bacio pogled prema Bellinu koji je hodao iza njega. "Franc,ois! Što ti kažeš?"

"Vjerujem da znaš što radiš - mislim, govoriš", rekao je Bellin. "Financiranje varira od četiri do šest stotina tisuća američkih dolara. Skandinavci, Nijemci i Amerikanci koštaju više. Paleolit košta više. Ali da, pola milijuna mogla bi biti prosječna svota."

Gospođa Delvert je ostala usredotočena na Johnstona. "A za vaše financiranje, profesore Johnston, koliko kontakata morate imati s ITC-om?"

"Gotovo nijedan." "Gotovo nijedan? Zaista?"

"Njihov predsjednik, Robert Doniger, došao je ovamo prije dvije godine. On obožava povijest, i bio je oduševljen, poput djeteta. A ITC šalje potpredsjednika otprilike jednom mjesečno. Jedan od njih upravo je sada ovdje. Ali uglavnom nas ostavlja na miru."

"A što znate o samom ITC-u?"

Johnston je slegnuo ramenima. "Bave se istraživanjima vezanima za kvantnu fiziku. Izrađuju komponente koje se koriste u MR

uređajima, medicinskim napravama, i tako dalje. I rade na razvoju nekoliko tehnika za datiranje baziranih na kvantnoj fizici, za precizno datiranje bilo kojeg predmeta. Mi im pomažemo u tome."

"Tako. A te tehnike, one djeluju?"

"Mi imamo prototipove naprava u našem uredu na farmi. Do sada su se pokazali preosjetljivima za teren. Uvijek se kvare."

"Ali to je ono zašto vas ITC financira - da testirate njihovu opremu?"

"Ne", rekao je Johnston. "Obratno. ITC izrađuje opremu za datiranje iz istih razloga zbog kojih nas ITC financira - zato što je Bob Doniger oduševljen poviješću. Mi smo njegov hobi."

"Skup hobi."

"Ne za njega", reče Johnston. "On je milijarder. Kupio je Gutenbergovu Bibliju za dvadeset tri milijuna. Kupio je na aukciji tapiseriju Rouen za sedamnaest milijuna. Naš mu je projekt samo sitniš."

"Možda je tako. Ali gospodin Doniger je također i nepopustljiv poslovni čovjek."

"Da."

"Mislite li doista da vas podupire iz osobnih interesa?" Njezin je ton bio lagan, gotovo šaljiv.

Johnston je pogledao izravno u nju. "Nikad ne znate, gospođu Delvert, kakvi su nečiji razlozi."

Chris pomisli: on je također sumnjičav.

Činilo se daje i Delvertova to osjetila, pa se odmah vratila na poslovniji način ponašanja. "Naravno, u pravu ste. Ali pitam to s razlogom. Nije li istina da niste vlasnici rezultata vašeg istraživanja? Sve što nadete, vlasništvo je ITC-a."

"Da, to je točno." "To vam ne smeta?"

"Da radim za Microsoft, Bili Gates bi bio vlasnik rezultata mojih istraživanja. Sve što bih našao i otkrio, bilo bi vlasništvo Billa Gatesa."

"Da. Ali ovo nije baš isto."

"Zašto ne? ITC je tehnička kompanija, i Doniger je uspostavio ovaj fond na način na koji tehničke kompanije

čine takve stvari. Aranžman me ne smeta. Imamo pravo objaviti naše nalaze - oni čak plaćaju za objavljivanje."

"Nakon što ih odobre."

"Da. Mi prvo njima šaljem naše izvještaje. Ali oni nikad nisu komentirali."

"Znači ne vidite nikakav skriveni ITC-ov plan iza svega ovoga?" Johnston reče: "Vi vidite?"

"Ne znam", rekla je. "Zato vas i pitam. Zato što, naravno, ima nekih vrlo zagonetnih aspekata ponašanja ITC-a kao kompanije." "Kojih aspekata?"

"Na primjer," rekla je, "oni su jedan od najvećih potrošača ksenona na svijetu."

"Ksenona? Mislite plina?"

"Da. On se koristi u laserima i elektronskim cijevima."

Johnston slegne ramenima. "Mogu uzeti sav ksenon ovoga svijeta. Ne vidim kako se to mene tiče."

"Stoje s njihovim zanimanjem za egzotične metale? ITC je nedavno kupio nigerijsku kompaniju kako bi osigurali opskrbu niobi-jem."

"Niobij", Johnston odmahne glavom. "Stoje niobij?"

"Metal sličan titanu."

"Za što se koristi?"

"Za supravodljive magnete i nuklearne reaktore."

"I vi se pitate za što ga ITC koristi?" Johnston opet odmahne glavom. "Morat ćete pitati njih, gospodo Delvert."

"Već jesam. Za "istraživanja u polju napredne magnetike", rekli su."

"Eto vam. Ima li razloga da im ne vjerujete?"

"Ne", rekla je. "Ali kao što ste sami rekli, ITC je kompanija za istraživanja. Zapošljavaju dvije stotine fizičara u njihovu glavnom postrojenju, u mjestu pod imenom Black Rock u Novom Meksiku. Očito i neupitno, riječ je o kompaniji visoke tehnologije."

"Da..."

"Stoga se pitam: zašto bi kompanija visoke tehnologije željela tako puno zemlje?"

"Zemlje?"

"ITC je kupio goleme parcele zemlje na udaljenim lokacijama širom svijeta: na planinama Sumatre, u sjevernoj Kambodži, jugoistočnom Pakistanu, džunglama središnje Guatemale, brdima Perua."

Johnston se namršti. "Jeste li sigurni?"

"Jesam. Kupili su ponešto i u Europi, također. Zapadno od Rima, pet stotina hektara. U Njemačkoj u blizini Heidelberga, sedam stotina hektara. U Francuskoj, tisuću hektara vapnenačkih brda ponad rijeke Lot. I napokon, upravo ovdje."

"Ovdje?"

"Da. Koristeći se britanskim i švedskim holding kompanijama, vrlo su tiho nabavili pet stotina hektara, sve u okolici vašeg nalazišta. Radi se većinom o šumama i zemlji za obrađivanje, u ovom trenutku."

"Holding kompanije?" rekao je.

"Tako im je teško ući u trag. Štoga ITC radio, to očito zahtijeva tajnovitost. Ali zašto bi ta kompanija financirala vaše istraživanje, a također i kupovala zemlju oko nalazišta?"

"Nemam pojma", reče Johnston. "Pogotovo zato što ITC nije u posjedu samog mjesta nalazišta. Sjećate se da su prošle godine dali cijelo područje - Castelnau, Sainte-Mere i La Roque - francuskim vlastima."

"Svakako. Radi porezne povlastice."

"Ali svejedno, ITC nije vlasnik mjesta nalazišta. Zašto bi kupovali zemlju oko njega?"

"Vrlo rado ću vam pokazati sve što imam." "Možda", reče Johnston, "biste trebali." "Moji podaci su u autu."

Zajedno su krenuli prema Land Roveru. Gledajući ih kako odlaze, Bellin je pucnuo jezikom. "O, Bože. Tako je teško vjerovati u današnje vrijeme."

Chris se spremao odgovoriti na svom lošem francuskom, kad mu se radio uključi. "Chris?" Bio je to David Stern, tehnolog pro-

jekta. "Chris, je li profesor s tobom? Pitaj ga poznaje li nekog po imenu James Wauneka."

Chris pritisne gumb na svom radiju. "Profesor je trenutačno zauzet. O čemu se radi?"

"On je neki tip u Gallupu. Zvao je dvaput. Želi nam poslati sliku našeg samostana za koju kaže da ju je našao u pustinji."

"Što? U pustinji?"

"Mogao bi biti malo trknut. Tvrdi da je murjak, i ne prestaje brbljati o nekom mrtvom ITC-ovu namješteniku."

"Neka nam je pošalje na našu e-mail adresu", reče Chris. "Ti to pogledaj."

Ugasio je radio. Bellin je gledao na svoj sat, puckajući opet jezikom, zatim gledajući prema autu gdje su Johnston i Delvertova stajali; glave su im se gotovo dodirivale dok su pažljivo proučavali papire. "Imam sastanke", rekao je žalosno. "Tko zna koliko će ovo trajati?"

"Mislim", reče Chris, "da možda neće dugo."

o o o

Dvadeset minuta kasnije, Bellin se odvezao, s gospodom Delvert na suvozačkom sjedalu, a Chris je stajao pokraj profesora mašući im na pozdrav. "Mislim da je ovo prošlo prilično dobro", reče Johnston.

"Što vam je pokazala?"

"Izveštaje o kupnji zemlje, za područje u okolici. Ali nije uvjerljivo. Četiri parcele kupila je njemačka grupa ulagača o kojoj se malo zna. Dvije parcele kupio je britanski odvjetnik koji tvrdi da će se ovdje umiroviti; još jednu je kupio nizozemski bankar za svoju odraslu kćer, i tako dalje."

"Britanci i Nizozemci kupuju zemlju u Perigordu već godinama", reče Chris. "To nije ništa novo."

"Točno. Ona ima nekakvu ideju da sve kupnje vode do ITC-a. Ali to je prilično nategnuto. Za to bi morao čvrsto vjerovati."

Auto je otišao. Okrenuli su se i zakoračali prema rijeci. Sunce je sada bilo više na nebu i postajalo je toplije.

Oprezno, Chris reče: "Šarmantna žena."

"Mislim," Johnston će, "da prenaporno radi za svoj posao."

Ušli su u čamac na vesla zavezan na rubu rijeke, i Chris ih od-veze prijeko do Castelvarga.

o o o

Ostavili su čamac za sobom i počeli se penjati prema vrhu brda Cas-telvarg. Ugledali su prve naznake zidova dvorca. S ove strane, jedino što je ostalo od zidova bili su travnati nasipi koji su završavali dugačkim ostacima ogoljenog, izmravljenog kamenja. Nakon šest stotina godina, to je gotovo izgledalo kao djelo prirode. Ali zapravo, bili su to ostaci zida.

"Znaš," reče profesor, "ono što se njoj zapravo ne sviđa je korporacijsko sponzorstvo. Ali arheološka istraživanja oduvijek su ovisila o nezavisnim dobročiniteljima. Prije sto godina svi dobročinitelji bili su individualci: Carnegie, Peabody, Stanford. Ali u današnje vrijeme, novac je korporacijski, zato Nippon TV financira Sikstin-sku kapelu, British Telecom financira York, Philips Electronics financira castrum u Toulouseu, i ITC financira nas."

"Mi o vuku", reče Chris. Popevši se preko brda, ugledali su tamnu pojavu Diane Kramer, koja je stajala s Andreom Marekom.

Profesor uzdahne. "Ovaj je dan potpuno propao. Koliko će dugo ona biti ovdje?"

"Njezin je avion u Bergeracu. Njezin odlazak predviđen je za danas popodne u tri."

ooo

"Žao mi je zbog one žene", reče Diane Kramer kad je Johnston prišao kako bi im se pridružio. "Ona uzrujava svakoga, ali nismo mogli učiniti ništa s njom u vezi."

"Bellin je rekao da ste htjeli da razgovaram s njom."

"Želimo da svi razgovaraju s njom", rekla je Kramerova. "Činimo sve što možemo da joj pokažemo da nema tajni."

"Činilo se daje vrlo zabrinuta", reče Johnston, "zbog toga što ITC kupuje zemlju u ovom području."

"Kupujemo zemlju? ITC?" Kramerova se nasmijala. "To još nisam čula. Je li vas pitala o niobiju i nuklearnim reaktorima?"

"Zapravo i jest. Rekla je da ste kupili kompaniju u Nigeriji kako biste osigurali opskrbu."

"Nigerija", ponovila je Kramerova, odmahujući glavom. "O, Bože. Naš niobij dolazi iz Kanade. Niobij nije baš rijedak metal, znate. Prodaje se za sto šezdeset dolara po kili." Odmahnula je glavom. "Ponudili smo joj obilazak našeg postrojenja, intervju s našim predsjednikom, da dovede fotografa i svoje vlastite stručnjake, sve što želi. Ali ne. To je moderno novinarstvo: ne daj da ti činjenice stanu na put."

Kramerova se okrenula i rukom pokazala prema ruševinama Castelvarga posvuda oko njih. "Uglavnom", rekla je. "Doktor Ma-rek me je poveo u izvrstan obilazak, helikopterom i pješice. Očito je da obavljate apsolutno spektakularan posao. Napredak je dobar, posao je iznimno visoke akademske kvalitete, način na koji bilježite podatke je prvoklasan, vaši ljudi su sretni, nalazište je dobro organizirano. Upravo fantastično. Ne mogu biti sretnija. Ali doktor Marek mi je rekao da će zakasnuti na njegov - o čemu se radi?"

"Sat mačevanja teškim mačem."

"Njegov sat mačevanja teškim mačem. Da. Mislim da bi svakako morao otići na svoj sat mačevanja. Ne zvuči kao nešto čiji termin možete promijeniti, poput sata klavira. U međuvremenu, hoćemo li zajedno prošetati nalazištem?"

"Naravno", reče Johnston.

Chrisov radio se oglasi. Glas reče: "Chris? Sophie je na telefonu."

"Nazvat ću je kasnije."

"Ne, ne", reče Kramerova. "Samo idite. Razgovarat ću nasamo s profesorom."

Johnston brzo reče: "Obično je Chris sa mnom kako bi pravio bilješke."

"Mislim da nam bilješke danas neće biti potrebne."

"U redu. Dobro." Okrenuo se prema Chrisu. "Ali daj mi svoj radio, za svaki slučaj."

"Nema problema", reče Chris. Otkvačio je radio s remena i dodao ga Johnstonu. Dok gaje Johnston uzimao u

ruku, vrlo je očito pritisnuo prekidač za aktiviranje glasovne komunikacije. Zatim ga je zataknuo za pojas. "Hvala", rekao je Johnston. "A sad, bolje idi nazvati Sophie. Znaš da ona ne voli da je se ostavlja da čeka." "U redu", reče Chris.

Dok su Johnston i Kramerova kretali u šetnju kroz ruševine, on je otrčao kroz polje prema kamenoj kući koja je služila kao ured projekta.

000

Tik iza razrušenih zidova grada Castelgarda, tim je kupio oronulo kameno spremište; izgradili su novi krov i popravili zidove. Ondje su smjestili svu svoju elektroničku i laboratorijsku opremu te kompjutere za arhiviranje. Izvještaji i predmeti koji još nisu bili obrađeni bili su rasprostrti na tlu pod širokim zelenim šatorom smještenim uz kuću.

Chris je ušao u spremište, koje je bilo jedna velika prostorija koju su oni pregradili u dvije. Nalijevo je u svojoj vlastitoj sobi sjedila Elsie Kastner, lingvistica i grafologinja tima, pogrbljena nad dokumentima na pergamentu. Chris se ne obazre na nju i krene ravno prema prostoriji natrpanoj elektroničkom opremom. Ondje je David Stern, mršavi tip s naočalama, tehnološki stručnjak projekta, telefonirao.

"Pa," govorio je Stern, "morat ćete skenirati svoj dokument u prilično visokoj rezoluciji i poslati nam ga. Imate li tamo skener?"

Chris je žurno kopao po opremi na sklopivom stolu, tražeći rezervni radio. Nije vidio nijedan; svi punjači bili su prazni.

"Policajska uprava nema skener?" rekao je Stern, iznenađen. "Oh, vi niste u - pa, zašto ne otidete tamo i upotrijebite policijski skener?"

Chris je kucnuo Sterna po ramenu. Ustima je oblikovao riječ radio.

Stern je kimnuo i otkvačio svoj vlastiti radio s pojasa. "Pa da, bolnički skener bi bio dobar. Možda imaju nekog tko vam može pomoći. Treba nam slika veličine 1280 puta 1024 piksela²⁵ u obliku JPEG26 datoteke. Onda je pošaljite nama..."

Chris istrči van, prebacujući s kanala na kanal dok je odlazio.

25 Najmanja jedinica digitalnog grafičkog prikaza.

26 Standard za komprimiranje digitalnih statičkih slika.

S vrata spremišta imao je pogled na cijelo nalazište. Vidio je Johnstona i Kramerovu kako hodaju uz rub platoa koji je gledao na samostan. Imala je otvorenu bilježnicu i pokazivala mu nešto na papiru.

A onda ih je našao na osmom kanalu.

"Značajno ubrzanje tempa istraživanja", govorila je.

A profesor je rekao: "Molim?"

ooo

Profesor Johnston pogleda preko svojih naočala sa žicanim okvirom u ženu koja je stajala pred njim. "To je nemoguće", rekao je.

Duboko je uzdahnula. "Možda vam nisam baš dobro objasnila. Već radite na nekim rekonstrukcijama. Ono što bi Bob volio učiniti," rekla je, "jest da se to poveća, tako da postane potpuni program rekonstrukcije."

"Da. A to je nemoguće." "Recite mi zašto."

"Zato što ne znamo dovoljno, eto zašto", reče Johnston ljuti-to. "Gledajte, jedine rekonstrukcije koje smo dosad napravili bile su zbog sigurnosti. Ponovno smo izgradili zidove zato da ne padnu na naše radnike. Ali nismo spremni zaista početi rekonstruirati same iskopine."

"Ali svakako jedan dio", rekla je. "Mislim, pogledajte samostan. Sigurno biste mogli iznova sagraditi crkvu i nadstvođeni trijem pokraj nje, i refektorat i-"

"Molim?" rekao je Johnston. "Refektorat?" Refektorat je bio zajednička blagovaonica u kojoj su fratri objedovali. Johnston je pokazao dolje prema nalazištu, gdje su niski zidovi i ispresijecani rovovi činili zbunjujući obrazac. "Tko je rekao da je refektorat bio pokraj klaustara?"

"Pa, ja-"

"Vidite? To je upravo ono o čemu govorim", reče Johnston. "Još uvijek nismo sigurni gdje se refektorat nalazio. Tek smo nedavno počeli nagađati daje mogao biti pokraj trijema, ali nismo sigurni."

Ona reče razdraženo: "Profesore, akademsko istraživanje može ići unedogled, ali u stvarnom svijetu rezultata-"

"Ja sam u potpunosti za rezultate", reče Johnston. "Ali sva bit iskapanja kao što je ovo jest da ne ponavljam greške koje su načinjene u prošlosti. Prije stotinu godina, arhitekt pod imenom Viol-le-le-Duc obnovio je spomenike po cijeloj Francuskoj. Neke dobro. Ali kad nije imao dovoljno informacija, jednostavno ih je izmislio. Građevine su bile samo njegova mašta."

"Razumijem da želite biti autentični-"

"Da sam znao da ITC želi Disnevland, nikad ne bih bio pristao."

"Ne želimo Disnevland."

"Ako sad krenemo s rekonstrukcijom, to je ono što ćete dobiti, gospodice Kramer. Dobit ćete maštariju. Nešto

kao Disnevlend na temu srednjeg vijeka."

"Ne", rekla je. "Obećavam vam. Ne želimo maštariju. Želimo povijesno točnu rekonstrukciju nalazišta."

"Ali to se ne može učiniti." "Mi vjerujemo da može." "Kako?"

"Uza sve dužno poštovanje, profesore, vi ste preoprezni. Vi znate više no što mislite da znate. Na primjer, grad Castelnau, podno samog dvorca. To bi se svakako dalo obnoviti."

"Pretpostavljam... Jedan njegov dio, da."

"I to je sve što tražimo. Da samo obnovite dio."

o o o

David Stern je izašao iz spremišta i našao Chrisa kako sluša radio koji mu je bio prislonjen uz uho.

"Prisluškuješ, Chris?"

"Šššš", reče Chris. "Ovo je važno."

Stern slegne ramenima. Uvijek se osjećao pomalo izdvojen od entuzijazma postdiplomaca koji su ga okruživali. Ostali su bili povjesničari, a Stern je bio fizičar, i imao je sklonost gledati stvari drugačije. Jednostavno, nije se mogao jako uzбудiti zbog pronalaska još jednog srednjovjekovnog ognjišta, ili nekoliko kostiju s groblja. U svakom slučaju, Stern je preuzeo ovaj posao - na kojem se od njega zahtijevalo da upravlja elektroničkim napravama, obavlja različite kemijske analize i karbonsko datiranje i tome slično - samo zato da bude blizu svoje djevojke, koja je polazila ljetnu školu u Toulouseu. Zaintrigirala gaje metoda kvantnog datiranja, ali dosad oprema nije proradila.

Na radiju je Kramerova govorila: "A ako obnovite dio grada, tada biste također mogli obnoviti dio vanjskog zida dvorca, gdje graniči s gradom. Onaj dio ondje." Pokazivala je na nizak, nepravilan zid koji je prolazio sa sjeverne strane na južnu preko nalazišta.

"Pa, valjda bismo mogli..."

"I", Kramerova je nastavila, "mogli biste produžiti zid prema jugu, tamo gdje ide prema šumi. Mogli biste raščistiti šumu i obnoviti kulu."

Stern i Chris su se pogledali.

"O čemu ona priča?" reče Stern. "Koju kulu?"

"Nitko još nije ni pregledao šumu", reče Chris. "Raščistit ćemo je krajem ljeta, a zatim je dati pregledati u jesen."

Na radiju su čuli profesora kako govori: "Vaš je prijedlog vrlo zanimljiv, gospođice Kramer. Dopustite da o njemu raspravim s drugima, i sastat ćemo se ponovno za ručkom."

A zatim je u polju ispod njih Chris vidio profesora kako se okreće, gleda direktno prema njima i upire prstom prema šumi.

o o o

Ostavljajući otvoreno polje s ruševinama iza sebe, uspjeli su se uz zeleni nasip i ušli u šumu. Stabla su bila tanka, ali su rasla jedno uz drugo i pod njihovim krošnjama bilo je tamno i hladno. Chris Hughes slijedio je vanjski zid dvorca koji se progresivno smanjivao od visine struka do niskih kamenih izdanaka, i zatim naposljetku do ničega, nestajući pod šikarom.

Otada se morao saginjati, gurajući rukama paprat i male biljke u stranu kako bi vidio kamo zid vodi.

Šuma oko njih postajala je gušća. Osjećao je mir ovdje. Sjetio se kad je prvi put vidio Castelnau, gotovo je cijelo nalazište bilo unutar šume poput ove. Nekoliko zidova koji su još stajali bili su pokriveni mahovinom i lišajevima, i činilo se da se izdižu iz zemlje poput organskih oblika. Nalazište je tada bilo obavijeno tajnovitošću. Ali ona se izgubila kad su raščistili zemlju i počeli s iskapanjem.

Stern je išao iza njega. Stern nije puno izlazio iz labosa, i činilo se da uživa. "Zašto su ova stabla tako mala?" rekao je.

"Zato što je ovo nova šuma", reče Chris. "Gotovo sve šume u Perigordu stare su manje od sto godina. Sve ovo zemljište nekoć je bilo raščišćeno za vinograde."

"I?"

Chris slegne ramenima. "Bolest. Ona pokora, filoksera²⁷, ubila je sve loze negdje na prijelazu stoljeća. A šuma je ponovno narasla." I doda: "Francuska industrija vina gotovo je nestala. Spasili su se uvozom loza iz Kalifornije koje su bile otporne na filokseru. Nešto što bi najradije zaboravili."

Dok je govorio, nastavio je gledati u tlo, pronalazeći tu i tamo komadić kamena, upravo dovoljno da mu omogući da slijedi liniju starog zida.

Ali odjednom, zid nestane. Potpuno ga je izgubio. Sad će se morati vratiti istim putem i ponovno ga naći.

"Kvragu."

"Što je?" reče Stern.

"Ne mogu pronaći zid. Išao je upravo ovuda", pokazao je dlanom, "a sad ga više nema."

Stajali su na dijelu gdje je šikara bilo posebno gusta, visoka paprat pomiješana s nekom vrstom bodljikave loze koja ga je gre-bla po golim nogama. Stern je imao duge hlače i hodao prema naprijed, govoreći: "Ne znam,

Chris, mora biti ovdje negdje..."

Chris je znao da će se morati vratiti istim putem. Upravo se bio okrenuo da krene svojim tragom, kad je začuo Sterna kako viče.

Chris pogleda prema natrag.

Sterna nije bilo. Nestao je.

Chris je stajao sam u šumi.

"Davide?"

Začuje se stenjanje. "Ah... kvragu."

"Što se dogodilo?"

"Udario sam se u koljeno. Boli kao vrag."

27 Trsnauš.

Chris ga nigdje nije vidio. "Gdje si?"

"U rupi", reče Stern. "Pao sam. Budi oprezan, ako ideš u ovom smjeru. U stvari..." Gundanje. Psovke. "Ne trudi se. Mogu ustati. Dobro sam. U stvari - hej."

"Stoje?" "Čekaj malo." "Što se događa?" "Samo pričekaj, O.K.?"

Chris je vidio kako se grmlje pomiče, paprati se njišu naprijed i natrag, kako se Stern uputio nalijevo. Zatim Stern progovori. Glas mu je zvučao čudno. "Ovaj, Chris?"

"Što je?"

"Ovdje je dio zida. Zakrivljen."

"Što hoćeš reći?"

"Mislim da stojim na dnu nečega što je nekoć bila zaobljena kula, Chris."

"Ma da", reče Chris. Pomisli, kako li je Kramerova znala za ovo?

ooo

"Provjeri u kompjuteru", reče profesor. "Pogledaj imamo li kakve snimke dobivene helikopterskim pregledavanjem terena - infra-crvene ili radarske - koje pokazuju kulu. Možda je već zabilježena, a mi samo nikad nismo obratili pažnju na nju."

"S kasnoposlijepodnevnom infracrvenom snimkom imate najviše šanse", reče Stern. On je sjedio u stolcu s vrećicom leda na koljenu.

"Zašto kasno poslijepodne?"

"Zato što vapnenac zadržava toplinu. To je razlog zbog kojeg su špiljski praljudi toliko voljeli ovo područje. Čak i zimi, temperatura u špilji u vapnencu Perigorda bila je deset stupnjeva viša od vanjske temperature."

"Zato poslijepodne..."

"Zidovi zadržavaju toplinu dok se šuma hladi. I pokazat će se na infracrvenoj snimci."

"Čak i ako su zakopani?"

Stern slegne ramenima.

Chris je sjeo za kompjutersku konzolu i počeo pritiskati tipke. Kompjuter je proizveo meki zvuk. Slika se naglo promijenila.

"Ups. Na e-mailu smo."

Chris otvori poštanski sandučić. Imali su jednu poruku, i trebalo joj je dugo vremena da se učita. "Što je ovo?"

"Kladim se da je to onaj tip Wauneka", reče Stern. "Rekao sam mu da pošalje prilično veliku sliku. Vjerojatno je nije komprimirao."

Onda se slika pojavila na ekranu: serija točkica složenih u geometrijski uzorak. Svi su ga odmah prepoznali.

Bio je to bez sumnje samostan Sainte-Mere. Njihovo vlastito nalazište.

S više detalja nego njihovo vlastito istraživanje.

Johnston se zagleda u sliku. Lupkao je prstima po površini stola. "Čudno", reče napokon, "da su se Bellin i Kramerova baš slučajno zatekli ovdje istoga dana."

Studenti se pogledaše. "Što je u tome čudno?" upita Chris.

"Bellin nije tražio da se upozna s njom. A on uvijek traži da ga se upozna s izvorom novaca."

Chris slegne ramenima. "Činilo se da mu se žuri."

"Da. Tako se činilo." Okrenuo se prema Sternu. "U svakom slučaju, isprintaj to", reče. "Vidjet ćemo što će naši arhitekti reći."

o o o

Katherine Erickson - pepeljastoplave kose, plavih očiju i kože vrlo tamne od sunca - visjela je petnaest metara iznad zemlje. Njezino je lice bilo samo nekoliko centimetara ispod gotičkog svoda kapele Castalgarda. Ležala je na leđima osigurana planinarskom opremom i mirno zapisivala bilješke o konstrukciji iznad sebe.

Eriksonova je bila najnovija diplomantica na nalazištu; pridružila se timu tek prije nekoliko mjeseci. Isprva je otišla studirati arhitekturu na Yaleu, ali je otkrila da joj se ne sviđa to što je izabrala, te se prebacila na odsjek povijesti. Johnston ju je ondje izabrao, uvjeravajući je da mu se pridruži na isti način na koji je uvjerio sve

ostale: "Zašto ne bi ostavila te stare knjige i istraživala malo prave povijesti? Nešto što možeš opipati vlastitim rukama?"

I tako, opipavanje vlastitim rukama bilo je tu -visjela je ovdje. Nije joj baš bilo krivo: Kate je odrasla u Coloradu i bila je oduševljena penjanjem. Provodila je svaku nedjelju penjući se po stijenama posvuda oko Dordogne. Rijetko je bilo nekoga u blizini, što je bilo izvrsno: kod kuće, morao si čekati u redu za dobra mjesta za penjanje.

Koristeći svoj mali pijuk, otkinula je nekoliko komadića žbuke s nekoliko različitih mjesta kako bi ih odnijela na spektroskopsku analizu. Svaki je ubacila u jednu od plastičnih posudica poput onih za film, koje je nosila preko ramena i prsa u remenu nalik na pre-pasač za metke.

Označavala je posudice kad je začula glas: "Kako silaziš odozgo? Želim ti nešto pokazati."

Bacila je pogled preko ramena i vidjela Johnstona na tlu ispod sebe. "Lako", rekla je. Kate je oslobodila svoje vezove i glatko kliz-nula prema zemlji, lagano se spustivši. Odmaknula je pramenove plave kose s lica. Kate Erickson nije bila lijepa djevojka - kao što joj je njezina majka, kraljica brucoškog plesa na Sveučilištu u California, često govorila - ali je posjedovala svjež, sveameričku vrijednost koju su muškarci smatrali privlačnom. "Mislim da bi se ti popela na bilo što", reče Johnston.

Otkvačila je opremu. "To je jedini način da se dođe do ovih podataka."

"Ako ti tako kažeš."

"Ozbiljno", rekla je. "Ako želiš arhitektonsku povijest ove kapele, onda se ja moram popeti gore i uzeti uzorke žbuke. Jer je taj svod ponovno izgrađivan mnogo puta - ili zato što je bio loše napravljen i stalno se urušavao, ili zato što je polomljen ratnim mašinama tokom rata."

"Sigurno od opsada", reče Johnston.

"Pa, ja nisam tako sigurna.", reče Kate. "Glavne prostorije dvorca - velika dvorana, unutrašnje sobe - sve je čvrsto, ali nekoliko zidova nije dobro sagrađeno. Na nekim mjestima izgleda kao da su zidovi dodavani kako bi se napravili tajni prolazi. Dvorac ih ima nekoliko. Postoji čak jedan koji vodi do kuhinje! Tko god je napravio te promjene morao je biti prilično paranoičan. I možda su ih napravili prebrzo." Obrisala je ruke o svoje kratke hlače. "Onda, što mi to imate pokazati?"

Johnston joj doda list papira. Bio je to kompjuterski ispis, serija točaka složenih u pravilnom, geometrijskom uzorku. "Sto je ovo?" upitala je.

"Reci ti meni."

"Izgleda kao Sainte-Mere."

"I, je li?"

"Rekla bih da jest, da. Samo..."

Izašla je iz kapele, i pogledala dolje prema iskopinama samostana, oko kilometar i pol dalje u ravnici ispod njih. Rasprostirao se gotovo jednako tako jasno kao crtež koji je držala u ruci.

"Hm." "Što je?"

"Na ovom su crtežu označene stvari koje mi još uvijek nismo otkrili", rekla je. "Polukružna kapela pridodana crkvi, drugi klostar u sjevernoistočnom kvadrantu, i... ovo izgleda kao vrt unutar zidina... Uostalom, odakle vam ova slika?"

o o o

Restoran u Marqueyssacu stajao je na rubu platoa s pogledom na cijelu dolinu Dordogne. Kramerova podigne pogled sa svoga stola i iznenadi se ugledavši profesora koji je dolazio s Marekom i Chri-som. Namrštila se. Nije očekivala tako veliko društvo. Bila je za stolom za dvoje.

Svi sjedоše zajedno; Marek je privukao dva stolca od susjednog stola. Profesor se nagne naprijed i uporno se zagleda u nju.

"Gospodice Kramer," reče profesor, "kako ste znali gdje je župni dvor?"

"Župni dvor?" Slegnula je ramenima. "Pa, ne znam. Nije li to bilo u tjednom izvještaju o napretku? Ne? Onda mi je možda doktor Marek to spomenuo." Pogledala je u ozbiljna lica koja su buljila u nju. "Gospodo, samostani nisu baš moja specijalnost. Mora da sam negdje čula o tome."

"A kula u šumi?"

"Mora da je na jednom od prikaza. Ili na starim fotografijama."

"Provjerili smo. Nije."

Profesor gurne crtež preko stola do nje. "I zašto neki namještenik ITC-a po imenu Joseph Traub ima crtež samostana koji je potpuniji od našeg vlastitog?"

"Ne znam... Odakle vam ovo?"

"Od policajca iz Gallupa u Novom Meksiku, koji ima neka pitanja kao i ja."

Ona ne reče ništa. Samo je buljila u njega.

"Gospodice Kramer", on će napokon. "Mislim da nam nešto tajite. Mislim da ste radili svoje vlastite analize nama iza leđa, i ne dijelite s nama ono što ste otkrili. I mislim da je razlog tome to što ste vi i Bellin pregovarali

o eksploataciji nalazišta u slučaju da ja ne želim surađivati. A francuske vlasti bi bile više nego sretna da mogu izbaciti Amerikance s mjesta na kojima se iskopava njihova baština."

"Profesore, to apsolutno nije istina. Uvjeravam vas-"

"Ne, gospodice Kramer, ne možete." Pogledao je na sat. "Kada polijeće vaš avion za ITC?"

"U tri sata."

"Ja sam sada spreman za polazak."

Odgurnuo je svoj stolac od stola.

"Alija idem u New York."

"Onda mi se čini daje bolje da promijenite svoje planove i pođete u Novi Meksiko."

"Vi ćete željeti vidjeti Boba Donigera, a ja ne znam njegov raspored..."

"Gospodice Kramer." Nagnuo se preko stola. "Sredite to."

o o o

Kad je profesor otišao, Marek reče: "Molim Boga da s naklonošću gleda na vaše putovanje i vrati vas natrag neozlijeđene." Bilo je to ono što je uvijek govorio prijateljima na odlasku. Prije šesto godina, bila je to omiljena fraza grofa Geoffreja de la Toura.

Neki misle da Marekova fascinacija prošlošću graniči s opsesijom. Ali zapravo, njemu je to bilo normalno: čak i kao dijete, Mareka je srednjovjekovni period snažno privlačio, i na mnogo načina, sad se činilo da u njemu živi. Jednom je u restoranu rekao prijatelju da neće pustiti bradu jer to nije bilo moderno u to vrijeme.

Zapanjen, prijatelj se usprotivio: "Naravno daje moderno, samo pogledaj sve te brade oko sebe." Na što je Marek uzvratio: "Ne, ne, mislim, nije moderno u mom vremenu." Pri tom je mislio na trinaesto i četrnaesto stoljeće.

Mnogi su stručnjaci za srednjovjekovlje znali čitati stare jezike, ali Marek ih je znao govoriti: srednjovjekovni engleski, starofrancuski, oksitanski²⁸ i latinski. Bio je stručnjak za detalje onovremenog odijevanja i običaja. A kako je bio krupnije građe i posjedovao atletske sposobnosti, odlučio je svladati borbene vještine onog vremena. Naposljetku, govorio je, bilo je to vrijeme neprekidnih ratova. Već je znao jahati goleme peršeronce²⁹ koji su se koristili kao konji za turnire ili bojni konji. I bio je razmjerno obučen u turnirskim vještinama, nakon što je proveo sate vježbajući s lutkom za gađanje zvanom kvintan. Marek je bio toliko dobar s dugačkim lukom da je druge počeo poučavati toj vještini. A sada je učio boriti se s teškim mačem.

Ali njegovo ga je podrobno poznavanje povijesti na čudnovat način udaljilo od sadašnjosti. Profesorov iznenadni odlazak sve ih je ostavio u nelagodi i s osjećajem napuštenosti; počele su kružiti nevjerovatne glasine, posebno među dodiplomcima: ITC obustavlja

²⁸ Latinizacija francuskog narječja zvanog langue d'oc, skupine dijalekata iz područja gdje se ovi kaže oc.

²⁹ Konji iz pokrajine Perche u Francuskoj.

svoje financiranje. ITC pretvara projekt u Disnevland na temu srednjeg vijeka. ITC-ovci su ubili nekog u pustinji i zbog toga su u nevolji. Posao je stao; ljudi su samo stajali naokolo i razgovarali.

Marek je napokon odlučio da bi bilo bolje da održi sastanak da suzbije glasine, stoga je u rano poslijepodne pozvao sve zajedno ispod velikog zelenog šatora pokraj spremišta. Marek je objasnio daje došlo do razilaženja između profesora i ITC-a i daje profesor otišao u glavni ured ITC-a kako bi to raščistio. Marek je rekao kako se radi samo o nesporazumu koji će biti razriješen kroz nekoliko dana. Rekao je da će biti u stalnom kontaktu s profesorom koji je organizirao javljanje svakih dvanaest sati, i da očekuje skori profesorov povratak i vraćanje stvari u normalu.

Nije pomoglo. Osjećaj duboke nelagode se zadržao. Nekoliko je dodiplomaca sugeriralo daje poslijepodne zaista prevruće za rad i prikladnije za vožnju kajakom na rijeci; Marek je, napokon osjetivši opće raspoloženje, rekao da onda mogu ići.

Jedan za drugim, postdiplomci su također odlučili uzeti slobodno popodne. Kate se pojavila s nekoliko kilograma metala koji je zveketao oko njezina struka, i najavila da se ide penjati na stijenu iza Gageaca. Pitala je Chrisa želi li poći s njom (da joj pridržava užad - znala je da se on nikad ne bi penjao), ali on je rekao da će ići do konjušnica s Marekom. Stern je izjavio da će se odvesti do Toulousea na večeru. Rick Chang se uputio prema Les Evziesu kako bi posjetio kolegu na paleolitskom nalazištu. Jedino je Elsie Kastner, grafologinja, ostala u spremištu, strpljivo pregledavajući dokumente. Marek ju je upitao želi li poći s njim. Ali ona mu je odgovorila: "Ne budi blesav, Andre", i nastavila raditi.

ooo

Konjički centar pokraj Souillaca bio je udaljen šest i pol kilometara i to je bilo mjesto gdje je Marek trenirao dvaput tjedno. U udaljenom kutu malo korištenog polja postavio je čudnu prečku u obliku slova T koja je stajala na postolju koje se moglo okretati. Na jednom kraju prečke bio je podstavljeni četverokut; na drugom kraju bila je kožnata vreća koja je izgledala poput boksačke.

Bio je to kvintan, sprava toliko stara da njezini crteži postoje na rubovima crkvenih spisa koje su ispisali fratri prije tisuću godi-

na. I doista, prema takvim je crtežima Marek načinio svoju vlastitu verziju.

Izrada kvintana bila je posve jednostavna; bilo je mnogo teže dobiti pristojno koplje. To je bila vrsta problema s kojom se Marek uvijek iznova suočavao u eksperimentalnoj povijesti. Čak je i najjednostavnije i najobičnije predmete iz prošlosti bilo nemoguće reproducirati u modernom svijetu. Čak i kad novac nije bio u pitanju, zahvaljujući ITC-ovu fondu za istraživanja.

U srednjovjekovna vremena, koplja za turnire bila su natak-nuta na drvene motke duže od tri i pol metra, što je bila standardna duljina kopalja za dvoboje. Ali drvene motke te duljine gotovo da nisu više postojale. Nakon dugog traganja, Marek je pronašao posebno postrojenje za obradu drveta u sjevernoj Italiji blizu austrijske granice. Oni su mogli izraditi koplja od borovine one veličine koju je on tražio, ali su bili zapanjeni kad su čuli da za početak traži dvadeset komada. "Koplja se lome", rekao im je. "Treat ću ih mnogo." Kako bi se zaštitio od iverja, uglavio je komad zaslona na prednju stranu kacige za ragbi. Kad je tu kacigu nosio dok je jahao, privlačio je priličnu pažnju. Izgledao je kao poludjeli pčelar.

Naposljetku, Marek je podlegao suvremenoj tehnologiji i dao je svoja koplja izraditi od aluminija u tvrtki koja izrađuje bejzbol-ske palice. Aluminijaska koplja imala su bolju ravnotežu i činila su mu se autentičnijima, iako su bila pogrešna za taj period. A kako iverje više nije predstavljali problem, mogao je nositi uobičajenu kacigu za jahanje.

Što je bilo ono što je nosio sada.

Stojeći na kraju polja, mahnuo je Chrisu koji je bio pokraj kvintana. "Chris? Spreman?"

Chris je kimnuo i namjestio prečku u pravi položaj prema Ma-reku. Mahnuo je. Marek je spustio koplje i potjerao konja.

Treniranje s kvintanom bilo je naoko jednostavno. Jahač je ga-lopirao prema prečki, pokušavajući vrškom koplja udariti podstavljeni jastuk. Ako bi uspio, prečka bi se počela okretati, što bi ga natjeralo da potjera svog konja da prođe prije no što bi se kožnata vreća okrenula i udarila ga u glavu. U stara vremena, Mareku je bilo poznato, vreća je bila dovoljno teška da izbací mladog jahača

iz sedla. Ali Marek ju je načinio samo onoliko teškom da jahač dobije bolni ukor.

U prvom je pokušaju udario jastuk pod pravim kutom, ali nije bio dovoljno brz da izbjegne vreću koja ga je drmnula po lijevom uhu. Povukao je uzde i kasom se vratio natrag. "Zašto ti ne probaš jednom, Chris?"

"Možda kasnije", rekao je Chris, ponovno postavljajući prečku u položaj.

Jedanput ili dvaput u posljednjih nekoliko dana, Marek je uvjerio Chrisa da se okuša u vježbi s kvintanom. Ali sumnjao je da je to bilo samo zbog Chrisova iznenadnog nedavno rođenog zanimanja za sve aspekte konjaništva.

Marek je okrenuo svog bojnog konja, vratio se unazad i ponovno krenuo u napad. Kad je tek bio počeo, galopiranje u posve nagnutom položaju prema meti veličine tridesetak centimetara činilo se apsurdno teškim. Sad je već ulazio u štos. Uglavnom je pogađao metu četiri od pet puta.

Konj je jurio prema naprijed poput munje. Marek spusti koplje. "Chris! Hej!"

Chris se okrenuo i mahnuo djevojci koja je prolazila na konju. U tom je trenutku Marekovo koplje udarilo po jastuku, i kožnata se vreća zavrtjela ukruć, udarivši Chrisa i srušivši ga licem na pod.

000

Chris je ležao na zemlji, omamljen, slušajući grohotan djevojčin smijeh. Ali ona brzo sjaše, i pomogne mu da ustane. "Oh, Chris, žao mi je što sam se smijala", rekla je ona, svojim elegantnim engleskim naglaskom. "Ja sam za sve kriva, u svakom slučaju. Nisam te smjela smesti."

"Dobro sam", reče on, pomalo se dureći. Otresao je zemlju s brade i okrenuo se licem prema njoj, uspjevši se nasmiješiti.

Kao i uvijek, bio je očaran njezinom ljepotom, pogotovo u ovome trenutku, kad je njezina plava kosa bila odostraga obasjana popodnevnim suncem, pa se činilo da njezin savršeni ten sjaji, ističući njezine tamnoljubičaste oči. Sophie Rhys-Hampton bila je najljepša žena koju je upoznao u životu. I najinteligentnija. I najuspješnija. I najzavodljivija.

"Oh, Chris, Chris", rekla je, brišući mu lice hladnim vrškovima prstiju. "Zaista se ispričavam. Eto, tako. Bolje?"

Sophie je bila studentica Cheltenham Collegea; imala je dvadeset godina, četiri godine manje od njega. Njezin je otac, Hugh Hampton, bio odvjetnik u Londonu; on je bio vlasnik kuće koju su iznajmili za projekt tokom ljeta. Sophie je došla u kuću u blizini provesti ljeto s nekoliko prijatelja. Jednoga je dana došla kako bi uzela nešto iz radne sobe svoga oca. Chris ju je vidio i odmah se sudario s drvetom.

Što je, izgleda, odredilo ton njihova odnosa, pomislio je potišteno. Ona ga je sada pogledala i rekla: "Počlašćena sam da imam takvo djelovanje na tebe, Chris. Ali zabrinuta sam za tvoju sigurnost." Zahihotala je i lagano ga poljubila u obraz. "Zvala sam te danas."

"Znam, bio sam zauzet. Imali smo krizu." "Krizu? Što čini arheološku krizu?" "Ah, znaš. Gnjavaže oko

financiranja."

"Ah, da. Oni tipovi iz ITC-a. Iz Novog Meksika." Izgovorila je to kao da se radi o kraju svijeta. "Znaš li da su željeli kupiti seoski posjed moga oca?"

"Je li?"

"Rekli su da ga moraju iznajmiti na toliko mnogo godina, da ga onda mogu i kupiti. Naravno da je on rekao ne."

"Naravno." Nasmiješio joj se. "Večera?"

"Oh, Chris, ne mogu večeras. Ali sutra možemo jahati. Hoćemo li?"

"Naravno."

"Ujutro? U deset sati?"

"U redu", reče on. "Vidimo se u deset."

"Ne prekidam te u poslu?"

"Znaš da me prekidaš."

"Posve je u redu da odemo neki drugi dan."

"Ne, ne", reče on. "Sutra u deset."

"Dogovoreno", reče ona uz blistav osmijeh.

U stvari, Sophie Hampton bila je gotovo previše zgodna, njezina je figura bila presavršena, a njezino ponašanje prešarmantno da bi bilo posve stvarno. Mareku je, na primjer, bila odbojna.

Ali Chris je bio ushićen.

Nakon što je odjahala, Marek je ponovno zajurišao pokraj njega. Ovoga se puta Chris maknuo zaljuljanom kvintanu s puta. Kad je Marek dokasao natrag, rekao je: "Prijatelju, tebe se vuče za nos."

"Možda", reče Chris. Istina bijaše da ga nije bilo briga.

Sljedećega se dana Marek našao u samostanu pomažući Ricku Changu pri iskopavanju katakomba. Ovdje su kopali već tjednima. I išlo je sporo, jer su stalno pronalazili ostatke ljudskih kostura. Kad god bi naišli na kosti, prestali bi kopati lopatama i prebacivali se na zidarske lopatice i četkice za zube.

Rick Chang bio je fizički antropolog tima. Bio je obučen za rad s ljudskim ostacima; mogao je pogledati komadić kosti veličine graška i reći vam potječe li iz desnog zgloba ili lijevog, od muškarca ili žene, djeteta ili odrasle osobe, i je li stara ili iz današnjeg vremena.

Ali ljudski ostaci koje su ovdje nalazili bili su zbunjujući. Kao prvo, svi su potjecali od muškaraca; i na nekima od dugačkih kostiju bile su zamjetljive ozljede iz borbi. Na nekoliko lubanja vidjele su se rane od strijela. To je bio način na koji je većina vojnika u četrnaestom stoljeću poginula, od strijela. Ali ne postoje bilješke da su se ikakve bitke ikad vodile u ovom samostanu. Barem oni za njih nisu znali.

Upravo su bili našli nešto što je izgledalo kao komadić zahrđale kacige, kad je Marekov mobilni telefon zazvonio. Bio je to profesor.

"Kako ide?" upita Marek.

"Dobro, zasad."

"Jeste li se sastali s Donigerom?"

"Jesam. Danas poslijepodne."

"I?"

"Još ne znam."

"Još uvijek žele nastaviti s rekonstrukcijom?"

"Pa, nisam siguran. Ovdje stvari nisu baš onakve kakvima sam ih očekivao." Profesor se doimao neodređeno, rastreseno.

"Kako to mislite?"

"Ne mogu o tome diskutirati preko telefona", reče profesor. "Ali želio sam ti reći da neću nazivati u sljedećih dvanaest sati. Vjerojatno u sljedećih dvadeset četiri sata."

"A-ha. O.K. Sve je u redu?" "Sve je sasvim u redu, Andre."

Marek nije bio posve siguran. "Treba li vam aspirin?" To je bila jedna od njihovih dogovorenih šifriranih rečenica, način da se pita da li nešto nije u redu u slučaju da druga osoba ne može slobodno govoriti.

"Ne, ne. Uopće ne." "Zvučite pomalo odsutno."

"Iznenađen, rekao bih. Ali sve je u redu. Barem ja mislim da je sve u redu." Zastao je, a zatim: "Sto je s nalazištem? Što se događa s vama?"

"Trenutačno sam s Rickom u samostanu. Kopamo u katakombama u četvrtom kvadrantu. Mislim da ćemo doći do dna kasnije danas, ili najkasnije do sutra."

"Izvršno. Samo nastavite tako, Andre. Javit ću vam se za dan ili dva."

I prekine vezu.

Marek ponovno zakvači telefon na svoj pojas i namršti se. Što li je, dovraga, sve ovo značilo?

Helikopter je muklo klepećući prošao iznad njih s kutijama sa senzorima koje su visjele ispod. Stern ga je

zadržao još jedan dan kako bi preletio teren ujutro i poslijepodne; želio je pregledati građevine koje je Kramerova spominjala, ne bi li provjerio koliko se vidi na očitavanjima instrumenata. Marek se pitao kako mu ide, ali za razgovor s njim bio mu je potreban radio. Najbliži je bio u spremištu.

o o o

"Elsie", reče Marek dok je ulazio u spremište. "Gdje je radio preko kojega bih mogao razgovarati s Davidom?" Naravno, Elsie Kastner mu nije odgovorila. Samo je nastavila buljiti u dokument koji je bio ispred nje. Elsie je bila zgodna, pu-nija žena koja je bila sposobna za intenzivnu koncentraciju. Sjedila bi u spremištu satima, odgonetavajući rukopis na pergamentima. Njezin je posao zahtijevao ne samo znanje šest osnovnih jezika srednjovjekovne Europe, već i davno zaboravljenih dijalekata, žargona i kratica. Marek se osjećao sretnim što je imaju, iako se držala podalje od ostatka tima. A znala je ponekad biti i čudna. Rekao je: "Elsie?"

Iznenada je podigla pogled. "Što? Oh, oprost, Andre. Samo sam, oh, mislim, pomalo..." Mahnula je rukom prema pergamentu ispred sebe. "Ovo je račun od samostana nekom njemačkom grofu. Za davanje konačišta njegovoj osobnoj pratnji: dvadeset devetero ljudi i trideset pet konja. To je ono što je taj grof vodio sa sobom po okolici. Ali napisano je na kombinaciji latinskog i oksitanskog, a rukopis je nemoguć."

Elsie podigne pergament i odnese ga do postolja za fotografije u kutu. Na četveronožno postolje iznad stola bio je postavljen fotoaparatus, sa stroboskopskim svjetlom koje je dolazilo sa svih strana. Polegla je pergament, izravnala ga, složila identifikacijski bar-kod pri dnu, stavila na njega ravnalo s uzorkom šahovskog polja od pet centimetara radi standardizacije i okinula.

"Elsie? Gdje je radio preko kojega bih mogao razgovarati s Davidom?"

"Oh, oprost. Tamo je na onom stolu. Onaj s ljepljivom vrpcom na kojoj piše DS."

Marek ode do stola i pritisne gumb na radiju. "Davide? Ovdje Andre."

"Bok, Andre." Marek ga je jedva čuo od buke helikoptera. "Što si pronašao?"

"Nula. Nada. Apsolutno ništa", reče Stern. "Provjerili smo samostan i šumu. Ni jedna od Krameričinih oznaka nije vidljiva ni na SLS-u, ni na radaru, infracrvenom ili UV. Nemam pojma kako su došli do tih otkrića."

000

Galopirali su posve nagnuti duž travnatog grebena s kojega se pružao pogled na rijeku. U svakom slučaju, Sophie je galopirala; Chris je poskakivao i trzao se, umirući od straha. Inače, ona nikad nije galopirala kad su bili zajedno iz obzira prema njegovom slabijem umijeću, ali danas je vrištala od zadovoljstva dok je bezglavo jurila poljem.

Chris ju je pokušavao pratiti, moleći se da uskoro stane, i napokon i jest, zauzdavajući svog zadihanog i znojnog pastuha, tap-šući ga po vratu, i čekajući da je Chris stigne.

"Nije li ovo bilo uzbudljivo?" reče.

"Bilo je", hvatajući dah. "Svakako je bilo upravo to."

"Bio si vrlo dobar, Chris, moram priznati. Popravlja ti se držanje u sedlu."

Sve što je mogao bilo je kimati glavom. Njegovo je sedlo bilo bolno nakon sveg tog poskakivanja, i bedra su ga boljela od prejakog stiskanja.

"Lijepo je ovdje", reče ona, pokazujući prema rijeci i tamnim dvorcima na udaljenim liticama. "Nije li veličanstveno?"

A onda je bacila pogled na svoj sat, što ga je uzrujalo. Ali povratak se pokazao iznenađujuće ugodnim. Jahala je vrlo blizu njega, konji su im se gotovo dodirivali, i naginjala se prema njemu kako bi mu šaptala u uho; jedanput ga je zagrlila i poljubila u usta, nakon čega se obazrela okolo, očito posramljena svojom iznenadnom od-vажношću.

S mjesta na kojem su se trenutno nalazili imali su pogled na cijelo nalazište: ruševine Castelgarda, samostan, i na drugom brdu, La Roque. Iznad njih su jurili oblaci, ostavljajući sjene na krajoliku. Zrak je bio topao i blag, i bilo je tiho, osim udaljene tutnjave automobila.

"O, Chrise", rekla je i ponovno ga poljubila. Kad su se odvojili jedno od drugoga, pogledala je u daljinu i iznenada mahnula.

Žuti kabriolet je brzo penjući se putem prema njima. Bila je to neka vrsta sportskog auta niska ovjesa i s bučnim motorom. Nedaleko od njih, auto se zaustavio i vozač je ustao i sjeo na naslon sjedala iza volana.

"Nigel", radosno je zaviknula.

Čovjek u autu lijeno je odmahnuo, rukom polagano ocrtavajući luk.

"Oh Chrise, hoćeš li biti ljubazan?" Sophie je dodala uzde svoga konja Chrisu i sjahala, te potrčala nizbrdo do auta, gdje je zagrlila vozača. Njih dvoje ušlo je u auto. Dok su odlazili, osvrnula se prema Chrisu i poslala mu poljubac.

Restaurirani srednjovjekovni grad Sarlat bio je osobito šarmantan noću, kad su zbijene zgrade i uzane uličice bile osvijetljene prigušenom svjetlošću plinskih lampa. Na ulici Tournv, Marek i postdi-plomci sjedili su na terasi restorana ispod bijelih suncobrana, pijući tamnocrveno vino iz Cahorsa dugo u noć.

Chris Hughes obično bi uživao u takvim večerima, ali večeras mu se ništa nije činilo kako treba. Večer je bila

pretopla; njegova metalna stolica neudobna. Naručio je svoje omiljeno jelo, pintade aux cepes, ali perlinka je bila suha, a gljive bljutave. Čak ga je i razgovor iritirao: obično bi diplomci govorili o poslu obavljenom toga dana, ali večeras je njihova mlada arhitektica, Kate Erickson, sreća neke prijatelje iz New Yorka, dva para Amerikanaca u kasnim dvadesetim godinama - burzovni mešetari sa svojim djevojkama. Nisu mu se sviđjeli gotovo od prvog trenutka.

Muškarci su neprestano ustajali od stola kako bi razgovarali preko mobilnih telefona. Obje žene bile su agentice u istoj reklamnoj agenciji; upravo su bile završile vrlo veliku zabavu u povodu izlaska nove knjige Marthe Stevart³⁰. Uzavreli osjećaj vlastite važnosti koji je grupa imala ubrzo se popeo Chrisu na živce; i poput mnogih uspješnih poslovnih ljudi, bili su skloni odnositi se prema znanstvenicima kao da su pomalo zaostali, nesposobni za opstanak u stvarnom svijetu, za igranje stvarne igre. Ili im je možda, pomisli on, samo bilo neobjašnjivo da netko želi izabrati zanimanje koje ga ne bi načinilo milijunašem do dvadeset četvrte.

Ali morao je priznati da su bili savršeno ugodni; pili su mnogo vina i postavljali mnogo pitanja o projektu. Na nesreću, bila su to

Savjetnica o načinu života i kulinarski stručnjak na američkoj televiziji.

uobičajena pitanja, ona koja turisti uvijek postavljaju: Što je to tako posebno kod ovoga mjesta? Kako znate gdje kopati? Kako znate što trebate tražiti? Koliko duboko kopate i kako znate kada treba prestati?

"Zašto radite ondje? Što je to tako posebno kod tog mjesta, uostalom?" jedna od žena je zapitala.

"Nalazište je vrlo tipično za taj period," reče Kate, "s dva dvorca, jedan nasuprot drugome. Ali ono što to mjesto čini dragocjenim jest to što je bilo zanemareno, nikad prije iskopavano."

"To je dobro? Da je bilo zanemareno?" Žena se mrštila; ona je dolazila iz svijeta gdje je zanemarivanje bilo loše.

"To je vrlo poželjno", reče Marek. "U našem poslu, prave prilike pojavljuju se tek kad svijet zaobiđe neko područje. Kao Sarlat, na primjer. Ovaj grad."

"Vrlo je zgodno ovdje", reče jedna od žena. Muškarci su se od-maknuli kako bi razgovarali preko svojih telefona.

"Ali bit svega jest", reče Kate, "da je slučajnost da ovaj stari grad uopće postoji. Isprva je Sarlat bio grad doseljenika koji je narastao oko samostana s relikvijama; naposljetku je narastao do te veličine da se samostan premjestio, tražeći mir i tišinu negdje drugdje. Sarlat je nastavio kao uspješan trgovački centar za područje Dordogne. Ali njegova se važnost tokom godina polako smanjivala, i u dvadesetom stoljeću svijet je zaobišao Sarlat. Bio je tako nevažan i siromašan, da grad nije imao novca da ponovno izgradi svoje stare dijelove. Stare su građevine samo ostale stajati, bez modernih instalacija za vodu i struju. Mnogo njih je bilo napušteno."

Kate je objasnila daje 1950. grad napokon odlučio srušiti staru četvrt i izgraditi moderne kuće. "Andre Malraux³¹ je to spriječio. Uvjerio je francusku vladu da odvoji novce za restauraciju. Ljudi su mislili da je lud. Sada je Sarlat najvjerodostojniji srednjovjekovni grad u Francuskoj, ijedna od najvećih turističkih atrakcija u zemlji."

"Krasan je", reče žena neodređeno. Odjednom su se oba muškarca zajedno vratila za stol, sjela i stavila svoje telefone u džepove s izrazom svršenosti.

"Što se dogodilo?" upita Kate.

³¹ Franc. romanopisac, arheolog, teoretičar umjetnosti i politički aktivist, 1901.-1976.

"Burza se zatvorila", objasni jedan od njih. "Onda, govorili ste i o Casteljardu. Što je tako posebno kod njega?"

Marek reče: "Diskutirali smo o činjenici da nikad prije nije bio iskopavan. Ali nama je također važan, jer je Casteljard tipičan če-trnaestostoljetni zidom ograđen grad. Grad je stariji, ali između 1300. i 1400. izgrađena je većina njegovih građevina, ili modificirana radi bolje obrane: deblji zidovi, koncentrični zidovi, komplicirani jarci i prilazna vrata."

"Kad je to bilo? U srednjem vijeku?" upita jedan od muškaraca, točeći vino.

"Ne", reče Marek. "Precizno, u kasnom srednjem vijeku."

"Ne onoliko kasno koliko ćemo mi kasniti sa shvaćanjem da smo previše popili", reče muškarac. "I, što dolazi prije toga, rani srednji vijek?"

"Točno", reče Marek.

"Hej", reče čovjek, podižući, čašu s vinom. "Točno otprve!"

000

Oko 40. godine prije Krista Europom je vladao Rim. Područje Francuske u kojem su sada bili, Aquitaine, isprva je bilo rimska kolonija Akvitanija. Posvuda diljem Europe Rimljani su gradili ceste, nadzirali trgovinu i održavali red i zakon. Europa je evala.

Zatim, oko 400. godine, Rim je počeo povlačiti svoje vojnike i napuštati garnizone. Nakon stoje Carstvo propalo, Europa je utonula u bezakonje, koje je trajalo sljedećih petsto godina. Populacija se smanjila, trgovina nestala, gradovi se smanjili. U ta su područja nahrupile barbarske horde: Goti, Vandali, Huni i Vikinzi, fo mračno doba bilo je rani srednji vijek.

"Ali prema kraju milenija - mislim na godinu 1000. - stvari su se počele popravljati", govorio je Marek.
"Nastala je nova organizacija društva koju mi nazivamo feudalni sistem - iako u ono vrijeme ljudi nikad nisu upotrebljavali taj izraz."

U feudalnom sistemu, moćni gospodari su održavali red na lokalnoj razini. Novi sistem je funkcionirao. Poljoprivreda je uznapredovala. Trgovina i gradovi su cvjetali. Do 1200. godine, Europa je ponovno evala, s populacijom većom nego u vrijeme Rimskog Car-

stva. "Stoga 1200. godina označava početak kasnog srednjeg vijeka - vremena rasta, kad je kultura evala."

Amerikanci su bili skeptični. "Ako je bilo tako sjajno, zašto su svi gradili sve više utvrda?"

"Zbog Stogodišnjeg rata", reče Marek, "koji se vodio između Engleske i Francuske."

"Kakav je to bio rat, vjerski?"

"Ne", reče Marek. "Vjera nije imala ništa s tim. Svi su u ono vrijeme bili katolici."

"Stvarno? A što je bilo s protestantima?"

"Nije bilo protestanata."

"Pa gdje su bili?"

Marek reče: "Još se nisu bili izmislili."

"Stvarno? Pa zbog čega se onda vodio rat?"

"Zbog suverenosti", reče Marek. "Zbog činjenice daje Engleska bila vlasnik velikog dijela Francuske."

Jedan od muškaraca skeptično se namršti. "Što mi to govoriš? Engleska je nekoć bila vlasnica Francuske?"

Marek uzdahne.

o o o

Imao je naziv za takve ljude: vremenski provincijalci - ljudi koji nisu imali pojma o prošlosti i bili su ponosni na to.

Vremenski provincijalci bili su uvjereni daje sadašnjost jedino vrijeme koje je važno, i da se bilo što što se dogodilo ranije, može bez brige ignorirati. Moderni je svijet neobično zanimljiv i nov, i prošlost nema utjecaja na njega. Proučavanje povijesti jednako je besmisleno kao i učenje Morseove abecede, ili kako voziti kočiju koju vuče konj. A srednjovjekovni period - svi ti vitežovi u zveče-ćim oklopima i dame u večernjim haljinama i šiljatim šeširima - tako je očito nebitan da se o tome ne treba ni razmišljati.

A ipak, istina je daje moderni svijet izmišljen u srednjem vijeku. Sve od pravnog sistema, nacionalnih država, do oslanjanja na tehnologiju i koncepta romantične ljubavi najprije je ustanovljeno u srednjovjekovna vremena. Burzovni mešetari dugovali su samu zamisao tržišne ekonomije srednjem vijeku. I ako to nisu znali, onda nisu znali osnovne činjenice o tome tko su. Zašto rade to što rade. Odakle potječu.

Profesor Johnston često je govorio da ako ne znaš povijest, ne znaš ništa. List si koji ne zna da je dio drveta.

o o o

Burzovni mešetar nastavi, navaljujući na tvrdoglav način, kao što neki ljudi rade kad ih se suoči s njihovim vlastitim neznanjem: "Stvarno? Engleska je nekoć bila vlasnicom dijela Francuske? To nema smisla. Englezi i Francuzi su se oduvijek međusobno mrzili."

"Ne oduvijek", reče Marek. "To je bilo prije šesto godina. Bio je to potpuno drugačiji svijet. Englezi i Francuzi bili su mnogo bliskiji u to vrijeme. Sve otkad su 1066. godine vojnici iz Normandije osvojili Englesku, svo englesko plemstvo bilo je u osnovi francuskog porijekla. Govorili su francuski, jeli francusku hranu, slijedili francusku modu. Nije bilo iznenađujuće što su posjedovali francuski teritorij. Ovdje na jugu vladali su Aquitaineom više od stoljeća."

"I onda? Zbog čega rat? Francuzi su odlučili da žele sve za sebe?"

"Više-manje, da."

"Naravno", reče muškarac, uz znalačko kimanje glavom.

ooo

Marek je nastavio s predavanjem. Chrisu je vrijeme prolazilo tako što je pokušavao uhvatiti Katein pogled. Ovdje pod svjetlošću svijeća, crte njezina lica koje su izgledale grubo čak i pod sunčanom svjetlošću, omekšale su. Odjednom mu se učinila neočekivano privlačnom.

Ali ona nije uzvraćala pogled. Njezina je pažnja bila usredotočena na njezine prijatelje burzovne mešetare. Tipično, pomisli Chris. Bez obzira na to što govore, žene privlače samo bogati i moćni muškarci. Čak i manični i ljigavi muškarci poput ove dvojice.

Zatekao se kako proučava njihove satove. Obojica muškaraca nosila su velike, teške Rolex, ali metalni remeni nisu bili jako stisnuti, tako da su im satovi padali i visjeli oko zglobova, poput ženske narukvice. Bio je to znak nemarnosti i bogatstva, ležerna šlam-pavost koja je sugerirala da su neprekidno na odmoru. To ga je uzrujavalo.

Kad se jedan od muškaraca počeo igrati sa svojim satom, okrećući ga oko zgloba, Chris više to nije mogao podnositi. Naglo se digao od stola. Promrmljao je nekakvu ispriku o tome kako mora provjeriti analize na nalazištu i uputio se ulicom Tourny prema parkiralištu na rubu stare četvrti.

Posvuda duž ulice činilo mu se da vidi samo zaljubljene, parove koji su se šetali držeći se za ruke, žena s glavom na muškarčevu ramenu. Činilo se da se osjećaju udobno jedno pokraj drugoga, nemajući potrebu da govore, samo uživajući u okolici. Svaki novi par pokraj kojega je prošao još više bi ga iznervirao i natjerao da hoda brže.

Osjetio je olakšanje kad je napokon došao do svog auta i odvezao se kući.

Nigel!

Kakav se to idiot zove Nigel?

Sljedećega je jutra Kate opet visjela u castelgardskoj kapeli kad je radio zakrčao, a ona je začula uzvik: "Ljute tamale! Ljute tamale!³² Kod mreže četiri! Dođite i uzmite! Ručak je poslužen."

To je bio signal tima da je nešto novo otkriveno. Upotrebljavali su šifrirane riječi za sve svoje važne radijske prijenose jer su znali da ih mjesni dužnosnici ponekad nadziru. Na druga je nalazišta vlada povremeno slala agente koji su konfiscirali otkrića u trenutku kad su pronađena, prije no što su istraživači imali priliku da ih zabilježe i ocijene njihovu vrijednost. Iako je francuska vlada imala prosvijetljen pristup starinama - na mnogo načina bolji nego Amerikanci - individualni terenski inspektori bili su zloglasno nedosljedni. I naravno, često su ih smatrali strancima koji prisvajaju plemenitu francusku povijest.

Mreža četiri, znala je, bila je kod samostana. Dvoumila se da li da ostane u kapeli ili da ode tamo, ali napokon je odlučila otići. Bila je istina da je većina njihova svakodnevnog posla bila dosadna i bez važnih događaja.

Svima im je trebao obnovljeni entuzijazam koji dolazi s uzbuđenjem zbog otkrića.

Hodala je kroz ruševine grada Castelgarda. Za razliku od mnogih drugih, ona je mogla obnoviti ruševine u glavi, i vidjeti grad u cijelosti. Sviđao joj se Castelgard; bio je to grad s kojim se nije bilo šaliti, zamišljen i izgrađen u vrijeme rata. Imao je svu izravnu autentičnost koja joj je nedostajala na arhitektonskom fakultetu.

Osjetila je vruće sunce na vratu i nogama i pomisli po stoti put kako joj je drago što je u Francuskoj, a ne u New Havenu, sjedeći

³² Tamale - meksička sarma - kukuruzni listovi punjeni mljevenim mesom u kukuruznom tijestu.

u svom skučenom malom radnom prostoru na šestom katu zgrade A&A33, s prozorima s kojih se pružao pogled na zgradu fakulteta Davenport izgrađenu u kolonijalnom stilu i građevinu sportske dvorane Payne Whitney³⁴. Kate je smatrala arhitektonski fakultet depresivnim, zgradu Umjetnosti i arhitekture vrlo depresivnom, i nikad nije zažalila što se prebacila na povijest.

Svakako, ljeto u južnoj Francuskoj nije se moglo odbiti. Sasvim se dobro uklapala u tim ovdje na rijeci Dordogne. Dosad je ovo bilo ugodno ljeto.

Naravno, bilo je nekih muškaraca kojih se trebalo kloniti. Ma-rek joj se upucavao na početku, zatim Rick Chang, a uskoro će morati izlaziti na kraj i s Chrisom Hughesom. Chris je teško primio odbijanje Engleskinje - on je izgleda bio jedini u Perigordu koji nije vidio što mu se sprema - i sad se ponašao kao ranjeno štene. Buljio je u nju prošle noći tokom večere. Činilo se da muškarci ne shvaćaju da je ponašanje karakteristično za fazu koja slijedi nakon što ih se odbije pomalo uvredljivo.

Izgubljena u mislima, odšetala je do rijeke gdje je tim držao malene čamce s veslima koje su koristili za prelazak preko rijeke.

I tamo ju je čekao, osmjehujući joj se, Chris Hughes.

o o o

"Ja ću veslati", ponudio je dok su ulazili u čamac. Dopustila mu je. Počeo je veslati preko rijeke laganim zamasima. Ona nije govorila, samo je zatvorila oči i okrenula lice prema suncu. Bilo je toplo i opuštajuće.

"Lijep dan", čula ga je kako govori. "Da, lijep."

"Znaš, Kate," počeo je, "zaista sam uživao u jučerašnjoj večeri. Mislio sam da možda-"

"To mi vrlo laska, Chrise", rekla je. "Ali moram biti iskrena s tobom."

"Zbilja? U vezi s čim?" "Upravo sam prekinula s nekim."

³³ Arts and Architecture building - zgrada umjetnosti i arhitekture.

³⁴ Sportska dvorana sveučilišta Vale.

"Oh. A-ha."

"I neko vrijeme želim biti sama."

"Oh", reče on. "Naravno. Razumijem. Ali možda bismo ipak mogli-"

Osmjehnula mu se na svoj najljepši način. "Mislim da ne", rekla je.

"Oh. U redu." Vidjela je da se počinje duriti. Onda je rekao: "Znaš, mislim da si u pravu. Zaista mislim daje najbolje da ostanemo samo kolege."

"Kolege", reče ona, rukujući se s njim. Čamac je dotaknuo drugu obalu.

o o o

U samostanu je velika grupa ljudi stajala na vrhu mreže četiri, gledajući u jamu iskopine.

Iskopina je bila u obliku preciznog četverokuta, šest metara u dužinu, i spuštala se na dubinu od tri metra. Na sjevernoj i istočnoj strani tim koji je kopao našao je glatke strane kamenih lukova, što je označavalo da je

iskopina sada bila unutar sustava katakombe, ispod originalnog samostana. Sami lukovi bili su ispunjeni stvrdnutom zemljom. Prošloga su tjedna iskopali rov kroz sjeverni luk, ali činilo se da nikamo ne vodi. Zatrpao je deblima, sad je bio zanemaren.

Sad je sve uzbuđenje bilo usmjereno prema istočnom luku, gdje su posljednjih dana iskopali još jedan rov ispod luka. Posao je išao sporo jer su stalno nalazili ljudske ostatke, koje je Rick Chang identificirao kao tijela vojnika.

Gledajući prema dolje, Kate je vidjela da su zidovi rova popustili na obje strane i zemlja se urušavala pokrivajući sam rov. Ovdje je sada bio golem humak zemlje, poput lavine, koji je blokirao daljnje napredovanje, i kako se zemlja urušavala, smečkaste lubanje i dugačke kosti - mnogo njih - iskotrljale su se van.

Dolje je ugledala Ricka Changa, i Mareka i Elsie, koja je napustila svoj brlog kako bi došla ovdje. Elsie je imala sa sobom svoju digitalnu kameru i slikala je. Te će fotografije kasnije biti spojene u kompjuteru kako bi se dobio panoramski prikaz od 360 stupnjeva.

Snimat će se u razmacima od jednog sata, kako bi se zabilježila svaka faza iskopavanja.

Marek digne pogled i ugleda Kate na rubu. "Hej", reče. "Tražio sam te. Dođi dolje."

Žurno je sišla niz ljestve do zemljanog poda jame. Na vrućem popodnevnom suncu osjećao se miris zemlje i lagani smrad organskog raspadanja. Jedna od cijelih lubanja oslobodila se i otkotrljala po zemlji do njezinih nogu. Ali ona je ne dodirne; znala je da ostaci moraju ostati tamo gdje jesu dok ih Chang ne odnese.

"Ovo bi mogle biti katakombe," reče Kate, "ali ove kosti nisu pohranjene ovdje. Je li ovdje ikad vođena bitka?"

Marek slegne ramenima. "Bitke su vođene posvuda. Mene više zanima ono." Uperi prstom prema luku, koji je bio bez ukrasa, zaobljen i pomalo zaglađen.

Kate reče: "Cistercijski, mogao bi čak biti iz dvanaestog stoljeća..."

"U redu, naravno. Ali što je s onim?" Točno ispod središnjeg zakrivljenja luka, urušavanje rova ostavilo je crni otvor širine oko jednog metra.

Ona će: "Što misliš?"

"Mislim daje bolje da uđemo unutra. Odmah."

"Zašto", reče ona. "Čemu žurba?"

Chang joj reče: "Izgleda da se iza otvora nalazi neki prostor. Soba, možda nekoliko soba."

"Pa?"

"Sad je izložen zraku. Prvi put u možda šesto godina."

Marek reče: "A u zraku ima kisika."

"Misliš da unutra ima predmeta?"

"Ne znam čega ima unutra", reče Marek. "Ali moglo bi biti znatne štete u sljedećih nekoliko sati." Okrenuo se prema Changu. "Imamo li zmijsu?"

35 Cistercit - pripadnik jednog ogranka benediktinskog reda, ime su dobili po opatiji Cis-teaux, lat. Cistercium, u Burgundiji.

"Ne, u Toulouseu je, na popravku." Zmija je bila optičko vlakno koje se moglo zakvačiti na kameru. Koristili su ga za prostore do kojih nisu mogli doći na drugačiji način.

Kate reče: "Zašto jednostavno ne ispunite prostor dušikom?" Dušik je inertni plin, teži od zraka. Kad bi ga upumpali kroz otvor, ispunio bi prostor, poput vode. I zaštitio predmete koji bi se mogli nalaziti unutra od korozivnog utjecaja kisika.

"To bih i napravio", reče Marek, "kad bih imao dovoljno plina. Najveći cilindar koji imamo sadrži pedeset litara."

To nije bilo dovoljno.

Pokazala je na lubanje. "Znam, ali ako učiniš bilo što sada, po-remetit ćeš..."

"Ne bih se brinuo oko tih kostura", reče Chang. "Već su bili pomicali. I izgledaju kao da su pokapani u masovnim grobnicama, nakon bitke. Ali nema baš puno toga što možemo saznati od njih." Okrenuo se i pogledao prema gore. "Chris, kod koga je reflektor?"

Gore iznad njih, Chris reče: "Kod mene nije. Mislim da se posljednji put upotrebljavao ovdje."

Jedan od studenata reče: "Ne, kod mreže četiri je."

"Idemo po njega. Elsie, jesi li skoro gotova sa svojim slikama?"

"Ne navaljuj."

"Jesi li ili nisi?"

"Još jednu minutu."

Chang je dozvao studente koji su bili gore i rekao im da donesu reflektore. Četvero od njih je uzbuđeno otrčalo.

Marek je govorio drugima: "Dobro, ljudi, želim baterijske lampe, želim opremu za iskopavanje, prijenosni kisik, slušalice s fil-terima, užad za navođenje, sve kompletno - sada."

Kate je u svom tom uzbuđenju koje je vladalo oko nje nastavila promatrati otvor ispod luka. Sam joj je luk izgledao klimavo, kamenje se labavo pridržavalo jedno za drugo. Inače je luk zadržavao svoj oblik zbog težine

zidova koji su pritiskali središnji kamen, najhitniji kamen luka. Ali ovdje bi se cjelokupno gornje zakrivlje-nje iznad otvora moglo jednostavno srušiti. Lavina zemlje ispod otvora bila je labava. Gledala je šljunak kako se mjestimično oslobađa i ćurka prema dolje. Sve joj to nije izgledalo dobro.

"Andre, mislim da nije sigurno penjati se preko toga..." "Tko je govorio o penjanju preko? Spustit ćemo te odozgo." "Mene?"

"Da. Višet ćeš s luka, a zatim ući unutra." Mora da je izgledala osupnuto, jer se on nacerio. "Ne brini se, ja ću ići s tobom."

"Shvaćaš, ako smo u krivu..." Mislila je, mogli bismo biti živi zatrpani.

"Što je sad to?" reče Marek. "Nemaš petlje?" To je bilo sve što je trebao reći.

o o o

Deset minuta kasnije, ona je visjela u zraku s ruba otkrivenog luka. Nosila je opremu za iskapanje koja je sadržavala bocu s kisikom na leđima i dvije baterijske lampe koje su visjele poput granata s remenja oko struka. Njezine su slušalice s filterima bile dignute na čelo. Žice od radija išle su do baterije u njezinu džepu. S toliko mnogo opreme na sebi osjećala se nezgrapno i neudobno. Marek je stajao iznad nje, držeći joj sigurnosno uže. A dolje u jami, Rick i njegovi studenti napeto su promatrali.

Pogledala je gore prema Mareku. "Daj mi jedan i pol." On je otpustio metar i pol užeta, i ona je klizila dolje sve dok nije lagano dotaknula zemljani humak. Potočići zemlje potekli su ispod njezinih stopala. Lagano se pogurnula naprijed.

"Još metar i pol."

Pala je na ruke i koljena, cijelom težinom se oslanjajući na humak. Izdržao je. Ona s nelagodom pogleda gore prema luku. Središnji se kamen mrvio po rubovima.

"Sve u redu?" zazva je Marek.

"U redu je", rekla je. "Sad ću ući unutra."

Otpuzala je natrag prema zjapečoj rupi kod luka. Pogledala je gore prema Mareku i otkvačila baterijsku lampu.

"Ne znam hoćeš li to moći, Andre. Zemlja možda neće izdržati tvoju težinu."

"Vrlo smiješno. Ovo nećeš izvesti sama, Kate." "Pa barem mi dopusti da prva uđem unutra."

Upalila je svjetlo, uključila radio, spustila masku tako da je di-sala kroz filtere, te upuzala kroz jamu i u crnilo iza nje.

o o o

Zrak je bio iznenađujuće hladan. Žuta zraka njezine baterijske lampe poskakivala je po golim kamenim zidovima, po kamenom podu. Chang je bio u pravu: ovo je bio otvoreni prostor ispod samostana. I činilo se da se nastavlja u dužinu, prije no što su zemlja i urušeni šljunak blokirali prolaz na drugoj strani. Zbog nečeg ova prostorija nije bila ispunjena zemljom poput ostalih. Osvijetlila je krov, pokušavajući vidjeti u kakvom je on stanju. Nije baš mogla ustanoviti. Ne sjajnom.

Cetvernoške je odgmizala prema naprijed, a zatim se počela spuštati po zemlji, pomalo se kličući, prema tlu.

Nekoliko trenutaka kasnije, stajala je unutar katakombi.

"Ovdje sam."

Oko nje je bilo mračno, i zrak je bio vlažan. Osjećao se vlažan, neugodan smrad, čak i kroz filtere. Filteri su rješavali problem bakterija i virusa. Na većini iskopina, nitko se nije trudio stavljati maske, ali ovdje su bile potrebne, jer se kuga u četrnaestom stoljeću pojavila nekoliko puta, ubijajući trećinu stanovništva. Iako se jedan oblik epidemije isprva prenosio preko zaraženih štakora, drugi oblik se prenosio zrakom, preko kašljanja i kihanja, tako da je bilo tko, tko je ulazio u neki stari, zapečaćeni prostor morao brinuti oko-

Začula je lupu iza sebe. Ugledala je Mareka kako dolazi kroz jamu iznad nje. Počeo je kliziti, pa je skočio na tlo. U tišini koja je nastupila nakon toga čuli su mekan zvuk šljunka i zemlje kako cure niz humak.

"Shvaćaš", rekla je, "da bismo mogli završiti živi zakopani ovdje."

"Treba biti optimist", reče Marek. Pomaknuo se prema naprijed, držeći veliko fluorescentno svjetlo s reflektorima. Osvjetljavalo je cijeli jedan dio prostorije. Sad kad su mogli jasno vidjeti, prostorija se činila razočaravajuće golom. Na lijevoj je strani bio kameni sarkofag nekog viteza čiji je lik bio urezan u reljefu na poklopcu koji je bio maknut. Kad su pogledali u sarkofag, vidjeli su daju prazan. Zatim je tu bio grub drveni stol naslonjen na zid. Bio je gol.

Otvoreni hodnik koji ide prema dolje njima slijeva, završavajući kamenim stepenicama, koje su vodile prema gore dok nisu nestale u humku zemlje. Još humaka zemlje u ovoj prostoriji, nadesno od njih, koji blokiraju još jedan prolaz, još jedan luk.

Marek uzdahne. "Sve to uzbuđenje... ni zbog čega."

Ali Kate je još uvijek bila zabrinuta zbog zemlje koja se mogla osloboditi i dospjeti u prostoriju. To ju je natjeralo da izbliza pogleda na zemljane humke njima zdesna.

I zato je vidjela.

"Andre", rekla je. "Dođi ovamo."

000

Bila je to izbočina boje zemlje, smeđa kao i humak, ali joj je površina imala slabo vidljiv sjaj. Obrisala ju je rukom. Bilo je to voštano platno. Otkrila je oštar rub. Voštano platno, omotano oko nečega.

Marek pogleda preko njezina ramena. "Vrlo dobro, vrlo dobro." "Je li voštano platno postojalo u ono vrijeme?"

"O da. Voštano platno izumili su Vikinzi, možda u devetom stoljeću. Vrlo uobičajeno u Europi do našeg razdoblja. Iako mislim da u samostanu nismo našli ništa drugo što je bilo omotano u voštano platno."

Pomogao joj je da kopa. Oprezno su nastavili, ne želeći da se humak uruši nad njima, ali uskoro su ga otkopali. Bio je to pravokutnik od oko šezdeset centimetara, omotan vrpcom natopljenom uljem.

"Nagađam da se radi o dokumentima", reče Marek. Njegovi su se prsti trzali na fluorescentnom svjetlu, toliko je žarko želio otvoriti zamotuljak, ali se suzdržao. "Uzet ćemo ga sa sobom."

Gurnuo ga je ispod ruke i krenuo natrag prema ulazu. Ona je bacila zadnji pogled na zemljani humak, pitajući se je li nešto propustila. Ali nije. Odmaknula je svjetlo i-

Zastala je.

Krajičkom oka načas je opazila nešto sjajno. Okrenula se i ponovno pogledala. Na trenutak ga nije mogla pronaći, ali onda ipak jest.

Bio je to komadić stakla koji je virio iz zemlje. "Andre?" rekla je. "Mislim da ima još."

o o o

Staklo je bilo tanko i savršeno prozirno. Rub je bio zaobljen i gladak, gotovo moderne kvalitete. Obrisala je zemlju vršcima prstiju i razotkrila jednu leću stakla od naočala.

Leća je bila bifokalna.

"Što je to?" upita Andre, vraćajući se do nje.

"Reci ti meni."

Zaškiljio je prema leći i osvijetlio je iz velike blizine. Njegovo je lice bilo toliko blizu staklu da ga je njegov nos gotovo dodirivao. "Gdje si ovo našla?" Zvučao je zabrinuto.

"Upravo ovdje."

"Ležalo je na otvorenom, baš kao sada?" Njegov je glas bio napet, gotovo optužujući.

"Ne, samo je brid bio otkriven. Ja sam ga očistila." "Kako?" "Prstom."

"Znači, bilo je djelomično zakopano?" Zvučao je kao da joj ne vjeruje.

"Hej, što se događa?" "Samo mi odgovori, molim te."

"Ne, Andre, bilo je najvećim dijelom zakopano. Sve osim tog lijevog brida bilo je zakopano." "Žao mi je što si ga dirala."

"I meni je, da sam znala da ćeš se ovako ponašati." "Ovo se mora objasniti", reče on. "Okreni se." "Molim?"

"Okreni se." Primio ju je za ramena i grubo je okrenuo, tako da mu je bila okrenuta leđima.

"Isuse." Bacila je pogled preko ramena da vidi što on radi. On je držao svoju bateriju vrlo blizu njezinog ruksaka i polako prelazio po njegovoj površini, minuciozno ga pregledavajući, a zatim dolje do njezinih kratkih hlača. "Ovaj, hoćeš li mi reći-"

"Budi tiho, molim te."

Prošla je puna minuta prije no što je završio. "Zatvarač na donjem lijevom džepu na tvom ruksaku je otvoren. Jesi li ga ti otvorila?"

"Ne."

"Znači da je bio otvoren cijelo vrijeme? Sve otkad si stavila ruksak na leđa?"

"Valjda..."

"Jesi li okrnula zid u nekom trenutku?"

"Mislim da ne." Bila je pažljiva što se toga tiče, jer nije željela da se zidovi uruše.

"Jesi li sigurna?"

"Zaboga. Ne, Andre, nisam sigurna."

"Dobro. Sad ti možeš provjeriti mene." Dodao joj je bateriju i okrenuo joj leđa.

"Kako da te provjerim?" reče ona.

"To je staklo kontaminacija", reče on. "Moramo objasniti kako je dospjelo ovdje. Pogledaj je li neki dio mog ruksaka otvoren."

Pogledala je. Nije bio.

"Jesi li pažljivo pogledala?"

"Da, pažljivo sam pogledala", rekla je uzrujano.

"Mislim da si nisi dala dovoljno vremena."

"Andre, jesam."

Marek je buljio u zemljani humak ispred njih. Dok je promatrao, sitni je šljunak curkao prema dolje. "Moglo je pasti iz jednog od naših ruksaka i zatim biti prekriveno..."

"Da, valjda je moglo."

"Ako si ga mogla očistiti vrškom prsta, nije bilo čvrsto zakopano..."

"Ne, ne. Vrlo površno."

"Dobro. Onda je valjda to objašnjenje."

"Što?"

"Mi smo na neki način donijeli tu leću sa sobom, i dok smo radili na dokumentima u voštanom platnu, ispala je iz ruksaka, i bila

pokrivena zemljom. Zatim si je ti vidjela i očistila. To je jedino objašnjenje."

"U redu..."

Izvadio je fotoaparat, fotografirao staklo nekoliko puta s različitih daljina - iz velike blizine, zatim progresivno se udaljavajući. Tek je onda izvadio plastičnu vrećicu, pažljivo podigao staklo pin-cetom i ubacio ga u vrećicu. Izvadio je mali smotuljak omota od žvakaće gume, zamotao vrećicu unutra, sve zalijepio ljepljivom vrpcom i predao njoj smotuljak. "Ti ga iznesi. Molim te budi oprezna." Činilo se daje opušteniji. Bio je ljubazniji prema njoj.

"U redu", rekla je. Ponovno su se uspjeli po zemljanoj kosini, i uputili se van.

000

Dodiplomci su ih dočekali uzvicima odobravanja, a paket u voštanom platnu predan je Elsie, koja ga je brzo odnijela u spremište. Svi su se smijevali i smijali, osim Changa i Chrisa Hughesa. Oni su imali slušalice i čuli su sve što se dogodilo unutar jame. Izgledali su smrknuto i uzrujano.

Kontaminacija nalazišta bila je krajnje ozbiljna stvar, i svi su oni to znali. Jer to je sugeriralo nemarne tehnike iskopavanja i tražilo je da se sva ostala pravovaljana otkrića tima preispitaju. Tipičan primjer bio je manji skandal koji se dogodio godinu dana ranije u Les Evziesu.

Les Evzies je bilo paleolitsko nalazište, nastamba ranih ljudi ispod hrbata stijene. Arheolozi su bili kopali na razini koja datira 320 000 godina unazad, kad je jedan od njih našao napola zakopan kondom. Bio je još uvijek u svom omotu od aluminijske folije, i nitko nije ni na trenutak pomislio da mu je mjesto na toj razini. Ali činjenica daje nađen ondje - napola zakopan - sugerirala je da nisu bili pažljivi. To je gotovo prouzročilo paniku unutar tima, osjećaj koji se zadržao čak i nakon što je jedan osramoćeni postdiplomac poslan natrag u Pariz.

"Gdje je staklena leća?" upita Chris Mareka. "Kod Kate."

Ona ju je dala Chrisu. Dok su svi drugi uzbuđeno klicali, on se okrene, odmotava smotuljak i prinese vrećicu svjetlu.

"Definitivno moderna", reče on. Nesretno odmahne glavom. "Provjerit ću. Samo je ne zaboravite unijeti u izvještaj s mjesta nalazišta."

Marek reče da neće.

Zatim se Rick Chang okrene i pljesne rukama. "U redu, ljudi. Uzbuđenje je gotovo. Natrag na posao."

Poslijepodne je Marek zakazao sat streličarstva. Dodiplomcima je to bilo zabavno i nikad ga nisu propuštali. Odnedavno je i Kate počela trenirati. Današnja meta bilo je strašilo ispunjeno slamom, postavljeno na udaljenost od oko pedeset metara. Klinci su se poredali držeći svoje lukove, a Marek je dugim koracima koračao iza njih.

"Da ubijete čovjeka", rekao je, "morate zapamtiti da on gotovo sigurno nosi pločasti oklop na prsima. Manje je vjerojatno da ima oklop na vratu, glavi ili nogama. Zato ga, da biste ga ubili, morate pogoditi u glavu, ili u trup s bočne strane, gdje nije pokriven pločama oklopa."

Kate se zabavljala slušajući Mareka. Andre je sve shvaćao tako ozbiljno. Da ubijete čovjeka. Kao daje to doista mislio. Stojeći pod žutim popodnevnom suncem južne Francuske, slušajući udaljene trube automobila na cesti, ta se ideja činila pomalo apsurdnom.

"Ali ako želite čovjeka zaustaviti", nastavio je Marek, "gađajte ga u nogu. Odmah će pasti. Danas ćemo upotrijebiti lukove od dvadeset tri kilograma."

Dvadeset tri kilograma odnosila su se na jačinu zatezanja, tj. snagu koja je bila potrebna da se struna potegne unazad. Lukovi su svakako bili teški i bilo ih je teško natezati. Strijele su bile dugačke gotovo jedan metar.

Mnogo klinaca imalo je poteškoća s natezanjem, pogotovo na početku. Marek je obično završavao trening dizanjem utega, kako bi im se izgradili mišići.

Sam Marek mogao je nategnuti luk od četrdeset pet kilograma. Iako je to bilo teško povjerovati, on je tvrdio da je upravo to bila veličina autentičnog četrnaestostoljetnog oružja - daleko od onoga što je bilo tko od njih mogao upotrebljavati.

"Dobro," reče Marek, "namjestite svoje strijele, naciljajte i otpustite, molim." Strijele su poletjele kroz zrak.

"Ne, ne, ne, Davide, ne otpuštaj dok se ne počneš tresti. Zadrži kontrolu Carle, pogledaj kako stojiš. Bobe, previsoko. Deanna, nemoj zaboraviti na prste. Rick, to je bilo mnogo bolje. Dobro, idemo ponovno... namjestite strijele, naciljajte, i... otpustite!"

o o o

Bilo je kasno poslijepodne kad se Stern javio Mareku preko radija, i zamolio ga da dođe u spremište. Rekao mu je da ima dobre vijesti. Marek ga je zatekao za mikroskopom kako proučava leću.

"Što je to?"

"Evo. Pogledaj sam." Pomaknuo se u stranu, i Marek je pogledao. Vidio je leću i oštru liniju bifokalnog reza. Tu i tamo, leća je bila istočkana bijelim krugovima, kao od bakterija.

"Što bih trebao vidjeti?" upita Marek. "Lijevi rub."

Pomaknuo je okular, tako da se sada vidio lijevi brid. Pod lomom svjetlosti, brid je izgledao vrlo bijelo. A onda je primijetio da se bjelina prelijeva preko ruba, na površinu leće.

"To su bakterije koje rastu na leći", reče Stern. "Poput kamenog laka."

Kameni lak je termin za patinu od bakterija i plijesni koja raste na donjoj strani kamenja i stijena. Zbog toga što je bio organskog porijekla, kamenom laku se moglo odrediti vrijeme nastanka.

"Može li se ovome odrediti vrijeme nastanka?"

"Moglo bi se", reče Stern, "kad bi ga bilo dovoljno da se napravi ciklus u C-14. Ali mogu ti odmah reći, nema ga dovoljno. Ne može se odrediti točan datum od ove količine. Nema smisla pokušavati."

"I onda?"

"Onda, taj je rub leće bio izložen, je li tako? Rub za koji je Kate rekla daje virio iz zemlje?"

"Točno..."

"Znači daje star, Andre. Ne znam koliko star, ali ovo nije kontaminacija nalazišta. Rick pregledava sve kosti koje su otkrivene

danas, i misli da neke potječu iz kasnijeg vremena nego što je naše razdoblje, iz osamnaestog stoljeća, možda čak devetnaestog. Što znači da je jedan od njih mogao nositi bifokale."

"Ne znam. Ova leća čini se prilično oštro izbrušena..."

"Što ne znači daje nova", reče Stern. "Dobre tehnike brušenja postojale su već dvjesto godina. Organizirat ću da ovu leću provjeri optičar u New Havenu. Zamolio sam Elsie da preskoči druge stvari i analizira dokumente u voštanom platnu, da vidi ima li ičeg neobičnog. U međuvremenu, mislim da se svi možemo opustiti."

"To su dobre vijesti", reče Marek, cereći se. "Mislio sam da bi želio znati. Vidimo se na večeri."

Dogovorili su se da će večerati na starom gradskom trgu u Dom-meu, naselju na vrhu stijene nekoliko kilometara od njihovog nalazišta. Do mraka se Chris, koji je bio mrzovoljan cijeli dan, oporavio od svog lošeg raspoloženja, pa se veselio večeri. Pitao se da li se Marek čuo s profesorom, i ako nije, što će učiniti s tim u vezi. Imao je osjećaj iščekivanja.

Njegovo je dobro raspoloženje nestalo kad je stigao i ponovno našao burzovne mešetare sa svojim djevojkama kako opet sjede za njihovim stolom. Očito su pozvani i drugu večer. Chris je bio spreman okrenuti se i otići, ali Kate ustane i brzo stavi ruku Chrisu oko struka i povede ga prema stolu.

"Radije ne bih", reče on tihim glasom. "Ne mogu podnijeti ove ljude." Ali onda ga ona na trenutak zagrlila i lagano spusti u stolac. Vidio je da očito burzovni mešetari noćas plaćaju vino - Chateau Lafite-Rothschild iz '95., vjerojatno dvije tisuće franaka36 po boci.

I pomisli, dovraga, zašto ne.

"Pa, ovo je šarmantan gradić", jedna od žena je govorila. "Otišli smo pogledati vanjske zidine. Idu prilično daleko. I visoko, također. I ona vrlo zgodna prilazna vrata, znate, s dvije cilindrične kule sa svake strane."

Kate kimne. "Zapravo je ironično", reče, "da su mnoga naselja koja su nama danas tako šarmantna u stvari bila kupovni centri četrnaestog stoljeća."

"Kupovni centri? Kako to misliš" upita žena.

36 Jedan francuski franak otprilike odgovara jednoj hrvatskoj kuni.

U tom se trenutku iz Marekova radija, zakvačenog na njegovu remenu, začuju statičke smetnje.

"Andre? Čuješ li me?"

Bila je to Elsie. Nikad nije odlazila na večere s ostalima, nego je radila dokasno na katalogiziranju. Marek je prinio radio bliže licu. "Da, Elsie."

"Upravo sam našla nešto vrlo čudno ovdje." "Da..."

"Možeš li zamoliti Davida da dođe ovamo? Treba mi njegova pomoć pri testiranju. Ljudi, kažem vam, ako je ovo šala, ne sviđa mi se."

Uz klik, radio zamre.

"Elsie?"

Nije bilo odgovora.

Marek zaokruži pogledom oko stola. "Da li se netko našalio s njom?"

Svi odmahnuše glavama,

Chris Hughes reče: "Možda je poludjela. Ne bi me iznenadilo, nakon svih tih sati buljenja u pergament."

"Vidjet ću što želi", reče David Stern, ustajući od stola. Otputio se u mrak.

Chris pomisli da će poći s njim, ali ga Kate brzo pogleda, i osmjehne mu se. Stoga se opustio u stolcu i posegnuo za svojom čašom s vinom.

ooo

"Govorila si - da su ovi gradovi bili nalik kupovnim centrima?"

"Mnogo njih jest, da", reče Kate Erickson. "Ovi su gradovi bili špekulantska ulaganja zemljoposjednika, kako bi zaradili novac. Baš kao kupovni centri današnjice. I kao kupovni centri, svi su građeni po sličnoj šabloni." Okrenula se u stolici i pokazala na gradski trg Dommea iza njih. "Vidite natkrivenu drvenu tržnicu u centru gradskog trga? Naći ćete slične natkrivene tržnice u mnogim gradićima u okolici. To znači da je grad bastide, novo, utvrđeno naselje. Gotovo tisuću bastide gradova u Francuskoj sagrađeno je tokom četrnaestog sto-

ik
ljeća. Neki od njih sagrađeni su da bi se zadržao teritorij. Ali mnogi od njih sagrađeni su jednostavno zato da se zaradi novac."

To je privuklo pažnju burzovnjaka.

Jedan od muškaraca pogleda je oštroumno i upita: "Čekaj malo. Kako gradnja naselja nekome donosi novac?" Kate se nasmiješi. "Ekonomija četrnaestog stoljeća", reče. "Išlo je ovako. Recimo da si ti plemić koji posjeduje mnogo zemlje. Četrnaestostoljetna Francuska uglavnom je pod šumom, što znači da je tvoja zemlja uglavnom pod šumom i nastanjena vukovima. Možda tu i tamo imaš nekoliko kmetova koji ti plaćaju neke bijedne daće. Ali to nije način da se obogatiš. A zato što si plemić, uvijek ti je očajnički potreban novac, kako bi ratovao i ugošćavao u raskošnom stilu koji se od tebe očekuje.

I, što možeš učiniti kako bi povećao prihode koje ti donosi tvoja zemlja? Izgraditi novi grad. Privući ljude da žive u tvom novom gradu nudeći im posebne porezne olakšice, posebne slobode zapisane u gradskoj povelji. Uglavnom, oslobađaš ljude od feudalnih obaveza."

"Zašto ini daješ te olakšice?" jedan od muškaraca upita.

"Zato što ćeš uskoro imati trgovce i tržnice u gradu, i porezi i daće donose ti puno više novaca. Naplaćuješ sve. Upotrebu puta koji vodi do grada. Pravo da se stupi među gradske zidine. Pravo da staviš štand na tržnici. Vojnike koji održavaju red. Zelenaša na tržnici."

"Nije loše", jedan će od muškaraca.

"Uopće nije loše. Uz to, uzimaš postotak od svega što se proda na tržnici."

"Stvarno? Koliki postotak?"

"Ovisilo je o mjestu, i o prodavanoj robi. Uglavnom, od jedan do pet posto. Tako je tržnica pravi razlog postojanja grada. To se jasno vidi iz načina na koji je grad konstruiran. Pogledajte crkvu", rekla je, pokazujući u stranu. "U ranijim je stoljećima crkva bila centar grada. Ali ovdje u Dommeu, crkva je sa strane. Tržnica je sada centar grada."

"Znači, sav novac dolazi s tržnice?"

"Ne sav, jer utvrđeni grad nudi zaštitu području na kojem se nalazi, što znači da će seljaci raščistiti obližnju zemlju i osnovati nove farme. Zato ti također povećáš i daće na obradu zemlje. U svakom slučaju, novi grad je bio pouzdano ulaganje. Zbog čega je toliko mnogo ovih gradova izgrađeno."

"Je li to jedini razlog zbog kojih su gradovi građeni?"

"Ne, mnogi su građeni zbog vojnih-"

Marekov je radio zakrčao. Opet Elsie. "Andre?"

"Da", reče Marek.

"Bolje dođi ovamo odmah. Jer ne znam što ću s ovim."

"Zašto? Što je?"

"Samo dođi. Odmah."

Generator je glasno soptao, i spremište se, u mračnom polju ispod zvjezdanog neba, činilo blistavo osvijetljeno. Svi su se stisnuli u spremište. Elsie je sjedila za svojim stolom u sredini prostorije, buljeći u njih. Njezine su se oči činile hladnima.

"Elsie?"

"To je nemoguće", rekla je.

"Što je nemoguće? Što se ovdje dogodilo?"

Marek pogleda prema Davidu Sternu, ali on je još uvijek radio na nekoj analizi u kutu prostorije.

Elsie uzdahne. "Ne znam, ne znam..." "Pa", reče Marek, "počni od početka."

"U redu", reče ona. "Početak." Ustane i prijeđe prostoriju, došavši do mjesta gdje upre prstom u pergamente naslagane na hrpu na komadu plastične cerade na podu. "Ovo je početak. Smotuljak dokumenata koje sam označila kao M-031, iskopanih u samostanu ranije ovog dana. David me zamolio da ih pregledam što je prije moguće."

Nitko ne reče ništa. Samo su je gledali.

"Dobro", reče ona. "Pregledavala sam hrpu. Evo kako to radim. Uzmem desetak pergamenata odjednom i

donesem na moj stol." Donijela ih je deset. "Tada, sjednem za stol i pregledavam ih, jedan po jedan. Onda, nakon što rezimiram sadržaj jednog lista, i unesem sažetak u kompjuter, uzmem list kako bih ga fotografirala, ovdje." Otiđe do sljedećeg stola, i stavi pergament pod kameru.

Marek reče: "Poznat nam je-"

"Ne, nije", reče ona oštro. "Nije vam uopće poznat." Elsie se vrati natrag do svog stola i uzme sljedeći pergament s gomile. "Dobro. I tako ih ja pregledavam jedan po jedan. Ova se ovdje hrpa sastoji od svakovrsnih dokumenata: računa, kopija pisama, odgovora na biskupove naredbe, izvještaja o prinosu usjeva, popisa samostanskih dobara. Svih iz otprilike 1357. godine."

Ona stane uzimati pergamente s hrpe, jedan po jedan. "A onda", uzela je zadnjeg, "vidim ovo." Svi se zabuljiše. Nitko ne reče ništa.

Pergament je po veličini bio identičan drugima u hrpi, ali umjesto gustog pisma na latinskom ili starofrancuskom, ovaj je imao samo dva reda, naškrabanih na običnom engleskom:

POMOZITE MI 7.4. 1357.

"U slučaju da niste znali," rekla je, "ovo je profesorov rukopis."

Prostorijom je zavládala tišina. Nitko se nije pomaknuo. Svi su samo buljili u potpunoj tišini.

Marek je vrlo brzo razmišljao, pretresajući mogućnosti. Zbog svog detaljnog, enciklopedijskog poznavanja srednjovjekovnog razdoblja, godinama je radio kao vanjski konzultant za srednjovjekovne predmete u Metropolitan Museum of Arts³⁷ u New Yorku. Posljedica toga bila je da je Marek imao značajno iskustvo s krivotvorinama svih vrsta. Bila je istina da je rijetko viđao krivotvorine iz srednjovjekovnog perioda - krivotvorine su obično bile drago kamenje umetnuto u narukvice stare deset godina, ili oklop za koji se pokazalo da je izrađen u Brooklvnu - ali njegovo mu je iskustvo omogućavalo da logički razmisli o svemu. Marek reče: "U redu. Počnimo od početka. Jesi li sigurna da je to njegov rukopis?"

"Da," reče Elsie, "bez sumnje." "Kako znaš?"

Ona frkne nosom. "Ja sam grafologinja, Andre. Ali evo. Uvjeri se sam."

Iznijela je bilješku koju je Johnston naškrabao nekoliko dana ranije, bilješku napisanu štampanim slovima, prikvačenu uz račun: "MLM PROV OVAJ RAČUN." Ona je stavi uz natpis na pergamentu. "Štampana je slova zapravo jednostavnije analizirati. Njegovo P, na primjer. On čini potez prema dolje, zatim ide nazad prema gore kako bi načinio polukrug. Ili E, koje piše kao L, a zatim ide cik-cak

³⁷ Metropolitan muzej za umjetnost.

linijom ponovno prema gore kako bi dodao još dvije crte. Nema sumnje. To je njegov rukopis."

"Nije li ga netko mogao krivotvoriti?"

"Ne. Kod falsifikata imaš podizanje olovke i druge stvari koje te odaju. Ovaj rukopis je njegov."

Kate reče: "Da li bi se on našalio s nama? "Ako jest, nije smiješno."

"Što je s pergamentom na kojem je poruka napisana?" reče Marek. "Je li jednako star kao i ostali listovi u hrpi?"

"Jest", reče David Stern, prilazeći im. "Bez karbonskog datiranja, rekao bih da jest - iz iste je godine kao i ostali."

Marek pomisli: Kako je to moguće? "Jesi li siguran? Ovaj pergament izgleda drugačije. Površina mi izgleda tvrđe."

"I jest tvrđa", reče Stern, "jer je bila loše strugana. Pergament je bio dragocjen materijal u srednjovjekovna vremena. Uglavnom bi bio upotrijebljen, očišćen struganjem, i ponovno upotrijebljen. Ali ako pogledamo ovaj pergament pod UV svjetlom... Može li netko ugasiiti svjetla?" Kate ih ugasi, i Stern u tami dovuče ljubičastu lampu iznad stola.

Marek odmah uoči još slova, slabo vidljivih, ali definitivno prisutnih na pergamentu.

"Ovo je originalno bio račun za stanovanje", reče Elsie. "Očišćen je struganjem, brzo i grubo, kao da se netko žurio."

Chris reče: "Hoćeš reći da ga je profesor sastrugao?"

"Nemam pojma tko ga je sastrugao. Ali nije napravljeno stručno."

"Dobro", reče Marek. "Postoji jedan nedvojben način da to utvrdimo, jednom za svagda." Okrenuo se prema Sternu. "Što je s tintom, Davide? Je li autentična?"

Stern je oklijevao. "Nisam siguran." "Nisi siguran? Zašto?"

o o o

"Kemijski govoreći," reče Stern, "upravo je ono što se može očekivati: željezo u obliku željeznog oksida, pomiješanog sa smolom kao organskim ljepilom. Nešto grafita dodanog radi crnila, te petpostot-na saharoza. U ona vremena, šećer se koristio da tinta dobije sjaj. Znači, to je obična tinta od željeza i smole, odgovarajuća za taj period. Ali to samo po sebi ne govori mnogo."

"Dobro."

Drugim riječima, Stern je mislio da bi mogla biti krivotvorena.

"Zato sam titrirao 38 smolu i željezo," reče Stern, "što obično radim u sumnjivim slučajevima. To nam otkriva točne količine tih tvari prisutnih u tinti. Titriranje je indiciralo da je ova tinta slična, ali ne i identična onoj na drugim dokumentima."

"Slična, ali ne i identična", ponovi Marek. "Koliko slična?"

"Kao što znate, srednjovjekovne tinte su se prije upotrebe miješale rukom, jer se nisu uspijevale održati. Smola je organska - izrađivala se od mljevenih hrastovih žireva - što znači da bi se tinta s vremenom pokvarila. Ponekad su dodavali vino kao konzervans. U svakom slučaju, prilično su velike varijacije u sadržaju smole i željeza od jednog do drugog dokumenta. Razlika može biti čak i dvadeset ili trideset posto od dokumenta do dokumenta. Dovoljno je pouzdano da možemo upotrijebiti ove postotke kako bismo odredili jesu li dva dokumenta napisana istoga dana, istom tintom. Tinta o kojoj je riječ razlikuje se oko dvadeset devet posto od drugih dokumenata u zamotuljku."

"To je besmisleno", reče Marek. "Ti brojevi ne dokazuju ni autentičnost ni krivotvorenje. Jesi li napravio spektrografsku analizu?"

"Jesam. Upravo je završena. Evo spektra za tri dokumenta, s profesorovim u sredini." Tri linije, serija vrhova i padova. "I opet, slično, ali ne i identično."

"Ne toliko slično", reče Marek, gledajući uzorak vrhova. "Jer uz postotak razlike u sadržaju željeza, u profesorovoj tinti ima mnogo elemenata u tragovima, uključujući i - što označava ovaj vrh, na primjer?"

"Krom."

Marek uzdahne. "Što znači da je moderna."

38 Volumetrijski ispitati količinu kemijskih otopina postupnim dodavanjem rastopine iz mjerne cijevi.

"Ne obavezno, ne."

"Kroma nema u druge dvije tinte."

"To je točno. Ali krom se može naći u tintama na spisima. Prilično često."

"Ima li kroma u ovoj dolini?"

"Ne," reče Stern, "ali krom se uvezio diljem Europe, jer se koristio za boje za tkanine, kao i za tintu."

"Ali što je sa svim drugim elementima koji se nalaze u tinti?" reče Marek, pokazujući na druge vrhove.

Odmahne glavom. "Zao mi je. Jednostavno ne vjerujem."

Stern reče: "Slažem se. Ovo mora biti šala."

"Ali nećemo znati zasigurno bez karbonskog datiranja", reče Marek. Karbon-14 bi im omogućio da odrede godinu nastanka tinte i pergamenta s mogućnošću pogreške od pedeset godina. To bi bilo dovoljno dobro da riješe pitanje krivotvorenja.

"Želio bih također napraviti termoluminiscenciju, i možda lasersku aktivaciju, kad već to radimo", reče Stern.

"To ne možeš napraviti ovdje."

"Ne, odnijet ću tintu u Les Evzies." Les Evzies, grad u susjednoj dolini koji je bio središte prethistorijskog proučavanja u južnoj Francuskoj, imao je dobro opremljen laboratorij koji je obavljao karbon-14 i kalij-argon datiranje, kao i neutronske aktivacije i ostale komplicirane testove. Rezultati s terena nisu bili precizni kao oni iz laboratorija u Parizu ili Toulouseu, ali znanstvenici su mogli dobiti odgovor u nekoliko sati.

"Ima li šanse da to učiniš večeras?" upita Marek. "Pokušat ću."

Chris se vratio i pridružio se grupi; bio je nazivao profesora na njegov mobilni telefon. "Ništa", reče. "Javila mi se automatska sekretarica."

"Dobro", reče Marek. "Trenutačno ne možemo više ništa učiniti. Pretpostavljam da je ova poruka bizarna šala. Ne mogu zamisliti tko bi nam to učinio - ali netko jest. Sutra ćemo obaviti karbonsko testiranje i datirati poruku. Ne sumnjam da će pokazati da

je iz našeg vremena. I uz sve dužno poštovanje Elsie, vjerojatno je falsifikat."

Elsie je počela nesuvislo mrmljati.

"Ali u svakom slučaju", nastavi Marek, "profesor nam se treba sutra javiti, pa ćemo ga pitati. U međuvremenu, predlažem da svi odemo na spavanje i dobro se odmorimo."

U spremištu je Marek tiho zatvorio vrata za njima prije no što je upalio svjetla. A zatim je pogledao uokolo. Prostorija je bila savršeno čista, kao što je i očekivao. Bila je uredna poput fratrove ćelije. Pokraj kreveta je bilo pet ili šest istraživačkih radnji, uredno posloženih. Na stolu na desnoj strani, još je istraživačkih radnji bilo položeno na laptop kompjuter. Stol je imao ladicu, koju je on otvorio i brzo počeo prekopavati.

Ali nije našao ono što je tražio.

Otišao je do ormara. Profesorova je odjeća bila uredno složena, s prostorom između svakog obješenog odjevnog predmeta. Marek je pregledao jedan po jedan, lupkajući po džepovima, ali još uvijek nije našao. Možda nisu ovdje, pomisli. Možda ih je ponio sa sobom u Novi Meksiko.

Nasuprot vratima bila je komoda. Otvorio je gornju ladicu: kovanice u maloj plitkoj posudi, američki dolari pričvršćeni gumicom, i nekoliko osobnih stvari, uključujući nož, olovku i rezervni sat - ništa neobično.

A onda je ugledao plastičnu kutiju, pomaknutu u stranu.

Izvadio je kutiju i otvorio je. U kutiji su bile naočale. Izvadio ih je i stavio na pult.

Leće su bile bifokalne, ovalnoga oblika.

Posegnuo je u džep svoje košulje i izvadio plastičnu vrećicu. Začuo je pucketanje iza sebe i ugledao Kate Erickson kako ulazi kroz vrata.

"Kopaš mu po donjem rublju?" reče ona, uzdižući obrve. "Vidjela sam svjetlo ispod vrata, pa sam došla pogledati."

"Bez kucanja?" reče Marek.

"Što ti radiš ovdje?" reče ona. A onda ugleda plastičnu kutiju. "Je li to ono što mislim da jest?"

"Da."

Marek izvadi rasparenu bifokalnu leću iz plastične vrećice, držeći je pincetom, i stavi je na pult komode, pokraj profesorovih naočala.

"Nisu identične", reče ona. "Ali rekla bih daje leća njegova." "I ja."

"Ali nije li to ono što si mislio cijelo vrijeme? Mislim, on je jedini na cijelom nalazištu koji nosi bifokale.

Kontaminacija mora biti od njegovih naočala."

"Ali nema kontaminacije", reče Marek. "Leća je stara." "Molim?"

"David kaže da je ovaj bijeli rub nakupina bakterija. Ova leća nije iz ovog vremena, Kate. Stara je."

Ona pogleda izbliza. "Ne može biti", reče. "Pogledaj kako je leća rezana. Na isti način kao i stakla u profesorovim naočalama. Mora biti moderna."

"Znam, ali David tvrdi da je stara."

"Koliko stara?"

"Ne zna."

"Ne može je datirati?"

Marek odmahne glavom. "Nema dovoljno organskog materijala."

"Znači da si ti u tom slučaju", reče ona, "došao u njegovu sobu zato što..." Ona zastane, zagledavši se u naočale, a zatim u njega. Namršti se. "Mislila sam da si rekao da je rukopis krivotvorina, Andre."

"Jesam, točno."

"Ali si također pitao može li David napraviti karbonsko testiranje večeras, nisi li?"

"Jesam..."

"A onda si došao ovdje, sa staklom, jer si zabrinut..." Zatresla je glavom kao da je želi razbistriti. "Zbog čega? Što misliš da se događa?"

Marek je pogleda. "Nemam uopće blagog pojma. Ništa nema nikakvog smisla." "Ali si zabrinut." "Da", reče Marek. "Zabrinut sam."

Sljedeći je dan osvanuo vedar i vruć, s blještavim suncem na nebu bez oblaka. Profesor se ujutro nije javio.

Marek ga je dvaput nazvao, ali mu se oba puta javila automatska sekretarica: "Ostavite mi poruku i nazvat ću vas."

A nije bilo ni vijesti od Sterna. Kad su nazvali laboratorij u Les Evziesu, rečeno im je da je zauzet. Frustrirani tehničar im reče: "On ponavlja testove! Već treći put!"

Zašto? pitao se Marek. Pomislio je kako bi mogao otići do Les Evziesa da vidi što se događa - bila bi to kratka vožnja - ali je odlučio ostati u spremištu u slučaju da profesor nazove.

Ali on nije nazvao.

Sredinom jutra, Elsie reče: "Ha."

"Što je?"

Provjeravala je drugi pergament. "Ovaj je dokument bio na hrpi točno prije profesorova", reče ona.

Marek dođe do nje. "Što s njim?"

"Izgleda kao da su na njemu točke od tinte iz profesorove olovke. Vidiš, ovdje i ovdje?"

Marek slegne ramenima. "Vjerojatno je čitao taj dokument neposredno prije no što je napisao svoju poruku."

"Ali one su na margini," rekla je, "gotovo kao zabilješke." "Zabilješke o čemu?" reče on. "O čemu se radi u dokumentu?"

"O prirodnoj znanosti", reče ona. "To je opis podzemne rijeke koji je napisao jedan od fratara. Kaže da moraš biti oprezan na različitim mjestima, označenima u koracima, i tako dalje, i tako dalje."

"Podzemna rijeka..." Mareka to nije zanimalo. Fratri su bili znanstvenici tog područja, i često su pisali male eseje o mjesnoj geografiji, ili stolarstvu, pravom vremenu za obrezivanje stabala u voćnjaku, kako najbolje sačuvati žito za zimu, i tako dalje. Bili su to neobični i često pogrešni podaci.

"Marcellus ima ključ", ona će, čitajući tekst. "Pitam se što to znači. Točno je tu gdje je profesor ostavio svoje oznake. Onda... Nešto o... golemim stopalima... ne... gorostasovim stopalima?... Stopalima diva?... A kaže i vivix, što na latinskom znači... čekaj da pogledam... Tu riječ ne znam..."

Pogledala je u rječnik.

Nemiran, Marek ode van i počne koračati slijeva nadesno. Bio je razdražljiv i nervozan.

"Ovo je čudno," reče ona, "nema riječi vivbe. Barem ne u ovom rječniku." Zapisala je to, na svoj metodičan način.

Marek uzdahne. Sati su se vukli. Profesor nije zvao.

Napokon je bilo tri sata; studenti su došetali do velikog šatora na popodnevni odmor. Marek je stajao na vratima i gledao ih. Izgledali su bezbrižni, smijali su se, lupkajući se međusobno i šaleći se.

Telefon je zazvonio. On se odmah okrenuo. Elsie se javila. Čuo ju je kako govori: "Da, on je upravo ovdje sa mnom..."

Požurio je unutra. "Profesor?"

Odmahnula je glavom. "Ne. Netko iz ITC-a." I doda mu telefon.

"Ovdje Andre Marek", reče on.

"Oh, da. Molim vas pričekajte, gospodine Marek. Znam da gospodin Doniger žarko želi razgovarati s vama."

"Zaista?"

"Da. Pokušavamo doći do vas već nekoliko sati. Molim vas pričekajte dok ga nađem."

Dugačka stanka. Svirala je klasična muzika. Marek je rukom pokrio slušalicu i rekao Elsie: "Doniger."

"Hej", reče ona. "Mora da vrijediš. Velika faca glavom i bradom."

"Zašto me Doniger naziva?"

Pet minuta kasnije još uvijek je čekao sa slušalicom u ruci, kad je Stern ušao u prostoriju, odmahujući glavom.

"Nećete vjerovati."

"Da? Što je?" reče Marek, držeći slušalicu.

Stern mu samo doda list papira. Na njemu je pisalo:

638 ± 47

"Što bi to trebalo biti?" reče Marek. "Datum kad je napravljena tinta." "O čemu govoriš?"

"Tinta na tom pergamentu", reče Stern. "Stara je šesto trideset osam godina, plus-minus četrdeset sedam godina."

"Molim?"

"Upravo tako. Tinta je datirana na 1361. A.D.39"

"Molim?"

"Znam, znam", reče Stern. "Ali ponovili smo testove tri puta. Nema sumnje. Ako je profesor to stvarno napisao, napisao je prije šesto godina." Marek okrene papir. Na drugoj je strani pisalo:

A.D. 1361. ± 47 godina

U slušalici je muzika završila, i oštar glas reče: "Ovdje Bob Doniger. Gospodine Marek?"

"Da", reče Marek.

"Možda se ne sjećate, ali upoznali smo se prije dvije godine, kad sam posjetio nalazište."

"Vrlo se dobro sjećam", reče Marek.

"Zovem zbog profesora Johnstona. Vrlo smo zabrinuti za njega."

"Je li nestao?"

"Ne, nije. Znamo točno gdje se nalazi."

A.D. - anno Domini, godine Gospodnje.

Nešto u njegovom tonu poslalo je trnce niz Marekovu kralježnicu. Marek reče: "Mogu li onda razgovarati s njim?"

"Ne u ovom trenutku, bojim se." "Je li profesor u opasnosti?"

"Teško je reći. Nadam se da nije. Ali trebat će nam pomoć vas i vaše grupe. Već sam poslao avion po vas."

o o o

Marek reče: "Gospodine Doniger, čini se da imamo poruku od profesora Johnstona koja je šesto godina-"

"Ne preko mobilnog telefona", reče Doniger, prekidajući ga. Ali Marek je primijetio da se uopće nije činio iznenađen. "Sada je tri sata u Francuskoj, je li tako?"

"Upravo prošlo, da."

"U redu", reče Doniger. "Izaberite tri člana vašeg tima koji najbolje poznaju područje Dordogne. Odvezite se do aerodroma u Bergeracu. Nemojte se zamarati pakiranjem. Mi ćemo vas opskrbiti svime kad stignete ovdje.

Avion slijeće u šest sati poslije podne po vašem vremenu, i dovest će vas natrag u Novi Meksiko. Je li to jasno?"

"Da, ali-"

"Vidimo se kad stignete."

Doniger spusti slušalicu.

ooo

David Stern pogleda u Mareka. "Što je to bilo?" reče on. Marek reče: "Idi po svoju putovnicu." "Molim?"

"Idi po svoju putovnicu. A zatim se vrati ovamo s autom." "Idemo negdje?" "Da, idemo", reče Marek. I posegne za svojim radijem.

ooo

Kate Erickson gledala je prema dolje s bedema dvorca La Roque u unutrašnji prostor između bedema, široko travnato središte dvorca, šest metara ispod. Trava je bila preplavljena gomilom turista različitih nacionalnosti; svi su bili u jarkoj odjeći i kratkim hlačama. Fotoaparati su škljocali u svim smjerovima.

Ispod sebe je začula mladu djevojku kako govori: "Još jedan dvorac. Mama, zašto moramo obilaziti sve te glupave dvorce?"

Mama reče: "Zato što zanimaju tatu." "Ali svi su isti, mama." "Znam, dušo..."

Otac je, na maloj udaljenosti od njih, stajao unutar niskih zidova koji su obrubljivali nekadašnju prostoriju. "A ovo je", objavio je svojoj obitelji, "bila velika dvorana."

Gledajući dolje, Kate je odmah uočila da to nije istina. Čovjek je stajao unutar ostataka kuhinje. Bilo je to očito prema tri peći koje su još uvijek bile vidljive u lijevom zidu. A kamena vodojaža koja je dovodila vodu mogla se vidjeti upravo iza čovjeka koji je govorio.

"Što se događalo u velikoj dvorani?" njegova kći upita.

"Ovdje su održavali svoje bankete i gostujući vitezovi su oda-vali počast kralju."

Kate uzdahne. Nije bilo dokaza da je kralj ikad bio u La Ro-queue. Naprotiv, dokumenti su indicirali da je ovo oduvijek bio privatni dvorac, kojega je u jedanaestom stoljeću izgradio neki Ar-mand de Clery, i koji je kasnije opsežno nadograđen u četrnaestom stoljeću, s još jednim prstenom vanjskih zidova i dodatnim podiz-nim mostovima. Dodatne je radove napravio vitez pod imenom Francois le Groš, ili Franjo Debeli, oko 1302. godine.

Uprskos svome imenu, Francois je bio engleski vitez i izgradio je La Roque u novom stilu engleskih dvoraca koji je utemeljio Ed-ward I. Edvardijanski dvorci bili su veliki, s prostranim unutrašnjim dvorištima i ugodnom nastambom za gospodara. To je odgovaralo Francoisu, koji je, po svemu sudeći, imao umjetnički temperament, lijenu narav i sklonost novčanim nevoljama. Francois je bio prisiljen uzeti hipoteku na dvorac, i kasnije ga cijelog prodati. Tokom Stogodišnjeg rata, La Roqueom je vladao niz vitezova. Ali utvrđenja su izdržala: dvorac nikad nije zadobiven u bitci, samo u komercijalnim transakcijama.

A što se tiče velike dvorane, ona je bila slijeva, prilično ruinirana, ali očito ukazujući na obrube mnogo veće prostorije, gotovo trideset metara dugačke. Monumentalni kamin - visok dva metra i sedamdeset centimetara i širok tri metra i šezdeset centimetara -još uvijek je bio vidljiv. Kate je znala da je bilo koja velika dvorana ove veličine morala imati kamene zidove i krov s gredama. I da, dok je gledala, uočila je utore visoko u zidu, koji su držali horizontalne grede. A tu su morali biti i poprečni potpornji koji su pridržavali krov.

Engleska grupa turista prošla je stiskajući se pored nje na uskim bedemima. Začula je vodiča kako govori: "Ove je bedeme sagradio sir Francis Zli 1363. godine. Francis je bio jedan prilično^! gađan tip. Volio je mučiti muškarce i žene, pa čak i djecu, u svojim "

prostranim tamnicama. Ako pogledate nalijevo, vidjet ćete Lo^er"s Leap40, odakle je 1292. godine Madame de Renaud skočila u smH^ osramoćena jer je bila trudna sa stajskim momkom svoga muža. Ali || sporno je da li je skočila ili ju je gurnuo njezin ogorčeni suprug..."

Kate uzdahne. Gdje li su samo pronalazili ove podatke? Okrenula se prema svojim bilješkama iz bloka za crtanje, gdje je zabilježila obrube zidova. Ovaj je dvorac također imao svoje tajne prolaze. Ali Franjo Debeli bio je vješt arhitekt. Njegovi su prolazi uglavnom bili za obranu. Jedan je prolaz išao od bedema dolje iza suprotnog zida velike dvorane, pokraj stražnjeg dijela kamina. Drugi je prolaz slijedio krunište bedema na južnom dijelu. Ali najvažniji prolaz još joj je izmicao. Po riječima Froissarta, pisca iz četrnaestog stoljeća, dvorac La Roque nikad nije pao pod opsadom, jer napadači nikad nisu uspjeli pronaći tajni prolaz koji je omogućavao da se voda i hrana donesu u dvorac. Šušalo se da je tajni prolaz bio povezan s mrežom špilja u vapnenačkim stijenama ispod dvorca; također i da je bio prilično dugačak i da je završavao u prikrivenom otvoru u liticama.

Negdje. "

Najlakši način da ga se nađe bio bi da se locira gdje je završavao unutar dvorca i slijedi unatrag. Ali trebala joj je tehnička pomoć da bi se našao taj otvor. Vjerojatno bi najbolja stvar bila ze-Preljubničin skok.

maljski radar. Ali da bi se to učinilo, morala je imati prazan dvorac. Bio je zatvoren ponedjeljkom; mogli bi to učiniti sljedećeg ponedjeljka, ako-Njezin je radio zakrčao. "Kate?"

Bio je to Marek.

Prinijela je radio licu i pritisnula gumb. "Da, ovdje Kate."

"Vrati se odmah do spremišta. Hitno je."

I odjavi se.

ooo

Gotovo dva metra pod vodom, Chris Hughes je začuo kлокotavo siktanje svoga regulatora dok je namještao

konop koji ga je držao na mjestu da ga ne odnese struja Dordogne. Prozirnost vode nije bila loša danas, oko tri i pol metra, i mogao je vidjeti cijeli stup utvrđenog vodeničkog mosta na rubu rijeke. Stup je završavao u metežu velikih rezanih stijena koje su u ravnoj liniji prelazile preko rijeke. Te su stijene bile ostaci nekadašnjeg luka mosta.

Chris se pomakne uzduž te linije, polako ispitujući stijene. Tražio je žljebove ili utore koji bi mu pomogli da ustanovi gdje su korištene grede. S vremena na vrijeme, pokušao bi okrenuti pokoju stijenu, ali to je pod vodom bilo vrlo teško jer se nije mogao poslužiti principom poluge.

Na površini je bio ostavio plastičnu plutaču s prugastom crvenom ronilačkom zastavom. Služila mu je da ga štiti od turista kajakaša. To je barem bio plan.

Osjetio je iznenadno potezanje, koje ga je otrgnulo s dna. Dospio je na površinu i udario glavom o žuti trup kajaka. Veslač je držao plastičnu plutaču i derao se na njega na jeziku koji je zvučao kao njemački.

Chris je izvadio masku za disanje iz usta i rekao: "Samo ostavi to na miru, čuješ?"

Odgovoreno mu je na brzom njemačkom. Kajakaš je iznervirano pokazivao prema obali.

"Slušaj, prijatelju, ne znam što mi-"

Čovjek je nastavio urlati i pokazivati prema obali, prstom probadajući zrak.

Chris se osvrne.

Jedan od studenata stajao je na obali i držao radio u ruci. Derao se. Chrisu je trebao trenutak da razumije.

"Marek želi da se vratiš do spremišta. Odmah."

"Isuse, kako bi bilo za pola sata, kad završim-" "Rekao je odmah."

Tamni su se oblaci nadvijali nad udaljenim visoravnima, i činilo se da će biti kiše. Doniger je spustio slušalicu i rekao: "Pristali su doći."

"Dobro", reče Diane Kramer. Stajala je okrenuta licem prema njemu, s leđima prema planinama. "Potrebna nam je njihova pomoć."

"Na žalost", reče Doniger, "tako je." Ustao je od svog radnog stola i počeo hodati gore-dolje. Uvijek je bio nemiran kad je razmišljao punom parom.

"Jednostavno ne razumijem kako smo uopće izgubili profesora", reče Kramerova. "Mora daje stupio u svijet. Ti si mu rekao da to ne učini. Ti su mu rekao da uopće ne ide. I mora da je stupio u svijet."

"Ne znamo što se dogodilo", reče Doniger. "Nemamo prokletog pojma."

"Osim daje napisao poruku", reče Kramerova. "Da. Prema Kastnerici. Kad si razgovarala s njom?"

"Kasno jučer", reče Kramerova. "Nazvala me čim je saznala. Ona nam je bila pouzdana veza, i ona-"

"Nije važno", reče Doniger, razdraženo odmahujući rukom. "To nije bit."

To je bio izraz koji je uvijek koristio kad je mislio da je nešto nevažno. Kramerova reče: "Što je bit?"

"Da ga vratimo natrag", reče Doniger. "Esencijalno je da vratimo čovjeka natrag. To je bit."

"Bez sumnje", reče Kramerova. "Esencijalno."

"Osobno, mislim da je stari prdac bio šupčina", reče Doniger. "Ali ako ga ne vratimo, bit će to reklamna noćna mora."

"Da. Noćna mora."

"Alija to mogu riješiti", reče Doniger.

"Ti to možeš riješiti, sigurna sam."

Tokom godina, Kramerova je stekla naviku ponavljanja bilo čega što bi Doniger rekao kad je bio u jednom od svojih "gore-do-lje" raspoloženja. Nekome izvana, to je izgledalo kao ulizivanje, ali Donigeru se činilo korisno. Često se Doniger, kad bi je čuo kako ponavlja njegove riječi, nije složio. Kramerova je razumjela daje tom procesu ona bila samo pasivni promatrač. To je moglo izgledati kao razgovor dvoje ljudi, ali nije to bio. Doniger je govorio sa samim sobom.

"Problem je", reče Doniger, "u tome da povećavamo broj autsajdera koji znaju za tehnologiju, ali nam se to ne vraća razmjerno. Koliko mi znamo, ti studenti ga također neće moći vratiti."

"Njihove su šanse veće."

"To je pretpostavka." Koračao je gore-dolje. "Slaba."

"Slažem se, Bobe. Slaba je."

"A tim za potragu koji si poslala? Koga si poslala?"

"Gomezovu i Baretta. Nigdje nisu vidjeli profesora."

"Koliko su dugo bili ondje?"

"Vjerujem da je prošlo oko jedan sat."

"Nisu zakoračili u svijet?"

Kramerova odmahne glavom. "Zašto riskirati? Nema smisla. Oni su bivši marinci, Bobe. Ne bi znali gdje trebaju tražiti, čak i da su zakoračili unutra. Ne bi čak znali niti čega se trebaju plašiti. Ondje je potpuno drugačije."

"Ali ovi postdiplomci bi mogli znati gdje tražiti." "O tome se i radi", reče Kramerova.

Začulo se udaljeno hućanje groma. Prve debele kapi kiše u potocićima potekoše niz prozore ureda. Doniger se zabuljio u kišu. "Što ako izgubimo i postdiplomce?"

"Reklamna noćna mora."

"Možda", reče Doniger. "Ali moramo se pripremiti za tu mogućnost."

Mlazni motori zavijali su dok se Gulfstream V kotrljao prema njima, s velikim srebrnim slovima "ITC na repu. Izbačene su stepenice i uniformirana stjuardesa odmotala crveni tepih pri dnu stepenica.

Postdiplomci se zagledaše.

"Bez zezancije", reče Chris Hughes. "Stvarno crveni tepih."

"Idemo", reče Marek. Prebacio je svoj ruksak preko ramena i poveo ih u avion.

Marek je odbio odgovoriti na njihova pitanja, braneći se neznanjem. Priopćio im je rezultate karbonskog datiranja. Rekao im je da ih ne može objasniti. Rekao im je da ITC želi da dođu pomoći profesoru, i da je hitno. Nije rekao ništa više. I primijetio je da Stern također šuti.

Unutra je avion bio sav siv i srebrn. Stjuardesa ih je upitala što žele piti. Sav taj luksuz bio je u suprotnosti s muškarcem očvrsla izgleda i kratko ošišane sijede kose. Iako je čovjek nosio poslovno odijelo, Marek je otkrio tragove vojničkog ponašanja dok se rukovao sa svakim od njih.

"Zovem se Gordon", reče on. "Potpredsjednik ITC-a. Dobro došli. Vrijeme leta do Novog Meksika je devet sati i četrdeset minuta. Bolje je da privežete svoje sigurnosne pojaseve."

Svalili su se u sjedala, već osjećajući kako se zrakoplov počinje kretati po pisti. Trenutak kasnije motori su zaurali. Marek pogleda kroz prozor i vidje kako francuski krajolik nestaje pod njima.

000

Moglo bi biti i gore, pomisli Gordon, sjedeći straga u avionu i gledajući u grupu studenata. Istina, bili su znanstvenici. Bili su po-

malo zbunjeni. I nije bilo koordinacije, nikakvog osjećaja timske povezanosti među njima.

Ali, u drugu ruku, činilo se da su svi u dobroj fizičkoj kondiciji, osobito onaj stranac, Marek. On je djelovao snažno. A ni žena također nije bila loša. Dobar tonus mišića u rukama, žuljevi na dlanovima. Izgleda kompetentno. Mogla bi izdržati pod pritiskom, pomisli on.

Ali zgodni klinac će biti beskoristan. Gordon uzdahne kad je Chris Hughes pogledao kroz prozor, ugledao vlastiti odraz u staklu i rukom odmaknuo pramen kose s lica.

Gordon se nije mogao odlučiti u pogledu četvrtog klinca, štre-berčića. Bilo je očito daje provodio vrijeme na zraku; odjeća mu je bila izbljednula i naočale izgrebene. Ali Gordon je u njemu prepoznao tehničara. Znao je sve o opremi i strujnim krugovima, ništa o svijetu. Bilo je teško reći kako će reagirati ako stvari postanu gadne. Veliki tip, Marek, reče: "Mislite li nam reći što se događa?" "Mislim da već znate, gospodine Marek", reče Gordon. "Zar ne?"

"Imam komad pergamenta starog šest stotina godina s profesorovim rukopisom. Pisanim tintom starom šest stotina godina."

"Točno. Imate."

Marek otrese glavom. "Ali mi je teško povjerovati u to."

"U ovom trenutku", reče Gordon, "to je jednostavno tehnološka zbilja. Stvarno je. Može se učiniti." Ustao je sa svog sjedala i primaknuo se kako bi sjeo s grupom.

"Mislite na putovanje kroz vrijeme", reče Marek.

"Ne", reče Gordon. "Uopće ne mislim na putovanje kroz vrijeme. Putovanje kroz vrijeme je nemoguće. To svi znaju."

ooo

"Sam koncept putovanja kroz vrijeme nema smisla, budući da vrijeme ne teče. Činjenica da mi mislimo da vrijeme prolazi samo je slučajnost koju proizvodi naš živčani sustav, način na koji nas se stvari doimaju. U stvarnosti, vrijeme ne prolazi; mi prolazimo. Vrijeme je samo po sebi nepromjenjivo. Ono samo jest. Dakle, prošlost i budućnost nisu odvojene lokacije, na način na koji su New York i Pariz odvojene lokacije. I budući da prošlost nije lokacija, ne možete putovati do nje."

Sjedili su u tišini. Samo su se zagledali u njega.

"Važno je da vam to bude jasno", reče Gordon. "ITC-ova tehnologija nema ništa s putovanjem kroz vrijeme, barem ne direktno. To što smo razvili jest oblik putovanja kroz prostor. Da budem precizan, mi koristimo kvantnu tehnologiju kako bismo manipulirali ortogonalnu multiverzumsku promjenu koordinata."

Oni ga bljedelo pogledaše.

"To znači", reče Gordon, "da putujemo na drugo mjesto u multiverzumu."

"A što je to multiverzum?" upita Kate.

"Multiverzum je svijet definiran kvantnom mehanikom. To znači da-"

"Kvantnom mehanikom?" reče Chris. "Što je to kvantna mehanika?"

Gordon zastane. "To je prilično teško. Ali budući da ste vi povjesničari," reče on, "pokušat ću vam objasniti s povijesnog gledišta."

o o o

"Prije stotinu godina," govorio je Gordon, "fizičari su shvatili da energija - poput svjetla, magnetizma ili elektriciteta - uzima oblik neprekidnog protoka valova. Još uvijek se koriste izrazi "radiovalovi" ili "valovi svjetlosti". U stvari, shvaćanje da svi oblici energije imaju prirodu vala bilo je jedno od najvećih postignuća fizike u XIX. stoljeću."

"Ali postojao je mali problem", reče on. "Pokazalo se da ako osvijetlite metalnu ploču, dobijete električnu struju. Fizičar Max Planck proučavao je odnos između količine svjetla kojim je obasjana ploča i količine elektriciteta koji je proizveden, i zaključio je da energija nije neprekidan val. Umjesto toga, činilo se da je energija sastavljena od individualnih jedinica, koje je nazvao kvantima. Otkriće da energija dolazi u kvantima bilo je početak kvantne fizike", reče Gordon.

"Nekoliko godina kasnije, Einstein je pokazao da se fotoelektrični efekt može objasniti pretpostavkom da je svjetlo sastavljeno od čestica, koje je on nazvao fotonima. Ti su fotoni svjetla pogađali metalnu ploču i izbijali elektrone, stvarajući elektricitet. Matematički gledano, jednadžba je bila točna. To se slagalo s gledištem da se svjetlo sastoji od čestica. Razumijete li ovo do sada?"

"Da..."

"I uskoro, fizičari su počeli shvaćati da se ne samo svjetlo, već i sva ostala energija sastoji od čestica. U stvari, svaka tvar u univerzumu uzima oblik čestica. Atomi se sastoje od teških čestica u jezgri, i laganih elektrona koji lete izvan nje. Stoga, prema novom razmišljanju, sve se sastoji od čestica. U redu?"

"U redu..."

"Čestice su zasebne jedinice, ili kvanti. A teorija koja opisuje kako se ove čestice ponašaju je kvantna teorija. Glavno otkriće fizike u XX. stoljeću."

Svi su kimali glavama.

"Fizičari nastavljaju proučavati čestice i počinju shvaćati da su to vrlo čudne jedinice. Ne možete biti sigurni gdje se nalaze, ne možete ih točno izmjeriti, i ne možete predvidjeti što će učiniti. Ponekad se ponašaju poput čestica, ponekad poput valova. Katkad će dvije čestice djelovati jedna na drugu, iako su udaljene milijune kilometara jedna od druge, bez ikakvih međusobnih veza. I tako dalje. Teorija se počinje doimati krajnje čudnom.

E sad, dvije se stvari događaju kvantnoj teoriji. Prva je da biva potvrđena, uvijek iznova. To je najpotvrđivanija teorija u povijesti znanosti. Skeneri u supermarketima, laserski i kompjuterski čipovi, sve se to oslanja na kvantnu mehaniku. Stoga apsolutno nema sumnje da je kvantna teorija točan matematički opis univerzuma. Ali problem je u tome što je to samo matematički opis. To je samo niz jednadžbi. A fizičari nisu mogli vizualizirati svijet koji je impliciran tim jednadžbama - bio je prečudan, previše proturječan. Einsteinu se, na primjer, to nije svidalo. Činilo mu se da to znači da teorija ima pogrešaka. Ali teorija se nastavljala potvrđivati, a situacija se nastavljala pogoršavati. Naposljetku su čak i znanstvenici koji su dobili Nobelovu nagradu za doprinos kvantnoj teoriji morali priznati da je ne razumiju.

I tako, to je stvorilo vrlo čudnu situaciju. Većinu dvadesetog stoljeća postoji teorija univerzuma koju većina upotrebljava i svi se slažu da je točna - ali nitko vam ne može reći što ona govori o svijetu."

"Sto sve ovo ima s višestrukim univerzumima?" "Upravo dolazim do toga", reče Gordon.

o o o

Mnogo je fizičara pokušalo objasniti jednadžbe, rekao je Gordon. Svako je objašnjenje propalo zbog ovog ili onog razloga. Onda je 1957. fizičar po imenu Hugh Everett predložio smjelo novo objašnjenje. Everett je ustvrdio da je naš univerzum - univerzum koji vidimo, univerzum od kamenja, drveća, ljudi i galaksija u međuplanetarnom prostoru - samo jedan od neograničenog broja univerzuma koji postoje jedan pokraj drugoga. Svaki se od tih univerzuma neprestano cijepa, stoga postoji univerzum u kojem je Hitler izgubio rat i drugi u kojem ga je dobio; univerzum u kojem je Kennedy ubijen i drugi u kojem je preživio. I također i svijet gdje perete zube ujutro, i drugi u kojem to ne činite. I tako dalje, i tako dalje, i tako dalje. Beskraj svjetova. Everett je to nazvao "mnogosvjetoj" interpretacijom kvantne mehanike. Njegovo je objašnjenje bilo u skladu s kvantnim jednadžbama, ali fizičarima ju je bilo vrlo teško prihvatiti. Nije im se svidala pomisao na sve te svjetove koji se sve vrijeme cijepaju. Držali su nevjerovatnim da stvarnost može uzeti taj oblik.

"Većina fizičara još uvijek odbija prihvatiti je", reče Gordon. "Iako nitko nikad nije pokazao daje pogrešna."

Sam Everett nije imao strpljenja za prigovore svojih kolega. In-zistirao je da je teorija točna, svidalo vam se to ili ne. Ako niste vjerovali njegovoj teoriji, bili ste jednostavno teški i staromodni, upravo poput znanstvenika koji nisu vjerovali Kopernikovo teoriji koja je postavila Sunce u središte sunčeva sustava - i koja se također činila nevjerovatnom u ono vrijeme. "Jer Everett je tvrdio da je koncept mnogobrojnih svjetova zaista točan. Zaista postoje mnogobrojni svjetovi. I postoje točno uz naš vlastiti. Svi su ti mnogobrojni svjetovi naposljetku

nazvani "multiverzum".

"Čekajte malo", reče Chris. "Želite reći da je to istina?" "Da", reče Gordon. "Istina je." "Kako znate?" upita Marek.

"Pokazat ću vam", reče Gordon. I posegne za fasciklom od 1 čvrstog svjetlosmedeg papira na kojem je pisalo "ITC/CTC teh-j nologija".

o o o

Izvadio je prazan list papira, i počeo crtati. "Vrlo jednostavan eksperiment, izvodi se već dvjesto godina.

Postavite dva zida, jedan ispred drugoga. Prvi zid ima jedan okomiti prorez."

Pokazao im je crtež.

"Sada uperite svjetlo u prorez. Na zidu iza njega, vidite-" "Bijelu liniju", reče Marek. "Od svjetla koje dolazi kroz pro-

rez.

"Točno. Izgledalo bi otprilike ovako." Gordon izvuče fotografiju na kartonu.

Gordon nastavi crtati. "Sad, umjesto jednog proreza, imate zid s dva okomita proreza. Uperite svjetlo u njih, i na zidu iza njega, vidjet ćete-

"Dvije okomite linije", reče Marek.

"Ne. Vidjet ćete niz svijetlih i tamnih pruga." Pokazao im je:

"I", nastavio je Gordon, "ako uperite svjetlo kroz četiri proreza, dobit ćete upola manje pruga nego ranije. Jer svaka druga pruga postaje crna."

Marek se namršti. "Više proreza znači manje pruga? Zašto?"

"Uobičajeno objašnjenje jest ono što sam nacrtao - svjetlo se pri prolasku kroz proreze ponaša kao dva vala koji se preklapaju. Na nekim mjestima se zbrajaju, na drugima se poništavaju. I to čini uzorak alternativnog svjetla i tame na zidu. Mi kažemo da valovi ometaju jedan drugoga i ovo je interferencijski uzorak."

Chris Hughes reče: "I? Što sa svim tim nije u redu?"

"Ono što je krivo", reče Gordon, "jest to da sam vam upravo pružio devetnaestostoljetno objašnjenje. To je bilo savršeno prihvatljivo kad su svi vjerovali da je svjetlost val. Ali nakon Einsteina, znamo da se svjetlost sastoji od čestica nazvanih fotoni. Kako objašnjavate da gomila fotona čini ovakav uzorak?"

Tišina. Odmahivanje glavama.

David Stern progovori prvi put. "Čestice nisu tako jednostavne kako ste ih vi opisali. Čestice imaju neka svojstva nalik onima koje imaju valovi, ovisno o situaciji. Čestice se mogu međusobno ometati. U ovom slučaju, fotoni u zruci svjetlosti ometaju jedna drugu i tako proizvode isti uzorak."

"To se zaista čini logičnim", reče Gordon. "Napokon, zraka svjetlosti sadrži bilijarde i bilijarde malih fotona. Nije teško zami-

,

sliti da djeluju jedna na drugu na neki način i proizvode interferencijski uzorak."

Svi su kimali glavama. Da, nije teško zamisliti.

"Ali je li to zaista točno?" reče Gordon. "Je li to ono što se događa? Jedan način da se to sazna jest da se eliminira bilo kakvo međudjelovanje fotona. Hajde da se odjednom zabavimo samo s 1 jednim fotonom. To je eksperimentalno učinjeno. Načinite zraku i svjetlosti tako slabom da odjednom izlazi samo jedan foton. I mo-; zete staviti vrlo osjetljive detektore iza proreza - tako osjetljive da j mogu registrirati udarac jednog fotona. U redu?"

Kimnuše, ovog puta polakše.

"Sada ne može biti nikakvog ometanja drugih fotona, jer radimo s pojedinačnim fotonima. I tako, fotoni prolaze, jedan po jedan. Detektori bilježe gdje se fotoni spuštaju. I nakon nekoliko sati, dobivamo rezultat, nešto poput ovoga."

"Vidimo", reče Gordon, "da se individualni fotoni spuštaju samo na određena mjesta, i nikad na neka druga. Ponašaju se na upravo jednak način kao i u običnoj zruci svjetlosti. Ali izlaze jedan po jedan. Nema drugih fotona da djeluju na njih. No svejedno, ne-; što djeluje na njih, jer čine uobičajen interferencijski uzorak. Onda, što djeluje na jedan jedini foton?"

Tišina.

"Gospodine Stern?"

Stern odmahne glavom. "Ako izračunamo mogućnosti-"

"Nemojmo pribjegavati matematici. Ostanimo u stvarnosti. Naposljetku, ovaj je eksperiment obavljen - s pravim fotonima, dojmljivo stvarnim detektorima. I nešto stvarno djeluje na njih. Pitanje je: što?"

"Moraju biti drugi fotoni", reče Stern.

"Da," reče Gordon, "ali gdje su? Imamo detektore, i ne opažamo druge fotone. Pa gdje su interferirajući fotoni?"

Stern uzdahne. "U redu", reče. Digao je ruke. Chris reče: "Što hoćeš reći, u redu? Što u redu?" Gordon kimne

Sternu. "Recite im."

"Ono što nam on pokušava reći je da interferencija pojedinačnog fotona dokazuje da je stvarnost mnogo veća od onog što mi vidimo u našem univerzumu. Interferencija se događa, ali mi ne možemo vidjeti što je uzrok tomu u našem univerzumu. Što znači da se interferirajući fotoni moraju nalaziti u drugim univerzumima. I to dokazuje da drugi univerzumi postoje."

"Točno", reče Gordon. "I ponekad djeluju na naš univerzum."

000

"Oprostite," reče Marek, "možete li to ponoviti? Zašto neki drugi univerzum djeluje na naš univerzum?"

"To je priroda multiverzuma", reče Gordon. "Sjetite se, unutar multiverzuma, univerzumi se neprekidno cijepaju, što znači da su mnogi drugi univerzumi vrlo slični našem. I upravo ti slični međusobno djeluju jedni na druge. Svaki put kad načinimo zraku svjetlosti u našem univerzumu, zrake svjetlosti su simultano načinjene u sličnim univerzumima, i fotoni iz tih drugih univerzuma ometaju fotone u našem univerzumu i proizvode uzorak koji vidimo."

"I vi nam govorite da je to istina?"

"Apsolutna istina. Eksperiment je obavljen mnoštvo puta."

Marek se namrštio. Kate se zabuljila u stol. Chris se počeo po glavi.

Napokon, David Stern reče: "Svi univerzumi nisu slični našem?"

"Ne."

"Jesu li svi simultani s našim?"

"Ne svi, ne."

"Znači da neki univerzumi postoje u ranija vremena?"

"Da. Zapravo, budući da ih je neograničen broj, univerzumi postoje u sva ranija vremena."

Stern promisli na trenutak. "I vi nam govorite da ITC ima tehnologiju kojom može putovati u te druge univerzume?"

"Da", reče Gordon. "To je ono što vam govorim."

,

"Kako?"

"Tako da načinimo crvotočne veze u kvantnoj pjeni."

"Mislite na Wheelerovu pjenu? Subatomske fluktuacije u prostor-vremenu?"

"Da."

"Ali to je nemoguće."

Gordon se nasmiješi. "Uvjerit ćete se sami, dovoljno brzo."

"Hoćemo li? Što to znači?" reče Marek.

"Mislilo sam da ste shvatili", reče Gordon. "Profesor Johnston je u četrnaestom stoljeću. Želimo da odete tamo i izvučete ga."

o o o

Nitko ne progovori. Stujardesa pritisne gumb i svi se prozori kabine odjednom zatvore, blokirajući sunčanu svjetlost. Prošla je po kabini, stavljajući plahte i pokrivače na kauče, pripremajući ih kao postelje. Pokraj svakog od njih stavila je velike predstavljene slušalice.

"Mi idemo tamo?" reče Chris Hughes. "Kako?"

"Bit će lakše jednostavno vam pokazati", reče Gordon. Svako- J me je dodao mali celofanski omot s tabletama.

"Trenutačno želim da ovo popijete."

"Što je to?" upita Chris.

"Tri vrste sedativa", reče on. "A zatim želim da svi legnete i stavite slušalice. Spavajte ako želite. Let traje samo deset sati, tako da nećete puno toga apsorbirati. Ali bar ćete se naviknuti na jezik i izgovor."

"Koji jezik?" reče Chris uzimajući tablete. "Staroengleski i srednjovjekovni francuski." Marek reče: "Ja već znam te jezike." "Sumnjam da znate točan izgovor. Stavite slušalice."

"Ali nitko ne zna točan izgovor", reče Marek. Čim je to rekao, zaustavio se.

"Mislim da ćete shvatiti", reče Gordon, "da mi znamo."

Chris legne na krevet. Povukao je plahtu prema gore i stavio slušalice na uši. Barem su prigušivale zvuk mlažnjaka.

Ove tablete mora da su jake, pomisli, jer se odjednom osjetio vrlo opušteno. Nije mogao držati oči otvorenima. Poslušao je dok je kazeta počinjala. Glas reče: "Duboko udahite. Zamislite da ste u lijepom, toplom vrtu. Sve vam je poznato i ugodno. Točno ispred sebe vidite vrata koja vode prema dolje, u podrum. Otvarate vrata. Dobro poznajete podrum, jer je to vaš podrum. Počinjete silaziti niz kamene stepenice, u topao i ugodan podrum. Sa svakim korakom čujete glasove. Ugodno vam je i lako slušati ih."

A zatim su se muški i ženski glas počeli izmjenjivati.

"Daj mi moj šešir. Yiffmay mean haht."

"Evo ti tvoj šešir. Hair baye thynhatt."

"Hvala. Grah mersy."

"Nema na čemu. Ayepray thee."

Rečenice se produžiše. Uskoro je Chrisu postalo teško pratiti ih.

"Hladno mi je. Radije bih da imam kaput. Ayeam chillingcold, ee wolld leifer halfa coot."

Chris je lagano i neprimjetno otplutao u san, s osjećajem da još uvijek silazi niz stepenice, dublje i dublje prema ugodnom, prostranom mjestu s jekom. Bio je smiren, iako su mu posljednje dvije rečenice kojih se sjećao zazvučale zabrinjavajuće:

"Pripremi se za borbu. Dicht theeselv toficht." "Gdje je moj mač? Whar beest mee swearde?" Ali onda je uzdahnuo i zaspao.

BLACK ROCK

"Riskiraj sve, ili nećeš dobiti ništa."

CEOFFREV OD CHARNVJA, 1358.

Noć je bila hladna i nebo ispunjeno zvijezdama kad su zakoračili iz aviona na mokru pistu. Na istoku je Marek vidio tamne obrise visoravnj pod niskim oblacima. Land Cruiser je malo dalje čekao na njih.

Uskoro su se vozili niz autocestu sa svake strane obrubljenu gustom šumom. "Gdje se mi točno nalazimo?" reče Marek.

"Na oko sat sjeverno od Albuquerquea", reče Gordon. "Najbliži grad je Black Rock. Ondje se nalazi naš istraživački centar."

"Izgleda kao Bogu iza leđa", reče Marek.

"Samo noću. U stvari, u Black Rocku se nalazi petnaest visoko tehnologiziranih istraživačkih kompanija. I naravno, Sandia je samo malo dalje niz cestu. Los Alamos je udaljen oko jedan sat. Nešto dalje je White Sand, i sve to."

Nastavili su niz cestu još nekoliko kilometara. Došli su do istaknutog zeleno-bijelog znaka na autocesti na kojem je pisalo ITC BLACK ROCK LABORATORIJ. Land Cruiser skrene desno, uspi-njući se zavojitim putem u šumovita brda.

o o o

Sa stražnjega sjedala Stern reče: "Rekli ste nam ranije da se možete povezati s drugim univerzumima."

"Da."

"Preko kvantne pjene."

"Točno."

"Ali to nema smisla", reče Stern.

"Zašto? Što je to kvantna pjena?" upita Kate, susprežući zi-jevanje.

"To je ostatak od rođenja univerzuma", reče Stern. Objasnio im je da je univerzum počeo kao jedan, vrlo zgusnut komadić materije. A onda je, prije osamnaest milijardi godina, eksplodirao iz tog komadića - u eksploziji koja nam nam je poznata kao veliki prasak.

Nakon eksplozije, univerzum se proširio kao sfera. Samo što nije bio apsolutno pravilna sfera. Unutar sfere, univerzum nije bio apsolutno homogen - zbog čega danas postoje galaksije nepravilno nagurane i okupljene na hrpu u univerzumu, umjesto da su jednako raspoređene. Uglavnom, bitno je da je sfera koja se širila imala sićušne nesavršenosti u sebi. I te se nesavršenosti nikad nisu uglačale. Još uvijek su dio univerzuma."

"Jesu li? Gdje?"

"Na subatomskim dimenzijama. Kvantna pjena je samo način da se kaže da na vrlo malim dimenzijama prostor-vrijeme ima mjehuriće i namreškan je. Ali pjena je manja od individualne atomske čestice. Moglo bi biti, a i ne mora, crvotočina u toj pjeni."

"Ima ih", reče Gordon.

"Ali kako ih možete koristiti za putovanje kad ne možete poslati čovjeka kroz tako malu rupu. Ne možete ništa poslati kroz nju."

"Točno", reče Gordon. "Isto tako ne možete poslati list papira kroz telefonsku žicu. Ali možete poslati faks."

Stern se namršti. "To je posve drugačije."

"Zašto?" reče Gordon. "Sve se može prenijeti, dok god imate način da to komprimirate i kodirate. Nije li tako?"

"U teoriji, da", reče Stern. "Ali vi govorite o komprimiranju i kodiranju informacija za cjelokupno ljudsko biće."

"Točno."

"To se ne može napraviti."

Gordon se smiješio, bilo mu je zabavno. "Zašto ne?"

"Zato što se cjelokupna deskripcija ljudskog bića - sve milijarde stanica, način na koji su međusobno povezane, sve kemikalije i molekule koje sadrže, njihovo biokemijsko stanje - sastoji od daleko previše informacija za bilo koji kompjuter."

"To su samo informacije", reče Gordon, sliježući ramenima. "Da. Previše informacija."

"Mi ih komprimiramo koristeći fraktalni algoritam kojim se ništa ne gubi."

"Čak i onda, još uvijek je to golema-"

"Oprostite", reče Chris. "Govorite li vi to da komprimirate ljudsko biće?"

"Ne. Mi komprimiramo informacijski ekvivalent ljudskog bića." "I kako se to radi?" reče Chris.

"Pomoću kompresijskih algoritama - metoda kojima se podaci nabijaju u kompjuter, tako da zauzimaju manje prostora. Kao JPEG ili MPEG41 za vizualne materijale. Jesu li vam oni poznati?"

"Ja imam softver koji se koristi njima, ali to je sve."

"U redu", reče Gordon. "Svi programi za komprimiranje rade na isti način. Traže sličnosti u podacima.

Pretpostavimo da imate sliku ruže, načinjenu od milijuna piksela. Svaki piksel ima lokaciju i boju. To je tri milijuna informacija - mnogo podataka. Ali većina tih piksela bit će crvena, okružena drugim crvenim pikselima. Program skenira sliku red po red, i opaža gdje su susjedni pikseli jednake boje. Ako jesu, on piše naredbu kompjuteru koja kaže da napravi taj piksel crvenim, kao i sljedećih pedeset piksela u redu. Zatim se prebacuje na sivu, i napravi sljedećih deset piksela sivima. I tako dalje. Ne sprema informaciju za svaku individualnu točku. Sprema naredbe kako ponovno načiniti sliku. A podaci su srezani na desetinu onoga što su bili."

"Čak i tad", reče Stern, "ne govorite o dvodimenzionalnoj slici, govorite o trodimenzionalnom živom objektu, i njegova deskripcija zahtijeva mnogo podataka-"

"Tako da bi vam trebalo masovno paralelno procesuiranje", reče Gordon, kimajući glavom. "Istina."

Chris se namršti. "A paralelno procesuiranje je što?"

"Spojite nekoliko kompjutera zajedno i podijelite posao između njih, tako da se brže obavlja. Veliki paralelno procesuirajući kompjuter imao bi šesnaest tisuća procesora prikopčanih zajedno. Za jedan zaista velik, trebalo bi trideset dvije tisuće procesora. Mi imamo trideset dvije milijarde procesora prikopčanih zajedno."

41 Standard za komprimiranje digitalnih pokretnih slika (videozapisa).

"Milijarde?" reče Chris.

Stern se nagne prema naprijed. "To je nemoguće. Čak i kad biste pokušali to napraviti..." Stern se zabulji u krov auta, računajući. "Recimo, da se ostavi dva i pol centimetra razmaka između matičnih ploča... to čini hrpu... uf... četiristo... to čini hrpu visoku osamsto metara. Čak i rekonfigurirana u kocku, bila bi to golema građevina. Nikad je ne biste mogli sagraditi. Nikad je ne biste mogli rashladiti. A ionako nikad ne bi radila, jer bi procesori bili previše udaljeni jedan od drugog."

Gordon je sjedio i smiješio se. Gledao je u Sterna, čekajući.

"Jedini mogući način da se obavi tako mnogo procesuiranja", reče Stern, "bio bi da se iskoriste kvantne karakteristike individual-nih elektrona. Ali onda bi se radilo o kvantnom kompjuteru. A nitko ga nikad nije napravio."

Gordon se samo smiješio. "Zar jest?" reče Stern.

ooo

"Hajde da vam objasnim o čemu David govori", Gordon reče ostalima. "Obični kompjuteri obavljaju računske radnje koristeći dva stanja elektrona, koja se označavaju kao nula i jedan. To je način na koji svi kompjuteri rade, manipulirajući jedinicama i nulama. Ali prije dvadeset godina, Richard Fevnmman sugerirao je da bi moglo biti moguće napraviti ekstremno snažan kompjuter koristeći sva trideset dva kvantna stanja elektrona. Mnogi laboratoriji sada pokušavaju napraviti takve kvantne kompjutere. Njihova je prednost nezamislivo velika snaga - toliko velika da njime doista možete de-skribirati i komprimirati trodimenzionalno ljudsko biće u elektronski tok. Upravo kao faks. Zatim možete odaslati elektronski tok kroz crvotočinu u kvantnoj pjeni i rekonstruirati ga u drugom univerzumu. I to je ono što mi radimo. To nije kvantna teleportacija. To nije prepletanje čestica. To je direktan prijenos u drugi univerzum."

ooo

Grupa je sjedila u tišini, gledajući ga. Land Cruiser je stigao do čistine. Vidjeli su nekoliko dvokatnica od cigle i stakla. Izgledale su iznenađujuće obično. Ovo bi mogao biti bilo koji od onih malenih

industrijskih kompleksa koji se mogu naći na rubovima mnogih američkih gradova. Marek reče: "Ovo je ITC?"

"Volimo biti diskretni", reče Gordon. "Zapravo, izabrali smo ovo mjesto jer je u blizini stari rudnik. Dobre rudnike je danas sve teže naći. Tako ih mnogo fizikalnih projekata treba."

Malo dalje po strani, radeći pod svjetlom reflektora, nekoliko se ljudi spremalo lansirati meteorološki balon.

Balon je imao metar i osamdeset centimetara u promjeru i bio je blijedobijele boje. Gledali su kako se hitro penje prema nebu s malim zamotuljkom s instrumentima koji je visio ispod balona. Marek reče: "O čemu se tu radi?"

"Svakoga sata kontroliramo pokrov od oblaka, pogotovo kad je vrijeme olujno. Radi se o istraživačkom projektu koji je u toku, kako bismo saznali uzrokuje li vrijeme bilo kakve interferencije."

"Interferencije s čim?" upita Marek.

Auto se zaustavi ispred najveće zgrade. Čuvar im otvori vrata. "Dobro došli u ITC", reče sa širokim osmijehom. "Gospodin Do-niger vas očekuje."

Doniger je s Gordonom brzo hodao niz hodnik. Kramerova ih je straga slijedila. Dok je hodao, Doniger je pogledavao na list papira na kojem su bila navedena imena i podaci o njima. "Kako izgledaju, John?"

"Bolje nego što sam očekivao. Dobre su fizičke kondicije. Poznaju područje. Poznaju vremenski period."

"I koliko će im uvjeravanja biti potrebno?"

"Mislim da su spremni. Samo moraš biti oprezan kad budeš govorio o opasnostima."

"Predlažeš li da budem manje no potpuno iskren?" upita Doniger.

"Samo se oprezno izražavaj", reče Gordon. "Vrlo su bistri." "Jesu li? Pa, hajde da bacimo pogled." I otvori vrata nahrupivši na njih.

o o o

Kate i ostali ostavljeni su sami u običnoj, goloj konferencijskoj sobi - dugačak stol od ultrapasa, sklopive stolice posvuda uokolo. Na jednoj je strani bila školska ploča za pisanje s markerom na kojoj su bile naškrabane formule. Formule su bile toliko dugačke da su išle cijelom dužinom ploče. Njoj je to bilo potpuno misteriozno. Upravo je htjela zapitati Sterna na što su se formule odnosile, kad je Robert uletio u sobu.

Kate je bila iznenađena njegovom mladošću. Nije izgledao puno starije od njih, pogotovo odjeven u tenisice, traperice i majicu Quick-silver. Čak i kasno u noći doimao se pun energije, hodajući brzo oko stola, rukujući se s njima i oslovljavajući ih imenom. "Kate",

reče on, smiješeći joj se. "Drago mi je da smo se upoznali. Pročitao sam vaš preliminarni izvještaj o kapeli. Vrlo je impresivan."

Iznenađena, uspjela je izgovoriti: "Hvala", ali Doniger je već krenuo dalje.

"Chris. Lijepo vas je ponovno vidjeti. Sviđa mi se kompjuterska simulacija koju ste upotrijebili kod mlinskog mosta. Mislim da će se isplatiti."

Chris je imao vremena samo kimnuti glavom prije no što je Doniger rekao: "David Stern. Nismo se upoznali. Ali pretpostavljam da ste vi također fizičar, kao i ja."

"Točno..."

"Dobro došli. I Andre. Ne smanjujete se baš! Vašim radom o turnirima Edwarda I svakako ste pokazali Monsieuru Contamineu. Dobar posao. Dakle, molim vas, svi, molim vas, sjednite."

Sjeli su, a Doniger se pomaknuo na čelo stola.

"Prijeći ću ravno na stvar", reče Doniger. "Trebam vašu pomoć. I reći ću vam zašto. Posljednjih deset godina moja kompanija razvija revolucionarnu novu tehnologiju. Ne radi se o tehnološkom ratu. Ni o komercijalnoj tehnologiji, koju bi se prodalo i zaradilo. Naprotiv, to je u cijelosti dobroćudna i miroljubiva tehnologija koja će čovječanstvu osigurati golemu korist. Ali potrebna mi je vaša pomoć."

o o o

"Razmislite na trenutak", nastavio je Doniger, "kako je nejednako tehnologija utjecala na različita polja znanja u dvadesetom stoljeću. Fizika koristi najnapredniju tehnologiju - uključujući i akceleratorske prstenove s promjerom od mnogo kilometara. Jednako je i s kemijom i biologijom. Prije stotinu godina, Faraday i Maxwell imali su sićušne privatne laboratorije. Danvin je radio s bilježnicom i mikroskopom. Ali danas, ni do jednoga važnog znanstvenog otkrića ne može se doći s tako jednostavnim oruđem. Znanosti su krajnje ovisne o naprednoj tehnologiji. Ali što je s društvenim disciplinama? Tokom ovog istog vremena, što se dogodilo s njima?"

Doniger je zastao, retorički. "Odgovor je: ništa. Nije bilo nikakve značajne tehnologije. Znanstvenik koji se bavi književnošću ili poviješću radi posve jednako kao i njegovi prethodnici prije stotinu godina. Oh, bilo je nekih manjih promjena s autentifikacijom dokumenata, i upotrebi CD-ROM-ova, i tako dalje. Ali osnovni, svakodnevni posao takvog učenjaka posve je jednak."

Svakoga je posebno pogledao. "I tako imamo nejednakost. Polja ljudskog znanja su neuravnotežena.

Znanstvenici koji se bave srednjim vijekom ponosni su što su u dvadesetom stoljeću njihova stajališta revolucionarizirana. Ali fizika je revolucionarizirana tri puta u istome stoljeću. Prije sto godina fizičari su se sporili oko starosti univerzuma i izvora sunčeve energije. Nitko na zemlji nije znao odgovore. Danas ih zna svako školsko dijete. U današnje smo vrijeme svjesni dužine i širine univerzuma, razumijemo ga od razine galaksija do razine subatomske čestice. Naučili smo toliko mnogo da možemo detaljno govoriti o tome što se dogodilo tokom prvih nekoliko minuta rođenja širećeg univerzuma. Mogu li znanstvenici koji se bave srednjim vijekom usporediti ovaj napredak i sa čim unutar svog znanstvenog polja? Jednom riječju, ne. Zašto ne? Jer im ne pomaže nikakva nova tehnologija. Nitko nikad nije razvio novu tehnologiju koja bi koristila povjesničarima - dosad."

000

Majstorska predstava, pomisli Gordon. Jedna od Donigerovih najboljih - šarmantna, energična, čak na trenutak i pretjerana. A ipak, činjenica da im je Doniger upravo pružio uzbudljivo objašnjenje projekta a da im ni u

jednom trenutku nije odao pravu svrhu. Da im ni u jednom trenutku nije rekao što se doista zbiva.

"Ali rekao sam vam da trebam vašu pomoć. I doista je trebam."

Donigerovo se raspoloženje promijenilo. Sad je govorio polako, tmurno, zabrinuto. "Znate da je profesor Johnston došao ovamo kako bi razgovarao s nama jer je mislio da prikrivamo informacije. I na određeni način, to smo i činili. Imali smo određene informacije koje nismo s vama podijelili, jer nismo mogli objasniti kako smo došli do njih."

I, pomisli Gordon, jer je Kramerova zajebala.

"Profesor Johnston nas je prisilio", govorio je Doniger. "Siguran sam da ga dobro poznajete. Čak je prijetio da će otići novinarima. Naposljetku smo mu pokazali tehnologiju koju ćemo sada pokazati i vama. I bio je uzbuđen - baš kao što ćete i vi biti. Ali inzistirao je da ode natrag kako bi se sam uvjerio."

Doniger zastane. "Nismo željeli da ide. Opet nam je zaprijetio. Na kraju, nismo imali nikakvog izbora nego pustiti ga. To je bilo prije tri dana. On je još uvijek tamo. Tražio je vašu pomoć u poruci za koju je znao da ćete je naći. Vi poznajete to mjesto i vrijeme bolje nego itko drugi na svijetu. Morate otići natrag i dovesti ga. Vi ste mu jedina šansa."

000

"Što mu se točno dogodilo kad je otišao natrag?" reče Marek. "Ne znamo", reče Doniger. "Ali prekršio je pravila." "Pravila?"

"Morate razumjeti da je ova tehnologija još uvijek vrlo nova. Bili smo vrlo oprezni oko načina na koji smo je koristili. Šaljemo promatrače natrag već dvije godine - koristeći bivše marince, obučene pripadnike vojske. Ali naravno da oni nisu povjesničari, i držali smo ih na kratkoj uzdi."

"Što bi značilo?"

"Nismo nikad dopustili našim promatračima da uđu u onaj svijet. Nikome nismo dopustili da ostane duže od jednog sata. I nismo nikome dopustili da se udalji više od pedeset metara od stroja. Nitko nikad nije jednostavno ostavio strojeve za sobom i zaputio se u svijet."

"Ali profesor jest?" reče Marek. "Mora da jest, da."

"A i mi ćemo morati, također, ako ga želimo naći. Morat ćemo ući u svijet."

"Da", reče Doniger.

"I vi kažete da smo mi prvi ljudi uopće koji će to učiniti? Prvi ljudi uopće koji će stupiti u svijet?"

"Da. Vi i profesor prije vas." Tišina.

Izenada, Marek se široko naceri. "Sjajno", reče on. "Jedva čekam!"

Ali drugi ništa ne rekoše. Djelovali su tjeskobno, napeto. Stern reče: "Što se tiče onog tipa kojeg su našli u pustinji..."

"Joe Traub", reče Doniger. "On je bio jedan od naših najboljih znanstvenika."

"Što je radio u pustinji?"

"Očito, dovezao se tamo. Našli su njegov auto. Ali ne znamo zašto je otišao tamo."

Stern reče: "Navodno je bio u prilično lošem stanju, i bilo je nešto u vezi s njegovim prstima..."

"To nije bilo u obdukcijском izvještaju", reče Doniger. "Umro je od srčanog udara."

"Znači da njegova smrt nije imala ništa s vašom tehnologijom?"

"Baš ništa", rekao je Doniger.

0000

Još jednom, nastupila je tišina. Chris se premjesti u stolcu. "Laički rečeno - koliko je sigurna ta tehnologija?"

"Sigurnija od vožnje autom", Doniger će bez oklijevanja. "Čut ćete iscrpne podatke, i poslat ćemo vas natrag s našim iskusnim promatračima. Putovanje će trajati maksimalno dva sata. Samo ćete otići natrag i dovesti ga."

Chris Hughes zabubnja prstima po stolu. Kate se ugrize za usnicu. Nitko ne progovori.

"Gledajte, sve je ovo dobrovoljno", reče Doniger. "Samo je na vama hoćete li ići ili ne. Ali profesor je tražio vašu pomoć. A ja ne mislim da biste ga vi iznevjerili."

"Zašto jednostavno ne pošaljete promatrače?"

"Zato što ne znaju dovoljno, Davide. Svjesni ste daje to tamo posve drugačiji svijet. Vi imate prednost svojega znanja. Vi poznajete mjesto, i poznajete vrijeme, i to detaljno. Vi poznajete jezik i običaje."

"Ali naše je znanje teoretsko", reče Chris. "Više ne", reče Doniger.

ooo

Grupa je u koloni izišla iz sobe, uputivši se s Gordonom pogledati strojeve. Doniger ih je promatrao dok su odlazili, a zatim se okrenuo dok je Kramerova ulazila u sobu. Ona je sve bila promatrala na internom korporacijskom televizijskom sustavu.

"Što misliš, Diane?" reče Doniger. "Hoće li ići?"

"Da. Ići će."

"Mogu li oni to izvesti?"

Kramerova zastane. "Rekla bih da su mogućnosti pola-pola."

Krenuli su niz široku betonsku rampu, dovoljno veliku da se po njoj proveze kamion. Na dnu su bila teška čelična vrata. Marek ugleda šest kamera osiguranja koje su bile smještene na različita mjesta oko rampe. Kamere su se okretale, slijedeći ih dok su silazili prema vratima. Na dnu rampe Gordon je pogledao prema gore u kameru i pričekao.

Vrata se otvoriše.

Gordon ih povede kroz vrata u malu sobu. Čelična se vrata uz zveket zatvoriše za njima. Gordon krene naprijed prema unutrašnjim vratima, i opet prička.

Marek reče: "Zar ih ne možete sami otvoriti?"

"Ne."

"Zašto? Zar vam ne vjeruju?"

"Ne vjeruju nikome", reče Gordon. "Vjerujte mi, nitko ne ulazi ovdje ako mi ne želimo da uđe."

Vrata se otvore.

Ušli su u metalnu kabinu industrijskog izgleda. Zrak je bio hladan, pomalo zagušljiv. Vrata se zatvoriše za njima. Kabina se, uz zujanje, počne spuštati.

Marek shvati da stoje u dizalu.

"Silazimo na dubinu od tristo metara", reče Gordon. "Budite strpljivi."

o o o

Dizalo se zaustavi i vrata se otvore. Krenuli su dugačkim betonskim tunelom, a koraci su im odzvanjali.

Gordon reče: "Ovo je kontrol-

na razina i razina tehničkog održavanja. Strojevi koji nas zanimaju daljnjih su sto pedeset metara ispod nas."

Došli su do teških tamnoplavih, prozirnih vrata. Marek pomisli da su načinjena od izuzetno debelog stakla. Ali dok su se vrata otvarala, klizeći po motoriziranoj šini, uočio je neznatan pokret pod površinom. "Voda", reče Gordon. "Ovdje koristimo mnogo vodenih štitova. Kvantna tehnologija vrlo je osjetljiva na sporadične vanjske utjecaje - kozmičke zrake, elektronska polja sumnjivog porijekla, sve tome slično. Zbog toga smo ovdje dolje, prije svega."

Pred sobom su ugledali nešto stoje izgledalo poput vrata običnog laboratorijskog hodnika. Prolazeći kroz još jedna staklena vrata, ušli su u hodnik obojen antiseptički hladnom bijelom bojom, s vratima koja su se otvarala prema unutra s obje strane. Prva vrata slijeva imala su natpis PRIPREMA, druga PRIPREMA ZA TEREK. A dalje niz hodnik ugledali su jednostavan natpis PRIJENOS.

Gordon protrlja ruke i reče: "Idemo ravno na pripremu."

o o o

Prostorija je bila malena i Mareka je podsjećala na bolnički laboratorij; postalo mu je nelagodno. U sredini sobe stajala je okomita cijev, visoka oko dva metra i promjera metar i pol. Vrata na šarka-ma bila su otvorena.

Unutra su bile mat vrpce. Marek će: "Aparat za kvarcanje?"

"Zapravo, ovo je unaprijeđena magnetska rezonanca. U biti, to je MR visoke snage. Ali bit će vam to dobra praksa za prave strojeve. Možda biste mogli ući prvi, doktore Marek."

"Ući unutra?" Marek pokaže prema cijevi. Gledano izbliza, izgledala je više poput bijelog lijesa.

"Samo skinite odjeću i uđite unutra. Potpuno je jednaka kao MR - nećete ništa osjetiti. Cijeli proces traje oko jedne minute. Mi ćemo biti u susjednoj prostoriji."

Prodoše kroz bočna vrata s malim prozorčićem, u susjednu prostoriju. Marek nije mogao vidjeti što se u njoj nalazi. Vrata se s treskom zatvoriše.

Ugledao je stolicu u kutu. Otišao je do nje i skinuo odjeću, a zatim došao do skenera. Začuo se škljocaj interfona i Gordonov glas: "Doktore Marek, možete li pogledati u svoja stopala?"

Marek pogleda prema stopalima.

"Vidite krug na podu? Molim vas svakako stavite cijela stopala unutar kruga." Marek se pomakne. "Hvala, to je u redu. Vrata će se sada zatvoriti."

Uz mehaničko zujanje, vrata se zatvoriše. Dok su se zatvarala, Marek začuje pištanje. Reče: "Hermetično zatvaranje?"

"Da, mora biti. Osjetit ćete sada kako ulazi hladan zrak. Dat ćemo vam dodatni kisik dok kalibriramo. Niste klaustrofobični, nadam se?"

"Nisam bio, dosad." Marek je razgledavao unutrašnjost cijevi. Mat vrpce, sada je vidio, bile su otvori prekriveni plastikom. Iza plastike je vidio svjetla, male zujeće strojeve. Zrak je postao primjetno hladniji.

"Kalibriramo", reče Gordon. "Pokušajte se ne micati."

Iznenada, pojedinačne vrpce oko njega počele su se okretati, strojevi škljocati. Vrpce su se vrtjele sve brže i brže, a zatim se naglo trznule i zaustavile.

"To je dobro. Osjećate li se u redu?"

"Osjećaj je kao da si u mlincu za papar", reče Marek.

Gordon se nasmije. "Kalibracija je završena. Ostalo je ovisno o preciznom vremenskom usklađivanju, zato je proces automatski. Samo slijedite upute onim redom kako ih čujete. O.K.?"

"O.K."

Škljocaj. Marek je ostao sam.

Snimljeni glas reče: "Proces skeniranja je započeo. Uključujemo lasere. Gledajte ravno pred sebe. I ne podižite pogled."

Istog trenutka, unutrašnjost cijevi oblije se jarkom, sjajnom plavom bojom. Činilo se da sam zrak sjaji.

"Laseri polariziraju ksenon, koji se ispušta u odjeljak. Pet sekundi."

Marek pomisli, ksenon?

Intenzitet sjajne plave boje posvuda oko njega se poveća. Marek je spustio pogled prema svojoj šaci i jedva ju je mogao vidjeti od svjetlucanja zraka.

"Dosegli smo koncentraciju ksenona. Sad ćemo vas zamoliti da duboko udahnute."

Marek pomisli, duboko udahnuti? Ksenon?

"Zadržite položaj bez pomicanja trideset sekundi. Spremni? Budite mirni - oči držite otvorenima - duboko udahnite - zadržite dah... Sad!"

Vrpce su se odjednom počele divlje vrtjeti, a zatim se jedna po jedna, svaka pojedinačna vrpca počela trzati natrag-naprijed, gotovo kao da su ga promatrale, i ponekad se morale vraćati pogledati još jednom. Činilo se da se svaka vrpca pomiče individualno. Marek je imao sablastan osjećaj da ga preispituje stotinu očiju.

Snimljeni glas reče: "Budite vrlo mirni, molim vas. Još dvadeset sekundi."

Posvuda oko njega, vrpce su šušcale i zujale. A onda odjednom, sve prestane. Nekoliko sekundi tišine.

Mehanizam škljocne. Sada su se sve vrpce počele kretati naprijed-natrag, kao i bočno.

"Budite vrlo mirni, molim vas. Još deset sekundi."

Trake su se sada počele vrtjeti u krug, polako se usklađujući, dok se napokon sve ne počese vrtjeti zajedno.

Zatim su stale.

"Sken je završen. Hvala na suradnji."

Plavo se svjetlo isključilo i vrata cijevi se otvore uz pištanje. Marek izađe.

ooo

U susjednoj je prostoriji Gordon sjedio ispred kompjuterske konzole. Ostali su privukli stolice oko njega.

"Većina ljudi", reče Gordon, "ne shvaća da obična bolnička MR radi mijenjajući kvantno stanje atoma u tijelu - točnije govoreći, kutni moment čestica jezgre. Iskustvo s MR uređajima govori nam da mijenjanje kvantnog stanja nema loših posljedica. U stvari, čovjek i ne primijeti da se ono događa.

Ali obična MR to radi s vrlo snažnim magnetskim poljem, od recimo, 1,5 tesla, oko dvadeset pet tisuća puta jače no što je Zemljin magnetsko polje. Nama to ne treba. Mi koristimo supravodljive kvantne interferencijske naprave⁴², koje su toliko osjetljive da

⁴² U originalu SQUID - superconducting quantum interference device.

mogu izmjeriti rezonanciju već i od samog magnetskog polja Zemlje. Ovdje nemamo nikakvih magneta."

Marek uđe u sobu. "Kako izgledam?" reče on.

Slika na ekranu pokazivala je ne posve prozirnu sliku Mareko-vih udova prekrivenih crvenim točkama.

"Gledate koštanu srž, unutar dugih kostiju, kralježnice, i lubanje", reče Gordon. "Sada se nadograđuje prema van, po sustavima organa. Evo kostiju", ugledali su potpuni kostur, "a sada dodajemo mišiće..."

Gledajući kako se pojavljuju sustavi organa, Stern reče: "Vaš je kompjuter nevjerovatno brz."

"Oh, ovog smo usporili", reče Gordon. "Inače ne biste mogli vidjeti kako se to događa. Stvarno vrijeme procesuiranja je zapravo nula."

Stern se zabulji. "Nula?"

"Drugi svijet", reče Gordon, kimajući glavom. "Stare pretpostavke više ne vrijede." Okrenuo se prema ostalima.

"Tko je sljedeći?"

ooo

Krenuli su prema kraju hodnika, prema prostoriji s natpisom PRIJENOS. Kate reče: "Zašto smo upravo ovo svi učinili?"

"Mi to nazivamo pripremom", reče Gordon. "To nam omogućava brži prijenos, jer je većina informacija o vama već spremljena u stroj. Samo napravimo završni sken radi razlika, i zatim odaši-ljemo."

Ušli su u još jedno dizalo, i prošli kroz još jedna vrata ispunjena vodom. "U redu," reče Gordon, "evo nas."

ooo

Izašli su u golem, jarko osvijetljen prostor. Zvukovi su odjekivali. Zrak je bio hladan. Hodali su po metalnom prolazu, obješenom trideset metara iznad poda. Gledajući prema dolje, Chris je ugledao tri polukružna zida ispunjena vodom, postavljena tako da oblikuju krug, s dovoljno velikim otvorima između njih da čovjek prođe. Unutar vanjskog zida postavljeni su manji polukrugovi, koji su oblikovali drugi zid. A unutar drugog zida bio je treći. Svaki sljedeći po-

lukrug bio je zarotiran, tako da otvori nisu bili poravnani, što je cijeloj stvari davalo izgled labirinta.

U središtu koncentričnih krugova nalazio se prostor promjera oko šest metara. Ovdje je stajalo šest naprava nalik na kaveze, svaka otprilike veličine telefonske govornice. Nisu bile posložene ni u kakav poseban geometrijski lik. Imale su mat metalne vrhove. Blijeda izmaglica lebdjela je po ograđenom prostoru. Na podu su ležali spremnici, a teški crni kabeli za struju zmijoliko su prolazili posvuda. Ovo je izgledalo poput radne sobe. I u stvari, neki ljudi su radili najednom od kaveza.

"Ovo je naš odjel za transmisiju", reče Gordon. "Vrlo zaštićen, kao što vidite. Ondje gradimo drugi odjel, ali neće biti gotov još nekoliko mjeseci." Pokazao je na drugu stranu golemog prostora, gdje se gradio drugi niza koncentričnih zidova. Ovi su zidovi bili prozirni; još uvijek nisu bili napunjeni vodom.

Od prolaza do prostora u središtu staklenih zidova spuštalo se dizalom.

Marek reče: "Možemo li se tamo spustiti?" "Ne još, ne."

Jedan tehničar pogleda prema gore i mahne. Gordon reče: "Koliko još do provjere obilježenog vremena, Norm?"

"Dvije minute. Gomezova upravo dolazi ovamo."

"U redu." Gordon se okrene prema ostalima. "Pođimo promatrati u kontrolnu kabinu."

o o o

Okupani u tamnoplavoj svjetlosti, strojevi su stajali na uzdignutoj platformi. Bili su mat sive boje i mekano su zujali. Bijela para cijedila se duž poda, zamagljujući njihova podnožja. Dva radnika u bijelim parkama četveronoške su radila unutar otvorenog podnožja jednog od strojeva.

Strojevi su u biti bili otvoreni cilindri, s metalom na vrhu i dnu. Svaki je stroj stajao na debelom metalnom postolju. Tri šipke oko oboda pridržavale su metalni krov.

Tehničari su s mreže nad njihovim glavama vukli klupko crnih kabela prema dolje, a zatim pričvršćivali kabele na krov jednog od strojeva, kao službenici na benzinskoj crpki kad toče benzin u auto.

Prostor između podnožja i krova bio je potpuno prazan. Zapravo, cijeli stroj činio se razočaravajuće jednostavnim. Šipke su bile čudne, u obliku trokuta, i okovane cijelom dužinom. Blijedo-plavičasti dim je, činilo se, izlazio ispod krova stroja.

Strojevi nisu nalikovali ni na što je Kate ikad vidjela. Buljila je "u goleme ekrane unutar uske kontrolne sobe. Iza nje, dva tehničara samo u košuljama sjedila su za stolovima s konzolama. Ekрани ispred nje odavali su dojam gledanja kroz prozor, iako je kontrolna soba u stvari bila bez njih.

"Gledate najnoviju verziju naše ZVK43 tehnologije", reče Gordon. "Što znači Zatvorena vremenska krivulja - topologija prostor--vremena koju koristimo kako bismo otišli natrag. Morali smo razviti potpuno nove tehnologije kako bismo izgradili ove strojeve. Ovo što ovdje vidite zapravo je šesta verzija, budući da je prvi prototip koji je radio bio izgrađen prije tri godine."

Chris se zagledao u strojeve i nije ništa govorio. Kate Erickson gledala je uokolo po kontrolnoj sobi. Stern je bio uznemiren i trljao gornju usnu. Marek je držao pogled na Sternu.

"Sva značajna tehnologija", nastavio je Gordon, "locirana je u podnožju, uključujući i indij-galij-arsen kvantnu memoriju, kompjuterske lasere i baterijske ćelije. Laseri koji pretvaraju u paru su, naravno, u metalnim vrpčama. Metal mat boje je niobij; spremnici pod pritiskom su od aluminijske; dijelovi za pohranjivanje su od polimera."

Mlada žena s kratkom tamnocrvenom kosom i odriješitog držanja ušla je u sobu. Imala je na sebi bež košulju, kratke hlače i čizme; izgledala je kao da je odjevena za safari. "Gomezova će biti jedna od vaših pomoćnica kad odete na put. Ona upravo sada ide natrag kako bi obavila ono što mi nazivamo "provjerom obilježenog vremena". Ona je već "obilježila" svoj navigacijski marker, određujući željeni datum, i sada odlazi kako bi se uvjerila daje točan." Pritisnuo je svoj interfon. "Sue? Pokaži nam svoj navigacijski marker, molim te!" Žena je podignula bijelu pravokutnu pločicu, jedva veću od poštanske marke. Lagano ju je mogla obuhvatiti svojim dlanom.

43 U originalu CTC - Closed Timelike Curve.

"Upotrijebit će to kako bi otišla natrag. A kako bi pozvala stroj da se vrati - pokaži nam gumb, hoćeš li, Sue?"

"Malo ga je teško vidjeti", reče ona, okrećući pločicu postrance. "Ovdje je sličan gumb, pritišće ga se noktom palca. To će pozvati stroj kad budete spremni vratiti se."

"Hvala ti, Sue."

Jedan od tehničara reče: "Otpor u polju."

Oni se okrenuše i pogledaše. Na njegovoj je konzoli ekran pokazivao valovitu trodimenzionalnu površinu s nazubljenim vrhom u sredini, poput vrha planine. "Krasan je", reče Gordon. "Klasičan." Objasnio je ostalima. "Zato što je naša oprema za provjeravanje polja utemeljena na SKIN-u, u mogućnosti smo otkriti izuzetno suptilne diskontinuitete u lokalnom magnetnom polju - mi to nazivamo "otporima u polju". Bilježimo ih počevši već dva sata prije transmisije. Zapravo, ovi su započeli prije dva sata. Što znači da se stroj vraća ovamo."

"Koji stroj?" upita Kate.

"Suein stroj."

"Ali ona još nije otišla."

"Znam", reče on. "Ne čini se da ima smisla. Kvantni događaji su protuintuitivni."

"Tvrdite da dobivate pokazatelje da se ona vraća, prije nego što je otišla?"

"Da."

"Zašto?"

Gordon uzdahne. "Komplicirano je. U stvari, ono što vidimo u polju je funkcija vjerojatnosti - vjerojatnost da će se stroj vratiti. Mi obično ne razmišljamo o tome na taj način. Samo kažemo da se vraća. Ali da budemo točni, otpor polja nam zapravo govori da je vrlo vjerojatno da se stroj vraća."

Kate je odmahivala glavom. "Ne kužim."

Gordon reče: "Recimo da u običnom svijetu, vjerujemo u uzrok i posljedice. Uzrok se događa prvi, posljedice druge. Ali taj redoslijed događaja ne pojavljuje se uvijek u kvantnom svijetu. Posljedice mogu biti istovremene s uzrocima, ili posljedice mogu prethoditi uzrocima. Ovo je jedan manje važan primjer toga."

o o o

Gomezova je zakoračila u jedan od strojeva. Gurnula je bijelu pločicu u prorez u podnožju ispred sebe. "Upravo je instalirala svoj navigacijski marker, koji navodi stroj tamo i natrag."

"A kako znate da ćete se vratiti natrag?" upita Stern.

"Prijenos kroz multiverzum", reče Gordon, "stvara neku vrstu potencijalne energije, poput rastegnute opruge koja se želi ponovno skupiti. Zato strojevi mogu relativno lako doći kući. Odlazak je zeznut dio. To je ono što je kodirano u keramičkoj pločici."

Nagnuo se prema naprijed kako bi pritisnuo gumb na interfo-nu. "Sue? Koliko dugo te neće biti?"

"Minutu, možda dvije."

"U redu. Sinkronizirajte protok vremena."

Tad su tehničari počeli govoriti i pritiskati prekidače na konzoli, gledajući na videoispise pred njima.

"Provjera helija."

"Puno", reče tehničar, gledajući u svoju konzolu.

"Provjera emisije magnetske rezonancije."

"U redu."

"Pripremi se za poravnavanje lasera."

Jedan od tehničara pritisne prekidač i gusti red zelenih lasera što su dolazili od metalnih vrpca bude ispaljeno u središte stroja, ostavljajući desetke zelenih točkica na licu i tijelu Gomezove dok je ona mirno stajala sa zatvorenim očima.

Šipke su se polako počele okretati. Žena u središtu ostala je mirna. Laseri su načinili vodoravne zelene pruge po njezinu tijelu. A onda su se šipke zaustavile.

"Laseri poravnani."

Gordon reče: "Vidimo se za minutu, Sue." Okrenuo se prema ostalima. "U redu. Idemo."

o o o

Zakrivljeni vodeni štitovi oko kaveza počeli su sjajiti slabijom plavom bojom. Još jednom, stroj se počeo polako okretati. Žena u središtu nepokretno je stajala; stroj se okretao oko nje.

Zujanje je postalo glasnije. Okretanje se ubrzalo. Žena je stajala, mirna i opuštena.

"Za ovo putovanje", reče Gordon, "iskoristit će samo minutu ili dvije. Ali ona u stvari ima trideset sedam sati u svojim baterijama. To je granica do koje ovi strojevi mogu ostati na mjestu bez vraćanja natrag."

Šipke su se hitro okretale. Tada začuše brz šteketav zvuk, poput strojnice.

"To je provjera slobode prostora: infracrveni senzori provjeravaju prostor oko stroja. Neće nastaviti bez dva metra slobodnog prostora sa svih strana. Provjeravaju na obje strane. To je sigurnosna mjera. Ne bismo željeli da se stroj pojavi usred kamenog zida. U redu. Sada puštaju ksenon. Evo ga."

Zujanje je sada bilo vrlo glasno. Ograđeni se prostor vrtio tako brzo da su metalne trake bile zamagljene. Ženu unutra mogli su posve jasno vidjeti.

Čuli su snimljeni glas kako govori: "Budite mirni - oči držite otvorenima - duboko udahnite - zadržite dah... Sad!"

S vrha stroja spuštao se jedan jedini prsten, brzo skenirajući do njezinih stopala.

"Sada pažljivo gledajte. Brzo je", reče Gordon.

Kate vidje vatru intenzivno ljubičastih lasera iz svih šipaka prema središtu. Za trenutak se učinilo da žena unutra sjaji usijano bijelo, a zatim je unutar stroja bljesnuo prasak zasljepljujuće bijelog svjetla. Kate zatvori oči i okrene se. Kad je ponovno pogledala, ispred njezinih očiju bile su točkice, i za trenutak nije mogla vidjeti što se dogodilo. Onda je shvatila da je stroj manji. Odvojio se od kabela na vrhu, koji su sada slobodno visjeli.

Još jedan bljesak lasera.

Stroj je bio još manji. Žena unutra bila je manja. Sada je bila visoka samo oko devedeset centimetara, i smanjivala se pred njihovim očima u nizu jarkih laserskih bljeskova.

"Isuse", reče Stern, zagledan. "Kakav lije to osjećaj?"

"Nikakav", reče Gordon. "Ne osjećate ništa. Vrijeme provođenja informacija od živaca iz kože do mozga mjeri se u stotinama mi-

l

lisekunda. Lasersko pretvaranje u paru traje pet nanosekundi. Odavno ste otišli."

"Ali ona je još uvijek ovdje."

"Ne, nije. Otišla je u prvom laserskom prasku. Kompjuter samo sada obrađuje podatke. Ovo što vidite je rezultat kompre-sijskog postupnog prijelaza. Kompresija traje oko tri na minus drugu..."

Još jedan jarki bljesak. Kavez se sada ubrzano smanjivao. Bio je visok jedan metar, zatim pola. Sad je bio blizu poda - manji od trideset centimetara. Žena unutra izgledala je kao mala lutka u sa-fari odjeći.

"Minus četiri", reče Gordon. Još jedan jarki prasak, blizu poda. Sad Kate uopće nije mogla vidjeti kavez.

"Što mu se dogodilo?"

"Tamo je. Jedva."

Još jedan prasak, sad samo vršak bljeska na podu.

"Minus pet."

Bljeskovi su sada dolazili brže, žmirkajući poput krijesnica i slabeći. Gordon ih je brojio.

"I minus četrnaest... Gotovo." Više nije bilo bljeskova. Ničega.

Kavez je nestao. Pod je bio tamna, prazna guma. Kate reče: "Mi bismo trebali učiniti ovo?"

o o o

"Nije to neugodno iskustvo", reče Gordon. "Potpuno ste svjesni cijelo vrijeme, što je nešto što ne možemo objasniti. Kad dođete do finalnih kompresija informacija u vrlo ste malim domenama - sub-atomskim regijama - i svijest ne bi trebala biti moguća. A ipak se pojavljuje. Mi smatramo da bi se moglo raditi o lažnom osjećaju, halucinaciji koja premošćuje prijelaz. Ako je tako, to je nalik na fantomski ud koji osjećaju ljudi kojima je neki ud odrezan, iako taj ud više nije tu. Ovo bi mogla biti neka vrsta fantomskog mozga. Naravno, govorimo o vrlo kratkim vremenskim periodima, nanosekun-dama. Ali svijest ionako nitko ne razumije."

Kate se mrštila. Već neko je vrijeme promatrala sve oko sebe i doživjela to kao neku vrstu arhitektonskog fenomena "forma slijedi funkciju": nije li bilo izvanredno kako su ove goleme podzemne građevine imale koncentričnu simetriju - koja lagano podsjeća na srednjovjekovne dvorce - iako su ove moderne građevine građene bez ikakva estetskog plana. One su jednostavno izgrađene kako bi riješile znanstveni problem. Izgled koji je proizišao kao rezultat činio joj se fascinantnim.

Ali sad, kad je bila suočena s tim za što su ti strojevi uistinu služili, borila se da razabere smisao onoga što su njezine oči upravo vidjele. A njezino arhitektonsko obrazovanje uopće joj nije bilo od pomoći. "Ali ova, ovaj, metoda smanjivanja ljudi, zahtijeva da rastavite-"

"Ne. Mije uništimo", reče Gordon bez uvijanja. "Morate uništiti original, tako da ga se može rekonstruirati na drugom kraju. Ne možete imati jedno bez drugoga."

"Znači daje ona zapravo umrla?" "Ne bih to rekao, ne. Vidite-"

"Ali ako uništite čovjeka na jednom kraju," reče Kate, "ne umre li on?"

Gordon uzdahne. "Teško je o ovome razmišljati u tradicionalnim okvirima", reče on. "Budući da ste rekonstruirani u istom trenutku kad ste uništeni, kako se može reći da ste umrli? Niste umrli. Samo ste se premjestili na neko drugo mjesto."

o o o

Stern je bio siguran - bio je to instinktivan osjećaj - da Gordon nije potpuno iskren u vezi s ovom tehnologijom. Samo pogled u zakrivljene vodene štitove, u sve različite strojeve na podu davao mu je osjećaj da je tu bilo prilično toga što je ostalo neobjasnjeno. Pokušao je doći do toga.

"Znači, ona je sad u drugom univerzumu?" upitao je. "Tako je."

"Vi ste je prenijeli, i ona je došla u drugi univerzum? Baš kao faks?"

"Točno."

"Ali da biste je izgradili, potreban vam je faks na drugom kraju."

Gordon odmahne glavom. "Ne, nije", reče on.

"Zašto ne?"

"Zato što je ona već ondje."

Stern se namršti. "Ona je već ondje? Kako je to moguće?"

"U trenutku transmisije, osoba je već u drugom univerzumu. I stoga mi osobu ne moramo ponovno izgraditi."

"Zašto?" reče Stern.

"Zasad, nazovimo to samo osobinom multiverzuma^ Možemo | o tome raspraviti kasnije, ako želite. Nisam siguran da sve trebamo zamarati s tim detaljima", reče on, kimajući ostalima.

Stern pomisli: "Tu ima još nešto. Nešto što nam ne želi reći." Stern ponovno pogleda na mjesto za transmisiju, pokušavajući pronaći neki čudnovati detalj, neku stvar koja strši. Jer bio je siguran da ovdje nešto strši.

"Niste li nam rekli da ste poslali natrag samo nekolicinu ljudi?" "To je točno, da." "Više od jednog odjednom?"

"Gotovo nikad. Vrlo rijetko dvoje."

"Zašto onda imate tako mnogo strojeva?" reče Stern. "Tamo ih vidim osam. Ne bi li dva bila dovoljna?"

"Vi sad vidite rezultat našeg istraživačkog programa", reče Gordon. "Mi stalno radimo na poboljšanju dizajna." Gordon je odgovorio zadovoljavajuće, bez oklijevanja, ali Stern je bio siguran da je vidio nešto - neki zakopani tračak nelagode - u Gordonovim očima.

Tu definitivno ima još nešto.

"Pomislio bih", reče Stern, "da ćete raditi poboljšanja na istim strojevima."

Gordon ponovno slegne ramenima, ali ne odgovori.

Definitivno.

"Što oni serviseri tamo rade?" reče Stern, još uvijek ispipavajući. Pokazao je na ljude koji su se kretali četveronoške, radeći na podnožju jednog od strojeva. "Mislim na one pokraj stroja u kutu. Sto oni zapravo popravljaju?"

"Davide", počne Gordon. "Zaista mislim-"

"Je li ova tehnologija zaista sigurna?" upita Stern. Gordon uzdahne. "Uvjeri se sam."

Na velikom se ekranu vidio slijed brzih bljeskova koji se pojavio na podu prostorije za prijenos.

"Evo je", reče Gordon.

Bljeskovi postadoše intenzivniji. Ponovno su začuli klopot, isprva jedva, zatim glasnije. A zatim je kavez postao prave veličine; zujanje je zamrlo; izmaglica na podu se zavrtjela i žena iziđe van, mašući gledaocima.

Stern zaškilji prema njoj. Činilo se da je posve u redu. Njezin je izgled bio identičan onome kakav je bio ranije.

Gordon ga pogleda. "Vjerujte mi", reče on. "Posve je sigurno." Okrenuo se prema ekranu. "Kako je tamo izgledalo, Sue?"

"Odlično", reče ona. "Mjesto prijenosa je na sjevernoj strani rijeke. Izdvojeno mjesto, u šumi. I vrijeme je prilično dobro, za travanj." Bacila je pogled na sat. "Okupite svoj tim, doktore Gordon. Idem obilježiti rezervni navigacijski marker. A zatim krenimo tamo i izvucimo tog starog tipa van prije no što ga netko ne ozlijedi."

"Legnite na lijevi bok, molim vas." Kate se okrenula na stolu i s nelagodom promatrala kako stariji čovjek u bijeloj laboratorijskoj kuti podiže nešto što je nalikovalo na pištolj za ljepilo, i stavio ga iznad njezina uha.

"Osjetit ćete toplinu."

Toplinu? Osjetila je pržeći udar vrućine u svom uhu. "Što je to?"

"To je organski polimer", reče čovjek. "Netoksičan i ne izaziva alergije. Dopustite osam sekundi. U redu, sad molim vas pomi-ćite čeljust kao da žvačete. Želimo postići labavost. Vrlo dobro, nastavite žvakati."

Čula ga je kako ide dalje. Chris je bio na stolu iza nje, zatim Stern, a onda Marek. Začula je starog čovjeka kako govori: "Legnite na svoju lijevu stranu, molim vas. Osjetit ćete toplinu..."

Nedugo zatim se vratio. Rekao joj je da se okrene i uštrcao joj vrući polimer u drugo uho. Gordon je promatrao iz kuta sobe. Reče: "Ovo je još uvijek u pomalo eksperimentalnoj fazi, ali dosad je radilo posve dobro."

Načinjeno je od polimera koji se počinje razgrađivati nakon jednog tjedna."

Kasnije im je čovjek rekao da ustanu. Stručno im je izvadio plastične umetke iz ušiju, idući od jednog do drugog.

Kate reče Gordonu: "Moj je sluh u redu, nije mi potreban slušni aparat."

"To nije slušni aparat", reče Gordon.

Na drugoj strani prostorije neki je čovjek bušio sredinu plastičnih umetaka za uši i umetao elektroniku. Radio je iznenađujuće brzo. Kad je elektronika bila na svom mjestu pokrio je rupu s još plastike.

"To je strojni jezični prevoditelj i radiomikrofon. U slučaju da morate razumjeti što vam ljudi govore."

"Ali čak i ako razumijem što govore," reče ona, "kako im mogu odgovoriti?"

Marek je gurne laktom. "Ne brini. Ja govorim oksitanski. I srednjevjekovni francuski."

"Oh, to je sjajno", reče ona sarkastično. "Naučit ćeš me u sljedećih petnaest minuta?" Bila je napeta, uništiti će je ili ispariti ili što god, dovraga, radili u tom stroju, i riječi su joj samo izlijetale iz usta.

Marek je izgledao iznenađeno. "Ne", reče on ozbiljno. "Ali ako ostaneš uz mene, brinut ću se o tebi."

Nešto u njegovoj iskrenosti je razuvjeri. On je bio tako moralan i pošten. Ona pomisli: Vjerojatno se i hoće brinuti o meni. Osjetila je da se opušta.

Uskoro nakon toga bili su opremljeni umetcima za uši boje ljudske kože. "Sada su isključeni", reče Gordon. "Da biste ih uključili, samo se lupnite prstom po uhu. A sad, ako biste došli ovdje..."

o o o

Gordon je svakome od njih predao kožnu vrećicu. "Radili smo na priboru za prvu pomoć; ovo su prototipovi. Vi ste prvi koji ulazite u svijet, pa bi vam mogle biti korisne. Možete ih držati izvan pogleda ostalih, ispod odjeće."

Otvorio je jednu vrećicu i izvadio malu aluminijsku limenku, visoku oko deset centimetara i promjera oko dva i pol centimetra. Izgledala je poput malene limenke kreme za brijanje. "Ovo je jedina obrana koju vam možemo osigurati. Sadrži dvanaest doza etilen dihidrata s proteinskim supstratom. Možemo vam pokazati na mački, H.G. Gdje si, H.G.?"

Crna mačka skoči na stol. Gordon je pogladi, a zatim joj popraska plin po nosu. Mačka trepne, smrkne i prevali se na stranu.

"Nesvjestica unutar šest sekundi", reče Gordon, "i ostavlja retroaktivnu amneziju. Ali zapamtite da je kratkodjelujuća. I morate popraskati ravno u lice da biste osigurali bilo kakvo djelovanje."

Mačka se već počela trzati i oživljavati dok se Gordon ponovno okrenuo prema vrećici i podigao tri kocke od crvenog papira, otprilike veličine kocke šećera. Svaka je bila pokrivena slojem blijedog voska. Izgledale su poput raketica za vatromet.

1

"Ako morate zapaliti vatru," reče on, "ovo će vam poslužiti u J tu svrhu. Povucite uzicu, i kocke će se zapaliti. Označene su kao] petnaest, trideset, šezdeset - broj sekundi prije no što vatra zapalij Tu je i vosak, pa su nepromoćive. Riječ upozorenja - ponekad ne! djeluju."

Chris Hughes reče: "Što nedostaje upaljačima?"

"Nisu ispravni za taj period. Ne možete tamo ponijeti plasti-; ku." Gordon se vratio priboru. "Zatim imamo osnovnu prvu pomoć, ništa posebno. Protuupalno sredstvo, sredstvo protiv proljeva, protiv grčeva, za bolove. Ne biste željeli povraćati u dvorcu", reče on. "A ne možemo vam dati tablete za vodu."

Stern je sve to prihvatio s osjećajem nerealnosti. Povraćanje u dvorcu? pomisli. "Slušajte, ovaj-"

"I napokon, džepno oruđe za sve svrhe, uključujući i nož i otpirač." Izgledalo je kao čelični švicarski vojnički nož. Gordon stavi sve natrag u pribor. "Vjerojatno nećete nikad upotrijebiti ništa od ovih stvari, ali svejedno ćete ih dobiti. Idemo vas sad obući."

000

Stern nije mogao otresti svoj ustrajni osjećaj nelagode. Ljubazna žena koja je izgledom podsjećala na baku, ustala je od šivaće mašine i počela im dodavati svu odjeću: prvo bijele lanene gaće - nešto poput bokserica, ali bez gumilastike - zatim kožni remen, crne vunene dugačke tajice.

"Što je ovo?" upita Stern. "Hulahopke?"

"Zovu se štrample, dušo."

Na njima također nije bilo gumilastike. "Kako ostaju gore?"

"Uvučeš ih ispod remena, ispod pršnjaka⁴⁴. Ili ih zavežeš za kukice svog pršnjaka."

"Kukice?"

"Tako je, dušo. Svog pršnjaka."

Stern baci pogled prema ostalima. Oni su mirno sakupljali odjeću na hrpu kako im je svaki komad bio dodan. Činilo se da znaju čemu sve služi; bili su mirni kao da su u robnoj kući. Ali Stern je bio izgubljen i uspaničio se. Sad je dobio bijelu lanenu košulju

44 Vrsta haljetka-prsluka.

koja mu je sezala do gornjeg dijela bedara, i vanjsku košulju, zvanu pršnjak, načinjenu od podstavljenog filca. I, napokon, bodež na čeličnom lancu. On ga kivno pogleda.

"Svi ih nose. Trebat će vam za jelo, ako ništa drugo."

Stavio ga je odsutno na vrh hrpe i pročeprkao po odjeći, još uvijek pokušavajući pronaći kukice.

Gordon reče: "Ova je odjeća napravljena s namjerom da ne odaje status, nije ni skupa, ni za siromahe. Željeli smo da nalikuje na odjeću trgovca posrednika, dvorskog paža ili neuglednog plemića." Sternu su dodali cipele, koje su izgledale poput kožnih papuča s usiljenim prstima, osim što su se zakopčavale kopčom. Poput cipela dvorske lude, pomisli on nesretno.

Žena s izgledom bake se nasmiješi: "Ne brini, imaju ugrađene donove s mjehurićima zraka, baš poput tvojih Nikeica."

"Zašto je sve prljavo?" Stern reče, mršteći se na svoju vanjsku košulju.

"Pa, želite se uklopiti, zar ne?"

Presvukli su se u garderobi. Stern je gledao ostale muškarce. "Kako točno, ovaj..."

"Želiš znati kako se oblači u četrnaestom stoljeću?" Marek će. "Jednostavno je." Marek je skinuo svu svoju odjeću i hodao okolo gol, posve opušten. Bio je sav u mišićima. Stern se osjetio zastrašeno dok je polako skidao hlače.

"Prvo", reče Marek, "obuci gaće. Ovo je lan vrlo dobre kvalitete. Imali su dobar lan u ono vrijeme. Kako ti gaće ne bi padale, zaveži remen oko struka i zamotaj gornji dio gaća oko remena nekoliko puta tako da se drže. U redu?"

"Remen dolazi ispod odjeće?"

"Tako je. On ti drži gaće. Sljedeće što ćeš učiniti jest da obu-češ štrample." Marek je počeo navlačiti svoje crne

vunene hulahop-ke. Štrample su imale stopala na dnu, poput dječje pidžame. "Imaju uzice na vrhu, vidiš?" "Moje su štrample široke", reče Stern, povlačeći ih prema gore, a koljena su mu se izvisjela. "To je u redu. Ovo nisu svečane štrample, tako da ne prijanjaju uz kožu. Nakon toga ide lanena gornja košulja. Samo je navuci preko glave i pusti da visi. Ne, ne, Davide. Prorez na vratu ide naprijed." Stern izvuče ruke van i stane gužvati košulju, brljaveći. "I napokon," reče Marek, uzimajući pršnjak od filca, "obučelj pršnjak. Koji je kombinacija sakoa i jakne. Nosi se po kući i vani, if nikad se ne skida, osim kad je jako vruće. Vidiš kukice? To su ve-f žice, ispod filca. Sad zaveži svoje štrample za kukice pršnjaka, kroz J proreze na gornjoj košulji." Marek je uspio za samo nekoliko trenutaka; činilo se kao dajej to radio svaki dan svog života. Chrisu je trebalo mnogo duže, Stern je primijetio sa zadovoljstvom. Stern je sada pokušavao saviti trupi kako bi otraga zavezao čvorove.

"Ti ovo nazivaš jednostavnim?" reče on, gundajući.

"Samo nisi u zadnje vrijeme pogledao vlastitu odjeću", reče Marek. "Prosječni zapadnjak u dvadesetom stoljeću nosi devet do dvanaest komada odjeće dnevno. Ovdje ih je samo šest."

Stern povuče svoj pršnjak, navlačeći ga preko struka, tako da mu je došao do bedara. Dok je to radio, izgužvao je svoju potkošu-lju, i naposljetku mu je Marek morao pomoći da sve to izravna, kao i da čvršće zaveže vezice. Napokon je Marek labavom petljom zavezao bodež i lanac oko Sternova struka, i zakoračio unazad kako bi ga pogledao s divljenjem.

"Tako", reče Marek, odobravajuće kimajući glavom. "Kako se osjećaš?"

Stern je izvijao ramenima; bilo mu je neudobno. "Osjećam se kao pile zavezanih krila i nogu, pripremljeno za pečenje."

Marek se nasmije. "Naviknut ćeš se."

o o o

Kate je završavala s odijevanjem kad je ušla Sušan Gomez, mlada žena koja je otputovala natrag. Gomezova je nosila odjeću iz onog vremena i periku. Dobacila je drugu periku Kate.

Kate napravi facu.

"Morate je staviti", reče Gomezova. "Kratka kosa na ženi znak je sramote ili hereze. Nemojte nikad nikome tamo pokazati pravu dužinu svoje kose."

Kate je navukla periku od tamnoplave kose koja joj je sezala do ramena. Okrenula se kako bi se pogledala u ogledalo, i ugledala lice stranca. Izgledala je mlađe, nježnije. Slabije.

"Ili to," rekla je Gomezova, "ili odrežite kosu zaista kratko, poput muškarca. Vaš izbor."

"Nosit ću periku", reče Kate.

Diane Kramer pogleda u Victora Baretta i reče: "Ali to je oduvijek bilo pravilo, Victore. Znaš to."

"Da, ali problem je u tome", reče Baretto, "što nam dajete novi zadatak." Baretto je bio vitak muškarac očvršnula izgleda tridesetih godina, bivši komandos koji je u kompaniji radio dvije godine. Tokom tog vremena stekao je reputaciju kompetentnog čovjeka iz osiguranja, ali i ponešto razmaženog. "Sad od nas tražite da uđemo u svijet, ali ne date nam da ponesemo oružje."

"Tako je, Victore. Nema anakronizama. Nema modernih predmeta kad odlazite natrag. To je bilo naše pravilo od početka." Kra-merova se trudila sakriti svoju frustriranost. Ti su vojnički tipovi bili teški, pogotovo muškarci. Žene su, poput Gomezove, bile u redu. Ali muškarci su stalno pokušavali, kako su oni to nazivali, "primijeniti svoje znanje i obuku" na ITC-ova putovanja u prošlost, i nikad im nije stvarno uspijevalo. Privatno mišljenje Kramerove bilo je da je to samo način da muškarci prikriju svoju uznemirenost, ali naravno da to nikad nije mogla reći. Ionako je bilo dovoljno teško primati naredbe od žene poput nje.

Muškarcima je također bilo teže čuvati svoj posao tajnim. Ženama je bilo lakše, ali svi su se muškarci htjeli pohvaliti odlaskom u prošlost. Naravno, to im je bilo zabranjeno raznim vrstama klauzula u ugovoru, ali ugovori se mogu zaboraviti nakon nekoliko pića u baru. Zato ih je Kramerova obavijestila o postojanju nekoliko specifično obilježenih navigacijskih markera. Ti su markeri ušli u mitologiju kompanije, uključujući i njihova imena: Tunguska, Ve-zuv, Tokio. Marker Vezuv vas odovodi u Napuljski zaljev u 7 sati ujutro, 24. kolovoza 79. godine nove ere, trenutak prije no stoje gorući pepeo pobio sve ljude. Tunguska vas ostavlja u Sibiru 1908. tre-

nutak prije pada golemog meteora koji je proizveo udarni val koji je pobio sva živa bića u krugu od nekoliko stotina kilometara. Tokio vas odvodi u taj grad 1923., trenutak prije no što ga je potres sravnio sa zemljom. Zamisao je bila da bi, ako informacije o projektu procure u javnost, na svom sljedećem putovanju mogao dobiti krivi marker. Nitko od vojničkih tipova nije bio siguran je li bilo što od toga istina, ili je postojalo samo u mitologiji kompanije.

Što je bilo upravo onako kako se Kramerovoj sviđalo.

"To je novi zadatak", Baretto reče ponovno, kao da ga nije ranije čula. "Tražite da uđemo u svijet - da zađemo u neprijateljski teritorij, u neku ruku - bez oružja."

"Ali svi ste vi obučeni u borbi prsa o prsa. Vi, Gomezova, svi vi." "Mislim da to nije dovoljno." "Victore-"
"Uz sve dužno poštovanje, gospođice Kramer, vi ne shvaćate s čim imate posla ovdje", Baretto će tvrdoglavo.
"Već ste izgubili dvoje ljudi. Troje, ako brojite Trauba."

"Ne, Victore, nismo nikad nikoga izgubili." "Trauba ste svakako izgubili."

"Nismo izgubili doktora Trauba", reče ona. "Traub se dobrovoljno javio, i Traub je bio deprimiran."

"Vi pretpostavljate da je bio deprimiran."

"Znamo da je bio, Victore. Nakon što mu je umrla supruga, bio je iznimno deprimiran, i bio je sklon samoubojstvu. Iako je prešao svoje ograničenje za putovanje, želio je ići natrag, da vidi može li unaprijediti tehnologiju. Mislio je da može modificirati strojeve tako da imaju manje transkripcijskih grešaka. Ali očito, bio je u krivu. Zato je završio u pustinji u Arizoni. Osobno, mislim da se zapravo uopće nije mislio vratiti. Mislim da je to bilo samoubojstvo."

"A izgubili ste i Roba", reče Baretto. "To nije bilo nikakvo proketo samoubojstvo."

Kramerova uzdahne. Rob Deckard bio je jedan od prvih promatrača koji je otišao natrag, gotovo prije dvije godine. I bio je jedan od prvih koji je pokazao transkripcijske greške. "To je bilo puno ranije na projektu, Victore. Tehnologija nije bila tako unapri-

i

jeđena. I vi znate što se dogodilo. Nakon što je obavio nekoliko pu- j tovanja, na Robu su se počeli pokazivati neki beznačajniji znakovi.; On je inzistirao da nastavi. Ali nismo ga izgubili."

"Otišao je i nikad se nije vratio", reče Baretto. "To je jedino važno."

"Rob je točno znao što radi." j "I sad profesor."

"Nismo izgubili profesora", reče ona. "On je još uvijek živ." "Nadate se. I zapravo uopće ne znate zašto se nije vratio." "Victore-"

"Samo kažem," reče Baretto, "u ovom slučaju logistika ne odgovara tipu zadatka Tražite od nas da preuzmemo nepotreban rizik."

"Ne morate ići", reče Kramerova blago. "Ne, do vraga. To nikad nisam rekao." "Ne morate." "Ne, idem."

"Pa, onda, to su pravila. Nikakva moderna tehnologija ne može ući u svijet. Jasno?"

"Jasno."

"I ništa se od ovoga neće spomenuti sveučilištarcima." "Ne, ne. Do vraga, naravno da ne. Ja sam profesionalac." "U redu", reče Kramerova.

Gledala ga je kako odlazi. Durio se, ali pristat će. Uvijek su pristajali, naposljetku. A pravilo je bilo važno, pomislila je. Iako je Doniger volio držati govore o tome kako ne možeš promijeniti povijest, činjenica je da nitko doista ne zna - i nitko nije želio riskirati. Nisu željeli moderno oružje, ili predmete, ili plastiku u onom svijetu.

I nikad ih nije ni bilo.

Stern sjedne s ostalima na stolice s tvrdim naslonima u sobi s kartama. Sušan Gomez, žena koja se upravo vratila u stroju, govorila je odrješitim i brzim govorom koji se Sternu činio užurbanim.

"Idemo", rekla je ona, "u samostan Sainte-Mere na rijeci Dor-dogne, u jugozapadnoj Francuskoj. Stići ćemo u 8.04 ujutro, u četvrtak, 7. travnja 1357. - to je dan profesorove poruke. Srećom po nas, tog se dana održava turnir u Castelgardu, i spektakl će privući velik broj ljudi iz okolnih krajeva, tako da nećemo biti primijećeni." Lupnula je po jednoj karti. "Samo za orijentaciju, samostan je ovdje. Castelgard se nalazi ovdje, preko rijeke. A utvrda La Roque je iznad samostana na visokoj, strmoj obali. Ima li pitanja?"

Odmahnuli su glavama.

"U redu. Stanje u regiji je pomalo nemirno. Kao što znate, u travnju 1357. otprilike je dvadeseta godina Stogodišnjeg rata. Sedmi je mjesec nakon engleske pobjede kod Poitiersa, gdje su zarobili francuskog kralja. Sada za njega traže otkupninu. A Francuska se bez kralja uskomešala.

Trenutno je Castelgard u rukama sir Olivera od Vannesa, britanskog viteza rođenog u Francuskoj. Oliver je također zauzeo i La Roque, gdje pojačava obranu dvorca. Sir Oliver je neugodna osoba, poznate zle čudi. Zovu ga "Mesarom Crecvja" zbog njegovih ispada u bitkama."

"Znači, Oliver ima vlast nad oba grada?" reče Marek.

"U ovom trenutku, da. Međutim, grupa odmetnutih vitezova, vođena raspropljenim svećenikom pod imenom Arnaut de Cer-vole-"

"Vrhovni svećenik", reče Marek.

"Da, točno tako, Vrhovni svećenik - kreće se prema toj regiji, S i bez sumnje će pokušati preuzeti dvorce od Olivera. Mi vjerujemo daje Vrhovni svećenik još uvijek nekoliko dana udaljen od dvora-: ča. Ali borbe bi mogle započeti u bilo kojem trenutku, stoga ćemo brzo raditi."

Pomaknula se do druge karte, u većem mjerilu. Pokazivala je samostanske zgrade.

"Stižemo otprilike ovdje, na rub Foret45 de Sainte-Mere. S mjesta našeg dolaska trebali bismo moći gledati ravno dolje na samostan. S obzirom na to da je profesorova poruka stigla iz samostana, prvo ćemo ići direktno

tamo. Kao što znate, u samostanu je glavno jelo dana u deset ujutro, i profesor će vjerojatno biti prisutan u to vrijeme. Uz malo sreće, naći ćemo ga tamo i vratiti nazad."

Marek reče: "Kako znate sve to? Mislio sam da nitko nikad nije ušao u svijet."

"To je točno. Nitko nikad nije. Ali promatrači blizu strojeva su svejedno donijeli dovoljno informacija da znamo pozadinu baš ovog vremena. Ima li još nekih pitanja?"

Odmahnuli su glavama u znak nijekanja.

"U redu. Vrlo je važno da dođemo do profesora dok je još u samostanu. Ako ode ili u Castलगard ili u La Roque, bit će puno teže. Imamo vrlo precizan plan zadatka. Očekujem da ćemo biti na terenu između dva i tri sata.

Cijelo ćemo se vrijeme držati zajedno. Ako bilo tko bude odvojen od drugih, upotrijebite svoje spravice u ušima kako biste se ponovno našli. Naći ćemo profesora i odmah se vratiti. O.K.?"

"Shvatili smo."

"Imat ćete dva pratioca, mene i Victora Baretta, ondje u kutu. Pozdravi ih, Vic."

Drugi je pratilac bio mrzovoljan čovjek koji je izgledao kao bivši marinac - čvrst i sposoban čovjek. Barettova odjeća iz onog vremena bila je više slična seljačkoj, labava i načinjena od materijala poput vrećevine. Kimnuo je glavom i lagano mahnuo. Činilo se da je loše raspoložen.

"O.K.?" reče Gomezova. "Druga pitanja?"

Franc. - šuma.

Chris reče: "Profesor Johnston je tamo tri dana?"

"Tako je."

"Sto lokalni mještani misle, tko je on?"

"Ne znamo", reče Gomezova. "Ne znamo zašto je uopće napustio stroj. Mora da je imao razlog. Ali kad je već u svijetu, najjednostavnija stvar za njega bila bi da se pretvara da je činovnik ili učenjak iz Londona, na hodočašću u Santiago de Compostela u Španjolskoj. Sainte-Mere je na hodočasničkoj ruti, i nije neobično da hodočasnici prekinu svoje putovanje, ostanu dan ili dva ili tjedan, pogotovo ako se sprijatelje s opatom, koji je osobita ličnost. Profesor je možda to učinio. Ili možda nije. Jednostavno ne znamo."

"Samo malo", Chris Hughes reče. "Neće li njegova prisutnost ondje izmijeniti lokalnu povijest? Neće li on utjecati na slijed događaja?"

"Ne. Neće."

"Kako znate?"

"Zato što ne može."

"Ali što je s vremenskim paradoksima?"

"Vremenskim paradoksima?"

"Točno", reče Stern. "Znate, kao da odete u prošlost i ubijete svog djeda, tako da ne možete biti rođeni i ne možete se vratiti i ubiti svog djeda."

"A, to." Nestrljivo je odmahнула glavom. "Nema vremenskih paradoksa."

"Kako to mislite? Naravno da ima."

"Ne, nema", začuli su čvrst glas koji je došao iza njih. Okrenuli su se; tamo je bio Doniger. "Vremenski paradoksi se ne pojavljuju."

ooo

"Kako to mislite?" reče Stern. Osjećao se odbijeno jer je njegovo pitanje tretirano tako grubo.

"Ti takozvani vremenski paradoksi", rekao je Doniger, "u stvari nemaju veze s vremenom. Imaju veze s pretpostavkama o povijesti koje su zavodljive, ali krive. Zavodljive, zato što vam laskaju dajući vam vjerovati da možete imati utjecaj na slijed događaja. I krive, zato što, naravno, ne možete."

"Ne možete imati utjecaj na slijed događaja?"

"Ne."

"Naravno da možete."

"Ne. Ne možete. To je najlakše vidjeti ako uzmete suvremeni primjer. Odete tako na bejzbolsku utakmicu. Vankeeji i Metsi46 -Yankeeji će pobijediti, očito. Vi želite promijeniti završetak tako da Metsi pobijede. Sto možete učiniti? Vi ste samo jedna osoba u gomili. Ako pokušate otići do klupe s igračima, zaustavit će vas. Ako pokušate otići na teren, odvući će vas. Većina uobičajenih radnji koja vam je na raspolaganju završit će neuspjehom i neće promijeniti ishod utakmice.

Recimo da izaberete ekstremniju akciju: upucat ćete bacača Yankeesa. Ali onog trenutka kad potegnute pištolj, najvjerojatnije će vas svladati obližnji navijači. Čak i ako vam uspije pucati, gotovo sigurno ćete promašiti. Ako uspijete pogoditi bacača, što je rezultat? Drugi bacač zauzet će njegovo mjesto. I Yankeeji će pobijediti.

Recimo da izaberete još ekstremniju akciju. Ispustit ćete nervni plin i ubiti sve na stadionu. Još jednom, vjerojatno nećete uspjeti, iz istog razloga zbog kojeg je nevjerojatno da ćete uspjeti ispaliti metak. Ali čak i ako uspijete sve ubiti, još uvijek niste uspjeli promijeniti ishod utakmice. Možete tvrditi da ste gurnuli povijest u drugom smjeru - a možda i jest tako - ali niste omogućili Metsima da dobiju utakmicu. Realno, ne postoji ništa

što možete učiniti da omogućite Metsima da pobijede. Ostajete ono što ste uvijek bili: promatrač.

Isti se princip primjenjuje na veliku većinu povijesnih okolnosti. Pojedinačna osoba može malo učiniti da promijeni događaje na bilo kakav smislen način. Naravno, velike mase ljudi mogu "promijeniti tok povijesti". Ali jedna osoba? Ne."

"Možda je tako", reče Stern, "ali ja mogu ubiti svog djeda. A ako je on mrtav, onda ja ne mogu biti rođen, stoga ne bih postojao i stoga ga ne bih mogao upucati. A to jest paradoks."

Bejzbolske momčadi.

"Da, tako je - uz pretpostavku da doista ubijete svog djeda. Ali to se može pokazati teškim u praksi. Toliko mnogo stvari krene krivo u životu. Možete se ne susresti s njim u pravom trenutku. Može vas udariti autobus na putu k njemu. Ili se možete zaljubiti. Policija vas može uhapsiti. Možete ga prekasno ubiti, nakon što su vaši roditelji već začeti. Ili se možete naći s njim licem u lice, i shvatiti da ne možete pritisnuti obarač."

"Ali teoretski..."

"Kad govorimo o povijesti, teorije su bezvrijedne", reče Doni-ger prezirno odmahnuvši rukom. "Teorija je vrijedna jedino ako ima mogućnost predvidjeti ishode događaja u budućnosti. Ali povijest bilježi ljudske postupke - a nijedna teorija ne može predvidjeti ljudske postupke."

Protrljao je ruke.

"A sad, hoćemo li završiti sa svim tim spekulacijama i krenuti svojim putem?"

Začulo se mrmljanje drugih.

Stern pročisti grlo. "Zapravo," reče on, "mislim da ja ne idem."

ooo

Marek je to očekivao. Promatrao je Sterna dok su dobivali upute, primijetivši način na koji se on stalno premještao u stolici, kao da se nije uspijevao udobno smjestiti. Sternova uznemirenost je stalno rasla još od trenutka kad su započeli obilazak.

Sam Marek nije imao dvojbi oko odlaska. Od svoje mladosti, on je živio i udisao srednjovjekovni svijet, zamišljajući se u Warbur-gu i Carcassonni, Avignonu i Milanu. Pridružio se velškom ratu s Edvardom I. Vidio je kako građani Calaisa predaju svoj grad, i odlazio na sajmove u Champagni. Živio je na sjajnim dvorovima Eleo-nore Akvitanske i Grofa de Berrvja. Marek će krenuti na ovo putovanje, bez obzira na sve. A što se tiče Sterna-

"Žao mi je," govorio je Stern, "ali ovo nije moja stvar. Ja sam se prijavio u profesorov tim samo zato što moja djevojka pohađa ljetnu školu u Toulouseu. Ja nisam povjesničar. Ja sam znanstvenik. I uostalom, ne mislim da je sigurno."

Doniger reče: "Mislite da strojevi nisu sigurni?"

"Ne, mjesto. Godina 1357. U Francuskoj je došlo do građanskog rata nakon Poitiersa. Slobodne grupe vojnika koje pljačkaju okolna mjesta. Banditi, koljači, bezakonje posvuda."

Marek kimne. Ako bilo što, Stern je razumio situaciju. Četrnaesto stoljeće bilo je nestali svijet, opasan. Bio je to religiozni svijet; većina ljudi išla je u crkvu barem jednom dnevno. Ali bio je to nevjerojatno nasilan svijet, u kojem su osvajačke vojske ubijale sve pred sobom, gdje su žene i djeca bivali rutinski raskomadani, gdje se trudnim ženama paralo utrobu za rekreaciju. Bio je to svijet u kojem se na sva usta hvalilo ideale viteštva, dok se bez predrasuda pljačkalo i ubijalo, u kojem su se žene zamišljale kao slabe i nježne, a ipak, one su gospodarile silnim bogatstvima, zapovijedale dvorcima, imale nebrojene ljubavnike i smišljale ubojstva i pobune. Bio je to svijet pomičnih granica i promjenjivih savezništava, često se mijenjajući od jednog do drugog dana. Bio je to svijet smrti, kuga koje su mele sve pred sobom, boleština, neprestanog ratovanja.

Gordon reče Sternu: "Ja vas nikako ne bih želio prisiljavati."

"Ali sjetite se," reče Doniger, "nećete biti sami. Šaljemo patioce s vama."

"Žao mi je", Stern je ponavljao. "Žao mi je."

Napokon, Marek reče: "Pustite ga da ostane. U pravu je. To nije njegovo razdoblje, i nije njegova stvar."

"Sad kad si to spomenuo", reče Chris, "razmišljao sam: to nije ni moje razdoblje. Ja sam više kasno trinaesto nego doista četrnaesto stoljeće. Možda bih trebao ostati s Davidom-"

"Zaboravi", reče Marek, prebacujući ruku oko Chrisova ramena. "Bit ćeš dobro." Marek je to promatrao kao šalu, iako je znao da se Chris baš i ne šali.

Baš i ne.

Prostorija je bila hladna. Ledena izmaglica im je pokrivala stopala i gležnjeve. Hodajući prema strojevima, pravili su nabore u magli.

Četiri kaveza bila su spojena zajedno pri podnožju, a peti je kavez stajao samostalno. Baretto reče: "Taj je moj", i zakorači u odvojeni kavez. Stao je uspravljen, buljeći prema naprijed, čekajući.

Sušan Gomez zakorači u jedan od kaveza na kupu, i reče: "Ostali polazite sa mnom." Marek, Kate i Chris uspeli su se u kaveze do njezina. Činilo se da su strojevi na oprugama; lagano su se zaljubili svaki put kad je netko od njih ušao.

"Svi spremni?"

Ostali zamrmljaše i kimnuše glavama.

Baretto reče: "Prvo dame."

"Tu si u pravu", reče Gomezova. Činilo se da između njih baš i nema neke simpatije. "U redu", ona će ostalima. "Idemo."

Chrisovo je srce počelo lupati. Osjetio je vrtoglavicu i paniku. Skupio je dlanove u šake.

Gomezova reče: "Opustite se. Mislim da će vam se činiti prilično ugodno." Gurnula je keramički marker u prorez kod svojih stopala, i ponovno se uspravila.

"Evo nas. Zapamtite, svi budite vrlo mirni kad dođe vrijeme." Strojevi su počeli zujati. Chris osjeti laganu vibraciju u podnožju, pod stopalima. Zujanje strojeva postade glasnije. Izmaglica se u vrtlozima izmicala od podnožja strojeva. Strojevi su započeli krčati i škripati, kao da se metal savija. Zvuk je brzo postajao glasniji, sve dok nije postao stalan i glasan poput vriska.

"To je od tekućeg helija", reče Gomezova. "Metal se hladi do supravodljivih temperatura."

Vrištanje naglo prestane, i započne krčanje. "Infracrveno odobrenje", reče ona. "To je to."

Chris osjeti kako mu se cijelo tijelo bez njegove volje počelo tresti. Pokušao se kontrolirati, ali noge su mu se tresle. Na trenutak ga je uhvatila panika - možda bi trebao otkazati - ali onda je začuo snimljeni glas kako govori: "Budite mirni - oči držite otvorenima."

Prekasno, pomisli. Prekasno.

"-duboko udahnite - zadržite dah... Sad!"

Kružni prsten spustio se prema njemu od glave, krećući se brzo prema stopalima. Kliknuo je kad je dotaknuo podnožje. I trenutak kasnije, pojavio se zasljepljujući bljesak svjetlosti - sjajniji od sunca - došavši sa svih strana oko njega - ali nije ništa osjetio. U stvari, imao je čudan nagli osjećaj hladne nepristranosti, kao da sad promatra daleki prizor.

Svijet oko njega bio je potpuno, krajnje tih.

Vidio je kako Baretov obližnji stroj postaje veći i kako se izdiže nad njim. Vidio je Baretta, diva, i njegovo ogromno lice s čudovišno velikim porama, kako se saginje i promatra ih s visine.

Još bljeskova.

Kako je Baretov stroj postajao veći, također se činilo da se odmiče od njih, otkrivajući sve širi prostor na podu: golemo polje tamnog gumenog poda koji se prostirao u daljinu.

Još bljeskova.

Gumeni je pod imao uzorak uzdignutih krugova. Sad su se ti krugovi počeli uzdizati oko njega poput crnih klisura. Uskoro su crne stijene narasle tako visoko da su izgledale poput crnih nebodera, spajajući se pri vrhu, zastirući svjetlo iznad. Naposljetku, neboderi su se dodirnuli i svijet postade mračan.

Još bljeskova.

Utonuli su na trenutak u crnilo poput tinte, prije no što je razaznao treperave vrškove svjetlosti, složene u uzorak mreže koja se prostirala u svim smjerovima. Bilo je to kao da se nalaze u golemom sjajnom kristalu. Dok je Chris promatrao, vršci svjetla postajali su svjetliji i veći, njihovi su se rubovi gubili, sve dok svaki od njih nije postao nejasna žarka lopta. Pitao se jesu li to atomi.

Više nije mogao vidjeti mrežu, samo nekoliko obližnjih lopti. Njegov se kavez pomicao direktno prema jednoj žarkoj lopti, koja je izgledala kao da pulsira, mijenjajući svoj oblik u treperavom ritmu.

Zatim su se našli unutar lopte, uronjeni u žarku blještavu maglu koja je, činilo se, snažno drhtala.

A zatim je užarenost izbljedjela, i onda nestala. Visjeli su u crnilu bez obilježja. Ništa. Crnilo.

Ali onda je shvatio da još uvijek tonu prema dolje, sada se uputivši prema uskipjeloj površini crnog oceana u crnoj noći. Ocean je šibao i ključao, stvarajući uskipjelu pjenu obojenu nijansom plave boje. Dok su silazili prema površini, pjena se povećavala. Chris vidje da je jedan zasebni mjehurić imao izuzetno jarki, plavi sjaj.

Njegov se stroj ubrzano pomicao prema tom sjaju, leteći sve brže i brže, i imao je čudan osjećaj da će se razbiti u pjenu, a onda su ušli u mjehur i začuo je glasan, prodoran vrisak.

Zatim tišina.

Tama.

Ništa.

U kontrolnoj sobi, David Stern je promatrao kako bljeskovi na gumenom podu postaju manji i slabiji i naposljetku potpuno nestaju. Strojevi su otišli. Tehničari su se odmah okrenuli prema Baretu i započeli transmisijske odbrojavanje.

Ali Stern je nastavio buljiti u točku na gumenom podu gdje su bili Chris i ostali.

"I gdje su oni sad?" upitao je Gordona.

"Oh, sad su stigli", reče Gordon. "Sad su tamo."

"Ponovno su izgrađeni?"

"Da."

"Bez faksa na drugom kraju."

"Tako je."

"Recite mi zašto", reče Stern. "Recite mi detalje s kojima nismo trebali gnjaviti ostale."

"U redu", reče Gordon. "Nije ništa loše. Mislio sam samo da bi ostale to moglo, pa, uznemiriti."

"A-ha."

"Vratimo se natrag", reče Gordon, "do interferencijskih uzoraka, koji su nam, sjećate se, pokazali da drugi univerzumi utječu na naš. Ne moramo ništa učiniti da bi se interferencijski uzorak pojavio. Jednostavno se događa sam po sebi."

"Da."

"I taje interakcija vrlo pouzdana; uvijek će se pojaviti, kad god postavite par proreza."

Stern potvrdno kimne glavom. Pokušavao je shvatiti kamo ovo vodi, ali nije mogao predvidjeti smjer kojim je Gordon krenuo.

"Stoga znamo da u određenim situacijama možemo računati da će drugi univerzumi učiniti da se nešto dogodi. Mi napravimo proreze, a drugi univerzumi naprave uzorak koji mi vidimo, svaki put."

"Dobro..."

"I ako prenosimo kroz crvotočinu, osoba se uvijek rekonsti-tuira na drugom kraju. Možemo računati da će se to dogoditi, također."

Napravio je pauzu. Stern se namršti.

"Čekajte malo", reče on. "Govorite li da kad prenosite, osobu rekonstituirate drugi univerzum?"

"Zapravo, da. Mislim, moralo bi biti tako. Mi ih ne možemo rekonstituirati, jer mi nismo ondje. Mi smo u ovom univerzumu."

"Znači, vi ne rekonstruirate..."

"Ne."

"Jer ne znate kako", reče Stern.

"Jer ne smatramo da je to neophodno", reče Gordon. "Isto kao što ne smatramo neophodnim zalijepiti tanjure za stol kako bi ostali na njemu. Ostaju na njemu sami po sebi. Mi koristimo karakteristiku univerzuma, silu teže. A u ovom slučaju, koristimo karakteristiku multiverzuma."

Stern se namršti. Odmah mu je bila sumnjiva ta analogija; bila je previše zgodna, prejednostavna.

"Gledajte," reče Gordon, "cijela bit kvantne tehnologije jest da zahvaća sve univerzume. Kad kvantni kompjuter računa - kad se koriste sva trideset dva kvantna stanja elektrona - kompjuter praktički obavlja te kalkulacije u drugim univerzumima, zar ne?"

"Da, tehnički, ali-" "Ne. Ne praktički. Zaista." Opet pauza.

"Moglo bi se lakše razumjeti", rekao je Gordon, "ako se gleda iz perspektive drugog univerzuma. Taj univerzum gleda osobu koja odjednom dolazi. Osoba iz drugog univerzuma."

"Da..."

"I to je ono što se dogodilo. Osoba jest došla iz drugog univer- i žurna. Ne samo našeg."

"Molim?"

"Čovjek nije došao iz našeg univerzuma", reče Gordon.

Stern zatrepće. "Nego odakle?"

"Došao je iz univerzuma koji je gotovo identičan našem - identičan u svakom smislu - osim što oni znaju kako rekonstituirati čovjeka na drugom kraju."

"Šalite se."

"Ne."

"Kate koja će se vratiti ovdje nije ista ona koja je otišla? Ona je Kate iz drugog univerzuma?"

"Da."

"Znači ona je gotovo Kate? Neka vrsta Kate? Polu-Kate?"

"Ne. Ona je Kate. Koliko smo uspjeli ustanoviti bez ispitivanja, ona je apsolutno identična našoj Kate. Jer su naš univerzum i njihov univerzum gotovo identični."

"Ali svejedno, ona nije ona Kate koja je otišla odavde." "Kako bi mogla biti? Ona je bila uništena, i rekonstruirana." "Osjećate li se drugačije kad se to dogodi?" reče Stern. "Samo na sekundu ili dvije", reče Gordon.

Crnilo.

Tišina, a zatim u daljini, blistavo bijelo svjetlo. Dolazi bliže. Brzo.

Chris zadrhti dok je jak električni udar poput vala prošao kroz njegovo tijelo, i natjerao njegove prste u nekontroliran trzaj. Na trenutak, on je odjednom osjetio svoje tijelo, na onaj način na koji čovjek osjeća odjeću kad je prvi put odjene; osjetio je meso koje ga je obuhvaćalo, osjetio je njegovu težinu, povlačenje sile teže prema dolje, pritisak svog tijela na tabane na stopalima. Zatim zasljepljujuća glavobolja, jedan jedini udar, i zatim je nestala i bio je okružen jarkom ljubičastom svjetlošću. Trznuo se, i zatreptao očima.

Stajao je na sunčanoj svjetlosti. Zrak je bio prohladan i vlažan. Ptice su cvrkutale na ogromnom drveću koje se uzdizalo nad njim. Pruge sunca silazile su kroz guste krošnje i prošaravale su tlo. On je stajao obasjan jednom zrakom. Stroj je stajao pokraj uske blatnjave staze koja je vijugala kroz šumu. Ravno ispred, kroz rupu u drveću, vidio je srednjovjekovno selo.

Prvo nakupina farmerskih parcela i koliba, pramenovi sivog dima što se uzdižu od slamnatih krovova. A zatim kameni zid i krovovi od tamnog kamena unutar samoga grada, i napokon, u daljini, dvorac s cilindričnim kulama.

Odmah ga je prepoznao: grad i utvrda Castलगard. I više nije bio u ruševinama. Njegovi su zidovi bili cijeli. Ovdje je.

CASTELGARD

"Ništa na svijetu nije tako sigurno kao smrt."

JEAN FROISSART, 1359.

polje na
kojem se
održava
turnir
Castलगard
37.00.00

Gomezova lagano iskoči iz stroja. Marek i Kate polako su iskoračili van iz svojih kaveza, naizgled omamljeni dok su gledali uokolo. Chris također istupi van. Njegova su stopala dotaknula tlo prekriveno mahovinom. Tlo pod nogama bilo je elastično.

Marek reče: "Fantastično!" i istog se trena odmakne od stroja, prelazeći blatnjavu stazu kako bi imao bolji pogled na grad. Kate ga je slijedila. Činilo se da je ona još uvijek u šoku.

Ali Chris je želio ostati blizu stroja. Polako se okrenuo, gledajući prema šumi. Učinila mu se mračna, gusta, prastara. Stabla su, primijetio je, bila golema. Neka od njih imala su toliko debela debla da bi se troje ili četvero ljudi moglo sakriti iza njih. Uzdizala su se visoko prema nebu, rasprostirući lisnati baldahin iznad njih koji je zatamnjavao najveći dio tla.

"Lijepo, zar ne?" reče Gomezova. Činilo se da je osjetila da mu je nelagodno.

"Da, lijepo", odgovori on. Ali uopće to nije tako osjećao; nešto u vezi s ovom šumom činilo mu se zlokobno. Okretao se oko sebe pokušavajući razumjeti zašto je imao izrazit osjećaj da je nešto krivo u onome što vidi - nešto je nedostajalo, ili je stršalo. Napokon, reče: "Što je krivo?"

Ona se nasmije. "A, to", rekla je. "Poslušajte."

Chris na trenutak ostane miran, slušajući. Čuo se cvrkut ptica, nježno šuštanje laganog povjetarca kroz drveće. Ali osim toga...

"Ne čujem ništa."

"Tako je", reče Gomezova. "To neke ljude uznemiri kad dođu prvi put. Ovdje nema pozadinske buke: nikakvog radija ili televizora, nema aviona, nikakvih strojeva, auti ne prolaze. U dvadesetom smo stoljeću tako navikli da stalno čujemo zvukove da se tišina čini jezivom."

"Valjda je tako." To je barem bilo kako se on osjećao. Okrenuo se od drveća i pogledao na blatnjavu stazicu, suncem obasjan puteljak kroz šumu. Na mnogim je mjestima blato bilo duboko više od pola metra, izmiješano mnogim kopitima.

Ovo je bio svijet konja, pomisli on.

Nikakvih zvukova strojeva. Mnoštvo otisaka kopita.

Duboko je udahnuo, i polako izdahnuo. Čak se i zrak doimao drugačijim. Opojan, oraspoložujući, kao daje u sebi sadržavao više kisika.

Okrenuo se i vidio da je stroj nestao. Činilo se da Gomezova nije zabrinuta. "Gdje je stroj?" reče on, pokušavajući ne zvučati zabrinuto.

"Odlutao je." "Odlutao?"

"Kad su strojevi do kraja napunjeni, pomalo su nestabilni. Imaju tendenciju kliznuti iz sadašnjeg vremena. Tako da ih ne možemo vidjeti."

"Gdje su?" reče Chris.

Ona slegne ramenima. "Ne znamo točno. Mora da su u drugom univerzumu. Gdje god da su, dobro im je. Uvijek se vraćaju."

Kako bi to demonstrirala, podigla je svoj keramički marker i noktom palca pritisnula gumb. U sve sjajnijim bljeskovima svjetlosti strojevi su se vratili: sva četiri kaveza stajala su točno tamo gdje su bili prije nekoliko minuta.

"Ostat će ovdje ovako možda minutu, možda dvije", reče Gomezova. "Ali naposljetku će ponovno odlutati. Ja ih

samo pustim. To ih makne s puta."

Chris kimne glavom; činilo se da zna o čemu govori. Ali pomisao da strojevi lutaju donijela je Chrisu nejasan osjećaj nelagode; ti su strojevi bili njegova karta za povratak kući, i nije mu se sviđala misao da se oni ponašaju po svojim vlastitim pravilima i da mogu samo tako nestati. Pomisli, bi li itko letio avionom ako bi pilot rekao da je "nestabilan"? Osjetio je hladnoću na čelu, i znao je u trenu da će mu izbiti hladan znoj.

Kako bi samom sebi odvratio pažnju, Chris je krenuo stazicom, slijedeći ostale, pokušavajući ne utonuti u blato. Opet na čvrstom tlu, progurao se kroz gusti pokrov na tlu, neku vrstu čvrste biljke koja mu je dosezala do struka, poput rododendrona. Bacio je pogled prema Gomezovoj: "Trebamo li zbog nečega u ovoj šumi biti zabrinuti?"

"Samo zbog zmija", reče ona. "Obično su u nižim granama drveća. Padnu ti na ramena i ugrizu te."

"Izvršno", reče on. "Jesu li otrovne?"

"Vrlo."

"Fatalno?"

"Ne brinite se, vrlo su rijetke", rekla je ona.

Chris odlučio više ne postavljati nikakva pitanja. Ionako je dotad došao do suncem obasjanog otvora u krošnjama. Pogledao je prema dolje i ugledao rijeku Dordogne šesto metara ispod kako vijuga kroz oranice i izgleda, pomisli on, ne baš različito od načina na koji ju je navikao viđati.

Ali ako je rijeka bila ista, sve ostalo u ovom krajoliku bilo je drugačije. Dvorac Castलगard bio je posve netaknut, kao i grad. Iza zidova su bile farmerske parcele; na nekim se poljima upravo oralo.

Ali njegovu je pažnju privukao pogled nadesno, gdje je vidio velik pravokutan samostanski kompleks - i utvrđeni mlinski most. Njegov utvrđeni most, pomisli. Most koji je proučavao cijelo ljeto-

I nažalost, vrlo se razlikovao od njegove kompjuterske rekonstrukcije.

Chris je vidio četiri mlinska kotača, ne tri, koji su se okretali u struji rijeke ispod mosta. I most iznad nije bio jedna cjelovita građevina. Činilo se da postoje barem dvije zasebne građevine, poput malih kuća. Veća je bila načinjena od kamena, a druga od drveta, što je navodilo na zaključak da su bile izgrađene u različita vremena. Iz kamene su zgrade neprestano rigali sivi pramenovi. Znači, možda su stvarno ovdje izrađivali čelik, pomisli on. Ako ste imali mijeh koji je pokretala voda, onda ste mogli imati i pravu visoku peć. To bi također objasnilo i odvojene građevine. Jer u mlinovima u kojima se mljelo žito ili zrno nikad u unutrašnjosti nije smjelo biti otvorene vatre ili plamena - čak ni svijeća. Zato su mlinovi radili samo tokom dana. Zadubljen u detalje, osjetio je da se opušta.

o o o

Na drugoj strani blatnjave staze Marek se zagledao u selo oko Cas-लगarda s laganim osjećajem zapanjenosti. Ovdje je.

Bio je omamljen, gotovo mu se vrtjelo u glavi od uzbuđenja dok je uočavao detalje. U poljima ispod njega seljaci su nosili hlače i tunike od različitih komada materijala sasivenih zajedno u crvenoj i plavoj, te narančastoj i ružičastoj boji. Žive su se boje isticale u kontrastu s tamnom zemljom. Većina polja već je bila zasađena, i njihove su brazde bile zatvorene. Bio je rani travanj, tako da će proljetna sjetva ječma, graška, zobi i graha - takozvanog korizmenog usjeva - uskoro biti dovršena.

Promatrao je novo polje kako se ore, crnu željeznu oštricu vukla su dva vola. Sam je plug uredno okretao zemlju brazde na obje strane. Bilo mu je drago vidjeti niski drveni štitnik postavljen iznad oštrice. Bilo je to ralo, karakteristično baš za ovo vrijeme.

Hodajući iza čovjeka za plugom, seljak je bacao sjeme ritmičkim pokretom ruke. Vreća sa sjemenom visjela mu o ramenu. Na kratkoj udaljenosti od sijača, ptice su lepršale iznad brazda i jele sjeme. Ali ne zadugo. Na obližnjem je polju Marek ugledao čovjeka na konju koji je vukao drvenu drljaču u obliku slova T opterećenu velikim kamenom. On je zatvarao brazde, štiteći sjeme.

Činilo se da se sve miče u istom, laganom, stalnom ritmu: ruka koja je bacala sjeme, plug koji je okretao brazde, drljača koja je zgrtala zemlju. I gotovo da nije bilo zvuka u to mirno jutro, samo zujanje insekata i cvrkutanje ptica.

Iza polja Marek je ugledao zid visine šest metara koji je okruživao grad Castलगard. Kamen je bio taman, posivio od vremena. Najednom se dijelu zid popravljao; novije kamen bio svjetlije boje, žutosiv. Zidari su bili pogrbljeni i radili su brzo. Na vrhu zida čuvari u verižastim oklopima šetali su amo-tamo, ponekad se zaustavljajući kako bi se nervozno zagledali u daljinu.

A uzdižući se iznad svega, bio je sam dvorac sa svojim cilindričnim kulama i crnim kamenim krovovima. Zastave su vijorile s tor-njića. Sve su zastave pokazivale isti amblem: grb u kestenjastosme-đoj i sivoj boji sa srebrnom ružom.

To je dvorcu davalo svečan izgled, i zaista, na obližnjem polju izvan gradskih zidina postavljalo se drveno gledalište, poput otvorenih tribina, za turnir. Gomila se već počela okupljati. Nekoliko je vitezova bilo ondje, konji su bili zavezani pokraj prugastih šatora žarkih boja koji su bili postavljeni posvuda oko polja na kojem će

se održati turnir. Paževi i konjušari probijali su se kroz šatore, noseći oružje i vodu za konje. Marek je sve to promotrio i duboko, zadovoljno uzdahnuo. Sve što je vidio bilo je točno, sve do najmanjeg detalja. Ovdje je.

o o o

Kate Erickson se zagledala u Castलगard s osjećajem zbunjenosti. Pokraj nje je Marek uzdisao poput ljubavnika, ali ona nije bila sigurna zbog čega. Naravno, Castलगard je sad bilo živahno selo, vraćena mu je njegova prijašnja slava, njegove su kuće i dvorac bilo čitavi. Ali sve u svemu, prizor pred njom nije joj izgledao drugačije od bilo kojeg ruralnog francuskog krajolika. Možda malo više zaostao od većine, s konjima i volovima umjesto traktora. Ali ostalo... pa, jednostavno, nije bilo toliko različito.

Arhitektonski gledano, najveća je razlika koju je vidjela između prizora koji je bio pred njom i sadašnjosti bila u tome što su sve kuće imale lauzes krovove, načinjene od naslaganog crnog kamena. Ti su kameni krovovi bili nevjerojatno teški i zahtijevali su dobre okove s unutrašnje strane, zbog čega se za kuće u Perigordu više nisu upotrebljavali, osim u turističkim područjima. Navikla je vidati francuske kuće s oker krovovima i zakrivljenim rimskim crepovima, ili ravnim crijepom francuskog stila.

A ovdje, lauzes su bili posvuda.

Dok je nastavila gledati prizor, polako je uočavala druge detalje. Na primjer, bilo je mnogo konja, doista mnogo, kad uzmeš u obzir konje u poljima, konje na turniru, konje na kojima su jahali po zemljanim putovima, i konje na paši. Mora da joj je trenutačno pred očima više od stotinu konja, pomisli ona. Nije se sjećala da je ikad vidjela tako mnogo konja u jednom trenutku, čak ni u njezinu rodnom Coloradu. Sve vrste konja, od prekrasnih, elegantnih bojnih konja na turniru do raga iz seoskih dvorišta na poljima.

I dok je mnogo ljudi koji su radili na poljima bilo neugledno odjeveno, ostali su nosili tako jarke boje da su je gotovo podsjetili na Karibe. Ta je odjeća bila krpana i ponovno zakrpavana, ali uvijek u kontrastnoj boji, tako da su zakrpe bile vidljive čak iz daljine. To je postalo neka vrsta dizajna.

Onda je, također, postala svjesna jasne granice između relativno malih dijelova gdje su živjeli ljudi - gradova i polja - i okolne šume, gustog, golemog zelenog tepiha, koji se protezao u svim smjerovima. U ovom je krajoliku šuma prevladavala. Imala je osjećaj divljine koja je okružuje, u kojoj su ljudska bića nametljivci. I to manje važni nametljivci.

I kako je ponovno pogledala na grad Castलगard, osjetila je da je tu nešto čudno, ali nije znala što. Dok napokon nije ustanovila da nije bilo dimnjaka.

Nigdje nikakvih dimnjaka.

Seljačke su kuće u krovovima od naslaganog kamenja jednostavno imale rupe kroz koje je prolazio dim. Unutar grada kuće su bile slične, iako su njihovi krovovi bili kameni: dim je izlazio iz rupe ili kroz otvor u zidu.

Dvorac također nije imao dimnjaka.

Promatrala je period prije no što su se dimnjaci pojavili u ovom dijelu Francuske. Iz nekog ju je razloga taj trivijalni arhitektonski detalj natjerao da zadrhti od neke vrste straha. Svijet prije dimnjaka. Kad je dimnjak uopće izumljen? Nije se mogla točno sjetiti. Svakako do 1600. godine, do tada su već bili uobičajeni. Ali to je bilo daleko od sadašnjeg vremena.

Ovog "sadašnjeg" vremena, podsjetila je samu sebe. Iza sebe je začula Gomezovu kako govori: "Kog to vraga radiš?"

o o o

Kate pogleda iza sebe i vidje da je namrgođeni tip, Baretto, stigao. Njegov je kavez bio vidljiv na drugoj strani staze, nekoliko metara natrag prema šumi.

"Radit ću ono što mi se hoće, dovraga", rekao je Gomezovoj.

Podigao je svoju tuniku od vrećevine, otkrivajući težak kožnati remen s pištoljem u futrolji i dvije crne granate. Provjeravao je svoj pištolj.

"Ako ulazimo u svijet", rekao je Baretto, "bit ću pripremljen."

"To nećeš ponijeti sa sobom", reče mu Gomezova. "Vraga neću, curo."

"Nećeš. Znaš da to nije dopušteno. Gordon nikad ne bi dopustio da se moderno oružje unese u svijet."

"Ali Gordon nije ovdje, zar ne?" reče Baretto.

"Gledaj, dovraga", reče Gomezova, i izvadi svoj bijeli keramički marker, mašući njime prema Baretu.

Izgledalo je kao da prijeti da će se vratiti natrag.

„

36.50.22

U kontrolnoj je sobi jedan od tehničara za monitorima rekao: "Dobivamo otpore u polju."

"Stvarno? To su dobre vijesti", reče Gordon. "Zašto?" reče Stern.

"To znači", reče Gordon, "da se netko uputio natrag u sljedeća dva sata. Nesumnjivo vaši prijatelji."

"Znači da će naći profesora i vratiti se unutar dva sata?"

"Da, to je točno ono-" Gordon se prekine i zabulji u valovitu sliku na monitoru. Malena valovita površina, sa

šiljkom koji je stršao u zrak. "Je li to to?"

"Da", reče tehničar.

"Ali amplituda je daleko prevelika", reče Gordon.

"Da. A interval postaje kraći. Naglo."

"Misliš, netko se vraća sad?"

"Da. Uskoro, čini se."

Stern pogleda na svoj sat. Tim je otišao tek prije nekoliko minuta. Nisu mogli doći do profesora tako brzo.

"Što to znači?" Stern ga upita.

"Ne znam", reče Gordon. Istina je bila da mu se uopće nije sviđao ovaj razvoj događaja. "Mora da imaju nekakve probleme."

"Kakve probleme?"

"Ovako brzo, vjerojatno je nešto u vezi sa strojem. Možda transkripcijska pogreška."

Stern reče: "Što je to transkripcijska pogreška?"

Tehničar reče: "Proračun pokazuje dolazak za dvadeset minuta i pedeset sedam sekunda." Mjerio je jačine polja, i otkucavae intervala.

"Koliko ih se vraća?" reče Gordon. "Svi?" "Ne", reče tehničar. "Samo jedan."

36.49.19

Chris Hughes nije si mogao pomoći, opet je bio tjeskoban. Usprkos prohladnom jutarnjem zraku, on se znojio, koža mu je bila hladna, srce mu je lupalo. Slušanje Baretta i Gomezove kako se svađaju nije mu podiglo samopouzdanje.

Vratio se natrag do staze, zaobilazeći lokve gustog blata. Ma-rek i Kate su se također vratili. Svi su stali malo podalje od svađe.

"Dobro, dobro, dovraga", Baretto je govorio. Otkvaćio je svoje oružje i pažljivo ga odložio na pod svog kaveza.

"Dobro. Hoće li te ovo zadovoljiti?"

Gomezova je još uvijek tiho govorila, jedva šaptom. Chris je nije mogao čuti.

"U redu je", rekao je Baretto, gotovo režeći.

Gomezova je opet tiho progovorila. Baretto je škrgutao zubima. Bilo je vrlo neugodno stajati ondje. Chris se pomakne nekoliko koraka dalje, okrećući leđa svađi, čekajući da završi.

Bio je iznenađen kad je vidio da se staza prilično strmo spušta prema dolje, i mogao je kroz otvor u lišću vidjeti sve do ravnice koja se nalazila ispod. Tamo je bio samostan - geometrijski posložena dvorišta, natkriveni prolazi, i nadsvodeni samostanski trijemovi, sve izgrađeno od bež kamena, okruženo visokim kamenim zidom. Izgledalo je kao gusto izgrađen, kompaktni mali grad. Bio je iznenađujuće blizu, možda četristo metara. Ne više od toga.

"Jebi ga, ja odlazim", reče Kate, i krene niz stazu. Marek i Chris pogledaju jedan drugoga, a zatim krenuše za njom.

"Vi da ste ostali na vidiku, dovraga", dovikne im Baretto. Gomezova reče: "Mislim da je bolje da krenemo."

Baretto je zaustavi rukom. "Ne dok nešto ne raščistimo", reče on. "O tome kako će se stvari rješavati na ovom zadatku."

"Mislim da smo to dobro raščistili", reče Gomezova.

Baretto se nagne bliže i reče: "Zato što mi se nije svidio način na koji se ti..." Ostatak je bio pretih da bi se čuo, osim bijesnog sik-tanja njegova glasa.

Chris je vrlo rado zašao iza zavoja na stazi i ostavio ih za sobom.

o o o

Kate je započela brzu šetnju, osjećajući kako joj pri kretanju napetost napušta tijelo. Svađa joj je ostavila osjećaj ukočenosti i nervoze. Nekoliko koraka iza sebe čula je Chrisa i Mareka kako razgovaraju. Chris je bio uznemiren, a Marek gaje pokušavao smiriti. Nije to željela slušati. Malo je požurila. Naposljetku, biti ovdje, u ovoj fantastičnoj šumi, okružena ovim golemim stablima...

Nakon minutu ili dvije, ostavila je Mareka i Chrisa iza sebe, ali znala je da su dovoljno blizu, a bilo je lijepo biti sama. Šuma oko nje davala joj je osjećaj smirenosti. Slušala je cvrkut ptica i zvuk svojih stopala po stazi. U jednom je trenutku pomislila da je čula i nešto drugo. Malo je usporila da osluhne.

Da, postojao je još jedan zvuk: noge u trku. Činilo se da dolaze iz smjera u kojem se ona kretala, dalje niz stazu. Začula je nekog kako sopće, hvatajući zrak.

A također i slabiji zvuk, poput tutnjave udaljene grmljavine. Pokušavala je odrediti porijeklo te tutnjave, kad se dječak u tinej-džerskoj dobi naglo pojavio iza ugla i divlje potrčao prema njoj.

Dječak je nosio crne štrample, jarkozelenu prošivenu jaknu i crnu kapu. Lice mu je bilo crveno od napora; bilo je očito da je trčao već neko vrijeme. Činilo se da je zapanjen vidjevši je kako hoda po stazi. Dok joj je prilazio, zavikao je: "Aydethee, amsel! Grassa due! Aydethee!"

Trenutak kasnije začula je njegov glas preveden u svom umetku u uhu: "Sakrij se, ženo! Za ime Božje! Sakrij

se!"

Da se sakrije od čega? Kate se zapitala. Ova je šuma bila pusta. Što li je mogao misliti time? Možda ga nije dobro razumjela. Mož-

l

da prijevod nije bio točan. Dok je dječak prolazio kraj nje, ponovno je povikao: "Sakrij se!" i grubo gurnuo Kate, mičući je sa staze u šumu. Spotaknula se na kvrgav korijen i otkotrljala u grmlje. Udarila se u glavu, i osjetila oštar bol i val vrtoglavice. Polako je ustajala na noge, kad je shvatila kakva je ono bila tutnjava.

Konji.

Koji galopiraju punom brzinom prema njoj.

o o o

Chris je ugledao dječaka kako trči uz stazu, i gotovo istog trena začuo zvuk konja u potjeri. Dječak je, konačno ostavši bez daha, zastao na trenutak pokraj njih, presavinuo se od bola i naposljetku uspio produhati: "Sakrijte se! Sakrijte se!" prije no stoje odjurio u šumu.

Marek je ignorirao dječaka. Gledao je niz stazu. Chris se namršti. "Što je ovo bilo?"

"Sad!" reče Marek i, prebacivši ruku preko Chrisovih ramena, punom ga snagom povuče sa staze u grmlje.

"Isuse," reče Chris, "možeš li mi reći?"

"Šššš!" Marek stavi svoju ruku preko Chrisovih usta. "Želiš li da poginemo zbog tebe?"

Ne, pomisli Chris, s tim je bio nacistu: nije želio da bilo tko pogine zbog njega. Šestorica konjanika u punom oklopu dolazila su jurišajući uzbrdo prema njima; imali su čelične kacige, verižaste oklope i suknene opasane tunike u smeđoj i sivoj boji. Konji su bili zaogrnuti u crnu tkaninu prošaranu srebrom. Učinak je bio zlokoban. Glavni jahač, s kacigom s crnim perom na glavi, pokazao je prema naprijed i uzviknuo: "Godini"

Baretto i Gomezova još su uvijek stajali pokraj staze, samo su stajali tamo, očito u šoku od onoga što su vidjeli da galopira prema njima. Crni se jahač nagnuo u sedlu i zamahnuo u luku svojim teškim mačem prema Gomezovoj projahavši pokraj nje.

Chris ugleda Gomezičin bezglavi trup iz kojeg je liptala krv kako se ruši na tlu. Baretto je, poprskan krvlju, glasno opsovao dok je trčao prema šumi. Još je jahača galopiralo uzbrdo. Sad su svi vikali: "Godin! Godini!" Jedan od jahača okrenuo je konja i nategnuo luk.

Strijela je pogodila Baretta u lijevo rame dok je trčao, čelični mu je vrh probio na drugu stranu, a udar ga je srušio na koljena. Psujući, Baretto se, zateturavši, ponovno digao na noge, i napokon došao do stroja.

Pokupio je svoj remen, oslobodio jednu od granata i okrenuo se kako bje bacio. Strijela ga pogodi ravno u prsa. Baretto se iznenadi, zakašlje, i padne unazad, raširivši se u sjedeći položaj, naslonjen na šipke. Slabašno se potrudio izvući strijelu iz prsa. Sljedeća strijela prođe mu kroz grlo. Granata mu ispadne iz ruke.

Na stazi su konji kretali unatrag i njištali, a njihovi su ih jahači okretali ukrug, vičući i pokazujući.

Pojavio se jarki bljesak svjetlosti.

Chris pogleda prema natrag, na vrijeme da ugleda Baretta koji je još uvijek sjedio ne mičući se, dok je stroj opetovano bljeskao, smanjujući se.

U nekoliko trenutaka, stroj je nestao. Jahači su sad imali izraz straha na licima. Jahač s crnim perom nešto je doviknuo ostalima, i oni u grupi bičevima ošinuše svoje konje i pojuriše uzbrdo, izvan vidokruga.

Kad se crni jahač okrenuo kako bi pošao, njegov se konj spo-taknuo o Gomezičino tijelo. Psujući, jahač je opetovano okretao i vraćao konja, gazeći tijelo uvijek iznova. Krv je letjela zrakom; konju su prednje noge postale tamnocrvene. Napokon, crni se jahač okrene i, uz zadnju psovku, odgalopira uzbrdo kako bi se ponovno pridružio ostalima.

"Isuse." Ta naglost, to nemarno prolijevanje krvi- Chris se pridigne na noge i otrči natrag do staze.

Gomezičino tijelo ležalo je u blatnjavoj lokvi, zgaženo gotovo preko granice prepoznatljivosti. Ali jedna joj je ruka bila zabačena prema van i ležala je otvorena na tlu. A pokraj njezine ruke ležao je bijeli keramički marker. Bio je razbijen, a elektronska mu je utroba bila izložena.

Chris ga podigne. Keramika mu se raspala u rukama, bijeli il srebrni djelići odlepršali su prema tlu i pali u blatnjavu lokvu. I "J tom trenutku, njihova mu situacija postane jasna.

Oba njihova vodiča bila su mrtva.

Jedan je stroj nestao.

Njihov marker za povratak bio je razmrskan.

Što je značilo da su zapeli na ovom mjestu. U zamci, bez vodi- \ ča i pomoći. I bez izgleda da se ikad vrate. Ikad.

36.30.42

"Pripremite se", reče tehničar. "Dolazi."

Na gumenom podu, u središtu između zakrivljenih vodenih štitova, pojavili su se mali bljeskovi svjetlosti.

Gordon baci pogled prema Sternu. "Za samo trenutak znat ćemo što se dogodilo."

Bljeskovi postadoše intenzivniji, i stroj se počeo pojavljivati nad gumom. Bio je visok oko šezdeset centimetara

kad je Gordon rekao: "Kvrugu! Taj tip je prava nevolja."

Stern reče nešto, ali Gordon ne obrati pažnju. Vidio je Baret-ta kako sjedi, poduprt rešetkom, očito mrtav. Stroj je dosegnuo punu veličinu. Ugledao je pištolj u njegovoj ruci. Naravno, znao je što se dogodilo. Iako je Kramerova posebno upozorila Baretta, kurvin sin je ponio moderno oružje sa sobom. I onda ga je Gomezova, naravno, poslala natrag, i-

Maleni tamni predmet otkotrljao se na pod. "Što je ono?" reče Stern.

"Ne znam", reče Gordon, buljeći u ekrane. "Izgleda gotovo kao gran-"

Eksplוזija je obasjala prostoriju za prijenos, užareno bjelilo pokrilo je videoekrane, odnoseći sve. Unutar kontrolne sobe, zvuk je bio čudnovato iskrivljen, više poput provale statičkih smetnji. Prostorija za prijenos se u trenu ispuni blijedim dimom.

"Sranje", reče Gordon. Lupio je šakom po konzoli.

Tehničari u prostoriji za prijenos su urlali. Lice jednog čovjeka bilo je prekriveno krvlju. U sljedećem je trenutku bio oboren s nogu navalom vode iz štitova koji su se urušili, razbijeni fragmentima granate. Voda dubine gotovo jednog metra valjala se naprijed-

-nazad poput vala. Ali gotovo u istom trenutku se počela isušivati, iznova ogolivši pod koji je počeo šištati i isparavati se.

"To su ćelije", reče Gordon. "Iz njih je iscurila hidrofluorna kiselina."

Zastrte dimom, prilike s gas-maskama trčale su po prostoriji i pomagale ranjenim tehničarima. Grede iznad njihovih glava počele su se rušiti, smrkavajući preostale vodene štitove. Ostale grede su se srušile na sredinu poda.

U kontrolnoj sobi, netko je dao Gordonu masku, i jednu Ster-nu. Gordon svoju navuče na lice.

"Sad moramo ići", reče on. "Zrak je kontaminiran."

Stern je buljio u ekrane. Kroz dim je mogao vidjeti smrskane, prevrnutе strojeve iz kojih je curila para i blijedi zeleni plin. Samo je jedan još uvijek stajao, dalje po strani, i dok je gledao, jedna od spojnih greda se srušila i zgnječila ga.

"Više nema strojeva", reče Stern. "Znači li to-" "Da", reče Gordon. "Zasad su, bojim se, vaši prijatelji prepušteni samima sebi."

36.30.00

"Smiri se, Chris", reče Marek.

"Da se smirim? Da se smirim?" Chris je gotovo urlao. "Pogledaj, za ime Isusovo, Andre - njezin je marker uništen. Nemamo markera. Što znači da se nemamo kako vratiti kući. Što znači da smo totalno sjeban, Andre. I ti želiš da se smirim?"

"Tako je, Chrise", reče Marek. Njegov je glas bio vrlo tih, vrlo miran. "To je ono što želim. Želim da se smiriš, molim te. Želim da se pribereš."

"Zašto, dovraga, bih?" reče Chris. "Za što? Suoči se s činjenicama, Andre, sve će nas pobiti ovdje. Znaš to, zar ne? Sve će nas, dovraga, pobiti. I odavde nema izlaza."

"Ima."

"Hoću reći, nemamo čak ni hrane, nemamo, dovraga, ništa, zapeli smo u - ovoj vukojebini, bez ikakvog izgleda da se izvučemo, i-" Stao je okrenuo se prema Mareku. "Što si rekao?"

"Rekao sam da ima izlaza."

"Kako?"

"Ne razmišljaš. Drugi stroj je otišao natrag. U Novi Meksiko."

"Pa?"

"Vidjet će u kojem je stanju-"

"Mrtav je, Andre. Vidjet će da je mrtav."

"Glavno je da će znati da nešto nije u redu. I doći će po nas. Poslat će još jedan stroj po nas", reče Marek.

"Kako znaš?"

"Zato što hoće." Marek se okrene i krene nizbrdo.

"Kamo ideš?"

1

"Pronaći Kate. Moramo se držati zajedno." "Ja se ne mičem odavde." "Kako želiš. Samo se ne miči." "Ne brini, bit ću upravo ovdje."

Chris pokaže na zemlju pred sobom. "Ovo je mjesto gdje je i stroj ranije stigao. I to je mjesto na kojem ja ostajem."

Marek odšeta, nestajući iza zavoja na stazi. Chris je bio sam. Gotovo odmah se zapitao treba li potrčati i sustići Mareka. Možda je bolje ne biti sam. Ostanimo zajedno, kao što je Marek rekao.

Napravio je nekoliko koraka niz stazu slijedeći Mareka, a zatim stao. Ne, pomisli. Rekao je da će ostati tamo gdje je. Stajao je na stazi, pokušavajući usporiti disanje.

Pogledavši prema dolje primijetio je da stoji na Gomezičinoj ruci. Brzo je zakoračio u stranu. Otišao je nekoliko metara natrag uz stazu, pokušavajući naći mjesto s kojega više ne bi mogao vidjeti tijelo. Njegovo se disanje još uspori. Mogao je razmisliti o onome što se dogodilo. Odlučio je da je Marek bio u pravu. Poslat će drugi stroj, i to vjerojatno vrlo brzo. Hoće li sletjeti upravo ovdje? Je li ovo bilo poznato mjesto za slijetanje? Ili će to biti već negdje u ovom području?

U svakom slučaju, Chris je bio siguran da treba ostati točno gdje jest.

Pogledao je niz stazu, prema mjestu gdje je Marek otišao. Gdje bi Kate mogla biti sada? Vjerojatno dalje niz stazu. Dvjestotinjak metara dalje, možda više.

Isuse, htio je ići kući.

A onda, u šumi njemu zdesna začuje krckanje.

Netko se približavao.

Postane napet, svjestan da nema nikakva oružja. Onda se sjetio svog pribora koji mu je bio zavezan za remen, pod odjećom. Imao je onu limenku s plinom. To je bilo bolje od ničega. Prtljao je, podižući svoju gornju košulju, tražeći-

"Ssss." Okrenuo se.

Bio je to onaj dječak. Izlazio je iz šume. Njegovo je lice bilo glatko i bez dlaka; nije mogao imati više od dvanaest godina, shvati Chris. Dječak prošapće: "Arkith. Thou. Eanvashmann."

Chris se namršti, ne razumijevajući, ali trenutak kasnije začuo je tanahni glasić u uhu: "Hej, ti, Irce." Umetak u uhu je prevodio, shvati on.

"Šta?" reče on.

"Coume hastealey." U uhu je čuo: "Dođi brzo."

Dječak mu je sav napet pokazivao da krene, hitno.

"Ali..."

"Dođi. Sir Guy će uskoro shvatiti daje izgubio trag. A onda će se vratiti da ga ponovno nađe."

"Ali..."

"Ne možeš ostati ovdje. Ubit će te. Dođi!"

"Ali..." Chris je bespomoćno mahnulo rukom prema stazi po kojoj je Marek otišao.

"Tvoj će te sluga naći. Dođi!"

Sad je čuo udaljenu tutnjavu konjskih kopita, koja je brzo postajala glasnija.

"Jesi li glup?" upita ga dječak, buljeći u njega. "Dođi!"

Tutnjava se približavala.

Chris je stajao zamrznut u mjestu. Nije bio siguran što da učini.

Dječak je izgubio strpljenje. Uz zgađeno odmahivanje glavom, on se okrene i otrči kroz šumu. U trenutku je nestao u gustoj šikari.

Chris je stajao sam na putu. Pogledao je niz stazu. Nije vidio Mareka. Pogledao je uz stazu, prema zvuku približavajućih konja. Njegovo je srce ponovno lupalo.

Morao se odlučiti. Odmah. "Dolazim!" doviknuo je dječaku. A zatim se okrenuo i potrčao u šumu.

o o o

Kate je sjedila na srušenom drvetu, oprezno si dodirujući glavu. Perika joj je bila nakrivljena. Na njezinim je prstima bilo krvi.

"Jesi li ozlijeđena?" rekao je Marek dok joj je prilazio.

"Mislim da nisam." "Daj da pogledam."

Odmaknuvši periku, Marek je ugledao kosu zamrljanu krvlju i rasjekotinu od sedam i pol centimetara na tjemenu. Rana više nije slobodno krvarila; krv se počela zgrušavati u mrežu perike. Ozljeda je zavređivala šavove, ali bit će u redu i bez njih.

"Preživjet ćeš." Gurnuo joj je periku nazad na glavu. Rekla je: "Što se dogodilo?"

"Ono drugo dvoje su mrtvi. Sad smo sami. Chris je pomalo uspaničen."

"Chris je pomalo uspaničen." Ona kimne glavom, kao da je to i očekivala. "Onda je bolje da odemo po njega."

Krenuli su uz stazu. Dok su hodali, Kate reče: "Što je s mar-kerima?"

"Tip se vratio, i uzeo je svoj sa sobom. Gomezičino je tijelo zgaženo, i njezin je marker uništen."

"Što je s drugim?" reče Kate. "Kojim drugim?" "Ona je imala rezervni." "Kako znaš?"

"Ona je rekla. Zar se ne sjećaš? Kad se vratila s izvidničkog putovanja, ili što god da je to bilo, rekla je da je sve u redu i da se trebamo požuriti i spremati. I rekla je: "Idem obilježiti rezervni." Ili nešto tome slično."

Marek se namršti.

"Ima smisla da postoji rezervni", reče Kate.

"Pa, Chrisu će to biti drago čuti", reče Marek. Hodali su zadnjim zavojem. A onda stadoše i zabuljiše se.

Chris je nestao.

o o o

Probijajući se kroz šikaru, ignorirajući trnovito grmlje koje mu je greblo noge i zabijalo se u štrample, Chris Hughes je napokon krajičkom oka ugledao dječaka koji je trčao pedesetak metara ispred njega. Ali dječak se nije osvrnuo prema njemu, nije zastao, nego je

nastavio trčati prema naprijed. Zaputio se prema selu. Chris se trudio ne zaostati. Nastavio je trčati.

Iza njih na putu začuo je konje koji su loptali i rzali, i povike muškaraca. Začuo je jednog kako povikuje: "U šumi!" i drugog kako odgovara psovkom. Ali izvan puta je tlo bilo gusto pokriveno. Chris se morao pentrati preko srušenih stabala, trulih debala, potrganih grana debelih kao njegovo bedro, gustih pojasova trnovitog grmlja. Je li ovo tlo bilo preteško za konje? Hoće li oni sjahati? Hoće li odustati? Ili će ih slijediti?

Dovraga, slijedit će ih.

Nastavio je trčati. Sad je bio u močvarnom području. Probijao se kroz bilje koje mu je dosežalo do struka i smrdjelo poput tvora, i poskliznuo se u blatu koje je postajalo sve dublje svakim sljedećim korakom. Čuo je zvuk svog ubrzanog disanja i šljapkanje svojih nogu u blatu.

Ali nije čuo nikog iza sebe.

Uskoro je tlo pod njim opet postalo suho, i mogao je brže trčati. Sad je dječak bio samo deset koraka ispred njega, još uvijek idući brzo. Chris je dahtao, trudeći se da ne zaostane, ali držao je vlastiti ritam.

Nastavio je trčati. Začuo je krčanje u svom lijevom uhu. "Chrise."

Bio je to Marek. "Chrise, gdje si?"

Kako se odgovara? Gdje je mikrofon? Onda se sjetio da su govorili nešto o vodljivosti kostiju. Glasno je rekao: "Ja sam... trčim..."

"To čujem. Kamo trčiš?" "Dječak... selo..." "Ideš u selo?" "Ne znam. Mislim da da." "Misliš? Chrise, gdje si?"

A onda, Chris iza sebe začuje lupu, povike muškaraca i rza-nje konja.

Jahači su dolazili za njim. A on je ostavio trag potrganih grana i blatnjave otiske. Bilo bi ga lako slijediti.

Sranje.

Chris potrči brže, tjerajući se do granice izdržljivosti. I odjed- j nom shvati da ne vidi dječaka ispred sebe.

Zastane, hvatajući dah, i počne se okretati oko sebe, tražeći- \ Nije ga bilo. Dječak je nestao. Chris je bio sam u šumi. A konjanici su stizali.

o o o

Na blatnjavoj stazi s koje se pružao pogled na samostan Marek i Kate su stajali i slušali svoje umetke u ušima. Sad je nastupila tišina; Kate je rukom poklopila uho kako bi bolje čula. "Ne primam ništa."

"Možda je izvan dosega", reče Marek.

"Zašto ide u selo? Zvuči kao da slijedi onog dječaka", reče ona. "Zašto bi to učinio?"

Marek pogleda prema samostanu. Nije bio udaljen više od deset minuta šetnje od mjesta na kojem su stajali.

"Profesor je trenutačno vjerojatno tamo dolje. Mogli bismo samo otići po njega i otići kući." Ljutito je udario neki panj. "Bilo bi tako lako."

"Više nije", reče Kate.

Oštro pucketanje statike u njihovim umetcima u ušima natjera ih da se tržnu. Ponovno su čuli Chrisa kako dahće.

Marek reče: "Chrise, čuješ li me?" "Ne mogu... sad ne mogu govoriti." Saptao je. I zvučao je uplašeno.

o o o

"Ne, ne, ne!" dječak je prošaptao, posežući prema dolje s grane vrlo velikog drveta. Zazviždao je, konačno se sažalivši nad Chrisom koji se panično okretao ukруг na tlu ispod. I mahnuo mu da se popne.

Ghris se sad trudio popeti na drvo, pokušavajući se dići na najnižu granu, dobivši dodatnu potporu zakvačivši noge oko debla. Ali način na koji je to napravio uzrujao je dječaka.

"Ne, ne! Ruke! Upotrijebi samo ruke!" dječak je očajnički pro-šaptao. "Ti jesi glup - pogledaj sad tragove na deblu, od svojih stopala."

Viseći s grane, Chris pogleda prema dolje. Dječak je bio u pravu. Na kori debla vrlo su se jasno vidjele blatne pruge.

"Raspela mi, izgubljeni smo", dječak zavapi, zaljulja se iznad Chrisove glave i lagano padne na zemlju.

"Što radiš?" reče Chris.

Ali dječak je već otrčao kroz grmlje, pomičući se od drveta do drveta. Chris se baci nazad na tlo i krene za njim.

Dječak je ljutito mrmljao sebi u bradu dok je pregledavao grane svakog drveta. Očito je želio vrlo veliko drvo s relativno niskim granama; nijedno mu nije odgovaralo. Zvuk jahača postajao je glasniji.

Uskoro su prešli još stotinjak metara, u područje pokriveno kvrgavim i neuglednim patuljastim borovima. Tu je bilo otvorenije i sunčanije jer je na njegovoj desnoj strani bilo manje stabala. Onda je Chris vidio da trče blizu ruba stijene s koje se pružao pogled na grad i rijeku. Dječak je odjurio od sunčeve svjetlosti, natrag u tamniju šumu. Gotovo u istom je trenutku našao drvo koje mu se svidjelo i dao je znak Chrisu da dođe do njega. "Ti ideš prvi. I bez stopala!"

Dječak je savio koljena, isprepleo prste ruku i napeo tijelo, pripremivši se. Chris je osjetio da je mladac premršav da izdrži njegovu težinu, ali dječak je nestrpljivo trznuo glavom. Chris stavi svoju nogu u dječakove ruke, i posegnuvši prema gore, dohvati najnižu granu. Podigao se uz dječakovu pomoć, i uz završno se stenjanje prebacio tako da je legao na trbuh, viseći s grane. Pogledao je dolje prema dječaku koji je zasiktao: "Makni se!" Chris s naporom stane na koljena, a zatim stopalima stane na granu. Sljedeću granu iznad njega bilo je lako dohvatiti, i on se nastavi penjati.

Ispod njega je dječak skočio u zrak, zgrabio granu i brzo se povukao prema gore. Iako mršav, bio je iznenađujuće jak, i sigurno se kretao od grane do grane. Chris je sad bio oko šest metara nad zemljom. Ruke su ga pekle, hvatao je zrak dok se penjao, ali je nastavio, granu po granu.

Dječak ga uhvati za gležanj, i on se sledi. Polako, oprezno, pogleda preko ramena, i ugleda nepomičnog dječaka na grani ispod njega. A onda Chris začuje lagano rzanje konja i shvati da je zvuk blizu.

Vrlo blizu.

o o o

Na zemlji ispod njih, šest se jahača polako i u tišini kretalo prema naprijed. Još uvijek su bili ponešto udaljeni, no neprekidno vidljivi kroz rupe u krošnjama. Kad bi konj zarzao, jahač bi se nagnuo naprijed kako bi ga potapšao po vratu i utišao ga.

Jahači su znali da su blizu plijena. Nagnuli su se u sedlima, pregledavajući tlo, gledajući i na jednu i drugu stranu. Srećom, sad su bili među šikarastim niskim borovima i nikakvi se tragovi nisu vidjeli.

Komunicirajući gestama ruku, razdvojili su se. Sad su išli u neravnoj liniji, prolazeći ispod drveta s obje strane. Chris zadrži dah. Ako pogledaju gore...

Ali nisu.

Krenuli su dalje, dublje u šumu, i napokon jedan od njih progovori naglas. Bio je to jahač s crnim perom na kacigi, onaj koji je Gomezovoj odsjekao glavu. Vizir mu je bio podignut.

"Bilo je dosta. Pobjegli su nam." "Kako? Preko litice?"

Crni vitez odmahne glavom. "To dijete nije toliko budalasto." Chris vidje da mu je lice tamno: tamni ten i tamne oči.

"Ni baš dijete, moj gospodine."

"Ako je pao, to je bilo greškom. Nije moglo biti drugačije. Ali mislim da smo krivo skrenuli. Vratimo se odakle smo došli."

"Moj gospodaru."

Jahači okrenuše svoje konje i krenuše natrag. Ponovno su prošli ispod drveta, i zatim odjahaše, još uvijek široko raspoređeni, te se uputiše prema sunčevoj svjetlosti.

"Možda ćemo na boljem svjetlu pronaći njihov trag."

Chris ispusti dubok uzdah olakšanja.

Dječak ispod njega ga potapše po nozi i kimne mu, kao da želi reći: Dobro obavljeno. Pričekali su da jahači budu barem sto metara udaljeni od njih, gotovo izvan vidokruga. Onda dječak tiho sklizne s drveta, a Chris krene za njim najbolje kako je znao.

Ponovno na zemlji, Chris vidje da se jahači udaljuju. Dolazili su do drveta s blatnjavim otiscima stopala. Crni vitez prođe a da ništa ne primijeti. A onda sljedeći-

Dječak zgrabi njegovu ruku i povuče ga, nestajući u šikari. Onda: "Sir Guy! Pogledajte ovdje! Drvo! Oni su na drvetu!" Jedan od vitezova je primijetio. Sranje.

Jahači na konjima se okrenuše, gledajući gore u drvo. Crni vitez se vrati, sumnjičavo gledajući. "Da? Pokaži mi."

"Ne vidim ih gore, moj gospodine."

Vitezovi se okrenuše, pogledaše natrag, u svim smjerovima, iza sebe...

I ugledaše ih. "Tamo!" Jahači jurnuše.

Dječak je luđački potrčao. "Za istinu Božju, sad smo izgubljeni", reče on, pogledavajući preko ramena dok je jurio prema naprijed. "Znaš li plivati?"

"Plivati?" reče Chris.

Naravno da zna plivati. Ali to nije bilo ono o čemu je razmišljao. Jer su upravo u tom trenutku luđački trčali, ravno prema čistini, prema praznini između drveća.

Prema litici.

Tlo se naginjalo prema dolje, isprva lagano, zatim strmije. Zemljani pokrov postade tanji, s izloženim komadima žutobijelog vapnenca. Sunce je bliještalo.

Crni vitez nešto zaurla. Chris ga nije razumio.

Napokon dođoše do ruba čistine. Bez oklijevanja, dječak skoči u ponor.

Chris je oklijevao, ne želeći poći za njim. Osvrnuvši se unatrag, ugledao je vitezove kako jurišaju prema njemu, s podignutim teškim mačevima.

Nije bilo izbora.

Chris se okrene i potrči prema rubu litice.

o o o

Marek se trgne kad je čuo Chrisov vrisak u svom umetku u uhu. Vrisak je isprva bio glasan, a zatim je naglo prekinut stenjanjem i treskom.

Udarac.

Stajao je s Kate pokraj staze, slušajući. Čekajući.

Nisu ništa više čuli. Čak ni krčanje statike.

Baš ništa.

"Je li mrtav?" reče Kate.

Marek joj ne odgovori. Brzo je otišao do Gomezičina tijela, sagnuo se i počeo pretraživati blato. "Hajde," reče on, "pomozi mi naći taj rezervni marker."

o o o

Tražili su nekoliko sljedećih minuta, a onda je Marek zgrabio Go-mezičinu ruku koja je već postajala blijedosiva, a mišići su se počeli ukruživati. Podigao je njezinu ruku, osjećajući hladnoću njezine kože, i preokrenuo joj trup. Tijelo pljusne natrag u blato.

Tad je primijetio da je Gomezova nosila narukvicu od isprepletene tanke špagice oko zgloba na ruci. Marek ju nije ranije primijetio; činilo se daje to dio njezina kostima. Naravno, bila je potpuno pogrešna za to vrijeme. Čak bi i skromna seljakinja nosila narukvicu od metala, ili od izrezbarenog kamena ili drveta, ako bi uopće išta nosila. Ovo je bila hipijevska moderna stvarčica.

Marek je znatiželjno dotakne, i bio je iznenađen kad je otkrio da je čvrsta, gotovo poput kartona. Okrenuo ju je na zglobu, tražeći kopču. Nešto nalik na poklopac otvori se u isprepletenoj špagici, i on shvati da narukvica prekriva mali elektronski mjerač vremena, poput ručnog sata.

Mjerač je pokazivao: 36.10.37

I odbrojavao je unazad.

Odmah mu je bilo jasno što je to. Bio je to brojač proteklog vremena iz stroja, koji pokazuje koliko im je vremena ostalo. Isprva su imali trideset sedam sati, a sad su izgubili oko pedeset minuta.

Trebali bismo ovo zadržati, pomisli on. Odvezao je narukvicu s njezine ruke, i zatim je omotao oko svog zgloba. Zatvorio je mali poklopac.

"Imamo mjerač vremena", reče Kate. "Ali ne i marker."

Tražili su još nekoliko minuta. I napokon, nevoljko, Marek je morao priznati tešku istinu.

Markera nije bilo. A bez markera, stroj se neće vratiti. Chris je bio u pravu: bili su zarobljeni ovdje.

36.28.04

U kontrolnoj je sobi alarm uporno zvonio. Oba su tehničara ustala od konzola i krenula iz sobe. Stern osjeti kako ga je Gordon čvrsto zgrabio za ruku.

"Moramo krenuti", reče Gordon. "Zrak je kontaminiran hi-drofluornom kiselinom. Platforma za prijenos je otrovna. A plinovi će vrlo uskoro doći i ovdje." Poveo je Sterna van iz kontrolne sobe.

Stern baci pogled na ekran, na hrpu greda u dimu na platformi za prijenos. "Ali što ako se pokušaju vratiti kad nikog ne bude bilo?"

"Ne brinite", reče Gordon. "To se ne može dogoditi. Oštećenje će uključiti infracrvene senzore. Senzori trebaju dva metra sa svih strana, sjećate se? Nemaju ih. Tako da senzori neće dopustiti strojevima da se vrate. Ne dok sve ovo ne raščistimo."

"Koliko će dugo trajati da se to raščisti?" "Prvo moramo izmijeniti zrak u špilji."

Gordon povede Sterna natrag do hodnika koji vodi do glavnog dizala. Bilo je mnogo ljudi u hodniku, i svi su odlazili. Njihovi su glasovi odjekivali u tunelu.

"Izmijeniti zrak u špilji?" reče Stern. "To je golem volumen. Koliko dugo to traje?"

Gordon reče: "U teoriji, devet sati." "U teoriji?"

"Nikad to ranije nismo morali učiniti", reče Gordon. "Ali možemo to napraviti, naravno. Veliki ventilatori bi se trebali uključiti svakog trenutka."

Nekoliko sekunda poslije, huka ispuni tunel. Stern osjeti kako mu udar vjetra pritišće tijelo, poteže odjeću.

"I nakon što promijene sav zrak? Što onda?"

"Ponovno izgradimo platformu za prijenos i čekamo da se vrate", reče Gordon. "Baš onako kako smo planirali učiniti."

"A ako se pokušaju vratiti prije no što budete spremni?"

"To nije problem, Davide. Stroj će jednostavno odbiti. Vratit će ih točno tamo gdje su bili. Zasad."

"Znači da su nasukani", reče Stern.

"Zasad", reče Gordon. "Da. Nasukani su. I mi ne možemo napraviti ništa s tim u vezi."

36.13.17

Chris Hughes je potrčao do ruba litice i bacio se u ponor, vrišteći i mlatarajući rukama i nogama, obasjan sunčevom svjetlošću. Šezdeset metara ispod vidio je rijeku Dordogne koja je vijugala kroz zeleni okoliš. Bilo je preduboko za pad. Znao je da je rijeka preplit-ka. Nije bilo sumnje da će umrijeti.

Ali onda je shvatio da površina litice nije okomita - šest metara ispod nalazio se izbočen dio tla koji je stršao ispod gornjeg ruba litice. Bila je to gola stijena strmih kutova, s rijetkim pokrovom od niskog drveća i guštare. Tresnuo je na izbočinu, sletjevši na bok, a udar mu je izbio zrak iz pluća. Istoga se trenutka počeo bespomoćno kotrljati prema rubu. Pokušao je zaustaviti prevrtanje, hvatajući se očajnički za grmlje, ali ono je bilo preslabo, i trgalo mu se u rukama. Dok se kotrljao prema rubu, postao je svjestan da dječak pruža ruku prema njemu, ali ju je Chris promašio. Nastavio se kotrljati, a stvari su izmicale kontroli. Sad je dječak bio iza njega, s užasnutim izrazom na licu. Chris je znao da će prijeći preko ruba; past će-

Tresne o drvo i proštenje. Osjetio je oštar bol u trbuhu, koji se zatim proširio cijelim tijelom. Na trenutak nije znao gdje je; osjećao je samo bol. Svijet je bio zelenobijel. Polako je dolazio sebi.

Drvo je prekinulo njegov pad, ali u tom trenu još uvijek nije mogao disati. Bol je bila intenzivna. Zvijezde su mu se vrtjele pred očima, a zatim su polako počele blijedjeti, i napokon je ugledao svoje noge koje su visjele preko ruba litice.

I pomicale se. Pomicale se prema dolje.

Drvo je bilo tanak bor, i njegova ga je težina polako savijala. Osjetio je da počinje kliziti niz deblo. Nije se mogao zaustaviti. Uhvatio se za deblo i čvrsto primio. I upalilo je: više nije klizio. Povlačio se uz deblo, penjući se natrag na stijenu.

Onda je, na svoj užas, ugledao kako se korijenje drveta počinje odvajati od pukotina u stijeni, i jedan po jedan se oslobađaju. Bilo je samo pitanje vremena kad će se cijelo deblo osloboditi.

Tada je osjetio potezanje za ovratnik i ugledao je dječaka koji je stajao nad njim, povlačeći ga natrag na noge. Dječak je izgledao razdraženo: "Hajde, sad!"

"Isuse", reče Chris. Bučno je ljusnuo na ravnu stijenu, hvatajući dah. "Daj mi samo minutu!"

Strijela mu je fjučnula pokraj uha poput metka. Osjetio je vjetar od njezina prolaska. Bio je zapanjen njezinom snagom. Pokrenut strahom, četveronoške se pomaknuo uz izbočinu, sagnuo, povlačeći od drveta do drveta. Još jedna strijela bila je odapeta prema dolje kroz drveće.

Na litici iznad njih jahači su gledali dolje prema njima. Crni je vitez povikao: "Budalo! Idiote!" i ljutilo izudarao strijelca, izbijajući mu luk iz ruku. Više nije bilo strijela.

Dječak povuče Chrisa za ruku prema naprijed. Chris nije znao gdje je staza duž litice vodila, ali činilo se da dječak ima plan. Iznad njih su jahači okrenuli konje i uputili se natrag prema šumi.

Izbočina je završila uskim kukom, širokim ne više od tridesetak centimetara, koji je zavijao oko jednog kuta litice. Ispod kuka stranica stijene bila je okomita sve do rijeke. Chris se zabludio u rijeku, ali ga je dječak zgrabio za bradu i trzajem mu podigao glavu: "Ne gledaj dolje. Dođi." Dječak se posve stisnuo uz stijenu, grleći je, i počeo se oprezno pomicati uz izbojak. Chris je slijedio njegov primjer, još uvijek hvatajući dah. Znao je da će ga panika nadvladati ako bude imalo oklijevao. Vjetar mu je potezao odjeću, odvlačeći ga od litice.

Pritisnuo je obraz uz toplu stijenu, grabeći prstima, boreći se s panikom.

Vidio je da dječak nestao iza zavoja. Chris se nastavi kretati. Zavoj je bio oštar, a staza ispod je propala, ostavivši otvor. Morao ga je oprezno prekoračiti, ali onda je prošao zavoj i izdahnuo s olakšanjem.

L

Vidio je da litica završava dugačkom zelenom padinom prekrivenom šumom, koja se nastavljala prema dolje sve do rijeke. Dječak mu je mahao. Chris nastavi dalje, i pridruži se dječaku.

"Odavde je lakše." Dječak krene prema dolje, Chris iza njega, i Gotovo odjednom, shvatio je da padina nije tako blaga kako se činila.

Pod drvećem je bilo tamno, strmo i blatnjavo. Dječak se po-sklizne, odskliže niz blatnjavu stazu i nestane u šumi. Chris je nastavio, pažljivo birajući put prema dolje, grabeći grane za potporu. Zatim i on izgubi tlo pod nogama, tresne na leđa u blato i odskliže se. Iz nekog razloga pomisli: Ja sam postdiplomac na Yaleu. Ja povjesničar koji se specijalizira za povijest tehnologije. Kao da se pokušavao držati identiteta koji je ubrzano blijedio iz njegove svijesti, poput sna iz kojeg se probudio, i sad ga je zaboravljao.

Naglavce klizeći u blatu, Chris se sudario s drvećem, grane su mu greble lice, ali nije ništa mogao učiniti da uspori svoj silazak. Silazio je bez zaustavljanja.

o o o

Marek uz uzdah ustane. Na Gomezičinu tijelu nije bilo markera. Bio je siguran u to. Kate je stajala kraj njega, grizući usne. "Znam da je rekla da postoji rezervni. Znam to."

"Ja ne znam gdje je", reče Marek.

Nesvjesno, Kate se počela češati po glavi, zatim je osjetila periku i bol od čvrge na tjemenu. "Ova prokleta perika..."

Zaustavila se. Zagledala se u Mareka.

A zatim je otišla u šumu rubom staze. "Gdje li je nestala?"

"Što?"

"Njezina glava."

Našla ju je trenutak kasnije, iznenadivši se kako joj se činila malom. Glava bez tijela nije jako velika.

Pokušavala je ne gledati u batrljak vrata.

Susprežući gađenje, čučnula je i okrenula glavu, tako daje gledala u sivo lice, oči bez pogleda. Jezik je napola izvirivao iz opuštene čeljusti. Muhe su zujale u ustima.

Odmaknula je periku i odmah ugledala keramički marker. Bio je zalijepljen za mrežu unutar perike. Odljepila ga je.

"Imam ga", reče ona.

Kate ga preokrene u ruci. Ugledala je gumb sa strane, gdje je bilo malo svjetlo. Gumb je bio tako malen i uzak da se mogao pritisnuti jedino noktom palca.

To je bilo to. Definitivno su ga našli.

Marek je došao do nje i zagledao se u komadić keramike.

"Izgleda mi kao da je to to", reče on.

"Znači da možemo nazad", reče Kate. "Kad god želimo."

"Želiš li otići nazad?" Marek je upita.

Razmislila je o tome. "Došli smo ovdje po profesora", reče ona. "I mislim da je to ono što trebamo učiniti."

Marek se naceri.

A onda su začuli tutnjavu kopita. Zaronili su u grmlje samo trenutak prije no što su šestorica konjanika progalozirala niz blatnjavu stazu, uputivši se dolje prema rijeci.

o o o

Chris zatetura prema naprijed, do koljena u močvarnom tlu na rubu rijeke. Blato mu se zaljepilo za lice, kosu, odjeću. Bio je pokriven s toliko mnogo blata da je osjećao njegovu težinu. Ugledao je dječaka pred sobom koji se već pljuska vodom, perući se.

Probivši se pokraj posljednjih guštara uz rub vode, Chris klizne u rijeku. Voda je bila ledeno hladna, ali nije ga bilo briga. Gurnuo je glavu pod površinu, provukao prste kroz kosu i protrljao lice pokušavajući skinuti blato sa sebe.

Dotad je dječak već izišao van na suprotnoj obali i sjedio obasjan suncem na stjenovitom površinskom sloju.

Dječak reče nešto što Chris nije mogao čuti, ali je njegov umetak u uhu preveo: "Ti ne skidaš odjeću kad se kupiš?"

"Zašto? Ni ti nisi?"

Na to dječak slegne ramenima. "Ali ti možeš, ako želiš."

Chris otpliva do druge strane i izađe van. Njegova je odjeća još uvijek bila vrlo blatnjava, a bilo mu je i hladno, sad kad je bio na zraku. Skinuo je odjeću do remena i lanenih gaća, isprao vanjske

dijelove odjeće u rijeci, a zatim ih ostavio na kamenju da se osuše. Njegovo je tijelo bilo pokriveno ogrebotinama, masnicama i oteklima. Ali njegova se koža već sušila, a sunce je bilo toplo. Okrenuo se licem prema gore i zatvorio oči. Čuo je tihu pjesmu žena u poljima. Čuo je ptice. Nježno udaranje rijeke o obale. I na trenutak, osjetio je mir kako se spušta nad njim, mir koji je bio dublji i potpuniji nego bilo što što je ikad osjetio u životu.

Legao je na kamenje, i mora da je zaspao na nekoliko minuta, jer kad se probudio, čuo je:

"Howbitch thou speakest foolsimple ohcopan, eek invich array thou-art. Essay thousooth Earisher?"

Dječak je govorio. Trenutak kasnije začuo je tanan glas u svom uhu, koji je prevodio: "Način na koji jednostavno govoriš sa svojim prijateljem, i način na koji si odjeven. Ti si Irac, je li tako?"

Chris polako kimne, razmišljajući o tome. Dječak gaje očito čuo kako govori s Marekom na stazi, i zaključio da su Irci. Činilo se da nema zla pustiti ga da misli tako.

;"Aye

,47"

reče on.

"Aie?" dječak ponovi. Polako je oblikovao slog, povlačeći usne prema natrag, pokazujući zube. "Aie?" Činilo se da mu je ta riječ strana.

Chris pomisli, on ne razumije "aye"? Probat će nešto drugo. Reče: "Oui?"⁴⁸

"Oui... oui..." Činilo se da dječaka zbunjuje i ta riječ. Zatim se ozario. "Ourie? Seyngthou uorie?" a prijevod je bio: "Otrcan? Kažeš li otrcan?"

Chris odmahne glavom. "Govorim "yes"⁴⁹." Ovo je postajalo vrlo zbunjujuće.

"Yezz?" reče dječak, izgovarajući to kao siktaj.

"Yes", reče Chris, kimajući glavom.

"Ah. Earisher." Stigne prijevod: "Ah. Irac."

"Yes."

47 "Da" na francuskom.

48 Jedan od načina da se kaže "da" na francuskom.

49

"Da" na standardnom engleskom.

"Wee sayen yeaso. Oriwis, thousay trew."

Chris reče: "Thousay trew." Njegov je umetak u ušima preveo njegove vlastite riječi. "Govoriš istinu."

Dječak kimne, zadovoljan odgovorom. Trenutak su sjedili u tišini. Pogledavao je Chrisa od vrha prema dolje i nazad. "Ti si plemenit."

Plemenit? Chris slegne ramenima. Naravno da je plemenit. Svakako nije razbijač. "Thousay trew."

Dječak promišljeno kimne. "I mislio sam daje tako. Tvoje ponašanje svjedoči o tome, iako tvoja odjeća ne pristaje tvom statusu." Chris ništa ne odgovori. Nije bio siguran što je time mislio. "Kako ti je ime?" dječak ga upita. "Christopher Hughes."

"Ah. Christopher od Hewesa", reče dječak, polako izgovarajući. Činilo se da procjenjuje ime na neki način koji Chris nije razumio. "Gdje se nalazi Hevves? U irskoj zemlji?"

"Thousay trew."

Još je jedna kratka tišina zavládala između njih dok su sjedili na suncu.

"Jesi li vitez?" napokon ga dječak upita.

"Ne."

"Onda si paž", reče dječak, kimajući sam sebi. "To će biti dobro." Okrene se prema Chrisu. "A koliko ti je godina? Dvadeset jedna?"

"Dovoljno blizu. Dvadeset četiri."

Ova vijest natjerala je dječaka da zatrepće od iznenađenja. Chris pomisli, što nije u redu s dvadeset četiri godine?

"Onda, dobri pažu, vrlo sam zahvalan na vašoj pomoći, što ste me spasili od sir Guya i njegove bande."

Pokazao je preko rijeke, gdje su šestorica konjanika stajala i gledala s ruba rijeke. Pustili su konje da piju iz rijeke, ali njihove se oči nisu micale s Chrisa i dječaka.

"Ali ja te nisam spasio", reče Chris. "Ti si spasio mene."

"Te?" Još jedan zbunjeni pogled.

Chris uzdahne. Očito, ovi ljudi nisu upotrebljavali skraćenice. Bilo je tako teško izraziti čak i najjednostavnije misli; taj gaje napor

iscrpljivao. Ali pokuša ponovno: "No ipak, ja nisam spasio tebe, ti si spasio mene."

"Dobri pažu, vi ste preskromni", dječak odgovori. "Dugujem vam svoj život, i bit će mi zadovoljstvo pobrinuti se za vaše potrebe, jednom kad budemo u dvorcu."

Chris reče: "Dvorcu?"

o o o

Kate i Marek oprezno su izišli iz šume i uputili se prema samostanu. Nigdje na vidiku nije bilo jahača koji su odgalopirali niz put. Prizor je bio miran: ravno ispred njih bile su samostanske poljoprivredne parcele, označene niskim kamenim zidovima. U kutu jedne od parcela nalazio se visoki šesterokutni spomenik, ukrasno izrezbaren poput zvonika gotičke crkve.

"Je li to montjoie?" reče ona.

"Vrlo dobro", reče Marek. "Da. To je miljokaz, ili putokaz. Može ih se vidjeti posvuda."

Kretali su se između parcela, uputivši se prema tri metra visokom zidu koji je okruživao cijeli samostan. Seljaci u poljima nisu obraćali pažnju na -njih. Na rijeci je tegljač plutao nizvodno s teretom pokrivenim tkaninom. Čamdžija na krmi veselo je pjevao.

Blizu samostanskog zida bile su zbijene kolibe seljaka koji rade u poljima. Iza koliba on ugleda malena vrata u zidu. Samostan je pokrivao tako veliko područje da je imao vrata na sve četiri strane. Ovo nije bio glavni ulaz, ali Marek pomisli da bi bilo bolje prvo ovdje pokušati.

Kretali se među kolibama kad on začuje rzanje konja i mekan utješan glas konjušara. Marek ispruži ruku i zaustavi Kate.

"Što je?" prošapće ona.

On pokaže prstom. Na otprilike dvadeset metara, sakriven od pogleda iz jedne od koliba, konjušar je držao pet konja. Konji su bili bogato ukrašeni, sa sedlima pokrivenima crvenim baršunom obrubljenim srebrom. Traci crvene tkanine spuštali su im se niz slabine.

"To nisu konji za vuču", reče Marek. Ali nigdje nije vidio jahače. "Što ćemo sad?" reče Kate.

o o o

Chris Hughes je slijedio dječaka prema selu Castelgarda kad mu u umetku u uhu odjednom zakrči. Začuo je Kate koja je govorila: "Što ćemo sad?" i Mareka koji joj je odgovorio: "Nisam siguran."

Chris reče: "Jeste li našli profesora?"

Dječak se okrene prema njemu i pogleda ga. "Govorite li meni, pažu?"

"Ne, dječake", reče Chris. "Sam sebi."

"Sam sebi?" dječak ponovi, odmahujući glavom. "Vaš je govor teško razumjeti."

U umetku u uhu Marek je govorio: "Chris, gdje si ti dovraga?"

"Idem u dvorac", reče Chris naglas. "Ovoga lijepog dana." Pogledao je u nebo dok je govorio, pokušavajući to izvesti tako da izgleda kao da govori sam sa sobom.

Začuo je Mareka kako govori: "Zašto ideš tamo? Jesi li još uvijek s dječakom?"

"Da, vrlo lijepog."

Dječak se opet okrene prema njemu, sa zabrinutim izrazom na licu. "Govorite li zraku? Jeste li vi zdrava uma?"

"Jesam", reče Chris. "Zdrava sam uma. Samo bih želio da mi se moji drugovi mogu pridružiti u dvorcu."

"Zašto?" reče Marek u umetku u uhu.

"Siguran sam da će vam se pravovremeno pridružiti", reče dječak. "Govorite mi o svojim drugovima. Jesu li i oni Irci, također? Jesu li plemenita roda poput vas, ili su sluge?"

U uhu, Marek mu reče: "Zašto si mu rekao da si plemenit?" "Zato što je to pridjev koji me opisuje."

"Chris, 'plemenit' znači da si plemić", reče Marek. "Plemenit muškarac, plemenita žena. To znači plemenita roda. Privući ćeš pažnju na sebe i pitat će te neprilična pitanja o tvojoj obitelji, na koja ne možeš odgovoriti."

"Oh", reče Chris.

"Siguran sam da vas to opisuje", reče dječak. "I vaše copains50 također? Oni su plemenitaši?"

50 Franc. - prijatelj, drug.

"Govoriš istinu", reče Chris. "Moji su drugovi također plemenitaši."

"Chris, dovraga", reče Marek u umetku. "Ne igray se onim što] ne razumiješ. Tražiš nevolju. I ako ovako nastaviš, i dobit ćeš je."

o o o

Stojeći uz rub seljačkih koliba, Marek je čuo Chrisa kako govori: "Vi samo nađite profesora, u redu?" Zatim je dječak upitao Chri- sa sljedeće pitanje, ali je ono bilo prekriveno navalom statičkih: smetnji.

Marek se okrenuo i pogledao preko rijeke prema Castलगardu. Mogao je vidjeti dječaka koji je hodao malo ispred Chrisa.

"Chris", reče Marek. "Vidim te. Okreni se i vrati. Pridruži nam i se ovdje. Moramo ostati zajedno."

"Vrlo teško." : "Zašto?" reče Marek, frustriran.

Chris mu nije direktno odgovorio. "A tko, dobri gospodine, mogu biti jahači na drugoj obali?" Očito je govorio dječaku.

Marek okrene pogled i ugleda jahače na konjima na rubu rijeke koji su napajali konje, kako ih gledaju dok odlaze.

"To je sir Guy de Malegant, zvan "Guy Tete Noire51". On je u službi mog gospodara Olivera. Sir Guy je poznati vitez - po mnogim opačinama i ubojstvima."

Slušajući, Kate reče: "Sad se ne može vratiti ovamo, zbog vitezova na konjima."

"Govoriš istinu", reče Chris.

Marek odmahne glavom. "Nije nas smio uopće napustiti."

Škripa vrata iza njih natjera Mareka da se okrene. Ugledao je poznatu figuru profesora Edvarda Johnstona kako prolazi kroz bočna vrata samostanskog zida i izlazi na svjetlo. Bio je sam.

Franc. - crna glava.

35.31.11

Edward Johnston je na sebi imao pršnjak tamnoplave boje i crne štrample; odjeća je bila jednostavna, s malo ukrasa ili veza, dajući mu konzervativan, učen izgled. Uistinu je mogao proći kao londonski crkvenjak na hodočašću, pomisli Marek. Vjerojatno je to bio način na koji se, na svom vlastitom hodočašću, oblačio Geoffrev Chaucer, još jedan crkvenjak tog vremena.

Profesor bezbrižno zakorači na jutarnje sunce, a zatim malo zatetura. Požurili su prema njemu i vidjeli da je zadihan. Njegove su prve riječi bile: "Imate li marker?"

"Da", reče Marek.

"Samo ste vas dvoje?"

"Ne. I Chris je ovdje. Ali nije s nama."

Johnston odmahne glavom, na brzinu iziritiran. "U redu. Brzo, stvari stoje ovako. Oliver je u Castलगardu," kimnuo je glavom prema gradu preko rijeke, "ali želi se premjestiti u La Roque prije no što Arnaut stigne.

Užasno se boji zbog tajnog prolaza koji vodi u La Roque. Oliver želi znati gdje je. Svi u okolici su poludjeli od želje da ga otkriju, jer ga i Oliver i Arnaut toliko žarko žele. On je ključ svega. Ljudi ovdje misle da sam mudar. Opat me je tražio da pregledam stare dokumente, i našao sam-"

Vrata iza njih se otvore i vojnici u smeđesivim opasanim tu-nikama nasrnuše na njih. Vojnici su Mareka i Kate

išćuškali i srušili ih grubo na zemlju. Kate je skoro ostala bez perike. Ali s profesorom su bili oprezni i nijednom ga nisu dotaknuli. Hodali su s njegove obje strane. Činilo se da vojnici pokazuju poštovanje, kao da su mu zaštitna pratnja. Ustavši na noge i stresavši prašinu sa sebe, Marek je stekao osjećaj da su dobili upute da ga ne smiju povrijediti.

Marek je u tišini promatrao kako Johnston i vojnici uzjahuju| odlaze puteni.

"Što ćemo sad?" prošapće Kate.

Profesor se dotakne po glavi. Čuli su ga kako jednolično go-1 vori, kao da se moli: "Slijedite me. Pokušat ću nas sve spojiti. Vi] idite po Chrisa."

35.25.18

Slijedeći dječaka, Chris je stigao do ulaza u Castलगard: dvostruka drvena vrata, značajno osnažena željeznim okovima. Vrata su sad bila otvorena, a čuvao ih je vojnik u opasanoj tunici tamnocrvene i sive boje. Stražar ih je pozdravio riječima: "Postavljate šator? Postavljate tkaninu radi prodaje na tlo? Za prodaju na tržnici na dan turnira taksa je pet sola."

"Non sumus mercatores", rekao je dječak. "Mi nismo trgovci."

Chris je čuo stražara kako odgovara: "Anthoubeest, ye schule payen. Quinquesols maintenant, aut decem postea." Ali prijevod mu nije odmah uslijedio u uhu; shvatio je da stražar govori čudnom mješavinom engleskog, francuskog i latinskog.

Onda je čuo: "Ako jeste, morate platiti. Pet sola sad, ili deset poslije."

Dječak odmahne glavom. "Vidiš li trgovačku robu?" "Herkle, non." U umetku: "Herkula mi, ne vidim." "Onda ti je odgovoreno."

Usprkos svojoj mladosti, dječak je govorio oštro, kao daje naviknut na davanje naredbi. Stražar je jedva primjetno slegnuo ramenima i okrenuo se. Dječak i Chris prodoše i udoše u selo.

Odmah unutar zidina bilo je nekoliko seljačkih kuća i ograđenih parcela. Taj je dio gadno zaudarao na svinje.

Prošli su pokraj kuća sa slamnatim krovovima i torova sa svinjama koje su roktale, zatim se popeli po stepenicama do krivudave popločene ulice s kućama od kamena s obje strane. Sad su bili u samom gradu. Ulica je bila uska i prometna, a zgrade visoke dva kata. Drugi kat je bio izbočen tako da sunčano svjetlo nije dopiralo do tla. Zgrade su sve imale otvorene trgovine na donjem katu: kovač, stolar koji

je također izrađivao i bačve, krojač i mesar. Mesar s poprskanom pregačom od voštanog platna na makadamu ispred svoje trgovin klao je svinju koja je skvičala; opkoračili su oko krvi koja je tekla | navoja blijedih crijeva. Ulica je bila bučna i prepuna ljudi; smrad je gotovo nadjačao Chrisa dok ga je dječak vodio prema naprijed.

Izbili su na popio čeni trg s natkrivenom tržnicom u središtu. Na njihovim iskopinal ma ovo je bilo samo polje. Zastao je, gledajući uokolo, pokušava-} jući usporediti ono što je znao s onim što je sada vidio.

Na drugoj strani trga, dobro odjevena djevojka s košarom po-j vrca u ruci požurila je prema dječaku i zabrinuto rekla: "Moj dragi! gospodine, vaša duga odsutnost zaista nemilice ljuti sir Daniela."

Činilo se da je dječak uzrujan što je vidi. Odgovorio je razdra-| ženo: "Onda reci mom ujaku da ću ga pravovremeno doći vidjeti!"

"Bit će mu izuzetno drago", rekla je djevojka, i požurila niz| uzak prolaz.

Dječak je poveo Chrisa u drugom smjeru. Nije više spominjao] svoj razgovor, samo je nastavio dalje, mrmljajući sebi u bradu.

Sad su došli do otvorene poljane, ravno ispred dvorca. Bilo je l to veselo i živahno mjesto, s vitezovima koji su paradirali na konjima, noseći zastave koje su vijorile na vjetru. "Mnogo je posjetilaca danas," reče dječak, "zbog turnira."

Ravno ispred njih bio je podizni most koji vodi u dvorac. Chris: pogleda gore prema zidovima iznad njega i visokim kulama. Vojnici su hodali po bedemima, gledajući dolje prema gomili. Dječak ga povede dalje bez oklijevanja. Chris je čuo svoje stope kako šuplje odjekuju na drvetu od kojega je bio načinjen podizni most. Na ulazu su bila dva stražara. Osjetio je kako postaje napet dok su se približavali.

Ali stražari uopće nisu obratili pažnju na njih. Jedan im odsutno kimne glavom; drugi im je bio okrenut leđima i strugao blato s cipele.

Chris je bio iznenađen njihovom ravnodušnošću. "Zar oni ne čuvaju ulaz?"

"Zašto bi?" reče dječak. "Dan je. I nismo pod napadom."

Tri žene s glavama zamotanima u bijelo sukno tako da su im se vidjela samo lica, izašle su iz dvorca noseći košare. Stražari opet jedva da ih primijetiše. Blebećući i smijući se, žene izadoše - a da ih nitko ništa nije pitao. Chris shvati da se suočio s jednim od onih povijesnih anakro-nizama, tako duboko usađenih da se nikad nitko nije sjetio preispitati ih. Dvorci su bili uporišta, i uvijek su imali ulaze koje se dalo braniti - jarke, podizne mostove i tome slično. I svi su podrazumijevali da se ulaz strastveno branio u svako vrijeme.

Ali, kao što je dječak rekao, zašto bi to bilo tako? U vrijeme mira, dvorac je bio prometno društveno središte, ljudi su dolazili i odlazili kako bi vidjeli gospodara, ili kako bi dopremili robu. Nije bilo razloga da se dvorac čuva. Pogotovo, kako je dječak rekao, tokom dana.

Chris se zatekao kako razmišlja o suvremenim uredskim zgradama koje su imale čuvare samo noću; tokom dana, čuvari su bili prisutni, ali samo kako bi pružali informacije. I to je vjerojatno bilo ono što su i ovi stražari radili.

U drugu ruku...

1

Dok je prolazio kroz ulaz, pogledom je okrznuo šiljke velike! željezne podizne rešetke koja je sad bila podignuta iznad njegove! glave. Ta je rešetka mogla biti spuštena svakog trenutka, znao je. Af kad bi bila, ne bi bilo ulaska u dvorac. Ni izlaza.

Vrlo je lako ušao u dvorac. Ali nije bio siguran da će jednako lako i izaći.

o o o

Ušli su u veliko dvorište; kamen ih je okruživao sa svih strana, j Ovdje je bilo mnogo konja; vojnici koji su nosili smeđesive tunike i sjedili su u malim grupama i jeli svoj podnevni obrok. Vidio je drvene prolaze visoko iznad sebe, koji su išli cijelom dužinom zida. " Ravno ispred sebe ugledao je još jednu zgradu s tri kata i kamenim zidovima, te kulama iznad njih. Bio je to dvorac unutar dvorca. Dječak ga povede prema njemu. Na jednoj su strani vrata bila otvorena. Jedinu stražar na njima; žvakao je komad piletine. Dječak reče: "Mi smo za gospu Claire. Ona želi da joj ovaj Irac učini uslugu."

"Neka bude tako", progunda stražar nezainteresirano; oni udoše unutra. Chris vidje nadsvoden prolaz ravno ispred sebe koji je vodio do velike dvorane gdje je gomila muškaraca i žena stajala i razgovarala. Činilo se da su svi bogato odjeveni; njihovi su glasovi odzvanjali od kamenih zidova.

Ali dječak mu nije dao previše prilike da gleda. Poveo je Chri-sa uz uske, zavojite stepenice do drugog kata, zatim niz kameni hodnik, i napokon u niz soba.

Tri sluškinje, sve odjevene u bijelo, pojurile su prema dječaku i zagrlile ga. Izgledalo je kao da im je laknulo.

"Za milost Božju, gospo, vratili ste se!"

Chris reče: "Gospo?"

Dok je to govorio, crni je šešir odbačen i zlatna se kosa prospe niz njezina ramena. Lagano se naklonila.

"Iskreno mi je žao, i molim vaš oprost zbog ove varke."

"Tko ste vi?" reče Chris, zgranut. "Zovu me Claire."

Digne se iz naklona i pogleda mu ravno u oči. Shvatio je daje starija no što je mislio, možda dvadeset dvije ili tri. I vrlo lijepa.

Zine i ništa ne reče. Nije imao pojma što reći, ili učiniti. Osjećao se budalasto i neugodno.

U tišini, jedna od sluškinja priđe, nakloni se i reče: "Ako dopustite, ona je gospa Claire od Elthama, nedavno obudovjela žena sir Geoffrevja od Elthama, koji drži velike posjede u Guvenneu i Middlesexu. Sir Goeffrev je umro od rana zadobivenih u Poitiersu i sada sir Oliver - vladar ovoga dvorca - biva zaštitnikom moje gospe. Sir Oliver smatra da se ona mora ponovno udati, i izabrao je sir Guya od Maleganta, plemića dobro poznatog u ovim krajevima. Ali taj brak moja gospa odbija."

Claire se okrene i prostrijeli djevojku upozoravajućim pogledom. Ali djevojka, nesvjesna tog pogleda, nastavi blebetati. "Moja gospa govori cijelom svijetu da sir Guyu nedostaje sredstava da obrani njezina dobra u Francuskoj i Engleskoj. A ipak, sir Oliver će dobiti svoju nagradu od sklapanja tog braka, a Guy je-"

"Elaine."

"Moja gospo", reče djevojka, brzo se povlačeći unazad. Ponovno se pridružila ostalim sluškinjama koje su šaptale u kutu, očito je kažnjavajući.

"Dosta priče", reče Claire. "Evo mog spasioca, paža Christo-phera od Hevvesa. On me oslobodio od grabežljivosti sir Guya, koji je želio uzeti silom ono što nije mogao dobiti milom na sudu."

Chris reče: "Ne, ne, to uopće nije ono što se dogodilo-"

Prekinuo se kad je shvatio da svi bulje u njega otvorenih usta i raširenih očiju.

"Uistinu, on govori čudnovato", reče Claire, "jer dolazi iz nekog udaljenog kraja u zemlji Irskoj. I skroman je, kao što i dolikuje plemiću. On me jest spasio, stoga ću ga danas predstaviti svom zaštitniku, kad Christophera primjerno odjenemo." Okrenula se jednoj od sluškinja. "Nije li naš glavni konjugar, paž Brandon, iste dužine? Idi i donesi mi njegov indigoplavi pršnjak, njegov srebrni pojas i njegove najbolje bijele štrample." Dodala je djevojci svoju vreću s novcima. "Plati mu koliko traži, ali budi brza."

Djevojka odjuri. Dok je odlazila, prošla je pokraj natmurenog starijeg čovjeka koji je stajao u sjeni i promatrao. Imao je na sebi bogatu odoru od smeđeg baršuna s izvezenim srebrnim ljljanima, i ovratnikom od hermelina. "Kako je sada, moja gospo?" reče on, pristupajući naprijed.

Ona mu se nakloni. "Dobro, sir Daniele." "Vratili ste se neozlijeđeni." "Dugujem zahvalnost Bogu."

Natmureni čovjek prezirno otpuhne. "Kao što biste i trebali. Vi iskušavate čak i njegovo strpljenje. I je li vaš put urodio uspjehom jednakim njegovoj opasnosti?"

Claire se ugrize za usnu. "Bojim se da nije."

"Jeste li vidjeli opata?"

Blago oklijevanje. "Ne."

"Recite mi istinu, Claire."

Djevojka odmahne glavom. "Sire, nisam. Bio je vani, u lovu."

"Šteta", reče sir Daniel. "Zašto ga niste pričekali?"

"Ne usudih se, jer su ljudi gospodara Olivera upali u svetište kako bi silom odveli magistra. Bojala sam se da će me otkriti, te pobjegoh."

"Da, da, taj nevoljni magistar", sir Daniel je smrknuto razmišljao. "Svakome je na jeziku. Znate li što govore? Da može učiniti da se pojavi u bljesku svjetlosti." Sir Daniel odmahne glavom. Bilo je nemoguće reći vjeruje li on to ili ne. "On mora da je vješt magistar baruta." Izgovorio je to kao bar-uta, i polako, kao da je riječ egzotična i nepoznata. "Jeste li imali prilike vidjeti magistra?"

"Štoviše, i razgovarah s njim." "Da?"

"Kako je opat otišao, potražila sam ga. Jer, kako kažu, magistar je postao opatovim prijateljem zadnjih dana." Chris Hughes se mučio pokušavajući slijediti ovaj razgovor, i sa zakašnjenjem je shvatio da govore o profesoru. Rekao je: "Magistar?"

Claire reče: "Poznajete li magistra? Edvarda od Johnesa?" U istom trenutku on počne uzmicati. "Oh... ne... ne, ne poznajem, i-"

Na ovo se sir Daniel zabuljio u Chrisa s otvorenim čuđenjem. Okrenuo se prema Claire: "Što kaže?"

"Kaže da ne poznaje magistra."

Stari je čovjek ostao začuđen. "Na kojem jeziku?"

"Na nekoj vrsti engleskog, sir Daniel, s nešto gelskog, vjerujem."

"Nikakav, gelski koji sam ja ikad čuo", reče on. Okrenuo se Chrisu: "Govorite li Langue-doc? Ne?"

Loquerisque Latine?"

Pitao ga je govori li latinski. Chris je akademski poznao latinski, što je značilo da ga zna čitati. Nikad ga nije pokušao govoriti. Zapijući, on reče: "Non, senior Danielis, solum perpaululum. Perdoleo." Nešto malo. Žao mi je.

"Per, per... dicendo ille Cicerom persimilis est." Govori kao Ciceron.

"Perdoleo." Žao mi je.

"Onda je bolje da ne govorite." Stari se čovjek ponovno okrene prema Claire. "Što vam je magistar rekao?"

"Nije mi mogao pomoći." "Zna li tajnu koja nas zanima?" "Rekao je da ne zna."

"Ali opat zna", reče sir Daniel. "Opat mora znati. Njegov je prethodnik, biskup laonski bio arhitekt pri posljednjim prepravka-ma La Roquea."

Claire reče: "Magistar je rekao da Laon nije bio arhitekt." "Nije?" Sir Daniel se namršti. "A kako magistar to zna?"

"Vjerujem da mu je opat rekao. Ili je možda vidio među starim dokumentima. Magistar je preuzeo na sebe da razvrsta i složi pergamente samostana Sainte-Mere, na dobrobit fratarata."

"Je li?" sir Daniel reče zamišljeno. "Pitam se zašto."

"Nisam imala vremena pitati prije no što su ljudi gospodara Olivera upali u svetište."

"Pa, magistar će biti uskoro ovdje", reče sir Daniel. "I gospodar Oliver će i sam postaviti ova pitanja..."

Namrštio se, očito nezadovoljan tom pomisli.

Stari se čovjek naglo okrene prema mladom dječaku od devet ili deset godina koji je stajao iza njega. "Odvedi paža Christophera u moje odaje, gdje se može okupati i očistiti."

Na ovo je Claire dobacila starome čovjeku ljutit pogled. "Uja- \ če, ne kvarite moje planove."

"Jesam li to ikad učinio?" "Znate da ste pokušavali."

"Drago dijete," reče on, "moja je jedina briga samo tvoja sigur-1 nost - i tvoja čast."

"A moja čast, ujače, još uvijek nije zavjetovana." Izgovorivši to, Claire hrabro priđe Chrisu, stavi mu ruku oko vrata i pogleda ga u oči. "Brojit ću svaki trenutak vaše odsutnosti, i nedostajat ćete mi svim srcem" rekla je nježno, vlažnih očiju. "Vratite mi se brzo."

Lagano je okrnula svojim ustima njegova i zakoračila unazad, prstima mu prošavši niz vrat i nevoljko ga otpuštajući. Bio je oša-mučen, zagledavši se u njezine oči, i vidjevši kako je lijepa-

Sir Daniel se nakašlje i okrene prema dječaku. "Pobrine se za paža Christophera i pomoz mu pri njegovoj kupki."

Dječak se nakloni Chrisu. Svi u sobi stajali su u tišini. Ovo mu je očito bio znak da ode. On kimne i reče:

"Zahvaljujem." Pričekao je na začuđene poglede, ali prvi put nije ih bilo; činilo se da su razumjeli što je rekao.

Sir Daniel mu leđeno kimne i Chris napusti prostoriju.

34.25.54

Konji su loptali prelazeći preko podiznog mosta. Profesor se zagledao ravno ispred sebe, ignorirajući vojnike koji su ga pratili. Stražari na ulazu jedva da su podigli pogled kad su jahači ušli u dvorac. Onda je profesor nestao iz vida.

Stojeći blizu podiznog mosta, Kate reče: "Što ćemo sad? Hoćemo li ga slijediti?"

Marek joj ne odgovori. Kad se okrenula, vidjela je da se on zagledao u dva viteza na konjima koji su se borili teškim mačevima na polju izvan dvorca. Činilo se daje to bila nekakva demonstracija ili vježba: vitezovi su bili okruženi mladićima u livreji, neki u jarko-zelenoj, ostali u zutozlatnoj, očito bojama dvojice vitezova. Skupila se i velika gomila gledalaca koji su se smijali i dovikivali uvrede i ohrabrenja jednom ili drugom vitezom. Konji su se okretali u malim krugovima, gotovo se dodirujući i dovodeći svoje oklopljene jahače jedan drugome licem u lice. Mačevi su odzvanjali od opetovanih udaraca na jutarnjem zraku.

Marek je buljio ne pomičući se.

Dotaknula ga je po ramenu. "Slušaj Andre, profesor-"

"Za minutu."

"Ali-"

"Za minutu."

o o o

Prvi put, Marek osjeti ubod nesigurnosti. Dosad, ništa od onoga što je vidio u ovom svijetu nije se činilo neprimjereno ili neočekivano. Samostan je bio upravo onakav kakav je očekivao. Seljaci u polju bili su onakvi kakve je očekivao. Postavljanje turnira bilo je kakvim ga je zamišljao. I opet, kad je ušao u grad Castलगard, našao ga je

upravo onakvog kakav je mislio da će biti. Kate je bila zgrožena me- i sarom na ulici i smradom štaviteljevih bačava, ali Marek nije bio. Sve je bilo onako kako je i zamišljao, godinama ranije.

Ali ne i ovo, pomisli on, promatrajući vitezove kako se bore.

Bilo je tako brzo! Baratanje mačevima bilo je tako hitro i bez \ prekida, pokušavali su rezati i udarcem odozdo i od tijela prema, van, tako da je borba izgledala više kao mačevanje nego kao borba teškim mačem. Zveketa udara bili su razdvojeni samo sekundu ili dvije. I borba se nastavljala bez oklijevanja ili pauza.

Marek je oduvijek zamišljao te borbe kao da se odvijaju u usporenoj snimci: nezgrapni oklopljeni muškarci vitlaju mačevima tako teškima da je svaki zamah predstavljao napor i nosio opasnu inerciju, te je zahtijevao vrijeme za oporavak i repositioniranje prije sljedećeg zamaha. Čitao je izvještaje o tome kako su iscrpljeni ljudi bili nakon bitke i pretpostavio je da je to rezultat produženog napora od polagaih borbi provedenih u oklopu od čelika.

Ti su ratnici bili veliki i snažni u svakom pogledu. Njihovi su konji bili golemi, i izgledali su kao da su visoki oko dva metra i izuzetno snažni.

Mareka nikad nije zavarala veličina oklopa u muzejskim vitrinama - znao je da je bilo koji oklop koji je našao put do muzeja bio ceremonijalan i nikad nošen za ista opasnije od srednjovjekovne parade. Marek je također sumnjao, iako to nije mogao dokazati, daje veći dio preživjelih oklopa - bogato ukrašenih, cizeliranih i obrađenih dljetom - bio namijenjen samo za izložbu i daje načinjen u tro-četvrtinskoj veličini kako bi se bolje pokazala istančanost dizajna umjetnika.

Pravi bojni oklopi nisu preživljavali. I pročitao je dovoljno izvještaja da zna da su najslavniji ratnici srednjovjekovlja bili nepogrešivo veliki ljudi - visoki, mišićavi i neobično snažni. Bili su iz plemstva; bolje su hranjeni, i bili su veliki. Čitao je o tome kako su trenirani i kao su uživali u demonstracijama snage za zabavu damama.

A svejedno, nekako nikad nije zamišljao ništa ni približno poput ovoga. Ovi su se muškarci borili bjesomučno, brzo i bez prekida - i izgledalo je da bi mogli tako cijeli dan. Nijedan nije pokazivao ni najmanji znak umora; ako išta, činilo se da uživaju u naporu.

Dok je promatrao njihovu agresivnost i brzinu, Marek je shvatio da bi upravo ovo bio način, kad bi mu bilo ostavljeno da bira, koji bi on izabrao da se bori - brzo i s određivanjem toka borbe, te rezervom snage kojom bi izmorio protivnika. Zamišljao je sporiji stil borbe samo zbog nesvjesne pretpostavke da su ljudi u prošlosti bili slabiji, sporiji ili nemaštovitiji od njega, modernog čovjeka.

Marek je znao da je pretpostavka o superiornosti bila teškoća s kojom se suočavao svaki povjesničar. Jedino što on nije mislio da i on pati od iste boljke.

Ali očito, bilo je tako.

Trebalo mu je neko vrijeme da shvati, kroz povike gomile, da su borci u tako sjajnoj fizičkoj kondiciji da mogu trošiti dah vičući za vrijeme borbe: dobacivali su rijeku poruga i uvreda jedan drugome između udaraca.

A onda je zamijetio da njihovi mačevi nisu zalupljeni, da za-mahuju bojnim mačevima, s rubovima oštima poput britve. A ipak, bilo je očito da ne žele nauditi jedan drugome; ovo je bilo samo zabavno zagrijavanje za nadolazeći turnir. Njihov veseli, nemarni pristup smrtnoj opasnosti gotovo je jednako oslabljivao živce kao i njihova brzina i intenzitet kojim su se borili.

Borba se nastavila sljedećih deset minuta, dok jedan moćan zamah nije zbacio s konja jednog od vitezova. Pao je na zemlju, ali istog se trenutka digao smijući se, tako lako kao da na sebi nije imao oklop. Novac prijede iz ruke u ruku. Začuli su se uzvici: "Ponovno! Ponovno!" Tuča izbije među momcima u livrejama. Dvojica

vitezova se ruku pod ruku udaljiše prema krčmi.

Marek začuje Kate kako govori: "Andre..." Polako se okrenuo prema njoj. "Andre, je li sve u redu?"

"Sve je savršeno u redu", reče on. "Ali ima puno toga što moram naučiti."

o o o

Krenuli su niz podizni most dvorca, približavajući se stražarima. Osjetio je da Kate postaje napeta. "Što ćemo sad? Što ćemo reći?"

"Ne brini se. Ja govorim oksitanski."

,

Ali dok su se približavali, još je jedna tuča izbila na polju iza jarka, i stražari su je promatrali. Bili su potpuno zaokupljeni dok su Marek i Kate prolazili ispod kamenog luka i ušli u dvorište dvorca.

"Samo tako smo ušli", reče Kate iznenađena. Pogledala je po dvorištu. "A što sad?"

o o o

Ledeno je, pomisli Chris. Sjedio je gol, bez odjeće osim gaća, na stolcu bez naslona u malom stanu sir Daniela. Pokraj njega je bio lavor s kipućom vodom i krpa za pranje. Dječak je donio lavor vode iz kuhinje, držeći ga kao da je zlatan; njegovo je ponašanje ukazivalo na to da je topla voda znak naklonosti.

Chris se poslušno izribao, odbivši dječakovu ponudu da pomogne. Posuda je bila malena, i voda uskoro crna.

Ali naposljetku je uspio sastrugati blato ispod noktiju na prstima, s tijela i čak s lica, uz pomoć sićušnog metalnog ogledala koje mu je dječak pružio.

Napokon, proglasio se zadovoljnim. Ali dječak, s izrazom uznemirenosti na licu reče: "Gospodaru Christophere, vi niste čisti." I ustrajao na tome da on očisti ostalo.

I tako je Chris sjedio drhteći na svom drvenom stolcu bez naslona dok gaje dječak ribao, činilo se, sat vremena. Chris je bio zbunjen; oduvijek je mislio da su srednjovjekovni ljudi bili prljavi i smrdljivi, uronjeni u prljavštinu perioda. A ipak, činilo se daje ovim ljudima čistoća fetiš. Svi koje je vidio u dvorcu bili su čisti, i neugodnih mirisa nije bilo.

Čak ni toalet, za koji je dječak inzistirao da ga Chris upotrijebi prije kupanja, nije bio tako grozan kako je Chris očekivao. Smješten iza drvenih vrata u spavaćoj sobi, bio je to uzan ormarić opremljen kamenim sjedalom ponad lavora koji je imao odvod u cijev. Očito je otpad istjecao u prizemlje dvorca, odakle se svaki dan odnosio. Dječak mu je objasnio da sluga svakog jutra ispire cijev namirisanom vodom, a zatim ostavlja svjež buket trava slatka mirisa u okviru u zidu. Tako da se mirisu nije moglo prigovoriti. U stvari, pomisli on potišteno, osjetio je mnogo gore smradove u avionskim toaletima.

I povrh svega, ovi su se ljudi brisali trakama bijelog lajnena! Ne, pomisli on, stvari nisu bile tako loše kako je očekivao.

Jedna prednost toga što je bio prisiljen sjediti tamo bila je to što je mogao pokušati razgovarati s dječakom.

Dječak je bio tolerantan i polako je odgovarao Chrisu, kao idiotu. Ali to je omogućilo Chrisu da ga čuje prije no što mu je umetak u uhu prevodio, i ubrzo je otkrio da mu imitiranje pomaže; kad bi prevladao sram i upotrijebio arhaične izraze koje je čitao u tekstovima - od kojih je mnoge i sam dječak upotrebljavao - dječak ga je mnogo lakše razumio. Tako se postupno Chris naviknuo govoriti "mišljah" umjesto "mislio sam" i "uistinu" umjesto "stvarno". I činilo se da ga, sa svakom malom promjenom, dječak bolje razumije.

Chris je još uvijek sjedio na stolcu kad je sir Daniel ušao u sobu. Donio je pažljivo složenu odjeću koja je skupocjeno izgledala. Stavio ju je na krevet.

"Tako, Christophere od Hewesa. Upetljali ste se s našom lukavom ljepoticom."

"Ona spase moj život." Upotrijebio je spase umjesto je spasila. Činilo se da sir Daniel razumije.

"Nadam se da vam to neće prouzročiti nevolje." "Nevolje?"

Sir Daniel uzdahne. "Ona mi reče, prijatelju Chrise, da ste vi plemić, ali ne i vitez. Vi ste paž?"

"Uistinu, tako je."

"Jedan vrlo star paž", reče sir Daniel. "Kako ste obučeni u rukovanju oružjem?"

"Moja obuka u rukovanju s oružjem..." Chris se namršti. "Pa, ja sam, ovaj-"

"Imate li je uopće? Recite otvoreno, kako ste obučeni?"

Chris odluči daje bolje da kaže istinu. "Uistinu, ja sam, mislim, obučen, u mojem učenju, kao učenjak."

"Učenjak?" Stari čovjek odmahne glavom, ne razumjevši. "Es-colie? Esne discipulus? Studesne sub magistra?" Školuje vas učitelj?

"Ita est." Tako je.

"Ubi?" Gdje?

"Uh... na, ovaj, Oxfordu."

"Oxfordu?" Sir Danici frkne nosom. "Onda nemate što tražiti!"

i

ovdje, s takvima kao što je moja gospa. Vjerujte mi kad vam kažem da ovo nije mjesto za scolere. Dopustite mi da vam kažem u kakvim.] ste se okolnostima našli."

o o o

"Gospodaru Oliveru potreban je novac kako bi platio vojnike, i op- j ljačkao je sve što je mogao po obližnjim gradovima. Stoga sada sili] Claire da se uda, kako bi mogao ubrati svoju nagradu. Guy od Ma- i leganta mu je dao značajnu ponudu, vrlo povoljnu za gospodara] Olivera. Ali Guy nije imućan, i ne može isplatiti obećanu nagradu," osim ako založi dio dobara koje posjeduje moja gospa. Na to ona neće pristati. Mnogi vjeruju da su gospodar Oliver i Guy odavno) sklopili privatnu nagodbu - jednu da prodaju gospu Claire, drugu 1 da prodaju njezine posjede."

Chris ne reče ništa.

"Postoji još jedna zapreka braku. Claire prezire Maleganta, za \ kojega sumnja da je imao prste u smrti njezina muža. Guy je bio u j posjetu kod Geoffreyja u vrijeme njegove smrti. Svi su bili iznenađeni njegovim neočekivanim odlaskom s ovog svijeta. Geoffreyje; bio mlad i snažan vitez. Iako su njegove rane bile ozbiljne, polako "• se oporavljao. Nitko ne zna istinu o tome što se zbilo toga dana, no pričalo se - puno se pričalo - o otrovu."

"Shvaćam", reče Chris. /"

"Shvaćate li zaista? Sumnjam. Jer vidite, moja gospa je gotovo; zarobljenik gospodara Olivera u ovom dvorcu. Ona se sama može izvući, ali ne može potajice povesti cijelu svoju svitu. Ako potajno-ode i vrati se u Englesku - što je njezina želja - gospodar Oliver će; se osvetiti meni i njezinoj ostaloj služinčadi. Ona to zna, i stoga mora ostati.

Gospodar Oliver želi da se ona uda, i moja gospa smišlja strategije da to odgodi. Istina je da je lukava. Ali gospodar Oliver nije strpljiv čovjek, i uskoro će je prisiliti da se uda. Tako, njezina jedina nada je u ovome." Sir Danici dođe do prozora i pokaže van.

Chris dođe do prozora i pogleda.

S tog je visokog prozora imao pogled preko dvorišta na kru-ništa bedema vanjskog zida dvorca. Iza njih je vidio gradske krovo-:

ve, zatim gradske zidine sa stražarima koji su hodali po prsobrani-ma. Zatim polja i prirodu koja se protezala u daljinu.

Chris upitno pogleda u sir Daniela.

Sir Daniel reče: "Tamo, moj scolere. Vatre."

Pokazivao je u daljinu. Škiljeći, Chris je jedva razaznao blijede stupove dima koji su nestajali u plavičastoj izmaglici. Bilo je to na granici onoga što je mogao vidjeti.

"To su trupe Arnauta od Cervole", reče sir Daniel. "Ulogoreni su na udaljenosti ne većoj od dvadeset pet kilometara. Stići će ovamo za dan - najviše dva. Svi to znaju."

"A gospodar Oliver?"

"On zna da će njegova bitka s Arnautom biti žestoka."

"A ipak, on održava turnir-"

"To je pitanje njegove časti", reče sir Daniel. "Njegove proklete časti. Zasigurno, on bi ga otkazao, kad bi mogao. Ali ne usuđuje se. I u tome leži opasnost za vas."

"Opasnost za mene?"

Sir Daniel uzdahne. Počeo je koračati sobom gore-dolje. "Odjenite se sad, da primjereno upoznate gospodara Olivera. Ja ću pokušati odvratiti nadolazeću katastrofu."

Stari se čovjek okrene i izađe iz sobe. Chris pogleda u dječaka koji je prestao ribati.

"Kakvu katastrofu?" upita.

33.12.51

Čudnovata strana proučavanja srednjovjekovnog razdoblja u dvadesetom stoljeću bila je da nije postojala ni jedna onovremena slika koja je prikazivala unutrašnjost četrnaestostoljetnog dvorca. Nije bilo slike, ili iluminirane⁵² sličice u rukopisu, skice u bilježnici - nije bilo ničega iz tog vremena. Najranije slike četrnaestostoljetnog života zapravo su načinjene u petnaestom stoljeću, i prizori koje su prikazivale - hrana i kostimi - bili su ispravni za petnaesto stoljeće, a ne četrnaesto.

Rezultat toga bio je da ni jedan moderni znanstvenik nije znao koji se namještaj koristio, ili kako su se ljudi odijevali ili ponašali u četrnaestom stoljeću. Nepostojanje informacija bilo je tako potpuno da su, kad su prostorije kralja Edwarda I. iskopane u Londonskoj kuli, rekonstruirani zidovi morali biti ostavljeni goli jer nitko nije mogao reći kakvi su se ukrasi ondje mogli nalaziti.

Iz istog su razloga umjetničke rekonstrukcije četrnaestostoljet-nih prizora sklone pokazivati tmurne interijere, prostorije golih zidova i s malo namještaja - možda stolac ili komodu - ali ne mnogo više od toga. Samu odsutnost onovremenih slika uzelo se kao implikaciju oskudnosti onovremenog života.

Sve je to projurilo kroz mozak Kate Erickson kad je ušla u veliku dvoranu Castalgarda. Ono što će ugledati, nijedan povjesničar nikad prije nije vidio. Ušla je, kliznuvši kroz gomilu i slijedeći Ma-reka. I zaboljela se, zapanjena bogatstvom i kaosom koji se ukazao pred njom.

Velika je dvorana bliještala poput golema dragulja. Sunčeva se svjetlost probijala kroz visoke prozore i padala na zidove na kojima

52 Iluminirati - ornamentirati početna slova u rukopisu ili crkvenim knjigama.

su svjetlucale tapiserije protkane zlatom, tako daje odsjaj plesao na stropu obojenom crvenozlatnom bojom. Jedna strana prostorije bila je prekrivena golemom iscrtanom prekrivkom: srebrni ljiljani na tamnoplavoj pozadini. Na suprotnom zidu bila je tapiserija koja je prikazivala bitku: vitezovi u borbi sa svim znakovima kraljevske časti, njihovi srebrni oklopi, njihovi plavobijeli i crvenozlatni prš-njaci; njihove zastave protkane zlatom što se vijore na vjetru.

Na kraju prostorije bio je bogato urešen kamin, dovoljno velik da u njega, ne saginjući se, uđe čovjek, s izrezbarenom, pozlaćenom, sjajnom policom. Ispred vatre je bio postavljen golem zaslon od ispletenog šiblja, također pozlaćen. A iznad police visjela je tapiserija s crtežom labuda u letu nad poljem čipkastog crvenog i zlatnog cvijeća.

Prostorija je bila prirodno elegantna, bogato i prekrasno izvedena - i prilično ženstvena, po modernim nazorima. Njezina je ljepota i profinjenost bila u očitoj suprotnosti s ponašanjem ljudi u prostoriji, koje je bilo bučno, glasno i sirovo.

Ispred vatre bio je postavljen stol za uglednike, presvučen bijelim grubim lanenim platnom, s tanjurima od zlata, natrpanima do vrha hranom. Mali su psi skakutali po stolu, nudeći se hranom po volji - dok ih čovjek u sredini stola nije otjerao psovkom.

Gospodar Oliver od Vannesa imao je oko trideset godina i male oči smještene u mesnatom, raskalašenom licu. Njegova su usta neprestano bila iskrivljena u preziran osmijeh; bio je sklon držati usne čvrsto stisnute, jer mu je nedostajalo nekoliko zuba. Njegova je odjeća bila jednako bogato kićena kao i soba: halja plave i zlatne boje, s visokim zlatnim ovratnikom, te krznjeni šešir. Njegova se ogrlica sastojala od plavog kamenja, svaki veličine crvendačevog jajeta. Nosio je prstenje na nekoliko prstiju, golemo ovalno drago kamenje u zlatnom okviru. Zabadao je svoj nož u hranu i glasno jeo, grokćući svojim prijateljima.

No usprkos elegantnoj odori, ostavljao je utisak opasne muši-čavosti - njegove crveno obrubljene oči sijevale su po prostoriji dok je jeo, napeto iščekujući bilo kakvu uvredu i tražeći sukob. Bio je razdražljiv i brz na udarcu; kad se jedan od malih pasa vratio ponovno jesti, Oliver ga je bez oklijevanja piknuo u stražnjicu vrhom noža; životinja je skočila i, bolno štekćući i krvareći, pobjegla iz prostorije.

Gospodar Oliver se nasmijao, obrisao pseću krv s vrha oštrice i nastavio jesti.

Muškarcima koji su sjedili za njegovim stolom šala se svidjela. Sudeći po njihovu izgledu, svi su bili vojnici, Oliverovih godina, i svi su bili elegantno odjeveni - iako se nijedan nije mogao mjeriti s profinjenošću svoga vode. A tri ili četiri žene, mlade, lijepe i raskalašene, u uskim haljinama i raspuštene bujne kose, koje su kikotale dok su ih vojničke ruke pipale pod stolom, upotpunjavale su prizor.

Kate je buljila, i riječi joj se same pojave u mozgu: vojskovođa. Ovo je bio srednjovjekovni vojskovođa, koji je sjedio sa svojim vojnicima i njihovim prostitutkama u dvorcu koji je zarobio.

Drveni štap lupi o pod i meštar ceremonije poviče: "Moj go- J spodaru! Magistar Edward od Johnesa!"

Okrenuvši se, vidjela je Johnstona kako se probija kroz gomilu prema stolu na početku prostorije.

Gospodar Oliver podigne pogled i gornjom stranom dlana obriše umak s gubice. "Želim vam dobrodošlicu, magistre Edwar-duse. Ne znam jeste li magistar ili mađioničar."

"Gospodaru Oliver", reče profesor, govoreći na oksitanskom. Lagano je kimnuo glavom.

"Magistre, zašto tako hladno", reče Oliver, pretvarajući se da se duri. "Povrijediste me, samo da znate. Što učinih da zavrijedih tu rezerviranost? Jeste li nezadovoljni što sam vas doveo iz samostana? Jednako ćete dobro jesti i ovdje, uvjeravam vas. I bolje. U svakom slučaju, opatu niste potrebni - a meni jeste."

Johnston je stajao uspravno i nije progovarao.

"Nemate ništa reći?" reče Oliver, zagledavši se u Johnstona. Njegovo lice potamni. "To će se promijeniti", zareza on.

Johnston je ostao nepomičan i tih.

Prođe trenutak. Činilo se da se gospodar Oliver pribrao. Neutralno se nasmiješio. "Ali hajde, hajde, nemojmo se svađati. Uz puno poštovanje i pristojnost, tražim vaš savjet", reče Oliver. "Vi ste mudri, i umnogome mi je potrebna mudrost - tako mi ovi uglednici kažu." Za stolom se začuje grohotan smijeh. "A rečeno mi je da vi možete vidjeti u budućnost."

"Nijedan čovjek to ne može", reče Johnston.

"A tako? Ja mislim da vi možete, magistre. I preklinjem vas, pogledajte svoju vlastitu. Ne bih volio da tako istaknut čovjek mnogo pati. Zna li kako je vaš imenjак, naš pokojni kralj, Edward Glupi, završio? Vidim po vašem licu da znate. A ipak niste među onima koji su bili prisutni u dvorcu. A ja jesam." Odbojno se nasmi-javši, sjedne ponovno u svoj stolac. "Nikad nije nađen ni trag na njegovu tijelu."

Johnston polako kimne. "Njegovi su se krici mogli čuti kilometrima daleko."

Kate upitno pogleda u Mareka, koji šapne: "Govore o engleskom kralju Edwardu II. Bio je zarobljen i ubijen."

Ljudi koji su ga zatočili nisu htjeli da se zna da je u pitanju bila prljava igra, pa su mu gurnuli cijev u rektum i zabadali usijani žarač u crijeva dok nije umro."

Kate zadrhti.

"Bio je također i homoseksualac", reče Marek, "pa se smatralo daje načinom na koji je pogubljen pokazana izuzetna duhovitost."

"Doista, njegovi su se krici čuli kilometrima daleko", govorio je Oliver. "Stoga razmislite o tome. Vi znate mnoge stvari, i ja bih ih također želio znati. Bit ćete moj savjetnik, ili nećete biti dugo na ovome svijetu."

Gospodara Olivera prekinuo je vitez koji se odmaknuo od stola i prošaptao mu nešto na uho. Taj je vitez bio bogato odjeven u smeđe i sivo, ali je imao tvrdo, istrošeno lice vojnika koji je bio u ratnim pohodima. Dubok ožiljak, gotovo udubina, išao mu je niz lice od čela do brade i nestajao u visokom ovratniku. Oliver ga sasluša, a onda mu reče: "Oh? Tako misliš, Roberte?"

Na to je vitez s ožiljkom ponovno počeo šaptati, ni u jednom trenutku ne skidajući pogled s profesora. Gospodar Oliver je također promatrao profesora dok je slušao. "Pa, vidjet ćemo", reče gospodar Oliver.

Zdepasti vitez nastavi šaptati, a Oliver je kimao glavom.

ooo

Stojeći u gomili, Marek se okrenuo prema dvoraninu koji je stajao pokraj njega i, govoreći oksitanski, rekao:

"Recite, molim, koji uglednik je zaokupio pažnju sir Olivera?"

"Vjere mi, prijatelju, to je sir Robert od Kerea." "Od Kerea?" reče Marek. "Ne znam za njega."

"On je nov u sviti, još nije u službi ni godinu dana, ali je kod sir Olivera naišao na veliku naklonost."

"Je li? Zašto je tome tako?"

Čovjek umorno slegne ramenima, kao da želi reći, tko zna f zašto se nešto događa za tim stolom za uglednike.

Ali odgovori: "Sir Robert je poznavatelj ratnih vještina i postao je pouzdan savjetnik gospodara Olivera u pitanjima ratovanja." Čovjek snizi ton glasa. "Ali zasigurno, mislim da mu ne može biti zadovoljstvo vidjeti drugog savjetnika, i nikoga tako istaknutoga kao što je ovaj pred njim sad."

"Ah", reče Marek kimajući glavom. "Shvaćam."

Činilo se da sir Robert doista vrijedno radi na svom slučaju, brzo šapćući, sve dok naposljetku Oliver nije pucnuo prstima jedne ruke, kao da tjera komarca. U istom se trenutku vitez pokloni i za-korakne unazad, smjestivši se iza sir Olivera.

Oliver reče: "Magistre."

"Moj gospodaru."

"Dobio sam obavijest da poznajete metodu grčke vatre."

Stojeći u gomili, Marek frkne nosom. Prošapće Kate: "To nitko ne zna." I nitko i nije znao. Grčka vatra bila je poznata povijesna zagonetka, razorno zapaljivo oružje iz šestog stoljeća, o čijoj pravoj prirodi povjesničari raspravljaju još i danas. Nitko ne zna stoje grčka vatra zapravo bila, ili kako se stvarala.

"Da", reče Johnston. "Poznajem tu metodu."

Marek raširi oči. Što je ovo bilo? Očito je profesor prepoznao protivnika, ali ova je igra bila opasna.

Nedvojbeno će tražiti od njega da dokaže svoju tvrdnju.

"Vi možete sami napraviti grčku vatru?" reče Oliver.

"Moj gospodaru, mogu."

"Ah." Oliver se okrene i osine pogledom sir Roberta. Činilo se da je pouzdani savjetnik dao pogrešan savjet.

Oliver se ponovno okrene prema profesoru.

"Neće biti teško", reče profesor, "ako budem imao svoje pomoćnike."

Znači to je, pomisli Marek. Profesor je davao obećanja u pokušaju da ih sve okupi zajedno.

"Eh? Pomoćnike? Imate pomoćnike??" "Imam, moj gospodaru, i-"

"Pa naravno da vam mogu pomoći, magistre. I ako vam oni ne pomognu, mi ćemo vam osigurati svu pomoć koju trebate. Nemajte brige oko toga. Ali što je s rosnom vatrom - vatrom Nathosa? Poznajete li i to, također?"

"Poznajem, moj gospodaru."

"I demonstrirat ćete je za mene?"

"Kad god želite, moj gospodaru."

"Vrlo dobro, magistre. Vrlo dobro." Gospodar Oliver zastane, uporno gledajući u profesora. "A znate li također tajnu koju želim znati iznad svega?"

"Sir Olivere, tu tajnu ja ne znam."

"Znate! I odgovorit ćete mi!" poviknuo je i tresnuo peharom o pod. Njegovo je lice bilo tamnocrveno, a žile su mu se isticale na čelu; njegov je glas odjekivao u dvorani, koja je odjednom zamuk-nula. "Imat ću vaš odgovor još ovoga dana!" Jedan od malenih pasa na stolu se šćućurio od straha; gornjim dijelom dlana on ga je mlatnuo, poslavši ga na pod uz bolno štektanje. Kad se djevojka njemu sa strane počela buniti, opsovao je i žestoko je ošamario. Udarac ju je oborio, zajedno sa stolcem, na leđa. Djevojka se nije niti pomaknula, niti ispustila zvuk. Ostala je nepokretna s nogama u zraku.

"Oh, srdit sam! Ljut sam i srdit!" zarežao je sir Oliver, ustajući. Pogledao je ljutito oko sebe, s rukom na maču, a oči su mu prelazile velikom dvoranom, kao da traži nekog krivca.

Svi u dvorani stajali su tiho i nepomično, zagledavši se dolje u svoje noge. Kao da je prostorija odjednom postala slika mrtve prirode na kojoj se jedino sir Oliver kretao. Bijesno je otpuhivao, napokon isukao svoj mač i tresnuo oštricom o stol. Tanjuri i pehari poskočiše i zalupaše, a mač se zakopa u drvo.

Oliver se uporno zagledao u profesora, ali je povratio kontrolu i bijes mu je prolazio. "Magistre, učinit ćete kako zapovijedam!" povikao je. A zatim je kimnuo stražarima. "Odvedite ga, i dajte mu razlog da razmisli."

Stražari grubo pograbiše profesora i odvukoše ga kroz utih-nulu gomilu. Kate i Marek su se odmaknuli u stranu dok su prolazili, ali ih profesor nije vidio.

Gospodar Oliver je uporno gledao po utihnuloj prostoriji. "Sjednite i veselite se", zarežao je, "prije no što pobjesnim!"

Istoga trenutka glazbenici počеше svirati, i buka gomile ispuni dvoranu.

000

Uskoro nakon toga, Robert od Kerea požuri iz sobe, slijedeći profesora. Marek pomisli da taj odlazak ne znači ništa dobro. Laktom gurne Kate, dajući joj znak da bi trebali slijediti Kerea. Kretali su se prema vratima, kad štap meštra ceremonije udari o pod.

"Moj gospodaru! Gospa Claire od Elthama i paž Christopher od Hewesa."

Zastali su. "Dovraga", reče Marek.

Lijepa mlada žena uđe u dvoranu, s Chrisom Hughesom pokraj sebe. Chris je sada imao na sebi bogatu, uglađenu odjeću. Izgledao je vrlo otmjeno - i vrlo zbunjeno.

Stojeći pokraj Kate, Marek se dotakne po uhu i prošapće: "Chrise. Kad si već u ovoj prostoriji, ne govori i ne izvodi. Razumiješ li me?"

Chris lagano kimne glavom.

"Ponašaj se kao da ništa ne razumiješ. To ti ne bi trebalo biti teško."

Chris i žena prodoše kroz gomilu i dođoše ravno do stola za uglednike, gdje ih je gospodar Oliver gledao kako prilaze otvoreno ozlovoljen. Žena je to vidjela, nisko se pognula i ostala tamo, blizu tla, glave pokorno pognute.

"Hajde, hajde", reče gospodar Oliver razdraženo, mašući bat-kom. "Ova vam molećiva poniznost loše pristaje."

"Moj gospodaru." Ustala je.

Oliver frkne nosom. "A što ste to dovukli sa sobom danas? Još jedan smeteni trofej?"

"Ako dopustite, moj gospodaru, predstavljam vam Christophe-ra od Hewesa, irskog paža, koji me spasio od hulja koji bi me bili oteli danas, ili nešto još gore."

"Eh? Hulje? Oteli?" Zabavljajući se, gospodar Oliver pogleda niz stol u svoje vitezove. "Sire Guye. Što vi kažete na ovo?"

Čovjek tamnoga tena ljutito ustane. Sir Guy od Maleganta bio je potpuno odjeven u crno - u crni verižasti oklop i crnu tuniku, s crnim orlom izvezenim na prsima. "Moj gospodaru, bojim se da se moja gospa zabavlja na naš račun. Ona vrlo dobro zna da sam poveo svoje ljude daje spase, vidjevši daje sama i u nevolji." Sir Guy pride Chrisu, bijesno ga promatrajući. "Ovo je taj čovjek, moj gospodaru, koji je doveo njezin život u opasnost. Nezamislivo mi je da ga ona sad brani, osim zato da pokaže svoju neobičnu duhovitost."

"Eh?" reče Oliver. "Duhovitost? Moja gospo Claire, što je u tome duhovito?"

Žena slegne ramenima. "Samo oni bez duhovitosti, moj gospodaru, vide duhovitost gdje joj traga nema."

Crni vitez frkne nosom. "Brze riječi, kojima se brzo trebaju pokriti laži koje leže pod njima." Malegant pride Chrisu tako da su stajali licem u lice, udaljeni nekoliko centimetara. Uporno je buljio u njega dok je polako, namjerno počeo skidati svoju verižastu rukavicu. "Paž Christopher, tako se zovete?"

Chris ništa ne reče, samo kinine glavom.

o o o

Chris je bio prestravljen. Uhvaćen u situaciji koju nije razumio, stojeći u prostoriji punoj krvožednih vojnika, ne boljih od skupine uličnih razbijača, i licem u lice s ovim tamnopotim, ljutitim čovjekom čiji je dah smrdio po trulim zubima, češnjaku i vinu - to je bilo sve što je mogao učiniti da spriječi da mu se koljena ne tresu.

Kroz umetak u uhu, čuo je Mareka kako kaže: "Ne progovaraj - što god bilo."

Sir Guy zaškilji prema njemu. "Postavio sam vam pitanje, paze. Hoćete li odgovoriti?" Još uvijek je skidao svoju rukavicu, i Chris je bio siguran da će ga udariti golom šakom.

Marek reče: "Ne progovaraj."

Chris je bio i više nego spreman poslušati taj savjet. Duboko je udahnuo, pokušavajući se kontrolirati. Noge su mu se tresle poput gume. Osjećao je da bi se mogao srušiti pred ovim čovjekom. Davao je sve od sebe da se smiri. Još jedan dubok udah.

Sir Guy se okrene prema ženi. "Gospodo, govori li on, vaš paž > spasitelj? Ili samo uzdiše?"

"Ako dopustite, sire Guy, on je iz stranih krajeva, i često ne razumije naš jezik."

"Dic mihi nomen tuum, scutari." Recite mi svoje ime. "Ni latinski, bojim se, sire Guy."

Malegant je izgledao zgađeno. "Commodissime. Vrlo je prikladan, ovaj nijemi paž, jer ga ne možemo pitati kako je dospio ovdje, ili s kojim razlogom. Ovaj je irski paž daleko od kuće. A ipak, nije hodočasnik. Nije u službi. Stoje on? Zastoje ovdje? Gledajte kako se trese. Čega li se može bojati? Ničega od nas, moj gospodaru - osim ako nije Arnautovo stvorenje, koje je došlo vidjeti kako ovdje stvari stoje. To bi ga učinilo nijemim.

Kukavica se ne bi usudio govoriti?"

Marek prošapće: "Ne odgovaraj..."

Malegant prstom žestoko ubode Chrisa u prsa. "Stoga, kukavički pažu, prozivam vas špijunom i podlacom, i nedovoljno muževnim da priznate svoje prave razloge. Osjećao bih prezir prema vama, da ste ga vrijedni."

Vitez završi sa skidanjem rukavice, i sa zgađenim odmahom glave, baci je na pod. Verižasta je rukavica uz zveket sletjela na Chrisove nožne prste. Sir Guy se uvredljivo okrene i pođe natrag prema stolu.

Svi su u prostoriji buljili u Chrisa.

Pokraj njega, Claire prošapće: "Rukavica..."

On je postrance pogleda.

"Rukavica!"

Što s rukavicom? pitao se on, dok se saginjao i pokupio je. Bila mu je teška u ruci. Pružio je rukavicu Claire, ali ona se već okrenula, govoreći: "Viteže, paž je prihvatio vaš izazov."

Chris pomisli, kakav izazov?

Sir Guy odmah reče: "Tri koplja bez kapice, outrance⁵³."

Marek reče: "Ti sirota budalo. Znaš li što si upravo učinio?"

Franc., poursuivre un combat a outrance - nastaviti s borbom do potpune pobjede.

o o o

Sir Guy se okrene prema gospodaru Oliveru za stolom za uglednike. "Moj gospodaru, molim vas da današnji turnir započne našom borbom."

"Neka bude tako", reče Oliver.

Sir Daniel se provuče naprijed kroz gomilu i nakloni se. "Moj gospodaru Oliveru, moja nećakinja je pretjerala s ovom šalom, s nedostojnim rezultatom. Nju može zabavljati da vidi sir Guya, znamenitog viteza, izazvanog na borbu s običnim pažem, i time osramoćenog. Ali ne služi na čast sir Guyu da bude zaveden njezinom lukavštinom."

"A tako?" reče gospodar Oliver, gledajući u crnog viteza.

Sir Guy od Maleganta pljune na pod. "Paž? Pazite što vam kažem, ovo nije nikakav paž. Ovdje imamo viteza pod krinkom, hulju i špijuna. Njegova će prevara biti nagrađena. Borit ću se protiv njega još ovoga dana."

Sir Daniel reče: "Ako dopustite, moj gospodaru, to nije pravedno. Uistinu, on je samo paž, s malom obukom u baratanju oružjem, i nije dorastao vašem dostojnom vitezu."

Chris je još uvijek pokušavao shvatiti što se događa, kad Marek stupi naprijed, glatko govoreći na stranom jeziku koji je zvučao poput francuskog, ali ne sasvim. Pretpostavio je daje to oksitanski. Chris je slušao prijevod u svom umetku u uhu.

"Moj gospodaru," rekao je Marek, elegantno se naklonivši, "ovaj dostojni gospodin govori istinu. Paž Christopher je moj drug, ali on nije ratnik. Zbog pravednosti, molim vas da dopustite Chri-stopheru da imenuje šampiona da se bori umjesto njega, kako bi odgovorio na ovaj izazov."

"Eh? Šampiona? Kojeg šampiona? Ja vas ne poznajem."

Chris je vidio da gospa Claire bulji u Mareka s neprikrivenim zanimanjem. On joj je uzvratio kratkim pogledom prije no što se obratio Oliveru.

"Ako dopustite, moj gospodaru, ja sam sir Andre od Mareka, potomak Hainauta⁵⁴. Nudim sebe kao njegova šampiona, i ako Bog dopusti, nemilo ću se obračunati s ovim plemenitim vitezom."

⁵⁴ Hainaut, pokrajina u jugozapadnoj Belgiji.

Gospodar Oliver protrlja bradu, razmišljajući.

Vidjevši njegovu neodlučnost, sir Daniel navali još više. "Moj gospodaru, započeti turnir s nejednakom borbom ne uveličava dan, niti ga čini nezaboravnim u pamćenju ljudi. Mislim da će Marek dati bolju borbu."

Gospodar Oliver se ponovno okrene prema Mareku da vidi što će on na to reći.

"Moj gospodaru," reče Marek, "ako je moj prijatelj Christo-pher špijun, onda sam i ja. Oklevetavši ga, sir Guy je također oklevetao i mene, i molim dopuštenje da obranim svoje dobro ime."

Činilo se da gospodara Olivera zabavlja ova nova zapetljancija. "Što ti kažeš, Guy?"

"Vjere mi," reče crni vitez, "uvjeren sam da ovaj Marek može biti dostojan sekundant, ako mu je ruka jednako vješta kao i jezik. Ali kao sekundant, pravedno je da se bori s mojim sekundantom, sir Charlesom od Gaune."

Visoki čovjek na kraju stola ustane. Imao je blijedo lice, ravan nos i ružičaste oči; nalikovao je na pitbula.

Njegov je ton bio preziran dok je govorio: "Bit ću sekundant, sa zadovoljstvom."

Marek pokuša po zadnji put. "Tako", reče on, "čini se da se sir Guy boji prvi boriti sa mnom."

Na ovo se gospa Claire otvoreno nasmiješila Mareku. Očito je bila zainteresirana za njega. I činilo se da to uzrujava sir Guya.

"Ne bojim se nikoga," reče Guy, "ponajmanje Hainautanca. Ako preživite mog sekundanta - u što vrlo sumnjam - onda ću se rado poslije boriti s vama, i završiti s vašom drskošću."

"Neka bude tako", reče gospodar Oliver, i okrene se. Njegov je ton dao do znanja daje rasprava završena.

32.16.01

Konji su se okretali i jurišali, jureći jedan pokraj drugoga na travnatom polju. Zemlja se tresla dok su velike životinje poput munja prolazile pokraj Mareka i Chrisa koji su stajali uz nisku ogradu i promatrali vježbanje. Chrisu je turnirsko polje djelovalo golemo - veličine nogometnog igrališta. Na dvjema stranama tribine su bile dovršene i dame su počinjale zauzimati mjesta. Gledaoci iz okolnih krajeva, grubo odjeveni i bučni, poslagali su se uz ogradu.

Još je jedan par jahača krenuo u juriš, a njihovi su konji rzali dok su galopirali. Marek reče: "Koliko dobro jašeš?"

On slegne ramenima. "Jahao sam sa Sophie."

"Onda mislim da te mogu održati na životu, Chris", reče Marek. "Ali moraš raditi točno ono što ti kažem."

"U redu."

"Dosad nisi radio ono što sam ti govorio", Marek ga podsjeti. "Ovaj put moraš."

"Dobro, dobro."

"Sve što moraš učiniti", reče Marek, "jest da ostaneš na konju dovoljno dugo da primiš udarac. Sir Guy neće imati drugog izbora no da ti cilja u prsa kad vidi kako loše jašeš, jer su prsa najveća i najmirnija meta na jahaču u galopu. Želim da primiš njegovo koplje ravno u prsa, u pršnjak. Razumiješ li?"

"Primam njegovo koplje u prsa", reče Chris, izgledajući vrlo nesretno.

"Kad te koplje pogodi, dopusti da padneš iz sedla. To ne bi trebalo biti teško. Padni na zemlju i ne miči se, tako da izgleda da si ostao bez svijesti. Što ćeš možda i biti. Ni u kom slučaju ne ustaj. Da li me razumiješ?"

"Ne ustajem."

"Tako je. Što god da se dogodi, nastavi ležati. Ako te sir Guy¹ zbaci s konja, i u nesvijesti si, borba je gotova. Ali ako ustaneš, on će tražiti drugo koplje, ili će se boriti s tobom na zemlji sa širokim; mačem i ubiti te."

"Ne ustajem", ponovi Chris.

"Tako je", reče Marek. "Bez obzira na sve. Ne ustaj." Lupnuo je Chrisa po ramenu. "Uz malo sreće, preživjet ćeš."

"Isuse", reče Chris.

Još konja projuriša pokraj njih, potresajući tlo.

000

Ostavljajući polje za sobom, prošli su pokraj brojnih šatora koji su bili postavljeni izvan područja predviđenog za turnir. Šatori su bili maleni i zaobljeni, jarko obojeni, s prugama i cik-cak šarama. Pla-menci⁵⁵ su se napinjali u zraku iznad svakog šatora. Izvan šatora bili su zavezani konji. Paževi i konjušari trčkarali su amotamo, noseći oklope, sedla, sijeno i vodu. Nekoliko konjušara je valjalo bačve po zemlji. Bačve su proizvodile lagan šišteći zvuk.

"To je pijesak", objasnio je Marek. "Izvaljat će verižaste oklope u pijesku kako bi odstranili rđu."

"A-ha." Chris se pokušavao usredotočiti na detalje, kako bi prestao misliti na ono stoje pred njim. Ali osjećao se kao da ide na svoje vlastito pogubljenje.

Ušli su u šator gdje su ih čekala tri paža. U jednom kutu gorjela je ugodna vatra; oklop je bio polegnut na tkaninu na tlu. Marek ga kratko pregleda, a onda reče: "U redu je." Okrenuo se kako bi pošao.

"Kamo ideš?"

"U drugi šator, odjenuti se."

"Ali ja ne znam kako-"

"Paževi će te odjenuti", reče Marek i ode.

Chris pogleda oklop koji je u dijelovima ležao na tlu, pogotovo kacigu, koja je imala jednu od onih zašiljenih njuški, poput veli-

55 Uske dugačke zastavice.

ke patke. Postojao je samo maleni prorez za oči. Ali pokraj nje je bila još jedna kaciga, koja je izgledala običnije, i Chris pomisli da-

"Moj dobri pažu, ako dopustite." Glavni mu se paž, nešto stariji i bolje odjeven od ostalih, obratio. Bio je to dječak od otprilike četrnaest godina. "Molim da stanete ovdje." Pokazao je na sredinu šatora.

Chris stane ondje i osjeti kako mu se mnogobrojne ruke kreću po tijelu. Brzo su skinuli svu njegovu odjeću, sve do suknenih gaća i donje košulje, a onda se začuo zabrinut žamor kad su mu vidjeli tijelo.

"Jeste li bili bolesni, pažu?" jedan upita. "Ovaj, ne..."

"Vrućica ili boleština, koja je tako oslabila vaše tijelo, da izgleda ovako kako ga sad vidimo?"

"Ne", reče Chris, mršteći se.

Počeli su ga odijevati, ništa ne govoreći. Prvo, debele štrample od filca, a zatim debelo podstavljena donja košulja s dugim rukavima koja se zakopčavala s prednje strane. Rekli su mu da svine ruke. Jedva je to uspio učiniti, tkanina je bila tako debela.

"Kruta je od pranja, ali uskoro će biti lakše", jedan reče.

Chris nije tako mislio. Isuse, pomisli on, jedva se mičem, a još nisu stavili oklop. Sad su mu pričvršćivali metalne ploče na bedra, listove nogu i koljena. Zatim su nastavili s rukama. Kako su koji komad pričvrstili, tražili su ga da pomiče udovima, kako bi bili sigurni da vezovi nisu prečvrsti.

Zatim su mu preko glave spustili verižasti oklop. Bio mu je težak na ramenima. Dok su mu vezivali pršnjak, glavni paž mu je postavio niz pitanja, od kojih Chris nije mogao odgovoriti ni na jedno.

"Sjedite li visoko, ili na obluku56?" "Spuštate li koplje za napad, ili ga držite opušteno?" "Vežete li se za hvataljku, ili sjedite slobodno?" "Stremeni nisko, ili naprijed?"

56 Stražnji dio sedla.

Chris je ispuštao neobvezujuće zvukove. U međuvremenu je l dodano još dijelova oklopa, uz još pitanja.

"Čvrsto zavezane oklopne cipele, ili labavo?" "Štitnik nadlaktice, ili bočna ploča oklopa?" "Široki mač slijeva ili zdesna?" "Basinet57 ispod kacige ili ne?"

Kako je dodavano još tereta, osjećao se sve opterećenije i sve ukočenije dok mu je svaki zglobov zatvaran u metal. Paževi su radili brzo, i u roku od nekoliko minuta bio je potpuno odjeven. Zakoračili su unazad i pregledali ga.

"Jel" ovako dobro, pažu?" "Dobro je", reče on.

"A sad kaciga." Već je imao na glavi neku vrstu metalne kape, ali sad su prinijeli kacigu sa zašiljenom njuškom i stavili mu je na glavu. Chris je bio uronjen u tamu, i osjetio je težinu kacige na ramenima. Nije ništa vidio osim onog što je bilo ravno ispred njega, kroz vodoravni prorez za oči.

Njegovo srce počne lupati. Nije bilo zraka. Nije mogao disati. Povukao je kacigu, pokušavajući dignuti vizir, ali on se nije pomakao. Bio je u zamci. Čuo je svoje vlastito disanje, pojačano metalom. Njegov je topli dah zagrijavao uzan zatvoreni prostor kacige. Gušio se. Nije bilo zraka. Zgrabio je kacigu, s naporom je pokušavajući skinuti.

Paževi mu je skinuše s glave i znatiželjno ga pogledaše. "Je li sve kako treba, pažu?"

Chris zakašlje i kimne glavom, nemajući povjerenja u vlastiti glas. Nije želio da mu ta stvar ikad više bude na glavi. Ali već su ga vodili van iz šatora, prema konju koji je čekao.

Isuse Kriste, pomisli Chris.

Taj je konj bio divovski, i pokriven s više metala nego on sam. Na glavi mu se nalazila ukrasna ploča, i još nekoliko ploča na prsima i bokovima. Čak i u oklopu, životinja je bila nervozna i vatrena,

57 Basinet - mali metalni šljem sa šiljkom na vrhu koji se može nositi sa vizorom, ali ako nema vizora onda se na njega stavlja veliki šljem koji leži na ramenima.

i rzala je i vukla uzde koje je paž držao. Bio je to pravi bojni konj, i bio je mnogo vatrenciji od bilo kojeg konja kojeg je prije toga jahao. Ali to nije bilo ono što gaje zabrinjavalo. Ono što gaje zabrinjavalo bila je njegova veličina - prokleti konj je bio tako velik da nije mogao vidjeti preko njega. A drveno sedlo je bilo podignuto, čineći ga još višim. Svi paževi su ga promatrali u iščekivanju. Čekajući na njega. Da učini što? Vjerojatno da uzjaše.

"Kako da, ovaj..."

Zatreptali su od iznenađenja. Glavni paž zakorakne naprijed i nježno mu reče: "Stavite ruku ovdje, pažu, na drvo i podignite se gore..."

Chris ispruži ruku, ali je jedva mogao dosegnuti hvataljku, pravokutnik od izrezbarenog drveta ispred sedla. Sklopio je prste oko drveta, zatim podignuo koljeno i uvukao stopalo u stremen.

"Hmm. Mislim, vašu lijevu nogu, pažu."

Naravno. Lijevo stopalo. Znao je to; samo je bio napet i zbunjen. Lupio je po stremenu kako bi oslobodio svoje lijevo stopalo. Ali se oklop uhvatio u stremen; on se nezgodno nagnuo naprijed i upotrijebio ruku kako bi povlačenjem oslobodio stremen. Još uvijek se nije htio otkvačiti. Naposljetku je, u trenutku kad se otkvačio, izgubio ravnotežu i pao na leđa blizu konjskih kopita. Užasnuti paževi brzo su ga odveli na sigurno.

Uspravili su ga na noge i zatim mu pomogli da uzjaše. Osjetio je ruke koje su mu dodirivale stražnjicu dok se nesigurno podizao u zrak, zamahnuo nogom preko - Isuse, to je bilo teško - i uz zveket pao u sedlo. /

Chris pogleda dolje prerrva zemlji, daleko ispod. Osjećao se kao daje tri metra visoko. Činije uzjahao, konj je počeo njištati i tresti glavom, okrećući se postrance i vukući Hughesove noge u stremenima. On pomisli, ovaj me prokleti konj pokušava ugristi.

"Uzde, pažu! Uzde! Morate ga zauzdati!"

Chris povuče za uzde. Golemi konj ne obrati pažnju, snažno vukući i još uvijek ga pokušavajući ugristi.

"Pokažite mu, pažu! Snažno!"

Chris je tako jako trznuo uzdama da je pomislio da će polomiti konju vrat. Na to je konj samo zadnji put rznuo

i okrenuo se prema naprijed, odjednom se smirivši.

"Izvršno, pažu."

Trube se oglašile s nekoliko dugačkih nota.

"Ovo je prvi poziv k oružju", reče paž. "Moramo krenuti prema turnirskom polju."

Uzeli su uzde konja u ruke i povelili Chrisa prema travnatom polju.

36.02.00

Bilo je jedan ujutro. Robert Doniger je iz svog ureda u ITC-u promatrao ulaz u pećinu, osvijetljenu u noći treperavom svjetlošću šest ambulantnih vozila parkiranih posvuda uokolo. Slušao je statičko pucketanje radija medicinaru i promatrao ljude koji su napuštali tunel. Ugledao je Gordona koji je izašao s novim kincem, Sternom. Nijedan od njih, činilo se, nije bio opečen.

Vidio je Kramerčin odraz u staklenom prozoru kad je ušla u sobu iza njega. Bila je lagano bez daha. Ne pogledavši je, on reče: "Koliko ih je ozlijeđeno?"

"Šestero. Dvoje ozbiljnije."

"Koliko ozbiljno?"

"Rane od šrapnela. Opekline od inhalacije otrovnih para."

"Onda će morati ići u SB." Mislio je na Sveučilišnu bolnicu, u Albuquerqueju.

"Da", reče Kramerova. "Ali dala sam im upute o tome što mogu reći. Laboratorijska nesreća, i sve tome slično. I nazvala sam Whittlea u SB-u i podsjetila ga na našu posljednju donaciju. Mislim da neće biti problema."

Doniger je gledao kroz prozor. "Moglo bi biti", reče on. "Ljudi iz predstavnništva za tisak mogu s tim izaći na kraj." "Možda ne mogu", reče Doniger.

Posljednjih godina ITC je okupio tim koji se sastojao od dvadeset šestero ljudi diljem cijelog svijeta zaduženih za odnose s javnošću. Njihov posao nije bio da reklamiraju kompaniju, već da je zataškaju. ITC je, objašnjavali su oni svakome tko se raspitivao, kompanija koja izrađuje supravodljive kvantne naprave za magne-tometre i medicinske skenere. Te se naprave sastoje od složenih elektromehaničkih elemenata dugačkih oko petnaest centimetara.] Materijali za medije bili su zatupljujuće dosadni, prepuni kvantnih" specifikacija.

Za rijetke izvijestitelje koji su ostali zainteresirani, ITC bi s ushićenjem zakazivao obilazak postrojenja u Novom Meksiku. Izvijestitelji su odvođeni u odabrane istraživačke laboratorije. Zatim bi im u velikoj konferencijskoj dvorani pokazali sprave koje izrađuju -gradiometerske zavojnice ugrađene u kriostat, supravodljivi štit i električne vodiče s vanjske strane. Objašnjenja su se odnosila na Maxwelllove jednadžbe i kretanje električnog naboja. Gotovo bez iznimke, izvijestitelji ne bi završavali svoje izvještaje. Riječima jednog od njih, "To je otprilike jednako intrigantno kao tekuća vrpca na kojoj se sastavljaju sušila za kosu."

Na taj je način Doniger uspijevao držati u tišini najneobičnije znanstveno otkriće kasnog dvadesetog stoljeća. Djelomično, taje tišina bila samoočuvanje: druge kompanije, poput IBM-a i Fujitsua započele su sa svojim vlastitim kvantnim istraživanjima i, iako je Doniger imao četiri godine prednosti nad njima, bilo mu je u interesu da oni ne znaju točno koliko je daleko došao.

Također je bio i svjestan da njegov plan još nije izveden do kraja, i trebala mu je tajnovitost da ga završi. Kao što je on sam često govorio, cereći se kao dijete: "Kad bi ljudi znali što smjeramo, zaista bi bas željeli zaustaviti."

Ali istovremeno, Doniger je znao da tajnovitost ne može održati dugo. Prije ili poslije, možda nesretnim slučajem, sve će izaći na vidjelo. A kad se to dogodi, on mora biti spreman na to.

Pitanje u Donigerovoj glavi bilo je događa li se to sad.

o o o

Gledao je kako ambulantna vozila odlaze s uključenim sirenama.

"Razmisli", reče on Kramerovoj. "Prije dva tjedna ova je kompanija bila užasno konvencionalna. Naš jedini problem bila je ona francuska izvijestiteljica. Onda je došao Traub. Taj depresivni stari kopilan doveo je našu cijelu kompaniju u opasnost. Traubova smrt dovela je onog murjaka iz Gallupa koji još uvijek njuška uokolo. Onda Johnston. Onda njegovih četvero studenata. A sad šestero tehničara odlazi u bolnicu. Imat ćemo mnogo ljudi uokolo, Diane. Mnogo izlaganja."

"Misliš da nam stvari cure kroz prste", reče ona.

"Moguće", reče on. "Ali ne ako ja mogu učiniti nešto s tim u vezi. Pogotovo zato što prekosutra dolaze trojica potencijalnih članova odbora. Stoga postanimo ponovno konvencionalni."

Ona kimne glavom. "Ja stvarno mislim da možemo izaći s ovim na kraj."

"Dobro", reče on, okrećući se od prozora. "Pobrine se za to da Stern ode spavati u jednu od rezervnih soba.

Pobrine se da odspava, i blokiraj telefon. Želim da se sutra Gordon zalijepi za njega poput ljepila. Povedi ga u obilazak, bilo što. Ali ostanite uz njega. Želim konferencijsku vezu s ljudima iz predstavnništva za tisak sutra u osam. Želim izvještaj o platformi za prijenos u devet. I želim te medijske seratore u podne. Pozovi sve sad, tako da se mogu spremati."

"U redu", reče ona.

"Možda neću moći ovo držati pod kontrolom," reče Doniger, "ali ću, dovraga, svakako probati."

Namrštio se prema staklu, gledajući ljude koji su se okupili u tami ispred tunela. "Koliko još dok ne budu mogli natrag u pećinu?"

"Devet sati."/

"A onda možemo otpočeti s akcijom spašavanja? Poslati još jedan tim tamo?"

Kramerova zakašlje. "Pa..."

"Jesi li bolesna? Ili to znači ne?"

"Svi su strojevi uništeni u eksploziji, Bobe", reče ona.

"Svi?"

"Mislim da jesu, da."

"Onda je sve što možemo učiniti da ponovno izgradimo platformu, izvaliti se na guzice i vidjeti hoće li se vratiti u jednom komadu?"

"Da. Tako je. Nema načina da ih spasimo."

"Onda se nadajmo da znaju svoj posao," reče Doniger, "jer su prepušteni samima sebi. Jebeno sretno im bilo."

„

31.40.44

Chris Hughes je kroz uzani prorez na viziru svoje kacige mogao vidjeti da su tribine na turniru bile ispunjene - gotovo posve damama - a ograde nagomilane pukom. Svi su vikali u želji da turnir počne. Chris je sad bio na istočnom kraju polja, okružen svojim paže-vima, pokušavajući obuzdati svog konja, za kojeg se činilo da je uznemiren razuzdanom gomilom, te se počeo propinjati i vraćati unazad. Paževi su mu pokušali dodati prugama iscertano koplje, koje je bilo besmisleno dugačko i nezgrapno u ruci. Chris ga uze, zatim se sprtlja s njim dok je konj rzao i lupao kopitima pod njim.

Iza ograde je ugledao Kate kako stoji s pukom. Smiješila mu se osmijehom ohrabrenja, ali se konj nastavio uvijati i okretati, tako da joj nije mogao uzvratiti pogled.

I na nevelikoj udaljenosti, ugleda oklopljeni lik Mareka, okruženog paževima.

Kad se Chrisov konj ponovno okrenuo - zašto paževi nisu zgrabili uzde? - ugledao je drugi kraj polja, gdje je sir Guy od Ma-leganta mirno sjedio u svom sedlu. Stavljao je svoju kacigu s crnim perom.

Chrisov se konj još jednom propeo i okrenuo ga u krugu. Začuo je još truba, i svi gledaoci su pogledali prema tribinama. Maglovito je bio svjestan da gospodar Oliver zauzima svoje mjesto, praćen pokojim pljeskom.

Zatim trube ponovno zatrubiše.

"Pažu, to je vaš znak", reče mu njegov konjušar, još jednom mu dodajući koplje. Ovoga gaje puta uspio pridržati dovoljno dugo da ga postavi u utor na hvataljci, tako da je prelazilo konjska leđa i bilo upereno nalijevo. Onda se konj počeo okretati, i paževi su po-vikali i raštrkali se dok se koplje ljuljalo u luku iznad njihovih glava.

Još truba.

Jedva nešto videći, Chris povuče uzde, pokušavajući obuzdati konja. Krajičkom oka je ugledao sir Guya na drugom kraju polja koji je samo promatrao, sjedeći na savršeno mirnom konju. Chris je želio završiti s tim, ali njegov je konj bio mahnit. Ljut i frustriran, po posljednji je put snažno potegao uzde. "Dovraga, kreni, hoćeš li?"

Na to je konj trznuo glavom gore i dolje u dva brza pokreta. Uši mu se spljoštiše.

I pojuri.

o o o

Marek je napeto promatrao juriš. Nije sve rekao Chrisu; nije bilo smisla da ga plaši više no što je neophodno. Ali svakako, sir Guy će pokušati ubiti Chrisa, što je značilo da će uciljati svojim kopljem u glavu. Chris je divlje odskakivao u sedlu, njegovo je koplje poskakivalo gore-dolje, a tijelo mu se ljuljalo sjedne strane na drugu. Bio je slaba meta, ali ako je Guy bio vješt - a Marek uopće nije sumnjao da jest - onda će ipak ciljati u glavu, riskirajući promašaj pri prvom prolazu kako bi uspio zadati fatalni udarac.

Promatrao je Chrisa kako, drmajući se, prelazi polje, nesigurno viseći u sedlu. I promatrao je sir Guya koji je jurišao prema njemu, imajući savršenu kontrolu, tijela nagnutog prema naprijed, i s kopljem smještenim u pregib lakta.

Pa, pomisli Marek, postojala je barem nada da će Chris preživjeti.

o o o

Chris nije baš puno toga vidio. Divlje se njišući u sedlu, imao je samo zamagljen pogled na tribine, zemlju i drugog jahača koji je dolazio prema njemu. Po svojim kratkim letimičnim pogledima nije mogao procijeniti koliko je Guy udaljen, ili koliko još ima do udara. Čuo je gromoglasne udarce kopita svoga konja i ritmičan rzajući dah. Poskakivao je u sedlu i pokušavao zadržati svoje koplje. Sve je trajalo mnogo duže no što je očekivao. Osjećao se kao da jaše tog konja već jedan sat.

U posljednjem je trenutku ugledao Guya u velikoj blizini, koji je jurio prema njemu zastrašujućom brzinom, a onda mu se njegovo vlastito koplje trznulo prema natrag u ruci, bolno ga udarivši u desnu stranu. U istom je trenutku osjetio oštru bol u lijevom rame-5 nu i udar koji ga je okrenuo bočno u sedlu. Začuo je krč! raskolje-nog drveta.

Gomila zaurla.

Njegov je konj nastavio trčati do drugog kraja polja. Chrisje bio zbunjen. Što se dogodilo? Rame mu je bolno gorjelo. Koplje mu je bilo polomljeno na dva dijela.

I još uvijek je sjedio u sedlu. Sranje.

o o o

Marek je nesretno promatrao. Loša sreća; udarac je Chrisa samo okrznuo i nije ga mogao zbaciti iz sedla. Sad će morati napadati još jednom. Bacio je pogled na sir Guya koji je psovao dok je izvlačio drugo koplje iz ruku paževa. Okrenuo je konja i pripremao se ponovno napasti.

Na drugom kraju polja, Chris je ponovno pokušavao ovladati svojim novim kopljem, koje se divlje ljuljalo u zraku poput metro-noma. Naposljetku ga je spustio dolje preko sedla, ali se konj još uvijek okretao i propinjao. Guy je bio ponižen i ljut. Bio je nestrpljiv i nije čekao. Zama-muzavši konja, pojurio je niz polje.

Ti gade, pomisli Marek.

o o o

Gomila na taj jednostrani napad iznenađeno zaurla. Chris je to čuo, i vidio da Guy već galopira prema njemu punom brzinom. Njegov vlastiti konj još je uvijek bio nemiran i okretao se. Potegao je uzde i u tom trenutku začuo pljas kad je jedan od konjušara bičem oši-nuo konja po stražnjici.

Konj zanjisti. Uši mu se spljošte.

Pojurio je niz polje.

Drugi je napad bio gori -jer ovog je puta znao što slijedi.

o o o

Udar ga je žestoko pogodio, poslavši mu bol kroz prsa, i cijelo mu je tijelo bilo podignuto u zrak. Sve se usporilo. Ugledao je sedlo

kako se izmiče ispod njega, zatim otkrivene stražnje slabine konja dok je klizio s njega, a onda ga je trzaj povukao unatrag; gledao je prema nebu.

Tresnuo je o zemlju, ravno na leđa. Glava mu je uz zveket udarila o kacigu. Ugledao je jarke plave točke, koje su se proširivale i povećavale, a zatim postale sive. Čuo je Mareka u uhu: "Sad ostani gdje jesi!"

Negdje je začuo udaljene trube dok je svijet lagano, nježno nestajao u crnilu.

o o o

Na drugom kraju polja Guy je okretao konja kako bi ga pripremio za još jedan napad, ali su trube već najavile sljedeći par.

Marek je spustio svoje koplje, potjerao konja i odgalopirao naprijed. Ugledao je svog protivnika, sir Charlesa od Gaunea, kako juri prema njemu. Čuo je jednoličnu tutnjavu konja, sve jaču i jaču riku gomile - znali su da će ovo biti dobro - i jurio je prema naprijed. Ovaj je konj trčao nevjerojatno brzo. Sir Charles je nastavljao jurišati, jednako brzo.

000

Sudeći prema srednjovjekovnim tekstovima, najveći izazov turnira nije bio nositi koplje, ili naciľjati njime ovu ili onu metu. Izazov je bio držati liniju napada i ne pokolebati se pred udarcem - ne popustiti panici koja se nadvijala nad gotovo svakim jahačem dok je galopirao prema svom protivniku.

Marek je bio čitao stare tekstove, ali ih je sada odjednom razumio: tresao se i klimao, osjećao je slabost u udovima, bedra su mu drhtala dok je stiskao svog konja. Prisilio se da se koncentrira, da se usredotoči, da poravna svoje koplje sa sir Charlesovim. Ali vrh njegova koplja poskakivao je gore-dolje dok je jurišao. Podigao gaje s hvataljke i smjestio u pregib lakta. Mirnije. Njegovo se disanje poboljša. Osjetio je da mu se vraća snaga. Poravna se. Još osamdeset metara.

Žestoki juriš.

Vidio je sir Charlesa kako namješta svoje koplje, naginjući ga prema naprijed. Ciljao je glavu. Ili je to bila varka? Jahači na vi-

teškim turnirima znali su mijenjati cilj u posljednjem trenutku. Hoće li i on?

Šezdeset metara.

Udarac u glavu bio je riskantan ako ga oba jahača nisu namjeravala izvesti. Koplje izravno u trup udarilo bi djelić sekunde ranije nego koplje u glavu: bilo je to pitanje kutova. Prvi udarac bi pomaknuo oba jahača, čineći udarac u glavu manje sigurnim. Ali vješt vitez može ispružiti svoje koplje više prema naprijed, maknuvši ga iz položaja u pregibu lakta, time dobivši dodatnih>etnaest ili dvadeset centimetara, i prema tome i prvi udarac. Čovjek je morao imati golemu snagu u rukama da apsorbira moment udarca "i kontrolira koplje kad opali unazad, tako da konj izdrži glavni nalet. Vjerojatnije je bilo da ćete omesti protivnikovo ciljanje i tempiranje

udarca.

Pedeset metara.

Sir Charles je još uvijek držao svoje koplje visoko. Ali sad ga je smjestio u pregib lakta, nagnuvši se prema naprijed u sedlu. Sad je imao više kontrole nad kopljem. Hoće li opet fingirati?

Četrdeset metara.

Nije bilo načina da zna. Marek je odlučio ići na udarac u prsa. Stavio je koplje u položaj. Više ga neće pomicati.

Trideset metara.

Čuo je tutnjavu kopita, riku gomile. Srednjovjekovni tekstovi su upozoravali: Ne zatvarajte oči u trenutku udara. Držite oči otvorenima kako biste postigli udarac.

Dvadeset metara.

Oči su mu bile otvorene.

Deset.

Gad je podignuo svoje koplje.

Ciljao je u glavu.

Udar.

o o o

Pucanje drveta zazvučalo je poput puščanog pucnja. Marek osjeti bol u lijevom ramenu i snažno probadanje u prednjem dijelu. Od-jahao je do kraja polja, odbacio svoje slomljeno koplje, i ispružio ruku da mu dodaju drugo. Ali paževi su samo buljili u polje iza njega.

Pogledavši natrag, vidio je da je sir Charles pao i leži na zemlji, ne pomičući se.

A onda je vidio sir Guya koji se okretao i propinjao na konju oko Chrisova tijela. To bi bilo njegovo rješenje, pomisli Marek. Zgazit će Chrisa nasmrt.

Marek se okrene i izvuče svoj mač. Visoko ga podigne. Uz uzvik bijesa, Marek zamamuza konja niz polje.

o o o

Gomila je vrištala i lupala po ogradi kao da udara ritam. Sir Guy se okrene i ugleda Mareka kako dolazi.

Ponovno pogleda dolje prema Chrisu i nogom lupivši konja, natjera ga da se kreće postrance kako bi zgazio Chrisa.

"Sramota! Sramota!" uzvikivala je gomila, i čak je gospodar Oliver bio na nogama, zgranut.

Ali tada je Marek stigao do sir Guya, ne uspjevši zaustaviti svog konja u jurišu, te mu je, prolazeći kraj njega doviknuo: "Sup-čino!" kad ga je mlatnuo po glavi plosnatim dijelom mača. Znao je da ga to neće ozlijediti, ali bio je to uvredljiv udarac, i trebao ga je natjerati da ostavi Chrisa. Što se i dogodilo.

Sir Guy se odmah okrenuo od Chrisa dok se Marek zaustavljao, držeći mač. Sir Guy je izvukao svoj mač iz korica i žestoko zamahnuo, a oštrica je zazviždala kroz zrak. Lupila je uz zveket o Ma-rekovu oštricu. Marek je osjetio kako mu mač vibrira u ruci od udarca. Marek zamahne gornjom stranom dlana, ciljajući u glavu. Guy uzvrat; konji su se okretali ukrug, mačevi su zvečali, bez prestanka.

Bitka je počela. I u nekom udaljenom dijelu mozga Marek je znao da će ovo biti borba do smrti.

o o o

Kate je promatrala bitku s ograde. Marek se dobro držao, i njegova je fizička snaga bila izvrsna, ali bilo je lako vidjeti da nije bio tako vješt kao sir Guy. Njegovi su zamasi bili neobuzdaniji, položaj tijela manje siguran.

Činilo se da on to zna, kao i sir Guy, koji je stalno tjerao konja unazad, pokušavajući otvoriti prostor za pun zamah. Sa svoje strane, Marek je tjerao konja što bliže, održavajući udaljenost što manjom, poput boksača koji ostaje u klinču.

Ali bilo joj je jasno da Marek to nije mogao činiti dovijeka. Prije ili poslije, Guy će imati dovoljnu udaljenost, pa makar i naj tren, i zadati smrtni udarac.

o o o

Marekova je kosa unutar kacige bila natopljena znojem. Kapi znoja kapale su mu u oči i pekle ga. Nije ništa mogao učiniti s tim u vezi. Otresao je glavom, pokušavajući pročistiti vidno polje. Nije mnogo pomoglo.

Uskoro je hvatao dah. Kroz prerez na kacigi, sir Guy je izgledao neumorno i neumoljivo, uvijek u napadu, opetovano zamahujući sigurnim, izvježbanim ritmom. Marek je znao da mora nešto uskoro učiniti, prije no što postane preumoran. Morao je razbiti vitezov ritam.

Njegova desna ruka, ona kojom je držao mač, već je gorjela od neprestanog napora. Njegova lijeva ruka bila je snažna. Zašto ne bi upotrijebio lijevu ruku?

Vrijedilo je pokušati.

Zamamuzavši konja, Marek se približi, sve dok se ne nadoše prsa u prsa. Pričekao je dok nije blokirao jedan zamah svojim mačem, a onda je korijenom dlana tresnuo prema gore po sir Guvevoj kacigi. Kaciga zvekne; osjetio je zadovoljavajući tup kad je Guveva glava drmnula o prednji dio kacige.

U istom je trenu Marek prebacio mač iz ruke u ruku i udario krajem drška po Guyevoj kacigi. Začuo se glasan zveket, i Guvevo se tijelo zatreslo u sedlu. Ramena su mu na tren klonula. Marek ponovno udari, i lupi jače po kacigi. Znao je da ga ozljeđuje.

Ali ne dovoljno.

Prekasno, on ugleda Guyev mač koji je u širokom luku zašiš-tao prema njegovim leđima. Marek osjeti divljačku bol u ramenima, poput udarca bičem. Je li verižasti oklop izdržao? Je li bio ozlijeđen? Još uvijek je mogao micati rukama. Snažno je zamahnuo vlastitim mačem po stražnjoj strani Guveve kacige. Guy nije ništa učinio da odbije udarac, koji je zazvonio poput gonga. Mora daje ošamućen, pomisli Marek.

Marek ponovno zamahne, zatim okrene konja, dolazeći s druge strane i široko zamahne prema vratu. Guy blokira udarac, ali ga

sila udarca zbaci unazad. Zanjihavši se, skliznuo je postrance u sedlu, posegnuo za hvataljkom, ali ne uspije spriječiti pad na tlo.

Marek se okrene i počne silaziti s konja. Gomila je ponovno zauralala. Pogledavši iza sebe, vidio je daje Guy lako skočio na noge; njegove su ozljede bile prevara. Zamahnuo je mačem prema Mare-ku još dok je silazio s konja. Marek, koji je još uvijek imao jednu nogu u stremenu, nespretno uzvrat, nekako se uspije osloboditi konja i zatim zamahne uzvraćajući. Sir Guy je bio snažan i siguran u sebe.

Marek shvati da je njegova situacija gora no prije. Žestoko je napadao, ali je Guy s lakoćom uzmicao: njegov je rad nogu bio izvježban i brz. Marek je hvatao dah i soptao unutar kacige; bio je siguran da ga Guy može čuti, i da zna što to znači.

Marek se umarao.

Sve što je sir Guy morao učiniti bilo je da nastavi uzmicati, dok se Marek ne izmori.

Osim ako...

Nalijevo od njih, Chris je još uvijek poslušno ležao na leđima.

Marek zamahne prema Guyu, pomičući se nadesno svakim udarcem. Guy je nastavio s lakoćom uzmicati. Ali sad ga je Marek tjerao natrag - prema Chrisu.

o o o

Chris se polako budio od zveketa mačeva. Mamuran, on obavi inventuru. Ležao je na leđima buljeći u plavo nebo. Ali bio je živ. Sto se dogodilo? Okrenuo je glavu unutar svoje crne kacige. Sa samo uzanim prorezom za oči, bilo je vruće, zagušljivo i klaustrofobično.

Postalo mu je zlo.

Osjećaj mučnine mu se brzo pojačavao. Nije želio povratiti unutar kacige. Oko glave mu je bilo preusko; utopio bi se u vlastitoj bljuvotini. Morao je skinuti kacigu. Još uvijek ležeći, posegnuo je prema gore i zgrabio kacigu objema rukama.

Povukao je.

Nije se ni pomaknula. Zašto? Jesu li mu je zavezali na glavu? Je li to bilo zato što je ležao na zemlji?

Povratit će. U prokletu kacigu.

Isuse.

U panici, on se zakotrlja po zemlji.

o o o

Marek je očajnički zamahivao mačem. Iza sir Guya vidio je Chrisa koji se počeo micati. Marek bi mu bio doviknuo da ostane gdje je, ali nije imao daha da progovori.

Marek je zamahivao i zamahivao.

Chris je sad povlačio kacigu, pokušavajući je skinuti. Guvjejoš uvijek bio deset metara od Chrisa. Plešući unazad, zabavljajući se, s lakoćom parirajući na Marekove udarce.

Marek je znao da je sad gotovo na izmaku snaga. Njegovi su zamasi bili sve slabiji. Guy je još uvijek udarao snažno i s lakoćom, samo uzmičući i odbijajući udarce. Čekajući svoju priliku.

Pet metara.

Chris se okrenuo na trbuh i počeo se dizati. Bio je na sve četiri. S glavom obješenom prema dolje. Onda se začuo glasan zvuk povraćanja.

Guy ga je čuo, malo okrenuo glavu da pogleda-

Marek napadne, udari ga glavom u prsni oklop, i Guy zatetu-ra unazad, padne preko Chrisa i na zemlju.

Malegant se hitro zakotrlja na tlu, ali Marek je bio na njemu, zgazivši mu desnu ruku kako bi mu pribio mač na zemlju, a zatim zamahnuvši drugom nogom kako bi pribio drugo rame. Marek je držao mač visoko, spreman ga zariti.

Gomila zamukne. Guy se nije pomaknuo.

Polako, Marek spusti mač, prereze vezice Guveve kacige i odgurne je vrhom oštrice. Sad je Guveva glava bila na vidjelu. Marek vidje da obilato krvari iz lijevog uha.

Guy ga bijesno pogleda i pljune.

Marek ponovno podigne mač. Bio je ispunjen bijesom, znoj ga je pekao, ruke boljele, a vid mu se pomutio od srdžbe i napora. Stisnuo je ruke, spreman zamahnuti prema dolje i odrezati glavu od tijela.

Guy je to vidio.

"Milost!"

Povikao je, tako da svi čuju.

"Preklinjem za milost!" zaviknuo je. "U ime Svetog trojstva i Djevice Marije! Milost! Milost!"

Gomilom je vladala tišina. Čekali su.

ooo

Marek nije bio siguran što da učini. U pozadini mozga, glas mu je govorio: "Ubij tog gada sad, ili ćeš kasnije požaliti". Znao je da mora brzo odlučiti; što je dulje tamo stajao, raskrečen iznad sir Guya, bilo je sigurnije da neće imati odvažnosti.

Pogledao je u gomilu koja je stajala kod ograde. Nitko se ne pomakne; samo su buljili. Pogledao je prema tribinama gdje je gospodar Oliver sjedio s damama. Nitko se nije micao. Činilo se daje gospodar Oliver zamrznut. Marek pogleda iza sebe na skupinu pa-ževa koji su stajali kraj ograde. I oni su bili zamrznuti. Onda, pokretom koji je bio gotovo neprimjetan, jedan paž podigne ruku do sredine prsa i napravi kratak pokret: odreži je.

Daje ti dobar savjet, pomisli Marek.

Ali Marek je oklijevao. Na polju je vladala apsolutna tišina, osim Chrisova povraćanja i stenjanja. Na kraju, ti su zvukovi prekinuli trenutak. Marek se odmakne od sir Guya i ispruži ruku da mu pomogne ustati.

Sir Guy prihvati njegovu ruku i ustane ispred Mareka. Reče mu: "Kopile jedno, vidimo se u paklu", i okrene se na peti i ode.

31.15.58

Mali je potočić vijugao kroz mahovinast pokrov i poljsko cvijeće. Chris je bio na koljenima, zaronivši lice u vodu. Vratio se pijuckajući i kašljući. Pogledao je Mareka koji je čučao pokraj njega, zabu-ljivši se u prazno.

"Dosta mi je", reče Chris. "Dosta mi je." "To je prilično jasno."

"Mogao sam biti ubijen", reče Chris. "To bi trebao biti sport? Znaš li ti što je to? To je igra "tko je kukavica"58, samo na konjima. Ti ljudi su ludi." Ponovno je zaronio glavu u vodu.

"Chris."

"Mrzim povraćati. Mrzim."

"Chris."

"Što je? Što je sad? Reći ćeš mi da će mi zahrđali oklop? Jer me boli dupe za to, Andre."

"Ne", reče Marek. "Reći ću ti da će ti tvoja filcana donja košulja nabubriti, i bit će teško skinuti oklop s tebe."

"A tako? Pa, nije me briga. Oni će paževi doći i skinuti me." Chris sjedne na mahovinu i zakašlje. "Isuse, ne mogu se riješiti ovog smrada. Morat ću se okupati ili već nešto slično."

Marek je sjedio pokraj njega i ništa nije rekao. Pustio ga je da se smiri. Chrisove su se ruke tresle dok je govorio. Bilo je bolje za njega da to izbac iz sebe, pomisli on.

o o o

58 Popularna igra u SAD-u, naročito 60-ih godina; sastoji se od utrke automobilima prema rubu stijene, ili na otvorenoj cesti, vozači jure jedan prema drugome, onaj koji prvi iskoči iz auta ili skrene ispada kukavica.

U polju iza njih, strijelci u smeđem i sivom su vježbali. Ignorirajući uzbuđenje obližnjeg turnira, oni su strpljivo gađali u mete, odmicali se unazad, ponovno gađali. Bilo je upravo onako kako su stari tekstovi tvrdili: engleski su strijelci bili strogo disciplinirani i vježbali su svakog dana.

"Oni ljudi su nova vojna snaga", reče Marek. "Oni sad odlučuju o ishodu bitaka. Pogledaj ih."

Chris se podigne na laktove. "Šališ se", reče on. Strijelci su sad bili više od dvjesto metara od svojih kružnih meta - što je dužina nogometnog igrališta. Na toj udaljenosti, oni su bili malene figure, a ipak su samopouzđano natezali lukove prema nebu. "Oni to ozbiljno?"

Nebo se zacrni od šištećih strijela. Pogodile su mete, ili sletjele u blizini, stršeći u travu.

"Bez zezancije", reče Chris.

Gotovo istog trenutka, još jedna gusta salva ispuni zrak. I još jedna, i još jedna. Marek je brojio u sebi. Tri sekunde između salva. Znači bila je istina, pomisli on: engleski strijelci stvarno su mogli ispaliti dvadeset runda u minuti. Do tog su trenutka mete bile načičkane strijelama.

"Vitezovi u jurišu ne mogu se suprotstaviti ovakvoj vrsti napada", rekao je Marek. "To ubija jahače, a ubija i konje. To je razlog zašto engleski vitezovi sjašu s konja kako bi se borili. Francuzi još uvijek jurišaju na tradicionalan način - i bivaju poklani prije no što uopće dođu blizu Englezima. Četiri tisuće vitezova mrtvih kod Cre-cya, još više u Poitiersu. Veliki brojevi za ovo vrijeme."

"Zašto Francuzi ne promijene taktiku? Zar ne vide što se događa?"

"Vide, ali to znači kraj jednog cijelog načina života - cijele kulture, zapravo", reče Marek. "Svi vitezovi su plemenitaši; njihov je način života preskup za puk. Vitez mora kupiti oklop i najmanje tri bojna konja, i mora

izdržavati pratnju od konjušara i pomoćnika. I ti su plemeniti vitezovi bili odlučujući faktor u bitkama, sve dosad. Sad je s tim gotovo." Pokazao je na strijelce u polju. "Ovi su ljudi iz puka. Pobjeđuju pomoću koordinacije i discipline. Tu nema osobne hrabrosti. Dobivaju plaću za svoj rad. Ali oni su budućnost ratovanja - plaćene, disciplinirane, bezlične trupe. S vitezovima je svr-| šeno."

"Osim na turnirima", reče Chris kiselo.

"Uglavnom. A čak i tamo - sav taj pločasti oklop, preko veri-; žastog oklopa - sve je to zbog strijela. Strijele će proći ravno kroz • nezaštićena čovjeka, i probit će verižasti oklop. Stoga je vitezovima potreban pločasti oklop. Konjima je potreban oklop. Ali sa salvom poput ove..." Marek pokaže na zviždeći pljusak strijela i slegne ramenima. "Gotovo je."

Chris ponovno pogleda na turnirsko polje. A onda kaže: "Pa, bilo je i vrijeme!"

Marek se okrene i ugleda petoricu paževa u livrejama koji su im se približavali, uz dvojicu stražara u crveno crnim tunikama. "Napokon ću izaći iz ovog prokletog metala."

Chris i Marek ustanu dok su im se muškarci približavali. Jedan od stražara reče: "Prekršili ste pravila turnira, osramotili časnoga viteza Guya od Maleganta i poštenu službu gospodara Olivera. Uhićeni ste i poći ćete s nama."

"Čekajte malo", reče Chris. "Mi smo osramotili njega?" "Poći ćete s nama." "Čekajte malo", reče Chris.

Vojnik ga snažno udari postrance po glavi i gurne ga prema naprijed. Marek uhvati korak s njim. Okruženi stražarima, uputili su se prema dvorcu.

o o o

Kate je još uvijek bila na turniru, tražeći Chrisa i Andrea. Isprva je mislila potražiti ih u šatorima poredanima iza polja, ali tamo su bili samo muškarci - vitezovi, paževi i konjušari - pa je odlučila da neće. Ovo je bio drugačiji svijet, nasilje je bilo u zraku, i stalno je osjećala opasnost. Gotovo svi u ovom svijetu bili su mladi; vitezovi koji su se šepirili po polju bili su u dvadesetima ili ranim tridesetima, a paževi su bili jedva tinejdžeri. Ona je bila odjevena na običan način, i očito nije bila dio plemstva. Imala je osjećaj da kad bi je odveli i silovali, nitko ne bi primijetio.

Iako je bila sredina dana, shvatila je da se ponaša kao u New Havenu po noći. Pokušavala je da ni u jednom trenutku ne ostane

sama, nego da se kreće u grupi; zaobilazila je skupine muškaraca u širokom luku.

Došla je iza otvorenih tribina, slušajući navijanje gomile kad se sljedeći par vitezova počeo boriti. Pogledom je pretražila mjesto na kojem su bili podignuti šatori njoj slijeva. Nigdje nije vidjela ni Ma-reka ni Chrisa. A ipak, otišli su s polja prije samo nekoliko minuta. Jesu li bili u jednom od šatora? Ništa nije čula u svom umetku u uhu tokom proteklog sata; pretpostavila je daje to zato što su Chris i Marek nosili kacige koje su blokirale prijenos. Ali zasigurno su ih sad skinuli.

Onda ih je ugledala, na kratkoj udaljenosti nizbrdo, kako sjede pokraj krivudavog potoka.

Uputila se nizbrdo. Na suncu joj je pod perikom bilo vruće i svrbjelo ju je. Možda se mogla otarasiti perike i samo podignuti svoju kosu ispod kape. Ili, ako odreže kosu malo kraće, mogla bi proći pod mladića, čak i bez kape.

Moglo bi to biti zanimljivo, pomisli ona, neko vrijeme biti muškarac.

Razmišljala je o tome gdje da nabavi škare kad je ugledala vojnike koji su se približavali Mareku. Usporila je korak. Još uvijek ništa nije čula u umetku u uhu, a bila je tako blizu i znala je da bi trebala.

Je li bio isključen? Dotaknula se po uhu.

Istoga je trenutka začula Chrisa kako govori: "Mi smo osramotili njega?" a onda je nešto iskrivilo daljnje riječi.

Vidjela je kako vojnici guraju Chrisa prema dvorcu. Marek je hodao pokraj njega.

Kate pričeka trenutak, a onda krene za njima.

000

Castelgard je bio napušten, trgovine i izlozi zaključani, ulice su bile prazne i odjekivale su. Svi su otišli na turnir, što joj je otežalo praćenje Mareka, Chrisa i vojnika. Morala se povući na veću udaljenost, čekajući dok ne prođu svaku ulicu prije no što je mogla krenuti za njima, žureći se prema naprijed gotovo trčeći, sve dok ih ne bi ponovno ugledala, a zatim se sakrila iza ugla.

Znala je da njezino ponašanje djeluje sumnjivo. Ali nije bilo nikoga tko bi je vidio. Visoko na jednom prozoru vidjela je staru

ženu kako sjedi na suncu, zatvorenih očiju. Ali ni u jednom trenutku nije pogledala prema dolje. Možda je spavala.

Došla je do otvorena polja ispred dvorca. I ono je sad također! bilo napušteno. Vitezovi na konjima koji su se šepirili, borbe žal vježbu, zastave što se vijore na vjetru, ničeg nije bilo. Vojnici su! prešli podizni most. Dok ih je slijedila, začula je gomilu kako riče si polja iza zidina. Stražari su se okrenuli i doviknuli vojnicima na be- \ demima, pitajući što se dogodilo. Vojnici koji su stajali gore mogli su vidjeti sve do polja; dovikivali su

odgovore. Sve je to bilo popra-” čeno mnogobrojnim psovka; očito, pale su oklade.

U svom tom uzbuđenju, ona je prošla i ušla u dvorac.

o o o

Stajala je u malom vanjskom dvorištu. Tamo je ugledala konje, vezane za ogradu i ostavljene. Ali u vanjskom dvorištu nije bilo vojnika; svi su bili na bedemima, i gledali turnir.

Potražila je uokolo Chrisa i Mareka, ali ih nije vidjela. Ne znajući što još da učini, ušla je kroz vrata u veliku dvoranu. Začula je odjek koraka na spiralnim stepenicama njoj slijeva.

Krenula je uz stepenice, okolo naokolo, ali su se koraci stišavali. Mora da su išli dolje, a ne gore.

Brzo je krenula putem kojim je došla. Stepenice su se spiralno spuštale, završivši prolazom niskoga stropa, vlažnim i pljesnivim, s ćelijama na jednoj strani. Vrata ćelija bila su otvorena i nikog nije bilo unutra. Negdje ispred, iza zavoja u hodniku, čula je glasove koji su odjekivali, i zveket metala.

Oprezno je krenula prema naprijed. Mora da je ispod velike dvorane, pomisli ona. U mozgu je pokušavala rekonstruirati to područje iz sjećanja o ruševinama dvorca koje je tako pažljivo proučavala nekoliko tjedana ranije. Ali nije se sjećala da je ikad vidjela ovaj prolaz. Možda se urušio stoljećima ranije.

Još jedan zveket metala, i odjek smijeha.

Zatim koraci.

Trebao joj je trenutak da shvati da dolaze po nju.

o o o

Marek se svalio u vlažnu, trulu, klisku i smrdljivu slamu. Chris se sruši pokraj njega, poskliznuvši se na kaši. Vrata ćelije se uz tresak zatvore. Bili su na kraju hodnika, s ćelijama s tri strane. Marek je kroz rešetke vidio stražare kako odlaze, smijući se. Jedan reče: "Hej, Paolo, kamo ćeš ti? Ostaješ ovdje i pazi na njih."

"Zašto? Neće nikamo otići. Hoću gledati turnir." "Tvoja je smjena. Oliver želi da ih se čuva."

Začulo se protestiranje i psovanje. Još smijeha, i koraci koji se udaljavaju. Onda se jedan krupni stražar vrati, proviri kroz rešetke prema njima i opsuje. Nije bio sretan; oni su bili razlog zbog kojeg je propuštao predstavu. Pljunuo je na pod njihove ćelije, a zatim se malo odmaknuo, do drvenog stolčića. Marek ga više nije mogao vidjeti, ali je vidio njegovu sjenu na suprotnom zidu.

Izgledalo je kao da čačka po zubima.

Marek priđe rešetkama, pokušavajući pogledati u druge ćelije. Nije baš mogao vidjeti u ćeliju s desne strane, ali je ravno nasuprot njima vidio figuru koje je sjedila naslonjena uza zid u mraku.

Kad su mu se oči priviknule, shvatio je da je to profesor.

30.51.09

Stern je sjedio u ITC-ovoj privatnoj blagovaonici. Bila je to mala ; soba s jednim jedinim stolom s bijelim stolnjakom, postavljenim za: četvero. Gordon je sjedio sućelice njemu, gladno jedući kajganu i slaninu. Stern je promatrao vrh Gordonove vojničke frizure kako se podiže i spušta dok je kupio kajganu viljuškom. Tip je stvarno brzo jeo.

Vani se sunce već uzdizalo na nebu iznad visoravni na istoku. Stern baci pogled na svoj sat; bilo je šest ujutro. ITC-ovi tehničari puštali su još jedan meteorološki balon s parkirališta; sjetio se da im je Gordon rekao da to čine svakog sata. Balon se brzo izdigao prema nebu, a zatim nestao u oblacima. Ljudi koji su ga pustili nisu se potrudili gledati ga kako odlazi, nego su otišli do obližnje laboratorijske zgrade.

"Kakav vam je tost", reče Gordon, dižući pogled. "Hoćete li radije nešto drugo?"

"Ne, u redu je", reče Stern. "Samo nisam jako gladan."

"Poslušajte savjet starog vojnika", reče Gordon. "Uvijek jedite za vrijeme obroka. Jer nikad ne znate kad će biti sljedeći."

"Siguran sam daje to točno", reče Stern. "Samo nisam gladan." Gordon slegne ramenima i nastavi jesti.

Čovjek u uštirkanom konobarskom sakou ude u sobu. Gordon reče: "O, Harolde. Imaš li gotove kave?"

Čovjek u sakou reče: "Imam, gospodine. Kapučino, ako želite."

"Popit ću crnu."

"Svakako, gospodine."

"Što je s vama, Davide?" reče Gordon. "Kava?"

"S bezmasnim mlijekom, ako imate", reče Stern. "Svakako, gospodine." Harold ode.

Stern je gledao kroz prozor. Slušao je Gordona kako jede, slušao je kako njegova viljuška grebe po tanjuru.

Napokon reče: "Dajte da vidimo razumijem li ja ovo. U ovom trenutku, oni se ne mogu vratiti, je li tako?"

"Tako je."

"Jer mjesto za dolazak ne postoji."

"Tako je."

"Jer je zakrčeno krhotinama."

"Tako je."

"I koliko još do trenutka kad će se moći vratiti?"

Gordon uzdahne. Odgurnuo se od stola. "Bit će u redu, Davide", rekao je. "Stvari će ispasti dobro."

"Samo mi recite. Koliko još?"

"Pa, da izbrojimo. Još tri sata da se očisti zrak u pećini. Dodajmo još jedan sat da budemo sigurni. Četiri sata. Zatim dva sata da očistimo krhotine. Šest sati. Onda moramo ponovno izgraditi vodene štitove."

"Ponovno izgraditi vodene štitove?" reče Stern. "Tri prstena od vode. Oni su apsolutno neizbježni." "Zašto?"

"Kako bi se transkripcijske greške svele na najmanju moguću mjeru."

Stern reče: "A što su zapravo transkripcijske greške?"

"Greške pri ponovnom izgrađivanju. Kad stroj rekonstruira osobu."

"Rekli ste mi da nema nikakvih grešaka. Da možete točno ponovno izgraditi."

"Praktički gledano, možemo. Sve dok imamo štitove." "A ako nemamo štitove?"

Gordon uzdahne. "Ali imat ćemo štitove, Davide." Bacio je pogled na svoj sat. "Kad bi se barem prestao brinuti. Još će nekoli-

ko sati proći prije no što budemo mogli popraviti mjesto prijenosa, i Bez razloga se uzrujavaš."

"Radi se o tome da stalno mislim", reče Stern, "da postoji ne- \ što što možemo učiniti. Poslati poruku, nekako stupiti u kontakt..."^

Gordon odmahne glavom. "Ne. Nikakve poruke, ni kontakta., To jednostavno nije moguće. Za sada su oni potpuno odsječeni od nas. I mi ništa ne možemo učiniti s tim u vezi."

30.40.39

Kate Erickson se spljošila uza zid, osjećajući vlažan kamen na leđima. Sakrila se unutar jedne od ćelija u hodniku, i sad je čekala, zadržavajući dah, dok su stražari koji su zatvorili Mareka i Chrisa, vraćajući se, prolazili pokraj nje. Stražari su se smijali, i činilo se da su dobre volje. Čula je jednog od njih kako govori: "Sir Oliver je bio strašno nezadovoljan stoje taj Hainautanac napravio budalu od njegova poručnika."

"A drugi je bio još gori! Jaše kao obješena krpa, a ipak razbija dva koplja s Tete Noireom." Opći smijeh "Istina. Napravio je budalu od Tete Noirea. Za to će im gospodar Oliver skinuti glave prije no što padne mrak."

"Osim ako ne griješim, odsjeći će im glave prije večere." "Ne, poslije. Bit će više ljudi." Još smijeha.

Kretali su se niz hodnik, a glasovi su im se stišavali. Uskoro ih je jedva mogla čuti. Onda je nastupila kratka tišina - jesu li ponovno krenuli uz stepenice? Ne, još ne. Još jednom ih je začula kako se smiju. I smijeh se nastavio. Zvučao je čudno, izvještačeno.

Nešto je bilo krivo.

Napeto je osluškivala. Govorili su nešto o sir Guyu i gospi Clai-re. Nije zapravo mogla razaznati. Čula je: "... užasno ljut na našu gospu..." i još smijeha.

Kate se namršti.

Njihovi glasovi nisu više bili tako tihi.

Nije dobro. Vraćali su se.

Zašto? pomisli ona. Što se dogodilo?

Bacila je pogled prema vratima. I tamo je, na kamenom podu, ugledala svoje vlastite otiske stopala, kako skreću u ćeliju.

Cipele su joj bile vlažne od trave pokraj potoka. Kao i cipele svih drugih, tako da je sredina kamenog hodnika bila prepuna mokrih, blatnjavih otisaka. Ali jedan je par otisaka otkrivudao prema ćeliji.

I oni su to nekako primijetili. Dovraga.

Glas: "Kad se turnir zatvara?" "Prije poslijepodne molitve59." "Vjere mi, onda još nije gotovo."

"Gospodar Oliver će požuriti s večerom, i pripremiti se za Vrhovnog svećenika."

Osluškivala je, pokušavajući prebrojiti različite glasove. Koliko je stražara bilo? Pokušala se sjetiti. Najmanje trojica. Možda petorica. Nije obratila pažnju na to.

Dovraga.

"Govore da Vrhovni svećenik dovodi tisuću naoružanih muškaraca..."

Sjena prijeđe preko poda, pred njezinim vratima. To je značilo da su sad s obje strane vrata njezine ćelije.

Stoje mogla učiniti? Znala je samo da ne može dopustiti daje uhvate. Bila je žensko; nije imala što tražiti ondje; silovali bi je i ubili.

Ali, razmišljala je, oni nisu znali daje ona žensko. Ne još. Pred vratima je vladala tišina, a zatim komešanje nogu. Što će sljedeće učiniti? Vjerojatno poslati jednog čovjeka u ćeliju, dok će ostali čekati vani. A u međuvremenu će se ostali pripremiti, izvući mačeve, visoko ih podignuti-

Nije mogla čekati. Nisko se pognuvši, nasrnula je.

Tresnula je u čuvara kad je ulazio kroz vrata, udarivši ga sa strane kod koljena, i on se, uz jauk boli i iznenađenja, sruši nazad. Začuli su se uzvici drugih stražara, ali ona je već prošla kroz vrata, mačje zazvečao udarivši po kamenom zidu iza nje proizvevši iskre, i već je trčala hodnikom.

"Žena! Žena!"

Peti kanonski sat molitve, originalno deveti sat nakon izlaska sunca, tri sata poslijepodne.

Potrčali su za njom.

Sad je bila na spiralnim stepenicama, brzo se uspinjući. Negdje odozdo čula je zveket njihovih oklopa dok su se penjali za njom. Ali onda je došla do prizemlja i, ne razmišljajući, učinila prvu stvar koja joj je pala na pamet: utrčala je ravno u veliku dvoranu.

Bila je pusta, stolovi su bili postavljeni za gozbu, ali hrana još nije bila poslužena. Trčala je pokraj stolova, tražeći skrovište. Iza tapiserija? Ne, bile su posve naslonjene na zid. Ispod stolnjaka? Ne, ondje bi pogledali i našli je. Gdje? Gdje? Ugledala je golem kamin u kojem je vatra još uvijek bila rasplamsana. Nije li postojao tajni prolaz iz dvorane? Je li taj prolaz bio ovdje u Castelgardu ili u La Roqueu? Nije se mogla sjetiti. Trebala je više paziti.

Unutrašnjim okom vidjela se kako nosi bež kratke hlače, majicu kratkih rukava i Nike tenisice dok se lijeno kreće kroz ruševine, zapisujući bilješke u svoj blok. Njezina je briga bila - ukoliko ih je uopće imala - da zadovolji svoje školske kolege.

Trebala je više paziti!

Čula je muškarce koji su se približavali. Više nije bilo vremena. Potrčala je prema gotovo tri metra visokom kaminu i zakoračila iza golemog pozlaćenog polukružnog zaslona. Vatra je bila pakleno vruća, i valovi vrućine širili su joj se tijelom. Čula je muškarce kako ulaze u prostoriju, viču, trče, traže. Čučnula je iza zaslona, zadržala dah i pričekala.

o o o

Čula je udaranje i lupanje, štropot posuda na stolovima dok su pretraživali. Nije mogla jasno razaznati njihove glasove; stopili su se s hućanjem plamenova iza nje. Začuo se metalan zveket kad se nešto srušilo; zvučalo je kao stalak za baklju, nešto veliko.

Čekala je.

Jedan muškarac zareži pitanje; nije čula odgovor. Još jedan je povikao pitanje, i ovog puta čula je tihi odgovor. Glas nije zvučao kao muški. S kim su razgovarali? Zvučalo je kao žena. Kate je os-luhnula: da, bio je to ženski glas. Bila je sigurna u to.

Još jedna razmjena riječi, a onda se začuje zveket oklopa dok su muškarci trčali iz prostorije. Vireći iza ruba pozlaćenog zaslona, vidjela je kako nestaju kroz vrata.

Pričekala je trenutak, a zatim zakoračila iza zaslona.

Ugledala je mladu djevojku od deset ili jedanaest godina. Oko! glave je imala omotanu bijelu tkaninu, tako da joj se vidjelo samol lice. Bila je odjevena u neku vrstu opuštena haljine ružičaste boje koja je dopirala gotovo do poda. Nosila je zlatni vrč, i nalijevala l vodu u pehare na stolovima.

Djevojčičin pogled se susretne s njezinim. Samo se zagledala l u nju.

Kate je pričekala da djevojčica povikne, ali ona to ne učini, l Samo je neko vrijeme znatiželjno buljila u Kate, i onda rekla: "Oti- • sli su uz stepenice."

Kate se okrene i potrči.

o o o

Unutar ćelije, Marek je začuo zvuk truba i udaljenu buku gomile na turniru koja je dolazila s jednog od visokih prozora. Stražar je nesretno pogledao prema gore, opsovao Mareka i profesora i zatim se vratio do svog stolca. Profesor reče tiho: "Imaš li još uvijek marker?" "Da", reče Marek. "Imam. Imate li vi svoj?"

"Ne, izgubio sam ga. Otprilike tri minute nakon što sam dospio ovdje."

Profesor je stigao, kako je rekao, na pošumljenu ravnicu blizu samostana i rijeke. ITC ga je uvjerio da će to biti osamljeno mjesto, ali idealno smješteno. Mogao je s njega vidjeti sva glavna mjesta iskopina, a da se ne udalji mnogo od stroja.

Ono što se dogodilo bila je čista loša sreća: profesor je stigao baš kad se skupina drvosječa uputila u šumu na rad, sa sjekirama na ramenima.

"Ugledali su bljeskove svjetlosti, a onda su ugledali mene, i svi su pali na koljena, moleći se. Mislili su da su vidjeli čudo. Onda su odlučili da to nije bilo čudo, i skinuli su sjekire s ramena", rekao je profesor. "Mislio sam da će me ubiti, ali ja, srećom, govorim oksi-tanski. Uvjerio sam ih da me odvedu u samostan. Da puste fratre da to riješe."

Fratri su ga preuzeli od drvosječa, skinuli ga i pregledali mu tijelo u potrazi za stigmama. "Tražili su po prilično neobičnim mje-

stima", reče profesor. "Tada sam zatražio da vidim opata. Opat je htio znati lokaciju prolaza u La Roqueu. Mislim da ju je obećao Ar-nautu. Uglavnom, sugerirao sam mu da bi mogla biti u samostanskim dokumentima."

Profesor se naceri. "Bio sam voljan pregledati njegove pergamente umjesto njega."

"Da?"

"I mislim da sam ga našao."

"Prolaz?"

"Mislim da da. Slijedi podzemnu rijeku, tako da je vjerojatno prilično dugačak. Počinje na mjestu zvanom

zelena kapela. I postoji ključ za pronalaženje ulaza."

"Ključ?"

Stražar nešto zareži, i Marek na trenutak prestane govoriti. Chris ustane, brišući prljavštinu sa svojih štrampala. Reče: "Moramo se maknuti odavde. Gdje je Kate?"

Marek odmahne glavom. Kate je još uvijek bila na slobodi, osim ako povici stražara koje je čuo iz hodnika nisu značili da je uhvaćena. Ali mislio je da je nisu uhvatili. Stoga, ako uspije stupiti u kontakt s njom, ona bi im mogla pomoći da izađu.

To je značilo da nekako moraju svladati stražara. Problem je bio u tome što je bilo barem dvadeset metara od zavoja u hodniku do mjesta gdje je stražar sjedio na svom stolcu. Nije bilo načina da ga iznenade. Ali ako je Kate bila u dosegu njihovih umetaka u ušima, onda bi mogao-

Chris je lupao po rešetkama ćelije i derao se: "Hej?! Stražaru! Hej, ti!"

Prije no što je Marek mogao progovoriti, stražar se pojavi u vidokrugu, znatiželjno promatrajući Chrisa koji je ispružio jednu ruku kroz rešetke i pozivao ga. "Hej, dođi ovamo! Ovamo!"

Stražar mu pride, lupi ga po ruci koja je bila ispružena kroz rešetke, a onda naglo dobije napadaj kašlja nakon što gaje Chris poprskao svojim sprejom. Stražar zatetura. Chris ponovno ispruži ruku kroz rešetke, pogradi stražara za ovratnik i po drugi put ga popraska ravno u lice.

Stražarove oči zakolutaše prema gore i on padne poput kamena. Još uvijek ga držeći, Chrisova ruka lupne o poprečnu rešetku i

L

on urlikne od bola, ispusti stražara koji padne dalje od rešetki i sruši se nasred poda.

Izvan dosega.

"Lijepo obavljeno", reče Marek. "A što sad?"

"Znaš, mogao bi mi pomoći", reče Chris. "Vrlo si negativan." Spustio se na koljena, posežući rukama kroz rešetke do pazuha, grabeći. Njegovi su ispruženi prsti mogli doseći gotovo do stražare-va stopala. Gotovo, ali ne i posve. Petnaest centimetara do njegova tabana. Chris se protegne, stenjući: "Kad bismo samo imali nešto - štap, kuku - nešto da ga povučemo..."

"Ne bi nam koristilo", rekao je profesor iz druge ćelije. "Zašto ne?"

Prišao je bliže, na svjetlo, i pogledao kroz rešetke. "Jer on nema ključ."

"Nema ključ? Gdje je?"

"Visi na zidu", reče Johnston, pokazujući niz hodnik.

"O sranje", reče Chris.

Na podu, stražareva se ruka tržne. Jedna noga se tržne u grču. Budio se.

Chris, uspaničen, reče: "Što ćemo sad?"

o o o

Marek reče: "Kate, čuješ li me?" "Čujem." "Gdje si?"

"Malo dolje niz hodnik. Vratila sam se jer sam mislila da me ovdje nikad neće tražiti."

"Kate," reče Marek, "dođi ovamo. Brzo." Marek začuje korake dok je trčala prema njima.

Stražar zakašlje, prevrne se na leđa, zatim se podboči na lakat. Pogledao je niz hodnik, i užurbano se stane dizati na noge.

Bio je na rukama i nogama kad ga je Kate lupnula, trznuvši mu glavu unazad, i on ponovno padne na pod. Ali nije bio u nesvijesti, samo ošamućen. Počeo se dizati, tresući glavom da je razbistri.

"Kate", reče Marek, "ključevi..."

"Gdje?" "Na zidu."

Uzmaknula je od stražara, uzela ključeve na teškom kolutu, i donijela ih do Marekove ćelije. Stavila je jedan ključ u bravu i pokušala ga okrenuti, ali nije uspjela.

Stenjući, stražar se bacio na nju, odbacujući je od ćelije u sredinu prostorije. Hrvali su se, valjajući se po podu. Ona je bilo mnogo manja od njega. S lakoćom ju je pritisnuo o tlo.

Marek je s obje ruke posegnuo kroz rešetke, izvukao ključ iz brave, i pokušao s drugim. Ni taj nije bio pravi.

Stražar je sad opkoračio Kate, stavio obje ruke oko njezina vrata i počeo je daviti.

Marek pokuša sa sljedećim ključem. Neuspješno. Bilo je još šest ključeva na kolutu.

Kate je poplavjela. Hripala je i gušila se. Lupala je šakom po stražarevoj ruci, ali njezini udarci nisu imali učinka. Udarila ga je po preponama, ali ga je tunika zaštitila.

Marek povikne: "Nož! Nož!" ali činilo se da ona ne razumije. Marek pokuša sa sljedećim ključem. Još uvijek neuspješno. Iz nasuprotne ćelije Johnston vikne stražaru nešto na francuskom.

Stražar podigne pogled i zareži odgovor, i u tom trenutku Kate je izvukla svoj bodež i zarila ga u stražarevo rame svom snagom. Oštrica nije probila verižasti oklop. Pokušala je ponovno, i još jednom. Razbješnjen, stražar je počeo lupati njezinom glavom o kameni pod kako bi je natjerao da odbaci nož.

Marek pokuša s još jednim ključem. Okrenuo se uz glasan škljocaj.

Profesor je vikao, Chris je vikao, a Marek, snažno zamahnuvši, otvori vrata. Stražar se okrenuo kako bi se našao s njim licem u lice, pustivši Kate. Kašljući, ona zamahne nožem prema njegovim nezaštićenim nogama, i on zavrišti od boli. Marek ga dvaput udari po glavi, vrlo snažno. Stražar padne na pod i ostane nepomično ležati.

Chris otključa vrata profesorove ćelije. Kate ustane na noge; boja joj se polako vraćala u lice.

Marek je izvukao bijeli marker i držao palac na gumbu. "Do-1 bro. Sad smo napokon svi zajedno." Promatrao je prostor između ćelija. "Je li ovo dovoljno veliko? Možemo li pozvati stroj ovdje?"

"Ne", reče Chris. "Mora biti metar i osamdeset sa svake stra-j ne, sjećaš se?"

"Treba nam veći prostor." Profesor se okrene prema Kate. "Znaš kako izaći odavde?"

Ona kimne. Krenuli su niz hodnik.

30.21.02

Brzo ih je povela uz prvi niz stuba, osjećajući nov nalet samopouzdanja. Borba sa stražarom na neki ju je način oslobodila; najgore se dogodilo, i preživjela je. Sada, iako joj je u glavi bubnjalo, osjećala se mirnije i bistrije no prije. I njezino joj se istraživanje potpuno vratilo: mogla se sjetiti gdje su bili prolazi.

Došli su do prizemlja i pogledali u dvorište. Bilo je čak promet-nije no što je očekivala. Bilo je mnogo vojnika, kao i vitezova u oklopima i dvorana u otmjenoj odjeći; svi su se vraćali s turnira. Nagađala je da je oko tri sata poslije podne; dvorište je bilo okupano popodnevnom svjetlošću, ali sjene su se počele produživati.

"Ne možemo tamo", reče Marek, odmahujući glavom.

"Ne brini se." Povala ih je gore do prvog kata, a zatim brzo niz kameni prolaz s vratima koja su se otvarala prema unutra i prozorima na vanjskoj strani. Znala je da se iza vrata nalaze nizovi malenih stanova za obitelji ili goste.

Iza nje, Chris reče: "Bio sam ovdje." Pokazao je na jedna vrata. "Claire je u toj sobi."

Marek frkne nosom. Kate nastavi. Na drugom je kraju hodnika tapiserija pokrivala lijevi zid. Podignula je tapiseriju - bila je iznenađujuće teška - i počela se kretati uza zid, pritišćući kamenje. "Prilično sam sigurna da je ovdje", rekla je.

"Prilično sigurna?" upita Chris.

"Prolaz koji će nas odvesti u stražnje dvorište."

Došla je do kraja zida. Nije pronašla vrata. Morala je priznati, gledajući ponovno niza zid, da se nije činilo da igdje u tom zidu postoje vrata. Kamenje je bilo glatko i ravnomjerno ožbukano. Zid je bio ravan, bez izbočina i neravnina. Nije bilo znakova nikakvih do-datnih ili nedavnih radova. Kad je prislonila obraz uza zid i zaškiJ ljlila niz dužinu zida, činilo se da je napravljen u jednom komadu.

Je li bila u krivu?

Je li ovo bilo krivo mjesto?

Nije mogla biti u krivu. Vrata su bila ovdje negdje. Vratila se,] ponovno pritišćući. Ništa. Kad ih je napokon otkrila, bilo je to čis-1 tom slučajnošću. Začuli su glasove s druge strane hodnika - glaso-; ve koji su dolazili po stubištu. Kad se okrenula da pogleda, njezina" je noga zagrebla po kamenu u podnožju zida.

Osjetila je kako se kamen pomiče.

Uz mekan metalni klink, vrata su se pojavila ravno ispred nje. Otvorila su se samo nekoliko centimetara. Ali vidjela je da su zidari sakrili pukotinu vješto i prepređeno.

Gurnula je vrata i otvorila ih. Svi prodoše kroz njih. Marek je bio posljednji, i tapiserija je pala natrag na mjesto kad je zatvorio vrata.

000

Bili su u mračnom, uskom prolazu. Malene rupe u zidu na svakih nekoliko metara dopuštale su bljedoj svjetlosti da uđe unutra, tako da baklje nisu bile potrebne.

Kad je prvi put označila ovaj prolaz u ruševinama Castelgarda, Kate se pitala zbog čega je postojao. Činilo se da nema smisla. Ali sad kad je bila ovdje, odmah mu je shvatila svrhu.

Ovo nije bio prolaz kojim se dolazilo od jednog mjesta do drugog. Bio je to tajni hodnik iz kojeg se špijuniralo stanove na prvom katu.

Tiho su se kretali prema naprijed. Iz susjedne je sobe Kate čula glasove: ženski i muški. Kad su došli do malenih rupa, svi su se zaustavili i provirili.

Čula je Chrisa kako uzdiše, gotovo stenje.

o o o

Isprva je Chris vidio samo mušku i žensku siluetu na osvijetljenom prozoru. Trebalo mu je trenutak da mu se oči priviknu na blješta-vilo. Onda je shvatio da su to gospa Claire i sir Guy. Držali su se za ruke, intimno se dodirujući. Sir Guy je strasno poljubi, i ona mu uzvрати poljubac jednako vatreno, zagrlivši ga oko vrata.

Chris je samo gledao širom otvorenih očiju.

Sad su se ljubavnici razdvojili i sir Guy joj je govorio dok je ona usredotočeno gledala u njegove oči. "Moja gospo," govorio je on, "vaše javno ponašanje i oštra neuljudnost izazivaju mnoge da mi se smiju iza leđa, i govore o mojem manjku muževnosti, kad toleriram takvo ponašanje."

"Mora biti tako", reče ona. "Za dobrobit nas oboje. Vi to znate posve dobro."

"A ipak bih radije da niste baš tako žestoki u svom ophođenju."

"A tako? A kakva, onda? Želite li prokockati sreću koju oboje želimo? Postoje i druge priče, moj viteže, kao što posve dobro znate. Dokle se god opirem braku, ja dijelim te sumnje koje mnogi imaju: da ste vi imali mračnog utjecaja u smrti mog muža. A ipak, ako mi gospodar Oliver nametne ovaj brak, usprkos svim mojim naporima, onda se nitko ne može požaliti na moje poglede. Je li to istina?"

"Istina je", reče on, nesretno kimajući glavom.

"A ipak, kolikj) će drugačije okolnosti biti ako sada pokažem svoju naklonost", reče ona. "Isti oni jezici koji sad lamataju uskoro će šaputati da sam i ja također imala udjela u preranoj smrti mog muža, i takve priče će brzo stići do obitelji mog muža u Engleskoj. Već misle kako bi trebali ponovno preuzeti njegove posjede. Nedostaje im samo izgovor da djeluju. Stoga sir Daniel nadgleda sve što ja radim. Dobri viteže, moju žensku reputaciju lako je okaljati, i to bespovratno. Naša jedina sigurnost leži u mojem nepopustljivom neprijateljstvu prema vama, stoga vas molim da otprite te klevete koje vas sad ljute, i umjesto toga razmišljajte o vašoj nadolazećoj nagradi."

Chrisova čeljust se objesi. Pokazivala je doslovce istu gorljivu intimnost - topli pogled, tihi glas, nježna milovanja po vratu - koju je upotrijebila na njemu. Chris je podrazumijevao da to znači daju je zaveo. Sad je bilo jasno da je ona zavela njega.

Sir Guy se durio, usprkos njezinim milovanjima. "A vaši posjeti samostanu? Želio bih da tamo više ne odlazite."

t

"Zašto? Jeste li ljubomorni na opata, moj gospodaru?" zadir| kivala ga je ona.

"Kažem samo da bih želio da tamo više ne odlazite", reče on tvrdoglavo.

"A ipak, moja je svrha bila jaka, jer tko god poznaje tajnu La| Roquea zapovijeda gospodarom Oliverom. On mora činiti kako mu se naloži kako bi saznao tajnu."

"Božja istina, gospo, a ipak, niste saznali tajnu", reče sir Guy.|"Zna li je opat?"

"Nisam vidjela opata", reče ona. "Bio je vani."

"A magistar tvrdi da je ne zna."

"Tako je, tvrdi. Ipak, pitat ću opata ponovno, možda sutra."

Začulo se kucanje na vratima, i prigušen muški glas. Oboje su se okrenuli da pogledaju. "To mora biti sir Danici", reče on.

"Brzo, moj gospodaru, u vaše skrovište."

Sir Guy se užurbano primakne zidu gdje su oni bili sakriveni, pomakne tapiseriju u stranu i onda, dok su s užasom promatrali, otvori vrata i zakorači u hodnik uz njih. Sir Guy se na trenutak zagledao u njih, a onda je počeo vikati: "Zatvorenici! Svi su pobjegli! Zatvorenici!"

Taj je povik čula gospa Claire koja je zazvala u hodnik.

U prolazu, profesor se okrene prema njima. "Ako se rastavimo, idite do samostana. Nađite brata Marcela. On ima ključ prolaza. U redu?"

Prije no stoje bilo tko od njih mogao odgovoriti, vojnici su do- • trčali u prolaz. Chris je osjetio kako ga ruke grabe i grubo povlače.;

Bili su uhvaćeni.

30.10.55

Osamljena lutnja svirala je u velikoj dvorani dok su sluge dovršavale postavljanje stola. Gospodar Oliver i sir Robert držali su svoje ljubavnice za ruke, plesali i oduševljeno se smijali dok je meštar plesa udarao ritam. Nakon nekoliko koraka, kad se gospodar Oliver okrenuo kako bi se našao licem u lice sa svojom partnericom, vidio je da su prema njemu okrenuta njezina leđa; Oliver opsuje.

"Sitnica, gospodaru", žurno je rekao meštar plesa s nepomičnim osmijehom. "Kao što se vaše gospodstvo sjeća, ide naprijed--natrag, naprijed--natrag, okret, natrag i okret, natrag. Promašili smo okret."

"Jk nisam promašio nikakav okret", reče Oliver.

"Doista, moj gospodaru, niste", odmah je rekao sir Robert. "Jedna muzička dionica prouzročila je zbrku."

Uporno je gledao u dječaka koji je svirao lutnju.

"Onda dobro." Oliver ponovno zauzme položaj, i ispruži ruku prema djevojci. "Kako onda ide?" reče on.

"Naprijed--natrag, naprijed--natrag, okret, natrag..."

"Vrlo dobro", rekao je meštar plesa, smiješeći se i udarajući ritam. "Tako je, imate ga sad..."

S vrata se začuje glas: "Moj gospodaru."

Muzika prestane. Gospodar Oliver se živčano okrene i ugleda sir Guya sa stražarima koji su okružili profesora i

nekolicinu drugih. "Što je sad?"

"Moj gospodaru, čini se da magistar ima pratioce." "Ha? Kakve pratioce?"

Gospodar Oliver im pride. Ugledao je Hainautanca, budalastog Irca koji ne zna jahati, mladu ženu, nisku i prkosna izgleda. "Kakvi su ovo pratioci?"

"Moj gospodaru, oni tvrde da su magistrovi pomoćnici."

"Pomoćnici?" Oliver podigne obrvu, gledajući u skupinu. "Moj dragi magistre, kad ste rekli da imate pomoćnike, nisam znao da su oni ovdje u dvorcu s vama."

"Nisam ni ja", rekao je profesor.

Gospodar Oliver frkne nosom. "Vi ne možete biti pomoćnici." Gledao je od jednog do drugog. "Ti si prestar za deset godina. A ti nisi dao znaka da poznaješ magistra ranije danas... Vi ne govorite istinu. Nitko od vas."

Odmahnuo je glavom i okrenuo se prema sir Guyu. "Ne vjerujem im, i saznat ću istinu. Ali ne sad. Odvedite ih u tamnicu."

•

"Moj gospodaru, bili su u tamnici kad su se oslobodili."

"Oslobodili su se? Kako?" Odmah je podigao ruku da prekine odgovor. "Koje je naše najsigurnije mjesto?"

Robert od Kerea kliznuo je prema naprijed i prošaptao nešto.

"Moje odaje u kuli? Gdje držim ljubavnicu Alice?" Oliver se počne smijati. "To je zaista sigurno. Da, zaključajte ih tamo."

Sir Guy reče: "Pobrinut ću se za to, moj gospodaru."

"Ovi će pomoćnici biti osiguranje za dobro ponašanje njihova gospodara." Mračno se nasmijao. "Vjerujem, magistre, da ćete već naučiti plesati sa mnom."

Troje mladih ljudi bilo je grubo odvučeno. Gospodar Oliver odmahnuo je rukom i lutnjist i meštar plesa otišli su uz tihi naklon. Isto tako i žene. Sir Robert se zadržao, ali nakon što mu je Oliver uputio oštar pogled, on također napusti sobu.

Sad je ostala samo služinčad koja je namještala stol. Osim njih, prostorija je bila tiha.

"Pa magistre, kakva je ovo igra?"

"Bog mi je svjedok, oni su moji pomoćnici, kao što sam vam odmah rekao", rekao je profesor.

"Pomoćnici? Jedan je vitez." "Dužan mi je, stoga mi služi."

"Da? Što vam duguje?"

"Spasio sam život njegova oca."

"Doista?" Oliver prošeta oko profesora. "Spasio kako?"

"Pomoću lijekova."

"Od čega je bolovao?"

Profesor dotakne svoje uho i reče: "Moj gospodaru Oliveru, ako se želite uvjeriti, odmah dovedite natrag viteza Mareka i on će vam reći ono što vam ja sad govorim, da sam spasio njegova oca koji je bolovao od sušice pomoću trave arnike i da se to dogodilo u Hampsteadu, seocetu blizu Londona, u jesen prošle godine. Pozovite ga natrag i pitajte ga."

Oliver zastane. Zagledao se u profesora.

Trenutak je bio prekinut čovjekom u kostimu prošaranom bijelim prahom koji je s drugih vrata rekao: "Moj gospodaru."

Oliver se okrene na peti. "Što je sad?" "Moj gospodaru, poslastica." "Poslastica? Dobro - ali budi brz."

"Moj gospodaru", rekao je čovjek, poklonivši se i istovremeno pucnuvši prstima. Dva mlada momka požuriše naprijed s pladnjem na ramenima.

"Moj gospodaru, prva poslastica - haslet."

Na pladnju su se nalazili blijedi zavijuci crijeva, veliki životinjski testisi i penis. Oliver je prošetao oko pladnja, gledajući iz blizine.

"Iznutrice divlje svinje donesene iz lova", reče on, kimajući glavom. "Vrlo uvjerljivo." Okrenuo se prema profesoru. "Odobravate li rad moje kuhinje?"

"Odobravam, moj gospodaru. Vaša je poslastica i tradicionalna i dobro načinjena. Testisi su osobito dobro napravljeni."

"Hvala vam, gospodine", rekao je glavni kuhar poklonivši se. "Načinjeni su od zagrijanog šećera i suhih šljiva, ako dopustite. A crijeva su od nanizanog voća prekrivena smjesom od tučenih jaja i svijetlog piva, a zatim medom."

"Izvršno, izvršno", reče Oliver. "Ovo ćete servirati prije drugog jela?"

"Tako je, gospodaru Oliveru." "A što je s drugim poslasticom?"

"Marcipan, moj gospodaru, obojen maslačkom i šafranom." Glavni se šef nakloni i mahne rukom, i još dječaka dotrči s drugim pladnjem. Na ovom se nalazio golem model tvrđave Castelfarda, s bedemima visokima metar i pol, sve izrađeno u blijedožutoj boji koja je odgovarala pravoj boji kamena. Slastica je bila točna do najsitnijeg

detalja, i uključivala je i sićušne zastavice na šećernim bedemima.

"Elegant! Bravo!" povikao je Oliver. Zadovoljno je zapljeskao rukama, na trenutak oduševljen poput malog djeteta. "Vrlo sam zadovoljan."

Okrenuo se prema profesoru i mahnuo rukom prema modelu. J "Znate da zlotvor Arnaut vreba naš dvorac i da ga ja moram braniti od njega?"

Johnston kimne. "Znam."

"Što mi savjetujete, kako da postavim svoje snage u Castel-gardu?"

"Moj gospodaru," reče Johnston, "ja uopće ne bih branio Cas-telgard."

"Oh? Zašto to kažete?" Oliver ode do najbližeg stola, uzme pehar i natoči vino.

"Koliko vam je vojnika trebalo da ga preuzmete od Gaskona-ca?" upita Johnston.

"Pedeset ili šezdeset, ne više." "Onda vam je odgovoreno."

"Ali nismo frontalno napadali. Poslužili smo se lukavstvom. Umijećem."

"A Vrhovni svećenik neće?"

"Može pokušati, ali mi ćemo ga čekati. Bit ćemo spremni na njegov napad."

"Možda je tako", reče Johnston okrećući se. "A možda i nije." J "Znači vi jeste lukav čovjek...!"

"Ne, moj gospodaru, ja ne vidim u budućnost. Ja uopće nemam takvih sposobnosti. Ja vam samo dajem savjet kao čovjek. I kažem, Vrhovni svećenik neće biti ništa manje lukav od vas."

Oliver se namrštio, i neko vrijeme nadureno u tišini pio. Onda je, činilo se, primijetio glavnog kuhara, dječake koji su držali pladanj - svi oni stajali su u tišini - te ih otpusti odmahnuvši rukom. Dok su odlazili, on reče:

"Dobro pazite na poslasticu. Ne želim da joj se išta dogodi prije no što je gosti vide." Za nekoliko trenutaka, ponovno su bili sami. Okrenuo se prema Johnstonu i rukom pokazao prema tapiserijama. "Ili ovom dvorcu."

"Moj gospodaru," rekao je Johnston, "nema potrebe da branite dvorac kad imate drugi, toliko bolji."

"Eh! Govorite o La Roqueu? Ali La Roque ima slabost. Postoji prolaz koji ja ne mogu naći."

"A kako znate da prolaz postoji?"

"Mora postojati", reče Oliver, "jer je stari Laon bio arhitekt La Roquea. Znate za Laona? Ne? On je bio opat samostana prije sadašnjeg opata. Taj je stari biskup bio vješt, i kad god je bio pozvan da pomogne ponovno izgraditi grad, dvorac ili crkvu, ostavio je za sobom tajnu znanu samo njemu. Svaki je dvorac imao tajni prolaz, ili tajnu slabost, koju je Laon mogao reći napadaču, ako bi se ukazala potreba. Starije Laon imao oštro oko za interese Majke Crkve - i mnogo oštrije oko za samog sebe."

"A ipak," rekao je Johnston, "ako nitko ne zna gdje se prolaz nalazi, isto je kao i da ne postoji. Ima drugih stvari o kojima treba voditi brigu. Koliko trenutačno imate ovdje vojnika?"

"Dvjesto dvadeset oklopljenih i naoružanih momaka, dvije stotine strijelaca i dvije stotine kopljanika."

"Arnaut ima dvostruko toliko", reče Johnston. "Možda i više." "Mislite?"

"Zaista, on nije bolji od običnog lopova, ali on je sad slavni lopov, po maršu na Avignon, gdje je zahtijevao od pape da večera s njegovim ljudima i plati mu deset tisuća livara da ode, ostavivši grad netaknutim."

"Uistinu?" reče gospodar Oliver, izgledajući zabrinuto. "Nisam čuo za to. Naravno, čuju se glasine da Arnaut namjerava od-

marširati na Avignon, možda već sljedećeg mjeseca. I svi pretpostavljaju da će zaprijetiti papi. Ali on to još nije učinio." Namršti se. "Ili jest?"

"Govorite istinu, moj gospodaru", brzo će profesor. "Mislio sam reći da smjelost njegovih namjera privlači nove vojnike na njegovu stranu svakoga dana. Do sada, on već ima tisuću u svojoj četi. Možda dvije tisuće."

Oliver frkne nosom. "Ja se ne bojim."

"Siguran sam da je tako," reče Johnston, "ali ovaj dvorac ima | plitak j arak, samo j edan podizni most, j edan j edini luk nad vratima, nema klopke s teretom koji pada na neprijatelja i ima samo jednu podiznu rešetku. Vaši su bedemi na istočnoj strani preniski. Imate prostora za čuvanje hrane i vode za samo nekoliko dana. Vaš je garnizon skučen u malim dvorištima, i vaši ljudi nisu lako pokretljivi."

Oliver reče: "Kažem vam, moje je blago ovdje, i ja ću ostati ovdje s njim."

"A moj je savjet", rekao je Johnston, "da pokupite što možete i odete. La Roque je izgrađen na hridi, s golim stijenama s dvije strane. Ima dubok jarak na trećoj strani, dvojna ulazna vrata, dvije podizne rešetke, dva podizna mosta. Čak i ako napadači uspiju proći vanjska vrata-

"Poznajem vrline La Roquea!"

Johnston se prekine.

"I ne želim slušati vaše proklete poduke!"

"Kako želite, gospodaru Oliveru." A onda Johnston reče: "Ah."

"Ah? Ah?"

"Moj gospodaru," reče Johnston, "ne mogu savjetovati ako mi uvjetujete."

"Uvjetujem? Ja ne uvjetujem, magistre. Govorim otvoreno, ništa ne zadržavajući."

"Koliko ljudi imate u La Roqueu?"

Oliver se nelagodno promeškolji. "Tri stotine."

"Tako. Vaše je blago već u La Roqueu."

Gospodar Oliver zaškilji. Nije izustio ni riječ. Okrenuo se, prošetao oko Johnstona, ponovno zaškiljio.

Naposljetku reče: "Vi me silite da odem tamo izazivajući mi strah."

"Ne činim to."

"Želite da odem u La Roque jer znate da taj dvorac ima slabost. Vi ste Arnautov čovjek i pripremate put za njegov napad."

"Moj gospodaru," reče Johnston, "ako je La Roque slabiji, kao što vi kažete, zašto ste tamo smjestili svoje blago?"

Oliver, ponovno nesretan, frkne nosom. "Vješti ste na riječima."

"Moj gospodaru, vaši vam vlastiti postupci govore koji je dvorac bolji."

"Dobro. Ali magistre, ako idem u La Roque, vi idete sa mnom. I ako netko drugi nađe tajni ulaz prije no što mi ga vi otkrijete, osobno ću se pobrinuti da umrete na način prema kojem će se Edwardova smrt činiti kao milosrđe."

"Shvatio sam što želite reći", reče Johnston. "Jeste li? Onda se pobrinite da to shvatite ozbiljno".

o o o

Chris Hughes se zagledao kroz prozor.

Osamnaest metara ispod njega, dvorište je ležalo u sjeni. Muškarci i žene u otmjenoj odjeći laganim su se tempom kretali prema osvijetljenim prozorima velike dvorane. Čuo je slabašne zvukove muzike. Svečani prizor učinio gaje još zlovoljnijim, još izoliranijim. Njih troje bit će ubijeno - i ništa nisu mogli učiniti s tim u vezi.

Bili su zaključani u malenu sobu, visoko u središnjoj kuli dvorske utvrde koja je bacala pogled na zidove dvorca i grad iza njih. Ovo je bila ženska soba s kolovratom i oltarom na jednoj strani, površnim znakovima pobožnosti koji su bili nadjačani golemim krevetom s crvenim plišanim prekrivačem s krznenim obrubom u sredini sobe. Vrata sobe bila su od pune hrastovine, a na njih je postavljena nova brava. Sir Guy je osobno zaključao vrata, nakon što je smjestio jednog stražara u sobu, da sjedi pokraj vrata, i dvojicu izvana.

Ovog puta ništa nisu prepustili slučaju.

Marek je sjedio na krevetu, gledajući pred sebe, zamišljen. je možda osluškivao; imao je ruku preko jednog uha. U međuvre-j menu, Kate je nemirno šetkala gore-dolje, krećući se od jednog prozora do drugog, provjeravajući pogled sa svakog od njih. Na na- < judaljenijem se prozoru duboko nagnula gledajući prema dolje, a zatim otišla do prozora gdje je stajao Chris i ponovno se nagnula.

"Ovdje je pogled isti", rekao je Chris. Njezin ga je nemir živcirao.

Onda je vidio da ona pruža ruku van kako bi ispitala zid uz prozor, pregledavajući kamenje i žbuku. Upitno ju je gledao. "Možda", rekla je ona kimajući glavom. "Možda."

Chris je ispružio ruku van i dodirnuo zid. Žbuka je bila gotovo posve glatka, zid zakrivljen i okomit. Bio bi to pad izravno u dvorište ispod njih.

"Zezaš se?" reče on.

"Ne", reče ona. "Ne zezam se."

Ponovno je pogledao van. U dvorištu je bilo mnogo drugih ljudi osim dvorana. Grupa paževa razgovarala je i smijala se dok su čistili oklope i timarili konje vitezova. S desne strane, vojnici su stražarili na zidu prsobrana. Bilo koji od njih mogao se okrenuti i pogledati gore ako bi im njezino kretanje zapelo za oko.

"Vidjet će te."

"S ovog prozora, da. Ne i s drugog. Naš jedini problem je on." Kimnula je glavom prema stražaru na vratima.

"Možeš li išta učiniti kako bi mi pomogao?"

Sjedeći na krevetu, Marek reče: "Ja ću se pobrinuti za to."

"Što je dovraga to?" reče Chris, vrlo uzrujan. Progovorio je glasno. "Misliš da ja to sam ne mogu učiniti?"

"Mislim da ne."

"Kvragu, zlo mi je od načina na koji se ponašaš prema meni", reče Chris. Bio je bijesan; tražeći uokolo nešto čime bi se mogao potući podigao je mali stolac koji se nalazio kraj kolovrata i krenuo prema Mareku.

Stražar je to vidio i brzo izgovorio: "Non, non, non", dok je kretao prema Chrisu. Uopće nije vidio Mareka koji ga je odostraga

udario metalnim svijetnjakom. Stražar se sruši, a Marek ga uhvati i tiho ga i lagano spusti na pod. Iz stražareve glave curila je krv na orijentalni tepih.

"Je li mrtav?" reče Chris gledajući u Mareka.

"Koga briga?" reče Marek. "Samo nastavite tiho razgovarati, tako da ovi vani čuju naše glasove."

Pogledali su preko ramena, ali Kate je već bila izašla kroz prozor.

o o o

To je samo samostalno slobodno penjanje60, govorila si je dok se držala za zid kule, osamnaest metara u zraku. Vjetar ju je povlačio, naboravajući joj odjeću. Vrhovima prstiju grabila je male izbočine žbuke. Ponekad se

žbuka odmrvila, pa je morala grabiti i ponovno se hvatati. Ali ovdje-ondje je našla ureze u žbuci dovoljno velike da joj vrhovi prstiju stanu unutra.

S uspjehom je svladala i teže uspone. Bilo koja zgrada na Yaleu bila je teža - iako je tamo uvijek imala kredu za ruke, adekvatne cipele za penjanje, i sigurnosno uže. Nikakve sigurnosti ovdje.

Nije fer.

Izašla je kroz zapadni prozor jer je bio iza stražara, jer je bio okrenut prema gradu i time je bilo manje vjerojatno da će je vidjeti iz dvorišta - i jer je bio na najmanjoj udaljenosti od sljedećeg prozora koji se nalazio na kraju hodnika koji je prolazio pokraj sobe.

Nije daleko, govorila sije. Najviše tri metra. Ne brzaj. Ne žuri. Samo jedna ruka, pridrži se nogom... druga ruka...

Skoro sam tamo, pomisli ona. Skoro sam tamo.

Onda je dodirnula prozorsku dasku. Dočepala se prvog čvrstog uporišta za ruku. Jednom se rukom povukla prema gore, zatim oprezno provirila niz hodnik.

Nije bilo stražara. Hodnik je bio prazan.

Free climbing - penjanje bez sigurnosne užadi.

Sad koristeći obje ruke, Kate se podigne, tresne na izbojak i klizne preko njega na pod. Stajala je u hodniku ispred zaključanih; vrata. Tiho reče: "Uspjela sam."

Marek reče: "Stražari?" "Nema ih. Ali ni ključa, također." Pregledala je vrata. Bila su debela i čvrsta. Marek reče: "Šarke?"

"Da, s vanjske strane." Bile su izrađene od teškog kovanog željeza. Znala je što je pita. "Vidim igle." Ako bi mogla izbiti igle iz šarki, vrata bi bilo lako provaliti. "Ali potreban mi je čekić ili nešto slično. Ovdje nema ničega što mogu upotrijebiti."

"Nađi nešto", reče Marek tiho. Otrčala je niz hodnik.

o o o

"Kere", reče gospodar Oliver kad je vitez s ožiljkom ušao u prostoriju. "Magistar savjetuje da se preselimo u La Roque."

Kere promišljeno kimne glavom. "Rizik bi bio velik, sir." "A rizik ostanka ovdje?" reče Oliver.

"Ako je magistrov savjet točan i dobar, i bez drugih namjera, zašto su njegovi pomoćnici prikrili svoj identitet kad su prvi put došli na vaš dvor? Takvo skrivanje nije obilježje poštenja, moj gospodaru. Želio bih da budete zadovoljni njihovim objašnjenjem njihova ponašanja prije no što ja poklonim povjerenje tom novom magistru i njegovim savjetima."

"Budimo svi zadovoljni", reče Oliver. "Dovedite mi sad pomoćnike, i pitat ćemo ih što želite znati."

"Moj gospodaru." Kere se nakloni i napusti sobu.

o o o

Kate je izašla iz stubišta i kliznula u gomilu u dvorištu. Razmišljala je kako bi mogla iskoristiti stolarov alat, ili kovačev čekić, ili neki alat kojim se potkivač služio pri potkivanju konja. Na lijevoj strani vidjela je konjušare i konje i počela se lagano kretati u tom smjeru. U uzbuđenoj svjetini nitko nije obraćao pažnju na nju. S lakoćom je kliznula prema istočnom zidu i počela razmišljati kako da odvrati pažnju konjušara, kad je ravno ispred sebe ugledala viteza koji je mirno stajao i gledao u nju.

Robert od Kerea.

Oči su im se na trenutak srele, a onda se ona okrenula i potrčala. Iza sebe je začula Kerea kako traži pomoć i vojnike kako se odazivaju posvuda uokolo. Gurala se naprijed kroz gomilu, koja joj je odjednom postala zapreka; ruke koje su je hvatale, povlačeći joj odjeću. Bilo je poput noćne more. Kako bi pobjegla svjetini, prošla je kroz najbliža vrata, zalupivši ih za sobom.

Našla se u kuhinji.

Prostorija je bila zastrašujuće vruća, a u njoj se nalazilo još više ljudi nego u dvorištu. Golemi željezni kotlovi vreli su na vatrama u golemom kaminu. Desetak kopuna okretalo se na nizu ražnjeva, a ručku je okretalo dijete. Zastala je, nesigurna što da čini, a onda je Kere ušao kroz vrata za njom i zarežao: "Ti!" i zamahnuo mačem. Sagnula se i četveronoške se počela probijati između stolova na kojima se pripremala hrana. Mač je udario, odaslavši tanjure u zrak. Probijala se, nisko se saginjući ispod stolova. Kuhari su počeli vikati. Ugledala je divovski model dvorca, načinjen od neke vrste tijesta, i krenula prema njemu. Kere je bio odmah iza nje. Kuhari su vikali; "Non, sir Robert, non!" u nekoj vrsti zbora posvuda iz prostorije, i neki od ljudi su bili toliko uznemireni da su krenuli naprijed ne bi li ga zaustavili.

Kere ponovno zamahne. Ona se sagne, a mač obezglavi kru-ništa bedema dvorca, podigavši oblak bijelog praha. Na to su kuhari ispustili zajednički vrisak agonije i sa svih strana se bacili na Kerea, uzvikujući da je to omiljena poslastica gospodara Olivera, da ju je odobrio, da sir Robert ne smije počiniti više štete. Robert se zakotrlja po podu, psujući i pokušavajući ih otresti sa sebe.

U toj zbrci, ona je ponovno potrčala prema vratima na popodnevno svjetlo.

000

Na desnoj je strani vidjela zakrivljen zid kapele. Kapela je bila pod rekonstrukcijom; uza zid su bile ljestve i neke traljave skele na krovu, gdje su crepari obavljali popravke.

Željela se odmaknuti od gomile i vojnika. Znala je da na dru-1 goj strani kapele uzak prolaz vodi između zgrade kapele i vanjskog f zida kule dvorca. Ako ode tamo, bit će barem izvan gomile. Dok je \ trčala prema prolazu, začula je Kerea iza sebe koji je dovikivao voj-1 nicima; izašao je iz kuhinje. Trčala je iz sve snage, pokušavajući do- j biti na udaljenosti. Zašla je za ugao kapele. Osvrćući se, ugledala je1 druge vojnike koji su trčali drugim putem oko kapele, s namjerom? da joj presijeku put na drugom kraju prolaza.

Sir Robert je prolajao daljnje naredbe vojnicima kad je došao; iza ugla za njom - a onda naglo zastao. Vojnici su stali pokraj njega; i svi počеше zbunjeno mrmljati. !

Gledali su niz prolaz širok metar i dvadeset centimetara između dvorca i kapele. Prolaz je bio prazan. Na drugom kraju prolaza > pojavili su se drugi vojnici okrenuti prema njima.

Žena je nestala.

o o o

Kate se držala na zidu kapele tri metra iznad njih, a linije njezina tijela sakrili su ukrasni okviri prozora kapele i debele grane bršlja-na. Čak i tad, bilo ju je lako vidjeti, samo daje netko pogledao gore. Ali prolaz je bio mračan, i nitko to nije učinio. Čula je Kerea kako ljutito viče: "Idite do drugih pomoćnika i odmah ih se riješite!"

Vojnici su oklijevali. "Ali sir Roberte, oni pomažu magistru gospodara Olivera-"

"I sam gospodar Oliver to zapovijeda! Sve ih pobijte!" Vojnici otrčaše u dvorac.

Kere opsuje. Razgovarao je s preostalim vojnikom, ali su šap-tali, i njezina je sprava-prevodilac u uhu krčala i nije mogla razaznati što govore. Zapravo, bila je iznenađena daje uspjela čuti onoliko koliko je čula.

Kako ih je mogla čuti? Činilo se da su predaleko da čuje Kerea tako jasno. A ipak, njegov je glas bio jasan, gotovo pojačan. Možda akustika prolaza...

Bacivši pogled prema dolje, vidjela je da neki vojnici nisu otišli. Samo su se vrtjeli na mjestu. Nije mogla ponovno dolje. Odlučila je popeti se na krov i čekati dok se stvari ne smire. Krov kapele još uvijek je bio obasjan sunčanom svjetlošću; običan šiljast krov od eri-jepa, s malim otvorima na mjestima gdje su se izvodili popravci. Kosina je bila strma; čučnula je u krovni žlijeb i rekla: "Andre."

Krčanje. Mislila je da je čula Marekov glas, ali je statika bila jaka.

"Andre, dolaze vas ubiti."

Nije bilo odgovora, samo još statike.

"Andre?"

Nije bilo odgovora.

Možda su zidovi oko nje ometali transmisiju; moglo bi biti bolje s vrha krova. Počela se uspinjati strmom kosinom, polako se krećući tako da je zaobilazila mjesta na kojima su pločice bile popravljane. Na svakom je mjestu zidar načinio malu platformu s laborom za žbuku i hrpicom crepova. Cvrkutanje ptica natjeralo ju je da zastane. Vidjela je da su na mjestima gdje se postavljao crijep zapravo rupe u krovu, i-
Zvuk grebanja natjerao ju je da pogleda gore. Ugledala je vojnika koji je dolazio preko vrha krova. Zastao je, vireći dolje prema njoj.

A onda je došao i drugi vojnik.

Znači zato je Kere šaptao; ipak ju je vidio na zidu i poslao vojnike uz ljestve na suprotnoj strani.

Pogledala je dolje i ugledala vojnike u prolazu ispod sebe. Sad su gledali u nju.

Prvi je vojnik prebacio nogu preko hrpta krova i počeo silaziti prema njoj.

Mogla je učiniti samo jednu stvar. Zidarska rupa imala je u promjeru oko šezdeset centimetara. Mogla je kroz nju vidjeti potpornje krova i, oko tri metra ispod toga, kamene lukove stropa kapele. Iznad lukova je postojala neka vrsta drvenog nogostupa.

Kate ispuže kroz rupu i padne dolje na strop. Osjetila je kiseo smrad prašine i ptičjeg izmeta. Posvuda su bila gnijezda, uz ravnu stazu, u kutovima i po poprečnim gredama. Sagnula se kad joj je nekoliko vrabaca cvrkućući proletjele pokraj glave. I odjednom ju je progutao uskomešani tornado kreštavih ptica i letećeg perja. Bilo ih je na stotine ovdje, shvatila je, i ona ih je uznemirila. Na trenu-

1

tak, nije mogla učiniti ništa osim prekriti rukama lice i tiho stajati. |

Zvukovi su se utišali.

}, Kad je ponovno pogledala, bilo je samo nekoliko ptica u letu. i

A dvojica su se vojnika spuštala kroz rupe u krovu na zemlju.

Brzo se uputila niz nogostup prema vratima na drugoj strani .1 koja su vjerojatno vodila u crkvu. Dok im se približavala, ona sei otvore i kroz njih uđe treći vojnik.

Trojica protiv nje same.

Uzmaknula je, krećući se po nogostupu koji je išao iznad nagiba kupola na stropu. Ali ostali su se vojnici kretali prema njoj. Izvadili su svoje bodeže. Nije imala iluzija oko toga što su namjeravali.

Uzmaknula je.

Sjetila se kako je visjela pod tim stropom, ispitujući mnogobrojne pukotine i popravke koji su obavljani tokom stoljeća. Sad je stajala iznad te iste građevine. Nogostup je očito implicirao da su sami zakrivljeni lukovi bili slabi. Koliko slabi? Da li bi izdržali njezinu težinu? Muškarci su joj se uporno približavali.

Pažljivo je zakoračila na jednu od kupola, isprobavajući je, Stala je na nju cijelom svojom težinom.

Držala je.

Vojnici su dolazili za njom, ali su se polako kretali. Ptice odjednom ponovno ožive, krešteći i podigavši se poput oblaka. Vojnici pokriše lica. Vrapci su letjeli tako blizu da su joj njihova krila udarala po obrazima. Ponovno je krenula unatrag, stopalima gazeći debeo sloj nagomilanog izmeta.

Sad je stajala na nizu kupola i udubina, s debljim kamenim rebrima u središtu gdje su se lukovi spajali. Krenula je prema rebrima jer je znala da moraju biti strukturalno jača i, hodajući po njima, uputila se prema udaljenom kraju kapele gdje je ugledala malena vrata. Ona će je vjerojatno odvesti u unutrašnjost crkve, možda iza oltara. Jedan je od vojnika potrčao niz nogostup i zatim stao na izbočinu zakrivljenog luka. Pomaknuo se kako bi joj se ispriječio na putu. Ispred sebe je držao nož.

Čučnuvši, pokušala ga je zavarati, ali vojnik je ostao na istom mjestu. Drugi je vojnik dotrčao i stao pokraj njega. Treći je vojnik bio iza nje. I on je zakoračio na kupolu.

Krenula je nadesno, ali dvojica muškaraca krenula su ravno prema njoj. Treći joj se približavao odostraga. Dvojica muškaraca bila su samo nekoliko metara od nje kad je začula glasan prasak poput pucnja iz puške i, pogledavši dolje, vidjela kako se otvara nazubljena linija u žbuci između kamenja. Vojnici su požurili unatrag, ali se pukotina već širila, granajući se poput drveta. Pukotine su im išle između nogu; oni su s užasom gledali prema dolje. Onda im se kamenje urušilo pod nogama te su pali izvan vidokruga, vrišteći od straha.

Bacila je pogled prema trećemu koji se spotaknuo i pao dok je trčao prema nogostupu. Sletio je uz tresak, i Kate je vidjela njegovo uplašeno lice dok je ležao, osjećajući kako kamenje pod njegovim tijelom polako popušta, jedan za drugim. A onda je nestao, uz dugotrajan vrisak straha.

I odjednom, bila je sama.

Stajala je na svodu, s pticama koje su kreštale oko nje. Previše uplašena da bi se pomaknula, samo je stajala ondje, pokušavajući usporiti disanje. Ali bila je dobro.

Bila je dobro. Sve je bilo dobro. Začula je pucketanje. Onda ništa. Čekala je.

Još jedno pucketanje. Osjetila ga je točno ispod svojih nogu. Kamenje se pomicalo. Gledajući dolje, vidjela je da se žbuka lomii u nekoliko smjerova, granajući se od nje. Brzo je zakoračila nalije- j vo, uputivši se prema sigurnosti rebra, ali bilo je prekasno.

Jedan kamen padne, i noga joj propadne kroz rupu. Pala je dol razine struka, zatim ispružila tijelo, raširivši ruke i raspoređujući te- l žinu. Nekoliko je sekunda tako ležala, dahćući. Pomislila je kakof mu je rekla da je konstrukcija loša.

Pričekala je, pokušavajući smisliti kako da se izvuče iz te rupe- l tine. Pokušala je migoljiti tijelo- Pucketanje.

Točno ispred nje žbuka se otvorila u liniju, i nekoliko se kame- l nova oslobodilo. A onda je osjetila kako ih još nekoliko popušta; i l u jednom je trenutku sa užasom shvatila da će i ona, također, pro- i pasti.

o o o

U crvenoj plišanof sobi u kuli, Chris nije bio siguran što je to bio čuo u umetku u uhu. Zvučalo je kao da je Kate rekla: "Dolaze vas ubiti." I onda još nešto što nije shvatio, prije no što je statika postala stalna.

Marek je otvorio drvenu komodu pokraj malenog oltara i užurbano počeo prekopavati po njoj. "Hajde, pomoz mi!"

"Što je?" reče Chris.

"Oliver u ovoj sobi drži svoju ljubavnicu", reče Marek. "Kla-; dim se da ovdje drži i oružje."

Chris ode do druge komode pri podnožju kreveta i trzajem je otvori. Izgleda daje ova komoda bila ispunjena rubljem, haljinama, svilenim odjevnim predmetima. Bacao ih je u zrak dok je tražio; one su lepršale oko njega padajući prema podu.

Nije našao nikakvo oružje. Ništa.

Pogledao je prema Mareku. On je stajao usred hrpe haljina, odmahujući glavom.

Nije bilo oružja.

Chris je u hodniku začuo vojnike u trku koji su dolazili prema njima. I kroz vrata je čuo metalni zing kad su izvukli mačeve iz korica.

29.10.24

"Mogu vam ponuditi Coca-Colu, dijetnu Coca-Colu, Fantu ili Spri-te", rekao je Gordon. Stajali su kraj

automata s osvježavajućim pićima u hodniku ITC-ovih laboratorija.

"Može Cola", reče Stern.

Limenka je zvihnula na dno stroja. Stern je uzme i povuče otva-; rač. Gordon je uzeo Sprite. "Važno je ne dehidrirati u pustinji", reče on. "Imamo ovlaživače zraka u zgradi, ali oni ne rade dovolj-no dobro."

Nastavili su niz hodnik do sljedećih vrata.

"Mislio sam da biste možda ovo željeli vidjeti," reče Gordon, povevši Sterna u sljedeći laboratorij. "Ako ništa drugo, onda kao povijesnu činjenicu. Ovo je bio laboratorij u kojem smo prvi put demonstrirali tehnologiju."

Upalio je svjetla.

Laboratorij je bio velika i neuredna prostorija. Pod je bio pokriven sivim antistatičkim pločicama; svod je bio otvoren i pokazivao zakrivene lampe i metalne pladnjeve na kojima su se nalazili debeli kabeli koji su poput pupčane vrpce vodili prema dolje do kompjutera na stolovima. Na jednom su se stolu nalazile dvije sićušne sprave nalik na kaveze; svaka je bila visoka oko trideset centimetara. Nalazile su se na otprilike metar i dvadeset centimetara udaljenosti jedna od druge i bile su spojene kabelom.

"Ovo je Alice", reče Gordon ponosno, pokazujući na prvi kavez. "A ovo je Bob."

Stern je znao da su prema dugotrajnoj konvenciji kvantne transmisije sprave označavane kao "Alice" i "Bob", ili "A" i "B". Pogledao je malene kaveze. U jednom se nalazila dječja plastična lutka, djevojčica u kariranoj haljini u stilu prvih doseljenika.

"Prva transmisija se dogodila ovdje", reče Gordon. "Uspješno smo premjestili ovu lutku iz jednog kaveza u drugi. To je bilo prije četiri godine."

Stern podigne lutku. Bila je to samo jeftina figurica; vidio je plastične šavove koji su išli po strani lica i tijela. Oči su se otvarale i zatvarale dok ju je naginjao u ruci.

"Vidite," reče Gordon, "naša prvotna namjera bila je usavršiti transmisiju trodimenzionalnih predmeta.

Trodimenzionalno faksi-ranje. Možda znate daje bilo mnogo zanimanja za to."

Stern kinine glavom; čuo je za istraživanja na tom polju.

"Stanford je imao najraniji projekt", reče Gordon. "I bilo je mnogo rada u Silikonskoj dolini. Ideja je temeljena na tome da su u zadnjih dvadeset godina sve transmisije dokumenata postale elektronske - ili pomoću faksa ili e-maila. Više ne trebate fizički poslati papir; samo pošaljete elektroničke signale. Mnogo ljudi mislilo je da će se prije ili poslije svi predmeti slati na isti način. Ne biste trebali otpremati namještaj, na primjer, mogli biste ga samo odaslati od jedne baze do druge. Takvo što."

"Ako biste to mogli napraviti", reče Stern.

"Da. I dok god smo radili s jednostavnim predmetima, mogli smo. Bili smo ohrabreni. Ali, naravno, nije dovoljno prenijeti između dvije baze povezane kabelima. Morali smo prenijeti na daljinu, preko zračnih valova, da tako kažem. Pa smo to i probali. Ovdje."

Prešao je prostoriju i došao do još dva kaveza, nešto veća i raz-rađenija. Počeli su nalikovati na kaveze koje je Stern vidio u špilji. Ovi kavezi nisu imali kabele koji su ih međusobno povezivali.

"Alice i Bob, drugi dio", reče Gordon. "Ili, kako smo ih mi nazvali, Allie i Bobbie. Ovo je bio naš pokusni primjerak za prijenos na daljinu."

"I?"

"Nije radilo", reče Gordon. "Odašiljali smo od Allie, ali nikad nije došlo do Boba. Baš nikad."

Stern polako kimne glavom. "Jer je predmet iz Allie odlazio u drugi univerzum."

"Da. Naravno, nismo to odmah znali", reče Gordon. "Mislim, to je bilo teoretsko objašnjenje, ali tko bi očekivao da se to stvarno

događa? Trebalo nam je proketo mnogo vremena da shvatimo. Naposljetku smo sagradili navođeni stroj - koji odlazi i automatski se vraća. Tim gaje nazvao "Allie-Allie-koja-se-vraća". Eno je tamo."

Još jedan kavez, još veći, možda visok oko metar, i prepoznat-1 ljivo nalik na kaveze koje su sad koristili. Iste tri rešetke, isti raspo-1 red lasera.

"I?" reče Stern.

"Potvrdili smo da predmet odlazi i vraća se", reče Gordon. "Stoga smo poslali kompliciranije predmete. Uskoro smo uspjeli poslati kameru, i dobili smo snimku."

"Da?"

"Bila je to snimka pustinje. U stvari, upravo ova lokacija. Ali prije no što su bilo kakve zgrade bile ovdje."

Stern kimne glavom. "I mogli ste je datirati?"

"Ne odmah", reče Gordon. "Nastavili smo slati kameru, uvijek | iznova, ali sve što smo dobili bila je pustinja. Ponekad na kiši, ponekad pod snijegom, ali uvijek pustinja. Očito smo odlazili u druga vremena, ali koja vremena? Datiranje slike bilo je prilično zeznuto. Mislim, kako upotrijebiti kameru da datirate krajolik poput toga?"

Stern se namršti. Problem mu je bio jasan. Većina starih fotografija bila je datirana prema predmetima ljudske izrade na slici -po građevini, automobilu, odjeći ili ruševinama. Ali nenastanjena pustinja u Novom Meksiku

jedva bi promijenila izgled tokom tisuću, možda stotinu tisuća godina.

Gordon se nasmiješi. "Okrenuli smo kameru okomito, upotrijebili leću ribljeg oka, i snimili nebo noću."

"Ah."

"Naravno da ne pali uvijek - mora biti noć, i nebo ne smije biti pokriveno oblacima - ali ako imate dovoljno planeta na slici, možete prilično točno identificirati nebo. Do u godinu, dan i sat. I tako smo počeli razvijati našu navigacijsku tehnologiju."

"I tako se cijeli projekt promijenio..."

"Da. Znali smo što imamo, naravno. Više nismo obavljali prijenos predmeta - nije bilo smisla pokušavati. Obavljali smo prijenos između univerzuma."

"I kad ste počeli slati ljude?"

"Ne još neko vrijeme."

Gordon ga povede oko zida elektronske opreme u drugi dio laboratorija. I tamo je Stern ugledao goleme plastične ploče ispunjene vodom, poput vodenih kreveta okrenutih uspravno. I u središtu, kavez-stroj pune veličine, ne onako doraden kao oni koje je vidio u sobi za prijenos, ali očito se radilo o istoj tehnologiji.

"Ovo je bio naš prvi pravi stroj", reče Gordon ponosno.

"Čekajte malo", reče Stern. "Radi li ova stvar?"

"Da, naravno."

"Radi li sad?"

"Nije korištena već neko vrijeme", reče Gordon. "Ali vjerujem da radi. Zašto?"

"Znači, ako bih želio otići natrag i pomoći im," rekao je Stern, "onda bih mogao - u ovom stroju. Je li tako?"

"Da", reče Gordon, polako kimajući glavom. "Mogli biste otići natrag u ovom stroju, ali-"

"Gledajte, ja mislim da su oni tamo u nevolji - ili nešto još gore." "Vjerojatno. Da."

"I vi mi govorite da imate stroj koji radi", reče Stern, "ovog trenutka."

Gordon uzdahne. "Bojim se daje malo kompliciranije od toga, Davide."

29.10.00

Kate je padala kao u usporenoj snimci dok je kamenje iz svoda popuštalo. Prsti su joj se u padu sklopili oko nazubljenog žbukanog ruba i, izvježbana tokom mnogo godina, ona ga zgrabi i pridrži se. Visjela je na jednoj ruci, gledajući dolje kako je kamenje koje je padalo tresnulo u oblaku prašine na pod kapele. Nije vidjela što se dogodilo s vojnicima.

Podigla je drugu ruku, posegnuvši za kamenim rubom. Ostalo će se kamenje osloboditi svakog trena, znala je. Cijeli se svod urušavao. Strukturalno, najsnažniji dio bio je pojačana linija križišta, gdje su se lukovi spajali. Ili tamo, ili na bočnom zidu kapele koji je bio okomit.

Odlučila je pokušati doći do bočnog zida.

Kamenje se odlomi; visjela je na lijevoj ruci. Prekrižila je jednu ruku preko druge, dosegnuvši najdalje dokle je mogla, ponovno pokušavajući rasporediti težinu tijela.

Kamen u njezinoj lijevoj ruci se oslobodi i padne na pod. Opet je visjela u zraku, i našla još jedno uporište za ruku. Sad je bila samo metar daleko od bočnog zida, i kamen je postajao primjetno deblji dok se izdizao kako bi se spojio sa zidom. Rub za koji se držala činio se stabilnijim.

Čula je vojnike ispod sebe koji su se derali i trčali u kapelu. Još malo i početak će ispaljivati strijele na nju.

Pokušala je zaljuljati lijevu nogu prema gore. Što više rasporedi težinu, bit će u boljem položaju. Podigla je nogu; svod je izdržao. Izvijajući trup, povukla je tijelo na policu, a zatim privukla gore i drugu nogu. Prve strijele prozviždale su pokraj nje; ostale su lup-nule o kamen, podižući bijele oblačice. Ležala je spljoštena na vrhu krova.

Ali nije mogla tamo ostati. Otkotrljala se s ruba prema liniji križnog svoda. Dok je to radila, još se kamenja oslobodilo i palo.

Vojnici su prestali vikati. Možda je kamenje u padu pogodilo jednog od njih, pomisli ona. Ali ne: čula ih je kako užurbano trče van iz crkve. Čula je ljude vani kako viču, konje koji njište.

Što se događalo?

o o o

Unutar sobe u kuli Chris je čuo grebanje ključa u bravi. Onda su vojnici vani zastali i povikali kroz vrata - zazivali su stražara u sobi.

U međuvremenu je Marek tražio poput luđaka. Bio je na koljenima, tražeći ispod kreveta. "Evo ga!!" poviče on. Podigao se na noge, držeći težak mač i dugačak bodež. Dobacio je bodež Chrisu.

Vani su vojnici ponovno dovikivali stražaru u sobi. Marek se primaknuo vratima i pokazao Chrisu da stane na drugu stranu.

Chris se stisnuo uza zid kraj vrata. Čuo je glasove ljudi vani -mnogobrojne glasove. Srce mu počne lupati. Bio je šokiran načinom na koji je Marek ubio stražara.

Dolaze vas ubiti.

Čuo je te riječi kako mu se ponavljaju u glavi, s osjećajem nerealnosti. Nije bilo moguće da ga naoružani ljudi dolaze ubiti.

Čitao je izvještaje o davnim nasilnim činima, ubojstvima i pokoljima u udobnom okruženju knjižnice. Čitao je opise ulica skliskih od krvi, vojnika natopljenih crvenom krvlju od glave do pete, rasporanih žena i djece, unatoč njihovim dirljivim molbama. Ali nekako, Chris je uvijek pretpostavljao da su te priče bile pretjerane. Na sveučilištu je bilo moderno interpretirati dokumente ironično, razgovarati o naivnosti naracije, kontekstu teksta, privilegiranu moći... Takvo teoretiziranje okrenulo je povijest u lukavu intelektualnu igru. Chris je bio dobar u igri, ali igrajući je, on je nekako izgubio osjećaj za pravu realnost - da su stari tekstovi prepričavali zastrašujuće priče i nasilne epizode koje su i prečesto bile istinite. Zaboravio je činjenicu da čita povijest.

Do sada, kad je nasilno upozoren na nju. Ključ se okrene u bravi.

Na drugoj strani vrata Marekovo lice bilo je iskeženo, a usnice povučene unatrag otkrivajući stisnute zube.

Izgleda poput živo-

tinje, pomisli Chris. Marekovo tijelo bilo je napeto dok je grčevito držao mač, spreman zamahnuti. Spreman ubiti.

Vrata se otvoriše, istog trenutka zagradvši pogled Chrisu. Ali vidio je Mareka koji je visoko zamahnuo, i začuo je vrisak. Golem mlaz krvi zašikljao je po podu, a tijelo je palo ubrzo nakon toga.

Vrata su ga tresnula po tijelu, zaustavivši se prije punog zamaha i pribivši Chrisa iza njih. Na drugoj je strani muškarac udario o njih, zatim izdahnuo kad je mač rascijepio drvo. Chris se pokušao izvući iza vrata, ali još je jedno tijelo palo, zablokiravši mu put.

Prekoračio je tijelo, a vrata su drmnula ravno po zidu kad je Marek zamahnuo na još jednog napadača, i treći vojnik je oteturao od udarca i pao na pod pred Chrisovim nogama. Vojnikov trup bio je natopljen krvlju; krv je liptala iz njegovih prsa kao iz izvora. Chris se sagnuo da uzme mač koji je čovjeku još uvijek bio u ruci. Dok je povlačio mač, čovjek ga je čvrsto držao, kriveći lice prema Chrisu. Vojnik naglo oslabi i ispusti mač, tako da je Chris oteturao natrag do zida.

Čovjek je nastavio s poda buljiti u njega. Lice mu se izobličilo u grimasu bijesa - i onda se zamrzne.

Isuse, pomisli Chris, mrtav je.

Odjednom je njemu zdesna još jedan vojnik ušao u sobu. Bio je leđima okrenut Chrisu dok se borio s Marekom. Mačevi su im zvečali; žestoko su se borili; ali čovjek nije bio primijetio Chrisa. Chris podigne svoj mač, koji je bio vrlo težak i nespretan. Pitao se bi li mogao zamahnuti njime, bi li mogao stvarno ubiti čovjeka okrenutog leđima. Podigao je mač, nakrivio ruku kao da očekuje bejzbolski udarac - bejzbolski udarac! - i pripremio se da zamahne, kad je Marek odrezao čovjekovu ruku u ramenu.

Odrezana ruka odskočila je od poda i lupnula, smirivši se kod zida ispod prozora. Čovjek je trenutak izgledao zapanjeno prije no što mu je Marek u jednom jedinom zamahu odsjekao glavu. Glava se prebacila kroz zrak, udarila o vrata blizu Chrisa i pala mu na nožne prste, licem prema dolje.

Brzo je povukao noge. Glava se zakotrlja, tako da se lice okrenulo prema gore, i Chris je vidio kako oči trepću i usta se miču, kao da oblikuju riječi. Uzmaknuo je.

Chris svrne pogled na trup na podu, iz kojeg je još uvijek iz ba-trljka na vratu liptala krv. Krv je slobodno tekla po kamenom podu -galoni krvi, činilo se. Pogledao je Mareka koji je sad sjedio na krevetu hvatajući dah, a lice i pršnjak bili su mu poprskani krvlju.

Marek pogleda gore prema njemu. "Ti si dobro?" reče on.

Chris nije mogao odgovoriti.

Nije uopće mogao ništa reći.

A onda je zvono u seoskoj crkvi počelo zvoniti.

o o o

Chris je kroz prozor ugledao plamenove koji su lizali prema nebu iz dviju seoskih kuća na drugom rubu grada, blizu kružnih gradskih zidina. Muškarci su ulicama trčali prema vatri.

"Negdje gori", reče Chris.

"Sumnjam", reče Marek, još uvijek sjedeći na krevetu.

"Ne, stvarno gori", reče Chris. "Pogledaj."

U gradu su konjanici galopirali ulicama; bili su odjeveni kao trgovci, ali jahali su poput boraca.

"Ovo je tipična diverzija", reče Marek, "kojom se započinje napad."

"Napad?"

"Vrhovni svećenik napada Castelnard."

"Već?"

"Ovo je samo prethodnica, možda stotinjak vojnika. Pokušat će izazvati zbrku i neorganiziranost. Glavne su snage vjerojatno još uvijek na drugoj strani rijeke. Ali napad je počeo."

Očito su i drugi tako mislili. U dvorištu ispod njih dvorani su curili iz velike dvorane i žurili se prema podiznom mostu, napuštajući dvorac i naglo prekinutu zabavu. Skupina oklopljenih vitezova izgalopirala je van

raštrkavši dvorane, odjurila preko podiznog mosta i zajurila se niz ulice grada.

Kate, zadihana, gurne glavu kroz vrata. "Momci? Idemo. Moramo naći profesora prije no što bude kasno."
28.57.32

U velikoj dvorani nastao je urnebes. Glazbenici su bježali, gosti su se žurili prema vratima, psi su lajali, a tanjuri s hranom lupali po podu. Vitezovi su trčali kako bi se pridružili bitci, dovikujući naredbe svojim paževima. Gospodar Oliver brzo se odmaknuo od stola za uglednike, zgrabio profesora za ruku i rekao sir Guyu: "Mi idemo u La Roque. Pobrini se za gospu Claire. I dovedi pomoćnike!"

Robert od Kerea bez daha je upao u prostoriju. "Moj gospodar, pomoćnici su mrtvi. Ubijeni su dok su pokušavali pobjeći!"

"Pobjeći? Pokušali su pobjeći? Čak i ako bi to ugrozilo život njihova gospodara? Dođite sa mnom, magistre", mračno je rekao gospodar Oliver. Oliver ga povede do bočnih vrata koja su se otvarala izravno na dvorište.
000

Kate je pojurila niz kružno stubište, a Marek i Chris bili su odmah iza nje. Na prvom katu morali su usporiti zbog skupine koja je silazila ispred njih. Iza zavoja Kate je ugledala gospode koje su čekale i crvene halje starijeg čovjeka koji je vukao noge. Iza nje, Chris poviče: "U čemu je problem?" i Kate podigne ruku u znak upozorenja. Prošla je još jedna minuta prije no što su izbili na dvorište.

Prizor je bio kaotičan. Vitezovi na konjima bičevali su mnoštvo uspaničenih sudionika gozbe kako bi ih prisilili da se odmaknu u stranu. Čula je povike gomile, njištanje konja i dovikivanje vojnika na bedemima iznad njih. "Ovuda", reče Kate, i povede Mareka i Chrisa naprijed, držeći se uza zid dvorca, obišavši kapelu i zatim postrance u vanjsko dvorište koje je bilo, vidjeli su, jednako natrpano.

Vidjeli su Olivera na konju, profesora njemu sa strane, i skupinu oklopljenih vitezova. Oliver nešto dovikne, i svi krenuše naprijed prema podiznom mostu.

Kate ostavi Mareka i Chrisa da ih sami progone; a ona ih je uspjela samo okrznuti pogledom na kraju mosta. Oliver se okrenuo nalijevo, udaljavajući se od grada. Stražari su otvorili vrata u istočnom zidu, i on i njegova skupina odjahali su u poslijepodnevno sunce. Vrata su užurbano zatvorena za njima.

Marek je stigne. "Gdje?" reče on.

Ona pokaže na vrata. Čuvala su ih tridesetorica stražara. Još nekoliko ih je stajalo na zidu iznad.

"Nikad nećemo proći tim putem", reče on. Odmah iza njih, skupina vojnika zbacila je smeđe tunike, otkrivši zeleno-crne; počeli su se probijati prema dvorcu. Lanci podiznog mosta počeli su zvečati. "Idemo."

Potrčali su niz podizni most, začuvši škripanje drveta i osjećajući kako se počinje podizati pod njihovim nogama. Podizni most bio je metar u zraku kad su došli do drugog kraja i skočili, prizemljivši se na tlu otvorenog polja.

"Što sad?" upita Chris podižući se. Još uvijek je u ruci nosio svoj okrvavljeni mač.

"Ovuda", reče Marek, i potrči ravno u središte grada.

o o o

Uputili su se prema crkvi, a zatim dalje od uske glavne ulice gdje je već započela žestoka bitka: Oliverovi vojnici u smeđem i sivom, i Arnautovi u zelenom i crnom. Marek ih povede nalijevo kroz tržnicu koja je sad bila opustjela, roba pospremljena, a trgovci nestali. Morali su se brzo pomaknuti u stranu dok je skupina Arnautovih vitezova na konjima progalo pirala kraj njih, uputivši se prema dvorcu. Jedan od njih zamahnuo je prema Mareku svojim teškim mačem i viknuo nešto dok je prolazio. Marek ih je promatrao kako odlaze, a zatim krenuo dalje.

Chris je tražio tragove ubijenih žena i djece izvađene iz njihovih utroba, i nije znao da li da bude razočaran ili da mu lakne kad nije vidio nijedno od toga. U stvari, nije uopće vidio ni žene ni

djecu. "Svi su pobjegli ili se sakrili", reče Marek. "Rat ovdje traje •; već dugo. Ljudi znaju što učiniti."

"Kojim putem?" upita Kate. Ona je bila naprijed. "Lijevo, prema glavnim vratima."

Skrenuli su lijevo, krenuli niz užu ulicu i odjednom začuli uzvik} iza sebe. Pogledali su unazad i vidjeli vojnike u trku koji su dolazili prema njima. Chris nije mogao reći da li ih vojnici progone ili samo trče. Ali nije bilo smisla čekati kako bi saznali.

Marek potrči; sad su svi trčali, i nakon nekog vremena Chris je bacio pogled prema natrag i vidio vojnike kako zaostaju. Na trenutak je osjetio čudnovat ponos; povećavali su udaljenost od njih.

Ali Marek nije ništa prepuštao slučaju. Naglo je skrenuo u bočnu ulicu koja je imala jak i neugodan smrad. Sve trgovine ovdje bile su zatvorene, ali su između njih prolazile uzane uličice. Marek potrči niz jednu od njih koja ih je dovela do ograđenog dvorišta iza trgovine. U dvorištu su stajale goleme drvene bačve i golemi drveni stalci ispod šupe. Ovdje je smrad bio gotovo nadmoćan; mješavina trulog mesa i izmeta.

Bila je to štavionica kože.

"Brzo", reče Marek, i oni se popnu preko ograde i čučnu iza smrdljivih bačava.

"Uuuf!" reče Kate, stisnuvši nos. "Kakav je to smrad?"

"Natapaju kože u pilećem govnu", prošapće Chris. "Dušik u izmetu omekšava kožu."

"Sjajno", reče ona. "Psećem govnu, također." "Sjajno."

Chris pogleda iza sebe i ugleda još bačava i kože koje su visjele na stalcima. Ovdje-ondje ležale su hrpe siraste žute tvari nagomilane na tlu - salo sastrugano s unutrašnjosti koža.

Kate reče: "Peku me oči."

Chris pokaže na bijelu koru na bačvama oko njih. Bile su to bačve s vapnom, jakom lužinastom otopinom koja je uklanjala dlake i preostalo meso nakon što su kože sastrugane. Vapnenačke pare bile su to što im je peklo oči.

Onda je njegovu pažnju privukla uličica gdje je začuo noge u trku i zveket oklopa. Kroz ogradu je ugledao Roberta od Kerea sa sedmoricom vojnika. Ti su vojnici gledali u svim smjerovima dok su trčali - tražeći ih. Zašto? pitao se Chris, vireći iza bačve. Zašto su ih još uvijek progonili? Zašto su oni bili toliko važni da je Kere zanemario neprijateljski napad i umjesto toga pokušavao ubiti njih?

Očito se tragačima smrad u uličici nije ništa više svidao nego Chrisu, jer je uskoro Kere zalajao zapovijed i svi oni potrčaše uličicom natrag prema ulici.

"Zbog čega sve ovo?" Chris napokon prošapće. Marek samo odmahne glavom.

A onda su čuli ljude kako viču, i opet su čuli vojnike kako trče niz ulicu. Chris se namršti. Kako su ih mogli čuti? Pogledao je Ma-reka koji je također izgledao zabrinuto. Iz dvorišta se čulo Kerea kako uzvikuje: "Ići! Ići!" Vjerojatno je Kere ostavio jednog čovjeka za sobom. Bit će da je to, pomisli Chris. Jer on nije šaptao dovoljno glasno da bi ga se čulo. Marek krene prema naprijed, a zatim zastane. Kere i njegovi ljudi su se već uspinjali preko ograde -osmorica sveukupno; ne bi se mogli sa svima njima boriti.

"Aridre", reče Chris pokazujući na bačve. "To je lužina."

Marek se naceri. "Onda učinimo to", reče on i nasloni se na bačvu.

Svi su pritisnuli ramenima na drvo i s naporom uspjeli prevrnuti bačvu. Pjeneća lužnata otopina pljusne na tlo i poteče prema vojnicima. Smrad je grizao za oči. Vojnici su odmah prepoznali što je to - bilo kakav dodir s tom tekućinom spalio bi meso - i pojurili su natrag na ogradu i podigli noge s tla. Potporni stupovi ograde počeli su cvrčati i šišati kad ih je lužina dotaknula. Ograda se počela ljuljati od težine svih ljudi; oni povikaše i otrčaše natrag u uličicu.

"Sad", reče Marek. Poveo ih je dublje u dvorište štavionice, preko šupe i zatim u drugu uličicu.

o o o

Bilo je kasno popodne i svjetlost je počela blijedjeti; pred sobom su vidjeli seoske kuće u plamenu koje su bacale tamne treperave sjene

na tlo. Ranije su ljudi pokušavali ugasiti požar, ali sad su prestali;! slama je slobodno gorjela, pucketajući dok su se goruće slamke po-1 dizale u zrak.

Slijedili su uzan puteljak koji je prolazio između svinjaca. Svi-] nje su frktale i skvičale, uznemirene vatrom koja je gorjela u blizini. S

Marek je izbjegavao vatre, uputivši se prema južnim vratima gdje su i ušli. Ali čak i iz daljine mogli su vidjeti da se na vratima \ odvijala žestoka borba; ulaz je bio gotovo blokiran tijelima mrtvih konja. Arnautovi vojnici morali su se pentrati preko leševa kako bi došli do branioca koji su se nalazili unutra i koji su se grčevito borili sjekirama i mačevima.

Marek se okrene i uputi se natrag prema području farma. "Kamo idemo?" upita Chris.

"Nisam siguran", reče Marek. Digao je pogled prema zidu tvrđave koji je okruživao grad. Vojnici su trčali njegovom dužinom, uputivši se prema južnim vratima kako bi se pridružili borbi. "Želim se popeti na taj zid."

"Na zid?"

"Tamo." Pokazao je na uzak, mračan otvor u zidu koji je imao stepenice prema gore. Izašli su na vrhu gradskih zidina. Sa svog visokog povoljnog položaja mogli su vidjeti da je sve veći dio grada gutao plamen; vatra je bila blizu trgovina. Uskoro će cijeli Castel-gard gorjeti. Marek pogleda preko zida na polja u daljini. Tlo je bilo šest metara ispod. Bilo je nešto grmlja visokog oko metar i pol, koje je izgledalo dovoljno mekano da im ublaži pad. Postajalo je teško vidjeti.

"Nemojte se zgrčiti", reče on. "Opustite tijelo." "Opustite?" reče Chris.

Ali Kate se već prebacila preko i visjela sa zida. Otpustila se i pala ostatak udaljenosti, prizemljivši se na noge poput mačke. Pogledala je gore prema njima i pozvala ih da siđu.

"Prilično je daleko do dolje", reče Chris. "Ne želim slomiti nogu..."

Zdesna su začuli povike. Tri vojnika trčala su duž zida s podignutim mačevima.

"Onda nemoj", reče Marek i skoči. Chris skoči za njim u sumrak i prizemlji se na tlu stenjući i kotrljajući se. Polako stane na noge. Ništa nije bilo slomljeno.

Laknulo mu je i bio je prilično zadovoljan sam sobom, kad je prva strijela zazujala njemu pokraj uha i lupnula o zemlju između njegovih nogu. Vojnici su ih sa zida gađali strijelama. Marek ga pograbi za ruku i potrči prema gustoj šikari udaljenoj deset metara. Spustili su se na zemlju i čekali.

Gotovo u istom trenutku još im strijela zazviždi iznad glave, ali ovog su puta došle izvan zidina dvorca. U rastućoj tami Chris je jedva mogao razaznati vojnike u zelenocrnim tunikama na brdu ispod njih.

"To su Arnautovi ljudi!" reče Chris. "Zašto bacaju strijele na nas?"

Marek ne odgovori; udaljavao se puzeći, a trbuh mu je bio uz zemlju. Kate je puzala iza njega. Strijela prošiće pokraj Chrisa, tako blizu da mu je njezin vrh poderao prsniak na ramenu i on osjeti kratak udar boli.

Bacio se pljoštalice na zemlju i krenuo za njima.

;-

28.12.39

"Ima dobrih i loših vijesti", rekla je Diane Kramer ulazeći u Doni-1 gerov ured nešto prije devet ujutro. Doniger je bio za svojim kom-j pjuterom, ključajući po tastaturi jednom rukom, dok je u drugoj dr-j žao limenku Coca-Cole.

"Da čujem loše vijesti", reče Doniger.

"Naši ozlijeđeni ljudi odvezeni su u Sveučilišnu bolnicu. Kad su prošle noći stigli tamo, pogodi tko je bio dežuran? Ista doktorica-1 ča koja je radila na Traubu u Gallupu. Žena po imenu Tsosie."

"Ista doktorica radi u obje bolnice?"

"Da. Uglavnom je u SB-u, ali dva dana tjedno radi u Gallupu."

"Sranje", reče Doniger. "Je li to legalno?"

"Naravno. Uglavnom, doktorica Tsosie fino je pročešljala naše \ tehničare. Čak je njih trojicu stavila na MR. Posebno je rezervirala" skener, čim je čula da se radi o nesreći u koju je upetljan ITC."

"MR?" namršti se Doniger. "To znači da sigurno zna da je Traub bio rascijepljen."

"Da", reče Kramerova. "Jer su očito stavili i Trauba na MR. Znači da je definitivno nešto tražila. Fizičke defekte. Tjelesne nepodudarnosti."

"Sranje", reče Doniger.

"Uz to je i stavila svoju istragu na velika zvona, zbog čega su u bolnici svi postali ljuti i paranoični, a pozvala je i onog murjaka Wauneke iz Gallupa. Izgleda da su njih dvoje prijatelji."

Doniger zagunda. "Ovo mi je trebalo", reče on, "kao što mi treba još jedan šupak."

"Sad želiš dobre vijesti?"

"Spreman sam."

"Wauneke je nazvao policiju u Albuquerqueu. Šef osobno dolazi u bolnicu. Tamo je nekoliko izvijestitelja. Svi sjede uokolo i čekaju senzacionalne vijesti. Očekuju radioaktivnost. Očekuju sjaj u mraku. Umjesto toga -velika sramota. Sve ozljede su prilično lake. Uglavnom se radi o staklu u letu. Čak su i rane od šrapnela površinske; metal se ukopao samo u sloj kože."

"Mora da su vođeni štitovi usporili fragmente", reče Doniger.

"I ja tako mislim, točno. Ali ljudi su prilično razočarani. A onda i finalna stvar - MR - smrtni udarac - ispala je fijasko nakon što su pregledani tripot za redom. Nitko od naših ljudi nema trans-kripcijske greške. Jer su oni, naravno, samo tehničari. Šef policije iz Albuquerquea je popizdio. Upravitelj bolnice je popizdio. Novinari odlaze kako bi izvijestili o stambenoj zgradi u plamenu. U međuvremenu, neki tip s bubrežnim kamencima skoro umire jer mu nisu mogli napraviti MR, jer je Tsosieva zauzela stroj. Odjednom, ona je zabrinuta za svoj posao. Wauneke je osramoćen. Oboje su se sakrili."

"Savršeno", reče Doniger, tresnuvši po stolu. Naceri se. "Ti se-ratori to i zaslužuju."

"I kao šlag na kraju," reče Kramerova pobjedonosno, "francuska izvijestiteljica, Louise Delvert, pristala je doći u obilazak našeg postrojenja."

"Napokon! Kada?"

"Sljedeći tjedan. Povest ćemo je u uobičajen folirantski obilazak."

"Ovo počinje bivati ultradobar dan", reče Doniger. "Znaš, mogli bismo čak vratiti ovu stvar natrag u kutiju. Je li to sve?"

"Ljudi iz medija dolaze u podne."

"To spada pod loše vijesti", reče Doniger.

"I Stern je našao stari prototip stroja. Želi otići natrag. Gor-don mu je rekao da ne dolazi u obzir, ali Stern želi čuti potvrdu od tebe da ne može ići."

Doniger zastane. "Ja kažem, pustimo ga da ide."

"Bobe..."

"Zašto ne bi otišao?"

"Zato što je pakleno nesigurno. Taj stroj ima minimalnu za-j štitu. Nije korišten već godinama, i poznat je po uzrokovanju veli-f kih transkripcijskih grešaka kod ljudi koji su ga koristili. Možda sel uopće ne vrati."

"Znam to", reče Doniger odmahujući rukom. "Ništa od togaj nije bitno."

"Što je bitno?" reče ona zbunjeno.

"Baretto."

"Baretto?"

"Čujem li ja to jeku? Diane, razmisli, za ime Božje."

Kramerova se namršti, pa odmahne glavom.

"Zbroji sve skupa. Baretto je poginuo u prvoj ili prve dvije minute svog puta natrag. Nije li tako? Netko ga je cijelog probušio strijelama, točno na početku puta."

"Da..."

"Prvih nekoliko minuta", reče Doniger, "vrijeme je kad svi još uvijek stoje\oko strojeva, zajedno, u skupini.

Točno? Onda koji ra- | zlog imamo da mislimo da je Baretto bio ubijen, i nitko drugi?"

Kramerova ništa ne reče.

"Ono što je razumno jest to da je, tko god je ubio Baretta, vjerojatno ubio sve njih. Ubio cijelo društvo."

"Uredu..."

"To znači da se vjerojatno neće vratiti. Profesor se neće vratiti. Cijela skupina je nestala. Sad, to je nezgodno, ali mi možemo izaći na kraj sa skupinom nestalih ljudi: tragična laboratorijska nesreća u kojoj su sva tijela spaljena, ili pad aviona, nitko od toga ne bi postao ništa pametniji..."

Nastala je pauza.

"Osim stoje tu Stern", reče Kramerova. "On zna cijelu priču."

"Tako je."

"Pa želiš i njega poslati natrag. I njega se riješiti. I sve si sredio."

"Uopće ne", reče Doniger brzo. "Hej, ja sam protiv toga. Ali momak se dobrovoljno javio. Želi pomoći svojim prijateljima. Bio bih u krivu da ga spriječim u tome."

"Bobe," rekla je ona, "ponekad si prava šupčina."

Doniger se odjednom počne smijati. Imao je visok, bučan, histeričan smijeh, poput malog djeteta. Na taj se način smijalo mnogo znanstvenika. Ali Kramerovu je to uvijek podsjećalo na hijenu.

"Ako dopustiš Sternu da ode natrag, dat ću otkaz."

To je natjeralo Donigera da se počne još jače smijati. Sjedeći u stolcu, zabacio je glavu unazad. To ju je naljutilo.

"Ozbiljno, Bobe."

Napokon se prestao smijuljiti i obrisao suze s očiju. "Diane, molim te", reče on. "Šalio sam se. Naravno da Stern ne može natrag. Gdje ti je smisao za humor?"

Kramerova se okrenula da ode. "Reći ću Sternu da ne može ići natrag", reče ona. "AJi nisi se šalio."

Doniger se ponovno počne smijati. Kikotanje hijene ispuni prostoriju. Kad je odlazila, Kramerova ljutito zalupi vratima.

27.27.22

Posljednjih četrdeset minuta napredovali su kroz šumu sjeveroistočno od Castelgarda. Naposljetku su došli na vrh brda, najviše točke u okolici, i mogli su zastati kako bi došli do daha i pogledali dolje.

"O, Bože", rekla je Kate zagledavši se.

Gledali su dolje na rijeku i samostan na suprotnoj strani. Ali njihovu je pažnju privukao odbojan dvorac ponad samostana: tvrđava La Roque. Bila je golema! U dubokom plavetnilu večeri, dvorac je sjajio u svjetlosti sa stotina prozora i od baklji duž bedema. Ali usprkos sjaju svjetlosti, tvrđava je bila zlokobna. Vanjski su zidovi bili crni iznad mirne vode u jarku. Unutra je bio još jedan potpuni niz zidova, s mnoštvom cilindričnih kula, i u središtu kompleksa sam dvorac sa svojom vlastitom velikom dvoranom i tamnom pravokutnom kulom koja se izdizala više od trideset metara u zrak.

Marek reče Kate: "Izgleda li kao moderni La Roque?"

"Uopće ne", reče ona odmahujući glavom. "Ova je stvar divovska. Moderni dvorac ima samo jedan vanjski" zid. Ovaj ovdje ima dva: još jedan dodatni prsten kojeg više nema."

"Koliko ja znam", reče Marek, "nikad ga nitko nije osvojio silom."

"Vidi se i zašto", reče Chris. "Pogledaj kako je smješten."

Na istočnoj i južnoj strani tvrđava je izgrađena na vrhu vapne-načke stijene, a do Dordogne ispod bio je oštar pad od sto pedeset metara. Na zapadu, gdje je litica bila manje okomita, kamene kuće grada uspinjale su se prema dvorcu, ali bilo tko tko bi slijedio put kroz grad završio bi pred širokim jarkom i nekoliko podiznih mostova. Na sjeveru se tlo nježnije spuštalo prema nizini, ali sve je drveće na toj strani posječeno, ostavivši ogoljenu poljanu bez zaklona - što bi bio samoubilački pristup za bilo koju vojsku.

Marek pokaže. "Pogledajte tamo", reče on.

o o o

Skupina vojnika, dolazeći po zemljanoj stazi sa zapada, u sumrak se približila dvorcu. Dvojica vitezova na čelu držali su baklje, i pod tom su svjetlošćurjedva mogli raspoznati sir Olivera, sir Guya, profesora i ostatak Oliverovih vitezova koji su bili na začelju u dva reda. Figure su bile tako daleko da su ih stvarno prepoznali po

obliku tijela i držanju. Ali barem Chris nije sumnjao što vidi.

Uzdahnuo je dok je gledao jahače kako prelaze podizni most iznad jarka i prolaze kroz veliku stražarnicu s dvije polukružne istovjetne kule - takozvanim dvostrukim D vratima, jer su kule izgledale poput dvostrukih D gledanih odozgo. Vojnici na vrhu kula promatrali su jahače dok su prolazili.

Jahači su iza stražarnice ušli u još jedno zatvoreno dvorište. Ondje su podignute mnogobrojne drvene građevine. "Tamo su smještene trupe", reče Kate.

Skupina je projahala preko unutrašnjeg dvorišta, prešla drugi jarak preko drugog podiznog mosta, prošavši kroz drugu stražarnicu -

ču s još većim istovjetnim kulama, visokima gotovo devet metara i obasjanima svjetlošću iz desetak proreza za strijele.

Tek su onda sjahali, u najskrovitijem dvorištu dvorca. Oliver je poveo profesora prema velikoj dvorani; nestali su unutra.

o o o

Kate reče: "Profesor je rekao da bismo u slučaju da se rastanemo trebali"tići u samostan i naći brata Marcela koji ima ključ. Pretpostavljam daje mislio ključ tajnog prolaza."

Marek kimne glavom "A to ćemo i učiniti. Uskoro će pasti mrak. Onda možemo krenuti."

Chris pogleda nizbrdo. Mogao je u polumraku vidjeti male bande vojnika u poljima, sve do ruba rijeke. Morat će se probiti kraj svih tih vojnika. "Želite ići noćas u samostan?"

Marek kinine glavom. "Koliko god sad izgledalo opasno," reče on, "sutra ujutro će biti gore."

26.12.01

Nije bilo mjeseca. Nebo je bilo crno i puno zvijezda, a tu i tamo bi se pojavio i pokoji plutajući oblak. Marek ih je poveo nizbrdo i kraj gorućeg grada Castelgarda u mračni krajolik. Chris se iznenadio kad je otkrio da, jednom kad su mu se oči adaptirale, zapravo može pod svjetlošću zvijezda vidjeti posve dobro. Vjerojatno zato što zrak nije zagađen, pomisli on. Sjetio se daje čitao da su u prijašnjim stoljećima ljudi mogli vidjeti Veneru tokom dana, kao što mi danas vidimo Mjesec. Naravno, to je bilo nemoguće već stotinama godina.

Također ga je iznenadila potpuna tišina noći. Najglasniji zvuk koji su čuli bio je zvuk pomicanja njihovih nogu kroz travu i patuljasto grmlje.

"Idemo do staze", prošapće Marek. "Onda dolje do rijeke."

Polako su napredovali. Marek bi često zastajao, čučnuo i osluškivao dvije ili tri minute prije no što bi nastavio dalje. Gotovo je jedan sat prošao prije no što su došli u blizinu zemljane staze koje je vodila od grada do rijeke. Bila je to blijeda crta okružena tamnijom travom i lišćem.

Tu Marek zastane. Ovdje je tišina bila potpuna. Čuo je samo lagan zvuk vjetra. Chris je bio nestrpljiv; želio je da krenu. Nakon pune minute čekanja, počeo se dizati.

Marek ga povuče dolje.

Stavio mu je svoje prste na usta.

Chris osluhne. Bilo je to više od vjetra, sad je shvatio. Čuo se i šapat muškaraca. Napeo se da čuje. Negdje ispred začuo se tih kašalj. Zatim još jedan kašalj, bliže, s druge strane staze.

Marek pokaže nalijevo i nadesno. Chris vidje lagan srebrni odsjaj - oklop na svjetlosti zvijezda - u grmlju nasuprot stazi.

I čuo je šuškanje u blizini.

Bila je to zasjeda; vojnici su čekali s obje strane staze.

Marek pokaže natrag odakle su došli. Tiho su se odmaknuli od staze.

o o o

"Kamo sad?" prošapće Chris.

"Držat ćemo se dalje od staze. Idemo istočno prema rijeci. Onamo." Marek pokaže, i oni krenu.

Chris se sada osjećao napeto, naprežući se da čuje i najmanji zvuk. Njihovi vlastiti koraci bili su tako glasni da su nadjačavali sve druge zvukove. Sad je razumio zašto se Marek svako malo zaustavlja. Bio je to jedini način da bude siguran.

Vratili su se dvjesto metara od staze, a zatim se uputili dolje prema rijeci, krećući se između polja raščišćene zemlje. Iako je bilo gotovo crno, Chris se osjećao izloženo. Polja su- bila obzidana niskim kamenom, tako da su imali mali zaklon. Ali još uvijek mu je bilo nelagodno, i ispustio je uzdah olakšanja kad su se vratili na nerlaščišćeno šikarasto tlo koje je u noći bilo tamnije.

o o o

Utihnuli, crni svijet bio mu je potpuno stran, ali se brzo privikavao na njega. Opasnost je ležala u najmanjim pokretima, u zvukovima koji su bili gotovo nečujni. Chris se kretao u čučnju, napet, isprobavajući svaki korak prije no što bi stao cijelom težinom, a glavu je stalno okretao lijevo-desno.

Osjećao se poput životinje, i pomislio je na to kako je Marek pokazao zube prije napada u sobi, poput neke vrste majmuna. Pogledao je prema Kate i vidio da je i ona u čučnju i napeta.

Zbog nečega se zatekao kako razmišlja o prostoriji za seminare na drugom katu Peabodyja61 na Yaleu, sa zidovima bež boje i ispo-liranim ukrasom od tamnog drveta i o svađama između diplomaca koji su sjedili oko dugačkog stola: da li je procesualna arheologija primarno historijska ili primarno arheologijska, da li formalistički kriteriji nadjačavaju objektivističke kriterije, da li derivacijska doktrina sakriva normativnu obvezu.

Peabody Museum of Natural History - Prirodoslovni muzej Peabody.

Nije bilo čudo da su se svađali. Ta su pitanja bila čista apstrakcija i nisu se sastojala ni od čega doli zraka - i blebetanja. Njihove isprazne rasprave nisu se nikad mogle riješiti; na pitanja se nikad nije moglo odgovoriti. A ipak je bilo tako mnogo žara, toliko strasti u tim raspravama. Odakle je to dolazilo? I koga je bilo briga? Sad se nije baš mogao sjetiti zašto je to bilo tako važno.

Činilo se da se akademski svijet povlači u daljinu, nejasnu i sivu u pamćenju dok je silazio niz mračno brdo prema rijeci. A ipak, kolikogod on ove noći bio uplašen, kolikogod napet i u životnoj opasnosti, sve je bilo posve realno na neki način, tako da je bilo utješno, čak i uzbudljivo, i-

Začuo je lom grančice, i sledio se. Marek i Kate su se također sledili.

Začuli su tiho šuškanje u grmlju slijeva i duboko frktanje. Ostali su nepokretni. Marek je grčevito primio svoj mač.

I mali tamni obris divlje svinje pronjuška kraj njih. "Trebao sam je ubiti", prošapće Marek. "Gladan sam."

Nastavili su dalje, ali onda je Chris shvatio da nisu oni ti koji su uplašili svinju. Jer sad su čuli, nepogrešivo, zvuk mnogobrojnih nogu u trku. Koje su šušcale i gazile po šikari. I dolazile prema njima.

Marek se namršti.

U tami je mogao vidjeti dovoljno da bi tu i tamo mogao okrznuti okom metalni oklop. Moralo je biti sedam ili osam vojnika koji su se užurbano kretali prema istoku, zatim pali dolje, sakrili se ponovno u grmlju, stišavši se. Što se dovraga događalo?

Ovi su vojnici bili kod zemljane staze, čekajući ih. Sad su se vojnici pomaknuli na istok, i ponovno ih čekali. Kako?

Pogledao je Kate koja je čučala pokraj njega, ali ona je samo izgledala uplašeno.

Chris, koji je također čučao, potapše Mareka po ramenu. Chris odmahne glavom, zatim namjerno pokaže na svoje uho.

1

Marek kimne glavom i osluhne. Isprva nije čuo ništa osim vjetra. Zbunjeno je opet pogledao Chrisa koji je jasno pokazao da se 1 lupne postrance po glavi, pokraj uha.

Govorio mu je da uključi svoj umetak u uhu. Marek se lupne po uhu.

Nakon kratkog krčanja dok se pojavljivao zvuk nije čuo ništa. Slegnuo je ramenima prema Chrisu koji je podigao dlan u zrak: čekaj. Marek je pričekao. Tek nakon nekoliko trenutaka osluškivanja u tišini postao je svjestan tihog, pravilnog zvuka ljudi koji dišu.

Pogledao je prema Kate i stavio prst na usta. Ona kimne glavom. Pogledao je Chrisa. I on također kimne. Oboje su razumjeli. Ne ispuštajte nikakav zvuk.

Marek je ponovno napeto osluhnuo. Još uvijek je čuo zvuk tihog disanja u svom umetku u uhu.

Ali ono nije dolazilo ni od koga od njih. Nego od nekoga drugog.

o o o

Chris prošapće: "Andre. Ovo je preopasno. Nemojmo prijeći rijeku večeras."

"Dobro", prošapće Marek. "Idemo nazad do Castelgarda i sa-krijmo se noćas izvan zidina."

"U redu. Dobro." "Idemo."

Kimnuli su glavama jedno drugom u tami, zatim se namjerno lupnuli po ušima, isključivši svoje umetke u ušima.

I čučnuli su da pričekaju.

Za nekoliko trenutaka čuli su da su se vojnici počeli kretati, još jednom trčeći kroz šikaru. Ovog su puta krenuli uzbrdo - natrag prema Castelgardu.

Čekali su još pet ili šest minuta. A onda su se uputili nizbrdo, udaljavajući se od Castelgarda.

o o o

Chris je sve shvatio. Silazeći u noći, rukom je odagnao komarca od uha i u tom je trenutku nenamjerno uključio svoju spravicu u uhu; nedugo nakon toga, čuo je nekoga kako kiše.

A nitko od njih nije kihnuo.

Nekoliko trenutaka kasnije naišli su na svinju, i tad je mogao čuti nekoga kako dahće od napora. Dok se Kate i Marek, u tami iza njega, uopće nisu kretali.

Tad je postao siguran da je netko drugi imao umetak u uhu -i razmišljajući sad o tome, bilo mu je jasno odakle je došao. Gome-zova. Netko mora da ga je uzeo s Gomezičine odsječne glave. Jedini problem s tom idejom bio je-

Marek ga trkne laktom. I pokaže prema naprijed. Kate je stisnula šaku, podigla palac i nacerila se.

o o o

Široka i ravna, rijeka se mreškala i klokotala u noći. Dordogne je na ovom mjestu bila široka; jedva su vidjeli drugu obalu, liniju tamnog drveća i guste šikare. Chris je mogao razaznati samo tamni obris mlinskog mosta. Znao je da će mlin noću biti zatvoren; mlinari su mogli raditi samo tokom dana, jer je čak i svijeća mogla prouzročiti eksploziju u prašnjavom zraku.

Marek takne Chrisa po ruci, a zatim pokaže prema suprotnoj obali. Chris slegne ramenima; ništa nije vidio. Marek ponovno pokaže.

Zaškiljivši, Chris je jedva mogao razaznati četiri tračka blijedog dima koji su se podizali prema nebu. Ali ako su dolazili od vatre, zašto nije bilo svjetlosti?

Slijedeći obalu rijeke krenuli su uzvodno, i naposljetku došli do čamca zavezanog za obalu. Lupkao je po kamenju u struji. Marek pogleda prema suprotnoj obali. Sad su bili ponešto udaljeni od dima.

Pokazao je na čamac. Žele li riskirati?

Alternativa je bila, Chris je znao, preplivati rijeku. Noć je bila prohladna; nije se želio smočiti. Pokazao je na čamac i kimnuo.

Kate kimne.

Uspeli su se u čamac i Marek ih je tiho veslajući prevezao preko Dordogne.

o o o

u

Sjedeći pokraj Chrisa, Kate se zatekla kako razmišlja o njihovu raz| govoru dok su prelazili rijeku nekoliko dana ranije. Koliko je dan prošlo? Mora daje to bilo prije samo dva dana, shvati ona. Ali njoj! se činilo kao da su prošli tjedni.

Zaškiljila je prema drugoj obali, gledajući kreće li se nešto." hov bi čamac bio taman obris na tamnoj vodi s tamnim brdom u po"| zadini, ali još uvijek bi bili vidljivi kad bi netko gledao.

Ali očito nije nitko. Obala je sad bila bliža, i onda se uz šušta-f nje čamac popeo na travu uz obalu i uz tihu škripu zaustavio. Izašli! su van. Ugledali su usku zemljanu stazu koja je slijedila rub rijeke, i Marek stavi prste na usta i krene niz stazu. Išao je prema dimu.

Oprezno su ga slijedili.

Nekoliko minuta kasnije dobili su odgovor. Bile su četiri vatre,] smještene u razmacima duž obale rijeke.

Plamenovi su bili okruženi i komadima potrganih oklopa na vrhu hrpe zemlje, tako da se vidio; jedino dim.

Ali vojnika nije bilo.

Marek prošapće: "Stari trik. Vatre odaju lažni položaj."

Kate nije bila sigurna što je "stari trik" trebao postići. Možda da naznači veću snagu ili veću brojnost no što si je zaista imao. | Marek ih je poveo pokraj niza nenadziranih vatri, prema nekoliko drugih poredanih dalje niz obalu rijeke. Bili su blizu vode, slušajući klokotanje rijeke. Kad su došli do zadnje vatre Marek se naglo okrenuo na peti i bacio se na zemlju. Kate i Chris su se također ba-l čili, a onda su začuli glasove koji su pjevali vinsku pjesmu koja se ponavljala; riječi su bile nešto o tome kako "pivo tjera čovjeka da uz vatru drijema, pivo od svakog načini u blatu čovjeka lijena..."

Nastavljalo se bez prestanka. Slušajući riječi, ona pomisli kako je ovo "čaše lomim, ruke mi krvave". I uskoro je, kad je podigla glavu da pogleda, ugledala šestoricu vojnika u zelenom i crnom kako sjede oko vatre, piju i glasno pjevaju. Možda im je naređeno da naprave dovoljno buke da opravdaju vatre.

Marek im pokaže da krenu natrag, i kad su ponešto odmakli, povede ih nalijevo, dalje od rijeke. Za sobom su ostavili pokrov od drveća koje je obrubljivalo rijeku, i opet su se provlačili kroz otvorena, raščišćena polja.

Shvatila je da su to ista polja na kojima je

bila tog jutra. Uskoro je s lijeve strane mogla vidjeti blijedu žutu svjetlost na gornjim prozorima samostana jer su neki od frataru radili dokasna. I tamne obrise seoskih koliba sa slamnatim krovovima, ravno ispred.

Chris pokaže prema samostanu. Zašto ne idu tamo? Marek rukama načini jastuk: svi spavaju. Chris slegne ramenima: pa?

Marek pantomimom opiše buđenje, uznemirenost, zgranutost. Činilo se da misli da bi izazvali zbrku ako bi otišli usred noći.

Chris uzdahne.

Marek je išao pokraj seoskih koliba dok nije došao do izgorjele seoske kuće - četiri zida, i pocrnjeli ostaci greda koje su podupirale slamnati krov. Poveo ih je unutra kroz otvorena vrata koja su na sebi imala crveni križ. Kate ga je jedva vidjela u tami.

Unutar kolibe bila je visoka trava i nekoliko komada razbijenog zemljanog suda. Marek je počeo čeprkati po travi, dok nije našao dva glinena lonca s napuklim rubovima. Kate su nalikovali na noćne posude. Marek ih je oprezno postavio na jednu nagorjelu prozorsku dasku. Ona prošapće: "Gdje ćeš ti spavati?"

Marek pokaže na tlo.

"Zašto ne možemo otići u samostan?" prošapće ona, pokazujući na otvoreno nebo iznad njih. Noć je bila hladna. Ona je bila gladna. Priželjkivala je udobnost zatvorenog prostora.

"Nije sigurno", prošapće Marek. "Spavat ćemo ovdje."

Legao je na zemlju i sklopio oči.

"Zašto nije sigurno?" reče ona.

"Zato što netko ima umetak u uhu. I znaju gdje idemo."

Chris reče: "Htio sam s tobom razgovarati o-"

"Ne sad", rekao je Marek ne otvorivši oči. "Spavaj."

Kate legne, i Chris legne pokraj nje. Primaknula je leđa uz njegova. Samo radi topline. Bilo je tako prokleta hladno.

U daljini je čula tutnjavu grmljavine.

000

U neko doba nakon ponoći počela je padati kiša. Osjetila je tešk kapi na obrazima i ustala upravo kad je počeo pljusak. Pogledala je uokolo i ugledala mali drveni zaklon, djelomično nagoren, ali je uvijek uspravan. Otpuzala je ispod njega i sjela uspravno, ponovno se skupivši uz Chrisa koji joj se pridružio. Marek je došao do njih, legao u blizinu i istog trenutka ponovno zaspao. Vidjela je kako mu kišne kapi škrope obraze, ali on je hrkao.

26.12.01

Šest balona na vrući zrak na jutarnjem se suncu podizalo iznad visoravni. Bilo je skoro jedanaest sati. Jedan od balona letio je cik--cak, što je podsjetilo Sterna na Navaho slike u pijesku.

"Žao mi je", rekao je Gordon. "Ali odgovor je ne. Ne možete otići natrag u prototipu, Davide. Jednostavno je preopasno."

"Zašto? Mislio sam da je ovo sve tako sigurno. Sigurnije od auta. Što je opasno?"

"Rekao sam vam da nemamo transkripcijske greške - greške koje se pojavljuju pri ponovnom izgrađivanju", reče Gordon. "Ali to nije baš točno."

"Ah."

"Obično, istina je da ne možemo otkriti prisutnost grešaka. Ali one se vjerojatno pojavljuju tokom svakog putovanja. Samo su premalene da bi ih se otkrilo. Ali kao i izloženost radijaciji, transkripcijske greške su kumulativne. Ne možete ih vidjeti nakon jednog putovanja, ali nakon deset ili dvadeset putovanja znakovi postaju vidljivi. Možda imate mali šav poput ožiljka na koži. Malenu prugu u rožnici. Ili možda počinjete imati primjetne simptome, poput dijabetesa ili problema s krvotokom. Jednom kad se to dogodi, više ne možete ići. Jer si ne možete dopustiti da se problemi pogoršaju. To znači da ste dosegli svoju granicu."

"A to se događalo?"

"Da. Nekim laboratorijskim životinjama. I nekolicini ljudi. Pionirima - onima koji su upotrebljavali ovaj stroj." Stern je oklijevao. "Gdje su sad ti ljudi?"

"Većina ih je još uvijek ovdje. Još uvijek rade za nas. Ali više ne putuju. Ne mogu."

"U redu," reče Stern, "ali ja govorim samo o jednom putovanju."

"A i nismo upotrebljavali ni kalibrirali ovaj stroj dugo vreme-i na", reče Gordon. "Mogao bi biti u redu, a i ne mora biti. Gledajte! recimo da vas pustim da odete natrag, i nakon što stignete u 1357.1 otkrijete da imate tako ozbiljne greške da se ne usuđujete vratiti.^ Jer ne biste mogli riskirati još akumulacije."

"Kažete mi da bih morao ostati ondje."

"Da."

Stern reče: "Je li se to ikad ikome dogodilo?"

Gordon zastane. "Moguće."

"Mislite, netko je tamo sad?"

"Moguće", rekao je Gordon. "Nismo sigurni."

"Ali to je vrlo važno znati", reče Stern, odjednom uzbuđen. "Kažete mi da bi tamo već mogao biti netko tko bi im mogao pomoći."

"Ne znam", reče Gordon, "da li bi ta osoba baš pomogla." "Ali ne bismo li im trebali reći? Savjetovati ih?"

"Nema načina da stupimo s njima u kontakt." "Zapravo," rekao je Stern, "mislim da ima."

16.12.23

Chris se probudio prije zore. Bilo mu je hladno i tresao se. Nebo je bilo blijedosivo, a tlo pokriveno rijetkom izmaglicom. Sjedio je ispod zaklona, koljena privučeni k bradi i leđima naslonjen na zid. Kate je sjedila pokraj njega, još uvijek usnula. Premjestio je tijelo kako bi pogledao van, i trgnuo se od iznenadnog bola. Svi njegovi mišići bili su ukočeni i bolni - ruke, noge, prsa, sve. Vrat ga je zabolio kad je okrenuo glavu. Bio je iznenađen kad je shvatio da mu je rame tunike još uvijek tvrdo od osušene krvi. Očito ga je strijela prošle noći razrezala dovoljno da prouzroči krvarenje. Chris je pomaknuo ruku za probu, uvlačeći dah od bola, ali je zaključio da je dobro.

Drhturio je na jutarnjoj vlazi. Ono što je sad želio bila je topla vatra i nešto za jelo. Želudac mu je zavijao. Nije jeo već više od dvadeset četiri sata. A bio je i žedan. Gdje će naći vodu? Može li se piti voda iz Dordogne? Ili su morali pronaći izvor? I gdje će naći hranu?

Okrenuo se da pita Mareka, ali Mareka nije bilo. Iskrivio se kako bi pogledao po seoskoj kući - oštra bol, mnogo boli - ali Marek je nestao.

Upravo je počeo ustajati kad je čuo zvuk koraka koji su se približavali. Marek? Ne, shvatio je: slušao je korake više od jedne osobe. I čuo je tiho zveckanje verižastog oklopa.

Koraci su se približili, a onda se zaustavili. Zadržao je dah. Na njegovoj desnoj strani, jedva metar od njegove glave, kroz otvoren prozor se pojavila verižasta željezna rukavica i ostala na prozorskoj dasci. Rukav iznad rukavice bio je zelen, obrubljen crnim.

Arnautovi ljudi.

"Hic nemo habitavit nuper", rekao je muški glas.

Odgovor je došao s vrata. "Et intellego quare. Specta, porta i betsignum rubrum. Estne pestilentiae?"

"Pestilentia? Certo stisne? Abeamus!"

Ruka se žurno povuče, i koraci se brzo udaljiše. Njegov ume-: tak u uhu nije ništa od toga preveo, jer je bio isključen. Morao sci osloniti na svoj latinski. Sto je to pestilentia ? Vjerojatno "kuga". Vojnici su ugledali znak na vratima i žurno se udaljili.

Isuse, pomisli on, je li ovo okužena kuća? Je li zato spaljena?! Može li se još uvijek zaraziti kugom? Razmišljao je o tome kad je, < na njegov užas crni štakor istrčao iz duboke trave i pobjegao kroz \ vrata. Chris zadrhti.

Kate se probudi i zijevne. "Koliko je sati-"

Pritisnuo joj je prstima usta i odmahnuo glavom.

Čuo je muškarce koji su se još uvijek udaljavali, njihove tihe glasove u sivo jutro. Chris se izvuče ispod zaklona, otpuže do prozora i oprezno pogleda van.

Vidio je barem desetak vojnika, posvuda oko njih. Nosili su Arnautove boje, zelenu i crnu. Vojnici su metodično provjeravali svaku slamnatu kolibu blizu samostanskih zidova. Dok je Chris promatrao, ugledao je Mareka kako hoda prema vojnicima. Marek je bio pogrbljen i vukao je jednu nogu za sobom. U rukama je nosio neko zelenje. Vojnici su ga zaustavili. Marek se ponizno nakloni. Njegovo je cijelo tijelo djelovalo maleno i slabunjavo. Pokazao je vojnicima što mu je bilo u rukama. Vojnici se nasmijaše i odgurnu-še ga u stranu. Marek nastavi dalje, i dalje pogrbljen i smjeran.

ooo

Kate je promatrala Mareka kako prolazi pokraj njihove izgorjele seoske kuće i nestaje iza samostanskog zida.

Očito nije namjeravao doći do njih dok su trupe još uvijek bile ovdje.

Chris je otpuzao natrag ispod zaklona lečnuvši se od bola. Činilo se da mu je rame ozlijeđeno, na tkanini je bilo osušene krvi. Pomogla mu je da otkopča pršnjak; on iskrivi lice i zagriže usnu. Nježno je odmaknula njegovu donju košulju labava ovratnika od grubog platna i opazi da je cijela njegova lijeva strana prsa ružne ljubičaste boje, s primjesom žućkaste na rubovima. Mora da je tu pogođen kopljem.

Vidjevši izraz na njezinu licu, on prošapće: "Je li gadno?"

"Mislim daje samo modrica. Možda nešto polomljenih rebara." "Boli kao sam vrag."

Povukla mu je košulju s ramena, otkrivši posjekotinu od strijele. Bila je to nagnuta razderotina dugačka pet centimetara duž površine kože, pokrivena skorenim krvlju.

"Kako je?" reče on, gledajući je u lice. "Samo posjekotina." "Inficirana?" "Ne, izgleda čisto."

Povukla je pršnjak više prema dolje, vidjela još ljubičastih kontuzija na leđima i s bočne strane ispod ruke.

Cijelo njegovo tijelo bilo je jedna velika modrica. Mora da je bilo nevjerovatno bolno. Bila je začuđena da ne prigovara više nego što je to činio. Naposljetku, to je bio isti onaj momak koji bi pobjesnio ako bi mu se u jutarnjem omletu servirali sušeni šampinjoni umjesto svježih. Koji se mogao duriti ako mu se ne bi sviđao izbor vina.

. Počela mu je zakopčavati pršnjak. On reče: "To mogu učiniti."

"Pomoći ću ti..."

"Rekao sam da mogu."

Odmaknula se, i podignula dlanove. "Dobro. Dobro."

"Ionako moram pokrenuti ruke", reče on, trznuvši se kod svakog gumba. Sve ih je sam zakopčao. Ali nakon toga je sjeo naslo-nivši se uza zid i zatvorio oči, znojeći se od napora i boli.

"Chris..."

Otvorio je oči. "Dobro sam. Stvarno, ne brini se za mene. Savršeno sam dobro."

I to je i mislio.

Osjećala se gotovo kao da sjedi pokraj stranca.

ooo

Kad je Chris vidio svoje rame i prsa - bili su ljubičaste boje mrtvog mesa - njegova ga je vlastita reakcija

iznenadila. Ozljeda je bila ozbiljna. Očekivao je da će se osjećati užasnuto, ili uplašeno. Ali umjesto toga, iznenada se osjetio lagano, gotovo bezbrižno. Bol ga je mogla natjerati da hvata zrak, ali bol nije bila važna. Samo se osjećao sretnim što je živ, i što je pred njim još jedan dan. Njegovi poznati prigovori, njegovo cjepidlačenje i nesigurnosti odjednom su se činili nevažni. Otkrio je da umjesto njih ima neki izvor bezgranične energije - gotovo agresivnu vitalnost za koju se nije sjećao da ju je ikad prije iskusio. Osjećao ju je kako mu plovi kroz tijelo poput i neke vrućine. Svijet oko njega činio se živopisniji i čulniji no što ga je se sjećao od ranije.

Za Chrisa je siva zora poprimila djevičansku ljepotu. Prohladan, vlažan zrak nosio je miris mokre trave i vlažne zemlje. Kamenje iza leđa ga je pridržavalo. Čak je i njegova bol bila korisna jer je odnosila sve nepotrebne osjećaje. Osjećao se ogoljeno, spreman na sve. Ovo je bio drugačiji svijet, s drugačijim pravilima.

I prvi put, on je bio prisutan u njemu. Sasvim prisutan.

o o o

Kad su trupe otišle, Marek se vratio. "Jeste li razumjeli sve ono?" reče on.

"Što?"

"Vojnici traže troje ljudi iz Castelgarda: dva muškarca i ženu."

"Zašto?"

"Arnaut želi razgovarati s njima."

"Nije li lijepo biti popularan", reče Chris kiselo se smiješeći. "Svi nas progone."

Marek im oboma doda šaku mokre trave i lišća. "Zelenje s polja. To je doručak. Jedite."

Chris je glasno žvakao biljke. "Slasno", reče on. Bio je ozbiljan.

"Biljka s nazubljenim lišćem je grozničnica⁶². Pomoći će kod boli. Bijela stabljika je vrba. Smanjuje otekline."

"Hvala", reče Chris. "Vrlo je dobro."

Marek ga je gledao u nevjerici. Rekao je Kate: "Je li njemu dobro?"

"Zapravo, mislim da je O.K."

⁶² Lat. febrifugia; Chrysanthemum parthenium; čupava biljka s malim, bijelim cvjetovima; koristi se protiv groznica i glavobolje.

"Dobro. Pojedite, a onda ćemo otići do samostana. Ako budemo mogli proći kraj stražara."

Kate skine periku. "To neće biti problem", reče ona. "Traže dva muškarca i ženu. Zato, tko ima najoštrij nož?"

o o o

Srećom, njezina je kosa već bila kratka; Mareku je trebalo samo nekoliko minuta da odsiječe duže pramenove i dovrši posao. Dok je radio, Chris reče: "Razmišljao sam o prošloj noći."

"Očito, netko ima umetak za uho", reče Marek.

"Točno", reče Chris. "I mislim da znam kako su došli do njega."

"Gomezova", reče Marek.

Chris kinine. "To i ja mislim. Nisi ga uzeo od nje?"

"Ne. Nisam se sjetio."

"Siguran sam da bi ga druga osoba mogla gurnuti dovoljno duboko u vlastito uho da ga čuje, čak i ako mu zapravo ne pristaje."

"Da", reče Marek. "Ali pitanje je tko? Ovo je četrnaesto stoljeće. Ružičasta kvrga koja govori sitnim glasovima je čarobnjaštvo. Bio bi zastrašujući za svakoga tko bi ga pronašao. Tko god ga je uzeo, odbacio bi ga poput vrućeg kestena - a zatim ga odmah zgazio. Ili otrčao kao lud."

"Znam", reče Chris. "Zato svaki put kad razmišljam o tome, vidim samo jedan mogući odgovor."

Marek kimne. "Oni gadovi nam nisu rekli." "Rekli nam što?" reče Kate.

"Daje još netko ovdje. Netko iz dvadesetog stoljeća." "To je jedini mogući odgovor", rekao je Chris. "Ali tko?" reče Kate.

Chris je o tome razmišljao cijelo jutro. "Kere", reče on. "Mora biti Kere."

Marek je odmahivao glavom.

"Razmisli", reče Chris. "On je ovdje tek godinu dana, je li tako? Nitko ne zna odakle je došao, točno?"

Lukavstvom je stekao Olive-rovo povjerenje i mrzi nas sve, jer zna da bismo i mi to mogli učiniti, točno? On odvodi svoje vojnike od štavionice, odlazi skroz uz

ulicu, dok mi ne progovorimo - a onda se odmah vraća. Kažem ti, mora biti Kere."

"Postoji samo jedan problem", reče Marek. "Kere govori besprijerodnim oksitanskim."

"Pa i ti također."

"Ne, ja govorim poput nespretnog stranca. Vas dvoje slušate prijevode u svojim umetcima. Ja slušam što oni stvarno govore. Kere govori kao domorodac. Govori potpuno tečno, i naglasak mu se posve podudara s naglaskom svih drugih. A oksitanski je mrtav jezik u dvadesetom stoljeću. On nikako ne može biti iz našeg stoljeća i tako govoriti. On mora biti domorodac."

"Možda je lingvist."

Marek je odmahivao glavom. "To nije Kere", reče on. "To je Guy od Maleganta."

"Sir Guy?"

"Bez sumnje", reče Marek. "Sumnjao sam u njega još od onog trenutka kad su nas uhvatili u prolazu. Sjećate se? Bili smo gotovo savršeno tihi ondje - ali on otvara vrata i hvata nas. Čak se nije trudio pretvarati da je iznenađen. Nije isukao mač. Sasvim bez uvijanja, povikavši na uzbunu. Jer je već znao da smo tamo."

"Ali nije se tako dogodilo. Sir Daniel je ušao", reče Chris. "Je li?", reče Marek. "Ne sjećam se da je on uopće ušao."

"Zapravo," reče Kate, "mislim da bi Chris mogao biti u pravu. To bi mogao biti Kere. Jer ja sam bila u uličici između kapele i dvorca, prilično visoko na zidu kapele, i Kere je govorio svojim vojnicima da vas ubiju i sjećam se da sam bila predaleko da ih čujem jasno, ali sam ih svejedno čula."

Marek se zagleda u nju. "I što se onda dogodilo?"

"Onda je Kere nešto prišapnuo vojniku... I nisam mogla čuti što je rekao."

"Točno. Jer on nije imao umetak za uho. Da ga je imao, ti bi sve bila čula, uključujući i šaptanje. Ali nije ga imao. To je sir Guy. Tko je Gomezovoj odsjekao glavu? Sir Guy i njegovi ljudi. Za koga je najvjerojatnije daje otišao natrag do tijela i pokupio umetak za uho? Za sir Guya. Ostali su ljudi bili prestravljeni bljeskajućim strojem. Jedino sir Guy nije bio uplašen. Jer je on znao što je to. On je iz našeg stoljeća."

"Mislim da Guy nije bio tamo", rekao je Chris, "kad je stroj bljeskao."

"Ali nepobitan argument da je to sir Guy", reče Marek, "jest to daje njegov oksitanski užasan. On zvuči kao stanovnik New Yor-ka koji govori kroz nos."

"Pa, nije li on iz Middlesexa? I mislim da nije plemenitaš. Dobio sam dojam daje proglašen vitezom zbog svog junaštva, ne zbog porijekla."

"Nije bio dovoljno dobar natjecatelj da te ubije prvim kopljem", reče Marek. "Nije bio dovoljno dobar mačevalac da mene ubije u borbi prsa o prsa. Kažem vam, to je Guy od Maleganta."

"Pa," reče Chris, "tko god da je, sad znaju da idemo u samostan."

"Tako je", reče Marek, odmičući se od Kate i gledajući je, procjenjujući. "Zato pođimo."

Kate oprezno dotakne svoju kosu. Reče: "Treba li mi biti drago što nemam ogledalo?"

Marek kimne. "Vjerojatno."

"Izgledam li kao muško?"

Chris i Marek se pogledaju. Chris reče: "U neku ruku."

"U neku ruku?"

"Da. Izgledaš. Izgledaš kao muško."

"U svakom slučaju, dovoljno blizu", reče Marek.

Ustali su.

.

15.12.09

Masivna drvena vrata otvorila su se u prorez. Iz tame iznutra prema 1 njima je provirilo zasjenjeno lice u bijeloj fratarskoj kapuci. "Bog vam dao rast i blagostanje", reče fratar svečano.

"Bog vam dao zdravlje i mudrost", odgovori Marek na oksitan-skom.

"Kojim poslom?"

"Došli smo vidjeti brata Marcela."

Fratar kinine, gotovo kao da ih je očekivao. "Zasigurno, možete ući", rekao je fratar. "Došli ste na vrijeme, jer on je još uvijek ovdje." Malo je šire otvorio vrata, tako da su mogli proći, jedan po jedan.

Našli su se u malenom kamenom predsoblju, vrlo mračnom. Osjetili su miomiris ruža i naranči. Iz unutrašnjosti samog samostana začuli su tihi zvuk pjevanja.

"Ovdje možete ostaviti svoje oružje", reče fratar, pokazujući prema kutu prostorije.

"Dobri brate, bojim se da ne možemo", reče Marek.

"Ovdje se nemate čega bojati", reče on. "Ostavite oružje ili odlazite."

Marek počne protestirati, a zatim otkopča svoj mač.

o o o

Fratar je klizio ispred njih niz tihi hodnik. Zidovi su bili od golog kamena. Zašli su za ugao i krenuli niz još jedan hodnik. Samostan je bio vrlo velik i nalikovao na labirint.

Ovo je bio cisterijanski samostan; fratri su nosili bijele halje od običnog sukna. Strogost cisterijanskog reda očitovala se kao namje-

ran prijekor korumpiranim redovima benediktinaca i dominikanaca. Od cisterijanskih fratarata se očekivalo da održavaju strogu disciplinu u atmosferi strogog asketizma. Cisterijanci stoljećima nisu dopuštali nikakve izrezbarene ukrase na svojim jednostavnim zgradama, ni ikakve dekorativne ilustracije na svojim rukopisima. Njihova prehrana se sastojala od povrća, kruha i vode, bez mesa ili umaka. Kreveti su im bili tvrdi, sobe gole i hladne. Svaki aspekt njihova samostanskog života bio je nepogrešivo spartanski. Ali u stvari, to je kvaliteta

stroge discipline- Tup!

Marek se okrene prema zvuku. Dolazili su u klaustar - otvoreno dvorište unutar samostana, s tri strane okruženo nadsvođenim prolazima, mjesto namijenjeno za čitanje i kontemplaciju.

Tup!

Sad su čuli smijeh. Glasne povike muškaraca.

Tup! Tup!

Kad su došli u klaustar, Marek je vidio da su fontana i vrt u središtu uklonjeni. Tlo je bilo gola, čvrsto nabijena zemlja. Četiri muškarca koja su se znojila u platnenim ogrtačima stajala su na zemlji, igrajući neku vrstu rukometa.

Tup!

Lopta se otkotrljala na zemlju, a muškarci su gurali jedan drugoga, puštajući je da se kotrlja. Kad se zaustavila, jedan ju je muškarac podigao i zavikao: "Tenez!" i servirao rukom loptu, udarivši

je ispruženim dlanom. Lopta se odbila od bočnog zida klaustara. Muškarci su vikali i laktovima se borili za položaj. Ispod lukova, fratri i plemenitaši su izvikivali ohrabrenja, zveckajući vrećama s novcem kojim su se kladili, držeći ih u rukama.

Na jednom je zidu bila pričvršćena dugačka drvena ploča, i svaki put kad je lopta udarila u tu ploču - proizvevši glasan bonk! - začuli su se dodatni povici ohrabrenja kockara na galerijama.

Mareku je trebao trenutak da shvati što je gledao: najraniji oblik tenisa.

Tenez - od povika onog koji je servirao, što je značilo "primi!" bio je nova igra, izumljena tek prije dvadeset pet godina, i odmah je postala strast tog vremena. Reketi i mreže doći će stoljećima poslije; za sada je igra bila neka vrsta rukometa, i igrale su je sve društvene klase. Djeca su igrala na ulicama. Među plemstvom je igra bila toliko popularna da je izazvala trend gradnje novih samostana - koje se ostavljalo nedovršenima, jednom kad su klaustri bili izgrađeni. Kraljevske obitelji brinule su se da prinčevi zanemaruju svoju vitešku obuku zbog dugih sati na teniskim igralištima, često igrajući uz svjetla baklji dugo u noć. Kockanje je bilo široko rasprostranjeno. Francuski kralj Ivan II., sad zarobljenik u Engleskoj, tokom godina potrošio je malo bogatstvo kako bi platio svoje teniske dugove. (Kralj Ivan bio je poznat kao Ivan Dobri, ali govorilo se da u čemu god je Ivan bio dobar, to svakako nije bio tenis.)

Marek reče: "Igrate li često ovdje?"

"Vježba osnažuje tijelo i izoštrava duh", fratar je odmah odgovorio. "Ovdje igramo u dva klaustara."

Dok su prolazili kroz klaustar, Marek je primijetio da nekoliko kockara ima na sebi zelene halje obrubljene crnim. Bili su to grubi, prosijedi ljudi s ponašanjem bandita.

Zatim su ostavili klaustar za sobom, i pošli uz niz stepenica. Marek reče fratru: "Čini se da red s dobrodošlicom prima ljude Ar-nauta od Cervole."

"To je istina," reče fratar, "jer će nam učiniti uslugu i vratiti nam mlin."

"Zar je bio oduzet?" upita Marek.

"Takoreći." Fratar je prišao prozoru s kojeg se pružao pogled na rijeku Dordogne i vodenički most, četristo metara uzvodno.

"Svojim su rukama fratri iz Sainte-Merea izgradili mlin po nalogu našeg duboko poštovanog brata Marcela. Marcela duboko poštuju u samostanu. Kao što znate, on je bio arhitekt bivšega opata, biskupa Laona. Stoga je mlin koji je on projektirao, i mi izgradili, vlasništvo ovog samostana, kao i pristojbe od njega."

"A ipak, Sir Oliver zahtijeva daće od mlina za sebe, iako za to nema opravdanog razloga, osim što njegova vojska kontrolira ovo područje. Stoga je moj gospodin opat vrlo zadovoljan što se Arriaud zavjetovao da će vratiti mlin samostanu i zaustaviti plaćanje daća. I stoga smo mi prijateljski raspoloženi prema Arnautovim ljudima."

Chris je sve to slušao misleći, to je moja teza! Sve je bilo onako kako je pokazalo njegovo istraživanje. Iako su neki ljudi još uvijek razmišljali o srednjem vijeku kao o zaostalom vremenu, Chris je znao daje to zapravo bilo vrijeme intenzivnog tehnološkog razvoja, i u tom smislu, ne tako različito od našeg vlastitog. U stvari, industrijska mehanizacija koja je postala karakteristična crta Zapada započela je u srednjem vijeku. Vodena energija - najveći izvor energije koji je bio na raspolaganju u to vrijeme - agresivno se razvijala i upotrebljavala da bi se obavljali svakovrsni poslovi - ne samo mljevenje žita, već i valjanje sukna, rad u kovačnici, namakanje slada, obrada drveta, miješanja žbuke i cementa, izrada papira, užeta, tiještenje ulja, pripremanje boja za tkaninu, i pokretanje mje-hova koji su zagrijavali visoke peći za čelik. Diljem Europe na rijekama su građene brane, i ponovno građene osamsto metara nizvodno; vodenički čamci bili su privezani ispod svakog mosta. Na nekim su mjestima nizovi mlinova, jedan za drugim, uspješno koristili energiju tekuće vode.

Mlinovima se uglavnom upravljalo kao s monopolom, i oni su osiguravali sjajan izvor prihoda - i sukoba.

Pravne parnice, ubojstva i bitke bili su stalna pratnja aktivnosti mlinova. A ovdje je bio primjer koji je pokazivao-

"A ipak," Marek je govorio, "vidim da je mlin još uvijek u rukama gospodara Olivera, jer se njegovi plamenci

još uvijek vijore s tornjeva i njegovi su strijelci još uvijek na bedemima."

"Oliver drži mlinski most", rekao je fratar, "jer je most blizu puta za La Roque, i tko god nadzire mlin, nadzire i put. Ali Arnaut će im uskoro oduzeti mlin."

"I vratiti ga vama."

"Uistinu."

"A što će samostan zauzvrat učiniti za Arnauta?"

"Blagoslovit ćemo ga, naravno", reče fratar. I nakon jednog* trenutka doda: "I obilato ćemo mu platiti, također."

o o o

Prošli su kroz skriptarnicu gdje su fratri sjedili u redovima za svo- j jim stalcima, u tišini kopirajući rukopise. Ali Mareku je sve to iz- \ gledalo krivo: umjesto meditativnog pjevanja, njihov je posao bio* popraćen uzvicima i lupom od igre u klaustu. I usprkos staroj cis- terijanskoj zabrani ilustriranja, mnogi su fratri slikali ilustracije u > kutovima i uzduž margina rukopisa. Slikari su sjedili s nizom kistova i kamenih posuda različitih boja. Neke od ilustracija bile su odlično ukrašene.

"Ovuda", rekao je fratar i poveo ih niz stubište u malo suncem obasjano dvorište. Na jednoj je strani Marek ugledao osmoricu vojnika u Arnautovim bojama kako stoje na suncu. Primijetio je da imaju mačeve.

Fratar ih je poveo prema malenoj kući na rubu dvorišta, a zatim kroz vrata. Začuli su kapanje tekuće vode i ugledali slavinu s velikim lavorom. Čuli su pjevane molitve na latinskom. U središtu prostorije dvojica fratara u haljama prali su golo, blijedo tijelo koje je ležalo na stolu.

"Fratar Marcelus", fratar prošapće, lagano se naklonivši.

Marek razrogači oči. Trebao mu je trenutak da shvati što je vidio.

Brat Marcel bio je mrtav.

14.52.07

Njihova ih je reakcija odala. Fratar je jasno mogao vidjeti da nisu znali da je Marcel mrtav. Mršteći se, zgrabio je Mareka za ruku i rekao: "Zašto ste ovdje?"

"Nadali smo se razgovarati s bratom Marcelom."

"Umro je prošle noći."

"Kako je umro?" reče Marek.

"Ne znamo. Ali kao što vidite, bio je star."

"Hitno smo ga trebali", rekao je Marek. "Možda bih mogao vidjeti njegove privatne stvari-"

"Nije imao privatnih stvari."

"Ali sigurno neki privatni članci-"

"Živio je vrlo jednostavno."

Marek reče: "Mogu li vidjeti njegovu sobu?"

"Žao mi je, to nije moguće."

"Ali jako bih cijenio ako-"

"Brat Marcel je živio u mlinu. Njegova je soba bila tamo već mnogo godina."

"Ah." Mlin je sad bio pod nadzorom Oliverovih trupa. Nisu mogli otići tamo, barem ne ovog trenutka.

"Ali možda vam mogu pomoći. Recite mi, zašto ste ga hitno trebali?" upitao je fratar. Govorio je ležerno, ali Marek odmah postade oprezan.

"Bila je to privatna stvar", reče Marek. "Ne mogu o tome govoriti."

"Ovdje nema ničeg privatnog", reče fratar. Povlačio se prema vratima. Marek je imao izrazit osjećaj da on namjerava dići uzbunu.

"Bila je to molba magistra Edwardusa."

"Magistra Edwardusa?" Fratrovo se ponašanje potpuno izmi-f jenilo. "Zašto niste tako rekli? A što ste vi magistru Edwardusu?"

"Vjere mi, mi smo njegovi pomoćnici."

"Zasigurno?"

"Uistinu, tako je."

"Zašto niste rekli? Magistar Edwardus je dobrodošao ovdje, jer on je obavljao posao za opata kad ga je Oliver zarobio."

"Ah."

"Dodite sa" d odmah sa mnom", reče on. "Opat će vas željeti vidjeti."

"Ali mi smo-"

"Opat će to željeti. Dodite!"

o o o

Ponovno na suncu, Marek je primijetio koliko je još vojnika sad bilo u samostanskim dvorištima. I ti vojnici nisu ljenčarili; oni su bili na oprezu, spremni za borbu.

Opatova kuća bila je mala, načinjena od ukrasno izrezbarenog drveta, i smještena u udaljenom kutu samostana. Uveli su ih u maleno, drvom popločeno predsoblje gdje je postariji fratar, pogrbljen i debeo poput žabe, sjedio ispred zatvorenih vrata.

"Je li moj gospodin opat unutra?"

"Vjere mi, upravo savjetuje pokajnicu."

Iz susjedne su sobe čuli ritmičko škripanje.

"Koliko dugo će je držati u molitvi?" upitao je fratar.

"Moglo bi potrajati", reče žaba. "Ona je recidivist. I njezini se grijesi često ponavljaju."

"Želio bih da predstaviš ove časne ljude našem gospodinu opatu," rekao je fratar, "jer oni nose vijesti o Edwardusu od Johnesa."

"Budi siguran da ću mu reći", reče žaba s tonom dosade. Ali Marek je uhvatio tračak iznenadnog zanimanja u starčevim očima. Registrirao je neko značenje.

"Skoro će terca⁶³", reče žaba, pogledavajući gore prema suncu. "Hoće li tvoji gosti objedovati našu jednostavnu hranu?"

⁶³ Treći kanonski sat molitve; originalno treći sat nakon izlaska sunca; devet sati ujutro.

"Zahvaljujemo, ali ne, mi ćemo-" prokašlje Chris. Kate bočne Mareka u leđa. Marek reče: "Hoćemo, ako to neće biti preveliki problem."

"Božjom milošću, dobrodošli ste."

Krenuli su prema blagovaonici kad je mladi fratar bez daha utrčao u sobu. "Moj gospodar Arnaut dolazi! Želi odmah vidjeti opata!"

Žaba skoči na noge i reče im: "Idite sad." I otvori bočna vrata.

o o o

I tako su se našli u maloj, jednostavnoj sobi koja je bila spojena s opatovim odajama. Škripanje kreveta je prestalo; čuli su tiho žabi-no mrmljanje koji je hitno razgovarao s opatom.

Trenutak kasnije otvorila su se još jedna vrata i kroz njih uđe žena golih nogu, užurbano namještajući odjeću, crvena u licu. Bila je izuzetno lijepa. Kad se okrenula, Chris sa zaprepaštenjem otkrije da je to gospa Claire. Ona uhvati njegov pogled i reče: "Zašto se tako zagledaste?" "Uf, ovaj, moja gospo..."

"Pažu, vaš je izraz lica vrlo nepravedan. Kako se usuđujete osuđivati me? Ja sam slaba žena, sama u stranoj zemlji, bez ikoga da bude moj šampion, da me štiti ili vodi. A ipak moram naći put do Bordeauxa koji je udaljen osamdeset liga⁶⁴, a zatim do Engleske ako želim položiti pravo na posjede svoga muža. To je moja dužnost kao udovice, i, u ovo vrijeme rata i gungule, ja ću bez oklijevanja učiniti sve što je potrebno da to postignem."

Chris je pomislio kako oklijevanje nije dio karaktera ove žene. Bio je osupnut njezinom smjelošću. S druge strane, Marek ju je promatrao s otvorenim divljenjem. Rekao je nježno: "Molim vas da mu oprostite gospo, jer on je mlad i često nepromišljen."

"Okolnosti se mijenjaju. Bilo mi je potrebno poznanstvo koje mi je samo opat mogao omogućiti. Koje sredstvo mi je pri ruci, ja ću ga upotrijebiti." Gospa Claire sad je skakutala na jednoj nozi, pokušavajući održati ravnotežu dok je navlačila štrample. Jako ih je nategnula, izravнала haljinu, a zatim namjestila redovnički veo na

⁶⁴ Liga - mjera za dužinu; 1 kopnena liga = 4,83 km.

glavu, stručno ga vežući pod bradom, tako da joj je jedino lice bilo otkriveno.

Za nekoliko trenutaka izgledala je poput redovnice. Držanje joj je postalo smjerno, a glas tiši, nježniji.

"Sa*d, slučajnom okolnošću znate ono što sam namjeravala odr-1 žati tajnom pred svima. Po tome sam na vašoj milosti, i preklinjem vas za šutnju."

"Imat ćete je," reče Marek, "jer vaši poslovi nisu naši."

"Imat ćete moju šutnju zauzvrat," reče ona, "Jer je očito dal opat ne želi obznaniti vašu prisutnost Cervoleu. Svi ćemo čuvati svoje tajne. Imam li vašu riječ?"

"Uistinu da, moja gospo", reče Marek. "Da, gospo", reče Chris. "Da, gospo", reče Kate.

Čuvši njezin glas, Claire se namršti na Kate, a zatim joj pride.: "Govorite li istinu?"

"Da, gospo", reče Kate ponovno.

Claire prođe rukom preko Kateinih prsa i napipa grudi ispod suknenog poveza koji ih je spljoštio. "Odsjekli ste kosu, djevo", reče ona. "Znate li da je predstavljanje kao muškarac kažnjivo smrću?" Bacila je pogled prema Chrisu dok je to govorila.

"Znamo", reče Marek.

"Mora da ste izuzetno odani svom magistru, kad ste se odrekli svog spola."

"Moja gospo, jesam."

"Onda ću se najiskrenije moliti da preživite."

Vrata se otvoriše i žaba im pokaže rukom da pođu. "Časni, dođite. Moja gospo, molim ostanite, opat će uskoro

izvršiti vaš nalog. Ali vi časni - dodite sa mnom."

o o b

Vani u dvorištu, Chris se nagnuo blizu Mareka i šapnuo: "Andre, taje žena otrov."

Marek se smiješio. "Slažem se da ima određenu iskr..." "Andre, kažem ti. Ne možeš vjerovati ničemu što kaže."

"Stvarno? Činilo mi se da je izuzetno otvorena", reče Marek. "Ona želi zaštitu. I u pravu je."

Chris se zagleda u njega. "Zaštitu?"

"Da. Ona želi šampiona", reče Marek zamišljeno.

"Šampiona? O čemu ti govoriš? Imamo samo - koliko nam je sati ostalo?"

Marek pogleda na svoju narukvicu. "Jedanaest sati i deset minuta."

"Onda, o čemu govoriš, kakav šampion?"

"Oh. Samo razmišljam", reče Marek. Prebacio je ruku preko Chrisova ramena. "Nije važno."

11.01.59

Posjeli su ih za dugačak stol s mnoštvom frataru u velikoj prostoriji. Pred njima je bila kipuća zdjela mesne juhe, a u sredim stola nalazili su se pladnjevi natrpani povrćem, govedinom i pečenim kopunima. I nitko nije pomicao ni prstom, samo su sve glave bile pognute u molitvi dok su fratri pjevali.

Pater noster qui es in coelis Sanctificetur nomen tuum Adveniat regnum tuum Fiat voluntas tua

Kate je stalno poskrivečki pogledavala prema hrani. Kopuni su se pušili! Izgledali su debelo, i žuti se sok cijedio na tanjure. Onda je primijetila da su fratri blizu nje izgledali zbunjeno zbog njezine šutnje. Trebala je znati ovu molitvu, činilo se.

Pokraj nje, Marek je glasno pjevao.

Panem nostrum quotidianum

Da nobis hodie

Et dimmitte nobis debita nostra

Ona nije razumjela latinski i nije im se mogla pridružiti, pa je ostala šutjeti do završnog "Amen".

Fratri svi pogledaše gore i kimnuše prema njoj. Pripremila se: bojala se ovog trenutka. Jer obratit će joj se, a ona im neće moći odgovoriti. Što će učiniti?

Pogledala je Mareka koji je izgledao savršeno opušteno. Naravno da je bio; on je govorio taj jezik.

Jedan fratar joj doda pladanj s govedinom, ništa ne rekavši. U stvari, cijela prostorija je utihnula. Hrana se dodavala bez riječi; nije bilo zvuka osim tihog zveketa tanjura i noževa. Jeli su u tišini!

Uzela je pladanj, kimnuvši, i obilato se poslužila, zatim još jednom dok nije uhvatila Marekov neodbravajući pogled. Dodala mu je pladanj.

Iz kuta prostorije, jedan je fratar počeo čitati tekst na latinskom, a riječi su proizvodile neku vrstu ritma u njezinim ušima dok je pohlepno jela. Bila je izgladnjela! Nije se mogla sjetiti kad je više uživala u obroku. Bacila je pogled prema Mareku koji je jeo s nijemim smiješkom na licu. Okrenula se svojoj juhi koja je bila izvrsna i nakon nekog vremena ponovno bacila pogled prema Mareku.

Više se nije smiješio.

ooo

Marek je držao ulaze na oku. Bila su tri ulaza u ovu pravokutnu prostoriju; jedan njemu zdesna, jedan slijeva i jedan točno njemu nasuprot, u sredini prostorije.

Prije nekoliko trenutaka vidio je skupinu vojnika u zelenom i crnom kako se okupljaju blizu vrata s desne strane. Provirili su unutra, kao da ih zanima jelo, ali su ostali vani.

Onda je ugledao drugu skupinu vojnika koja je stajala na vratima točno ispred njega. Kate ga je pogledala i on se nagnuo vrlo blizu njezina uha i šapnuo joj: "Lijeva vrata." Fratri oko njih su ih prostrijelili neodbravajućim pogledima. Kate je pogledala Mare-ka i lagano kimnula glavom, što je značilo da razumije.

Kamo su vodila vrata s lijeve strane? Na tim vratima nije bilo vojnika, a prostorija iza njih bila je mračna.

Kamo god da su vodila, morat će riskirati. On uhvati Chrisov pogled i lagano trzne palcem: vrijeme je da ustanemo.

Chris gotovo neprimjetno kimne. Marek odgurne svoju juhu i počne ustajati, kad mu pride fratar u bijeloj halji, nagne se i prošapće: "Opat će vas sada primiti."

ooo

Opat Sainte-Merea bio je energičan čovjek u ranim tridesetima, s tijelom sportaša i oštrim okom trgovca.

Njegova crna halja bila je elegantno izvezena, njegova teška ogrlica bila je od zlata, a ruka is-

.J

pružena za poljubac nosila je dragulje na četiri prsta. Susreo se si njima u suncem obasjanom dvorištu, a zatim je krenuo uz Mareka dok su Kate i Chris išli iza njih. Posvuda je bilo vojnika u zelenom i crnom. Opatovo držanje bilo je veselo, ali imao je običaj naglo mi-] jenjati temu, kao da želi uhvatiti svog slušatelja nesprenog.

"Svim srcem žalim ove vojnike," reče opat, "ali se bojim da su | uljezi zašli na samostanske posjede - Oliverovi ljudi - i dok ih ne nađemo, moramo biti na oprezu. I moj gospodar Arnaut nam je milostivo ponudio zaštitu. Dobro ste jeli?"

"Milošću Božjom i vašom vlastitom, vrlo dobro, moj gospodine opate."

Opat se ugodno nasmiješi. "Ne volim laskanje", reče on. "I naš ga red zabranjuje."

"Pazit ću na to", reče Marek.

Opat pogleda prema vojnicima i uzdahne. "Tako mnogo vojnika uništava lov."

"O kakvom lovu se radi?"

"Lovu, lovu", reče on nestrpljivo. "Jučer ujutro smo otišli u lov i vratili se praznih ruku, čak ni sa srndaćem za pokazati. A Cervo-leovi ljudi još nisu stigli. Sad su ovdje - njih dvije tisuće. Divljač f koju ne uzmu, preplaše. Proći će mjeseci prije no što se šuma po- J novno smiri. Kakve su vijesti o magistru Edvvardusu? Recite mi, jer umirem od potrebe za njima."

Marek se namršti. Opat je zaista djelovao napeto, žarko želeći čuti. Ali činilo se da očekuje točno određenu informaciju.

"Moj gospodine opate, on je u La Rouqueu." "Oh? Sa sir Oliverom?" "Da, moj gospodine opate."

"Vrlo nezgodno. Je li vam dao poruku za mene?" Mora daje vidio Marekov zbunjeno pogled. "Nije?"

"Moj gospodine opate, Edvvardus mi nije dao nikakvu poruku."

"Možda šifriranu? Neku trivijalnu ili pogrešno formuliranu frazu?"

"Žao mi je", reče Marek.

"Ne tako kao što je meni. I sad je u La Roqueu?"

"Tako je, moj gospodine opate."

"Uistinu, nisam tako želio", reče opat. "Jer mislim da se La Roque ne može zauzeti."

"A ipak, ako postoji tajni prolaz u tvrđavu..." reče Marek.

"Oh, prolaz, prolaz", reče opat, odmahujući rukom. "To će biti moja propast. To je sve o čemu čujem da se govori. Svatko želi znati gdje je prolaz - a Arnaut više od svih. Magistar mi je pomagao, pretražujući stare Marcusove dokumente. Jeste li sigurni da vam ništa nije rekao?"

"Rekao nanije da potražimo brata Marcela."

Opat frkne nosom. "Zasigurno, taj je tajni prolaz bio djelo Laonova pomoćnika i pisara, koji je bio brat Marcel. Ali tokom posljednjih godina, Marcel nije bio dobroga duha. To je razlog zbog kojeg smo ga pustili da živi u mlinu. Tokom cijelog dana on je mrmljao i mumljao sebi u bradu, a onda bi odjednom povikao daje vidio demone i duhove, oči bi mu se zakolutale u glavi i udovi mu divlje mlatarali, dok vizije nisu prošle." Opat odmahne glavom. "Ostali su ga fratri duboko poštovali, shvativši njegove vizije kao dokaz pobožnosti, a ne nereda, što su u stvari i bile. Ali zašto vam je magistar rekao da potražite njega?"

"Magistar je rekao da Marcel ima ključ."

"Ključ?" reče opat. "Ključ?" Zvučao je vrlo ozlovoljeno. "Naravno da je imao ključ, imao je mnogo ključeva, i svi se mogu naći u mlinu, ali ne možemo-" Posrnuo je prema naprijed, zatim sa zaprepaštenim izrazom pogledao Mareka.

Posvuda po dvorištu, ljudi su vikali i pokazivali prema gore. Marek reče: "Moj gospodine opate-"

Opat ispljune krv i sruši se u Marekovo naručje. Marek ga lagano spusti na zemlju. Osjetio je strijelu u opatovim leđima i prije no što ju je vidio. Još je strijela zazviždalo prema dolje i zatreperivši lupnulo u travu pokraj njih.

Marek digne pogled i ugleda smeđe figure na zvoniku crkve kako brzo strijeljaju. Jedna strijela strgne šešir s Marekove glave; još jedna mu prođe kroz rukav tunike. Još jedna se zabije duboko u opatovo rame.

Sljedeća strijela pogodi Mareka u bedro. Osjetio je razdirući užarenu bol kako mu prolazi niz nogu i on izgubi ravnotežu i padne na leđima na tlo. Pokušao je ustati, ali bio je omamljen i ravnoteža ga nije napustila. Ponovno je pao, dok su strijele zviždale posvuda oko njega.

o o o

Na suprotnoj strani dvorišta Chris i Kate su potrčali da nadu zaklon kroz kišu strijela. Kate je povikala, spotaknula se i pala na zemlju, a strijela joj je stršala iz leđa. Onda se pridigla i Chris je vidio da joj je prošla kroz tuniku ispod pazuha, ali je nije pogodila. Jedna strijela mu je okrnula nogu i poderala štrample. A onda su došli do natkrivenog prolaza gdje su se srušili iza jednog od lukova, hvatajući dah. Strijele su odzvanjale od kamenih zidova i pogađale kamene lukove posvuda oko njih. Chris reče: "Dobro si?"

Kimnula je, otpuhujući. "Gdje je Marek?"

Chris ustane i oprezno proviri iza potpornog stupa. "O, ne", reče i počne trčati niz hodnik.

o o o

Marek je, zateturalavši, ustao i vidio da je opat još uvijek živ. "Oprostite mi", rekao je Marek, te podigao opata na rame i odnio ga do ugla. Vojnici u dvorištu popustili su s odgovorima na napade sa zvonika. Sad je prema njima dolazilo manje strijela.

Marek je odnio opata iza lukova natkrivenog prolaza i smjestio ga bočno na zemlju. Opat je izvukao strijelu iz svog ramena i odbacio je u stranu. Uspuhao se od napora. "Moja leđa... leđa..."

Marek ga nježno okrene. Štap strijele u njegovim leđima pulsirao je sa svakim otkucajem srca. "Moj gospodine, želite li dajte izvučem?"

"Ne." Opat očajnički prebaci ruku oko Marekova vrata, privlačeći ga bliže sebi. "Ne još... Svećenika... svećenika..." Oči mu se okrenuše. Svećenik je trčao prema njima.

"Upravo dolazi, moj gospodine opate."

Činilo se da je opatu laknulo zbog toga, ali je još uvijek držao Mareka u čvrstom zagrljaju. Glas mu je bio tih, gotovo je šaptao. "Ključ za La Roque..."

"Da, moj gospodine?"

"... soba..."

Marek je pričekao. "Koja soba, moj gospodine? Koja soba?"

"Arnaut..." rekao je opat, odmahujući glavom kao da je želi raščistiti. "Arnaut će biti ljut... soba..." I stisak popusti. Marek izvuče strijelu iz njegovih leđa i pomogne mu leći na pod. "Svaki put, natjerao bi... ne kažem nikome... tako... Arnaut..." Sklopio je oči.

Frtar se progurao između njih, i žurno progovorio na latinskom, skinuvši opatove papuče i odloživši bocu ulja na tlo. Počeo mu je davati posljednju pomast.

o o o

Naslonivši se na jedan od potpornih stupova klaustara, Marek je izvukao strijelu iz svog bedra. Zapravo ga je više okrnula, i nije se zarila tako duboko kako je mislio; na štapu strijele bilo je samo dva i pol centimetra krvi. Odbacio je strijelu na zemlju upravo kad su se Chris i Kate pojavili.

Pogledali su u njegovu nogu i u strijelu. Krvario je. Kate povuče svoj pršnjak prema gore i bodežom odreže traku platna s dna svoje donje lanene košulje. Zavezala ju je oko Marekova bedra kao improvizirani zavoj.

Marek reče: "Nije tako strašno."

"Onda ti neće škoditi da ga imaš", reče ona. "Možeš li hodati?"

"Naravno da mogu hodati", reče Marek.

"Blijed si."

"Dobro sam", reče on i odmakne se od potpornog stupa, gledajući u dvorište.

Četvorica vojnika ležala su na tlu koje je bilo izbodeno strijelama. Ostali vojnici su otišli; više nitko nije gađao sa zvonika: s visokih prozora sukljao je dim. Na suprotnoj strani dvorišta vidjeli su još dima, gustog i tamnog, koji je dolazio iz smjera blagovaonice. Cijeli samostan je počeo gorjeti.

"Moramo pronaći ključ", reče Marek. "Ali u njegovoj je sobi."

"Nisam u to siguran." Marek se sjetio daje jedna od posljednjih stvari koje mu je Elsie, grafologinja, rekla na nalazištu imala

veze s ključem. I s nekom riječju koja ju je zbunila. Nije se mogao sjetiti detalja - bio je zabrinut zbog profesora u to vrijeme - ali se dovoljno jasno sjećao daje Elsie bila proučavala jedan od pergama-nata s hrpe koja je pronađena u samostanu. Iste one hrpe koja se sadržavala profesorovu poruku.

A Marek je znao gdje će pronaći te pergame.

o o o

Požurili su niz hodnik prema crkvi. Neki od prozora od mutnog stakla bili su razbijeni i kroz njih je izlazio dim. Iz unutrašnjosti su čuli povike muškaraca, i trenutak kasnije skupina vojnika provalila je kroz vrata.

Marek se okrene na peti i povede ih natrag puteni kojim su došli.

"Što radimo?" reče Chris. "Tražimo vrata." "Koja vrata?"

Marek jurne nalijevo, duž nadsvodenog hodnika, a zatim opet lijevo, kroz vrlo uzak otvor koji ih je doveo u skućeni prostor, nešto poput spremišta. Bio je osvjetljen bakljom. Na podu su se nalazila vrata; on ih otvori i ukazu se stepenice koje su vodile dolje u tamu. On zgrabi baklju i svi krenuše niz stepenice. Chris je bio zadnji, i on zatvori vrata za sobom. Sišao je stepenicama u vlažnu, tamnu prostoriju.

000

Baklja je pucketala na prohladnom zraku. Pod njezinom treperavom svjetlošću vidjeli su goleme bačve promjera jedan metar i osamdeset centimetara uzduž cijelog zida. Bili su u vinskom podrumu.

"Znate da će vojnici uskoro naći ovo mjesto", reče Marek. Poveo ih je kroz nekoliko soba s bačvama, krećući se bez oklijevanja.

Slijedeći ga, Kate reče: "Znaš li kamo ideš?" "A ti ne?" reče on.

Ali nije znala; ona i Chris su ostali blizu Mareka, želeći biti u utješnom krugu svjetlosti baklje. Sad su prolazili pokraj grobnica, malih ispupčenja u zidovima gdje su tijela bila položena, a mrtvačke ponjave trunule. Ponekad su vidjeli vrhove lubanja, s djelićima

kose koji su se još uvijek držali; ponekad su vidjeli stopala djelomično otkrivenih kostiju. Čuli su slabašno skvičanje štakora u tami.

Kate je drhtala.

Marek je nastavio dalje, sve dok napokon nije naglo stao u prostoriji koja je bila gotovo prazna.

"Zašto smo stali?" reče ona. "Zar ne znaš?" reče Marek.

Pogledala je uokolo, a zatim shvatila da je u istoj podzemnoj prostoriji u koju je upuzala prije nekoliko dana.

Bio je tu isti sarkofag viteza, sad s poklopcem na lijesu. Uz drugi zid nalazio se grubi drveni stol na kojem su bila nagomilana voštana platna, a zamo-tuljci rukopisa bili su povezani konopljom. Na jednoj strani bio je nizak kameni zid na kojem je stajao samo jedan zamotuljak s rukopisima - i vidio se odsjaj od leće iz profesorovih naočala.

"Mora da ju je jučer izgubio", reče Kate. "Vojnici su ga ovdje zarobili."

"Vjerojatno." Promatrala je dok je Marek krenuo pregledavati zamotane listove, jednog za drugim. Brzo je našao profesorovu poruku, a zatim se vratio na prethodni list. Namrštio se, buljeći u njega pod svjetlošću baklje.

"O čemu se radi?" reče ona.

"To je nekakav opis", reče on. "Podzemne rijeke, i... evo ga." Pokazao je na rub rukopisa gdje je bila naškrabana bilješka na latinskom.

"Piše: 'Marcelus ima ključ.'" Pokazao je prstom. "A onda piše nešto o, ovaj, vratima ili otvoru, i velikim stopalima."

"Velikim stopalima?"

"Čekaj malo", reče on. "Ne, to nije to." Vraćalo mu se ono što je Elsie bila rekla. "Piše: 'Stopala diva.'" Divova stopala."

"Divova stopala", reče ona, sumnjičavo ga gledajući. "Jesi li siguran daje to točno?"

"To je ono što piše."

"A što je ovo?" reče ona. Ispod njegova prsta bile su dvije riječi, smještene jedna iznad druge:

DESIDE VIVIX

"Sjećam se", reče Marek. "Elsie je rekla daje ovo nova riječ žal nju, vivuc. Ali nije rekla ništa o deside. A to mi čak i ne djeluje kao] latinski. A nije ni oksitanski, ni starofrancuski."

Svojim je bodežom odsjekao kut pergamenta, a zatim ugrebao l te dvije riječi na njega, savio ga i gurnuo u džep.

"Ali što to znači?" reče Kate.

Marek odmahne glavom. "Nemam blage veze."

"Bilo je dodano na margini", reče ona. "Možda ništa ne znači. Možda je žvrljotina, ili računanje, ili nešto tome slično."

"Sumnjam."

"Mora da su žvrljali u to vrijeme."

"Znam, ali to ne izgleda kao žvrljotina, Kate. Ovo je ozbiljna bilješka." Ponovno se okrenuo prema rukopisu, povlačeći prstom po tekstu. "U redu, u redu... Ovdje kaže da Transitus occultus inči-pit... prolaz počinje... propre ad capellam viridem, sive capellam mor-tis- kod zelene kapele, također poznate i kao kapela smrti - i-"

"Zelene kapele?" reče ona čudnim glasom.

Marek kimne. "Tako je. Ali ne kaže gdje se kapela nalazi." On uzdahne. "Ako prolaz stvarno vodi do vapnenačkih špilja, mogla bi biti bilo gdje."

"Ne, Andre," reče ona, "nije." "Što hoćeš reći?"

"Hoću reći", reče ona, "da znam gdje je zelena kapela."

o o o

Kate reče: "Bila je označena na katastarskim kartama za projekt Dordogne - to je ruševina, baš izvan područja projekta. Sjećam se da sam se pitala zašto nije uključena u projekt kad je tako blizu. Na karti je označena kao chapelle verte morte i mislila sam da to znači kapela zelene smrti. Sjećam se, jer je to zvučalo kao nešto od Ed-gara Allana Poa."

"Sjećaš li se gdje je točno?"

"Ne baš točno, osim da je u šumi, oko kilometar sjeverno od Bezenaca."

"Onda je moguće", reče Marek. "Kilometar dugačak tunel je moguć."

Iza sebe su začuli vojnike koji su silazili u podrum. "Vrijeme za odlazak."

Poveo ih je nalijevo u hodnik, gdje se nalazilo stubište. Kad ga je Kate posljednji put vidjela, nestalo je u hrpi zemlje. Sad je vodilo ravno gore do drvenih vrata u podu.

Marek se popeo uza stepenice i prislonio rame uz vrata. Lako su se otvorila. Ugledali su sivo nebo i dim.

Marek je prošao kroz njih, a oni su ga slijedili.

o o o

Izašli su u voćnjaku sa stablima voćaka u urednim redovima i proljetnim listovima jarke zelene boje. Potrčali su naprijed kroz drveće, naposljetku došavši do samostanskog zida. Bio je visok tri metra i šezdeset centimetara,

previsok da se popnu preko njega. Ali popeli su se na drveće, a zatim se bacili preko zida, prizemljivši se s vanjske strane. Ravno ispred ugledali su komad guste, neraščišće-ne šume. Potrčali su prema njemu, još jednom ulazeći pod mračne krošnje drveća.

09.57.02

U ITC-ovu laboratoriju, David Stern se odmaknuo od prototipa. Pogledao je maleni elektronički zamotuljak slijepljen ljepljivom trakom, koji je sastavljao i testirao posljednjih pet sati.

"To je to", reče on. "To će im poslati poruku."

Bila je noć u laboratoriju; stakleni prozori bili su mračni. Oni reče: "Koliko je tamo sati?"

Gordon prebroji na prste. "Stigli su oko osam ujutro. Prošlo je i dvadeset sedam sati. Znači da je sad jedanaest ujutro sljedećeg dana."

"Dobro. To bi trebalo biti dobro."

Stern je uspio napraviti elektroničku komunikacijsku napravu usprkos dvama Gordonovim jakim argumentima da se takvo nešto ; ne može napraviti. Gordon je rekao da tamo ne možeš poslati poruku jer ne znaš gdje će se stroj prizemljiti. Statistički, šanse su bile velike da će se stroj prizemljiti tamo gdje tim nije. I tako nikad ne bi dobili poruku. Drugi problem bio je to što nije bilo načina da se sazna jesu li primili poruku ili ne.

Ali Stern je riješio oba prigovora na užasno jednostavan način. Njegov je zamotuljak sadržavao umetak za uho koji je odašiljač i primao, identičan onima koje je tim već imao, i dva malena kaseto-fona. Prvi je kasetofon prenosio poruku. Drugi je snimao poruku koja je mogla doći u odašiljač umetka u uho. Cijela je naprava bila, kao što ju je Gordon zadivljeno nazvao, multiverzumska automatska sekretarica.

Stern je snimio poruku koja je glasila: "Ovdje David. Tamo ste već dvadeset sedam sati. Ne pokušavajte se vratiti dok ne prođe trideset dva sata. Onda ćemo ovdje biti spremni za vas. U međuvremenu, recite nam jeste li dobro. Samo govorite i sve će se snimiti. Zasad doviđenja. Vidimo se uskoro."

Stern je posljednji put poslušao poruku, a onda rekao: "U redu, pošaljimo je natrag."

Gordon je pritisnuo gumbe na kontrolnoj ploči. Stroj je počeo zujati. Bio je okupan plavom svjetlošću.

o o o

Prije nekoliko sati, kad je počeo raditi na svojem stroju s porukom, Sternova jedina briga bila je da njegovi kolege možda ne znaju da se ne mogu vratiti. Kao rezultat toga, mogao je zamisliti da upadaju u neopasnost, možda da ih napadaju sa svih strana i pozivaju stroj u posljednjem trenutku, pretpostavljajući da se odmah mogu vratiti kući. Zato je Stern mislio da im se mora reći da se, zasad, ne mogu vratiti.

To je bila njegova prva briga. Ali sad se pojavila druga, čak i veća. Zrak u špilji bio je očišćen već šesnaest sati. Ekipe radnika bile su ponovno unutra, ponovno izgrađujući platformu za prijenos. Kontrolnu kabinu se neprestano nadzirale već mnogo sati.

Nije bilo nikakvih otpora u polju.

Što je značilo da nije bilo pokušaja da se vrate. A Stern je imao osjećaj - naravno, nitko ne bi ništa izravno rekao, ponajmanje Gordon - ali imao je osjećaj da ljudi iz ITC-a misle da je više od dvadeset sati bez otpora u polju loš znak. Osjećao je da velik dio ljudi unutar ITC-a vjeruje da su članovi tima već mrtvi.

Zato je zanimanje za Sternovu napravu postojalo više zbog toga jer su htjeli vidjeti mogu li primiti nekakvu poruku, nego može li je se poslati. Jer to bi bio dokaz da su članovi tima još uvijek živi.

Stern je opremio napravu s antenom i napravio spravicu sa zupčanikom koja je okretala pomičnu antenu u različitim smjerovima i ponavljala izlaznu poruku tri puta. Tako bi postojale tri šanse da tim odgovori. Nakon toga bi se cijela naprava automatski vratila u sadašnjost, baš kao i kad su upotrebljavali kameru.

"Idemo", reče Gordon.

Uz bljeskove laserske svjetlosti, stroj se počeo smanjivati prema podu.

o o o

1

Čekanje je bilo neugodno. Deset minuta kasnije, stroj se vratio. Hladna para vukla se po podu dok je Stern uzimao svoj elektronički zavežljaj, otkinuo ljepljivu traku i počeo vrtjeti snimku.

Začula se izlazna poruka.

Nije bilo odgovora.

Opet se čula izlazna poruka.

Opet nije bilo odgovora. Krčanje statike, ali ništa.

Gordon je gledao Sterna, a lice mu je bilo bezizražajno. Stern i reče: "Može postojati mnoštvo objašnjenja..."

"Naravno da može, Davide." Izlazna poruka se začuje po treći put. Stern zadrži dah.

Još krčanja statike, a onda, u tišini laboratorija, on začuje Ka- i tein glas kako govori: "Momci, jeste li upravo nešto čuli?"

Marek: "O čemu govoriš?"

Chris: "Isuse, Kate, isključiti svoj umetak u uhu."

Kate: "Ali-"

Marek: "Isključi ga."

Još statike. Više nije bilo glasova.

Ali željeno je postignuto.

"Živi su", reče Stern.

"Svakako da jesu", reče Gordon. "Idemo vidjeti kako im ide na platformi za prijenos."

ooo

Doniger je hodao po svom uredu, ustima oblikujući riječi govora, vježbajući pokrete rukama i okrete. Imao je reputaciju izuzetnog, ; čak karizmatičnog govornika, ali Kramerova je znala da to nije do- "lazilo prirodno. Bilo je to više rezultat dugih priprema pokreta, načina izražavanja, gesta. Doniger ništa nije prepuštao slučaju. Nekoć je Kramerova bila zbunjena njegovim ponašanjem: njegove beskrajne, opsesivne probe za bilo kakav javni nastup činile su se čudne za čovjeka koji u većini situacija nije mario za to kakav dojam ostavlja na druge. Naposljetku je shvatila da Doniger uživa u javnim nastupima jer je to bilo tako otvoreno manipulatorski. Bio je uvjeren da je pametniji od bilo kog drugog, i uvjerljiv govor, "Nikad neće znati što ih je zadesilo", bio je još jedan način da to dokaže.

Doniger je hodao gore-dolje, koristeći Kramerovu kao jedno-članu publiku. "Svima nama vlada prošlost, iako je nitko ne razumije. Nitko ne prepoznaje moć prošlosti", rekao je zamahnuvši rukom.

"Ali ako malo razmislite, prošlost je oduvijek bila važnija od sadašnjosti. Sadašnjost je poput koraljnog otoka koji strši iznad vode, ali je izgrađen povrh milijuna mrtvih koralja koje nitko ne vidi pod površinom. Isto tako naš je svakodnevni svijet izgrađen na milijunima i milijunima događaja i odluka koje su se dogodile u prošlosti. A ono što dodajemo u sadašnjosti je trivijalno.

Tinejdžer doručkuje, a zatim odlazi u trgovinu kupiti posljednji CD nove grupe. Klinac misli da živi u modernom trenutku. Ali tko je definirao što je to "grupa"? Tko je definirao "trgovinu"? Tko je definirao "tinejdžera"? Ili "doručak"? Da i ne spominjemo ostalo, njegov kompletan društveni okvir - obitelj, školu, odjeću, prijevoz i vladu.

Ni o čemu od toga nije odlučivano u sadašnjosti. O većini je odlučeno stotinama godina prije. Petsto godina, tisuću godina. Taj klinac sjedi na vrhu planine koja je prošlost. I nikad to ne primjećuje. Njime vlada ono što nikada ne vidi, o čemu nikada ne razmišlja, ne pozna. To je oblik prisile koja je prihvaćena bez pitanja. Taj isti klinac je skeptičan prema drugim oblicima kontrole - roditeljskim ograničenjima, reklamama, vladinim zakonima. Ali nevidljivo pravilo prošlosti, koje odlučuje o gotovo svemu u njegovu životu, prolazi bez preispitivanja. To je prava moć. Moć koju se može uzeti i iskoristiti. Jer kao što prošlost vlada sadašnjošću, tako vlada i budućnošću. Zato kažem, budućnost pripada prošlosti. A razlog-"

Doniger se ozlovoljeno prekine. Kramerčin mobitel je zazvonio i ona odgovori na poziv. Koraćao je gore-dolje, čekajući. Pokušavši s jednom gestom, a zatim s drugom.

Napokon je Kramerova spustila slušalicu i pogledala ga. On reče: "Da? Što je?"

"To je bio Gordon. Živi su, Bobe." "Jesu li se već vratili?"

"Ne, ali imamo snimljenu poruku s njihovim glasovima. Troje njih zasigurno živi."

"Poruku? Tko se sjetio kako to napraviti?" "Stern."

"Stvarno? Možda i nije tako glup kao što sam mislio. Treba bismo ga zaposliti." Zastao je. "Znači, želiš mi reći da ćemo ih ipak vratiti?"

"Ne, nisam sigurna u to."

"U čemu je problem?"

"Oni drže svoje umetke u ušima isključene."

"Da? Ali zašto? Baterije u umetcima za uši imaju dovoljno! snage da traju trideset sedam sati. Nema razloga da ih drže isklju-čene." Zabuljio se. "Misliš? Misliš da je to on? Misliš da je Dec-| kard?"

"Možda. Da."

"Kako? Prošlo je više od godine dana. Deckard bi već dosad| morao biti mrtav - sjećaš se kako je sa svima započinjao svađe?"

"Pa, nešto ih je natjeralo da isključe svoje umetke u ušima..."*

"Ne znam", reče Doniger. "Rob je imao previše transkripcij-skih grešaka i bio je izvan kontrole. Dovraga, završio bi u zatvoru."

"Da. Zato što je pretukao nekog tipa u baru kojeg nikad ranije nije vidio", reče Kramerova. "U policijskom izvještaju piše da gaje Deckard udario pedeset dva puta metalnom stolicom. Tip je godinu dana bio u komi. I Rob bi definitivno završio u zatvoru. Zato se dobrovoljno javio da ode natrag još jedanput."

"Ako je Deckard još uvijek živ," rekao je Doniger, "onda su još uvijek u nevolji."

"Da, Bobe. Još uvijek su u prilično velikoj nevolji."

J

09.57.02

Kad su se ponovno našli u prohladnoj tami šume, Marek je štapom na tlu nacrtao grubu kartu. "Trenutačno smo ovdje, iza samostana. Mlin je ovdje, oko četristo metara od mjesta gdje se nalazimo. Morat ćemo proći pokraj kontrolne točke."

"A-ha", reče Chris.

"A onda moramo ući u mlin."

"Nekako", reče Chris.

"Točno. Nakon toga imamo ključ. I idemo do zelene kapele. Koja je gdje, Kate?"

Ona uzme štap i nacrtá četverokut. "Ako je ovo La Roque, na vrhu litice, onda je na sjeveru šuma. Put je otprilike ovdje. Mislim da kapela nije jako daleko - možda ovdje."

"Dva kilometra? Tri?" "Recimo tri kilometra." Marek kimne.

"Pa, sve je to lako", reče Chris ustajući i otirući zemlju s ruku. "Sve što moramo učiniti jest proći pokraj naoružanih stražara na kontrolnoj točki, ući u utvrđeni mlin i zatim otići do neke kapele -i ne biti ubijeni putem. Krenimo."

o o o

Ostavivši šumu za sobom, krenuli su kroz prizore uništenja. Plamenovi su poskakivali iznad samostana Sainte-Mere, oblaci dima zatamnjivali su sunce. Crni pepeo pokrivao je tlo, padao im na lica i ramena, te zgušnjavao zrak. U ustima su osjećali zrnca pijeska. S druge strane rijeke jedva su mogli razaznati tamne obrise Castella koji je sad bio pocrnjela ruševina na brijegu nad kojim nadvijao dim.

Hodajući kroz opustošeni krajolik dugo vremena nisu vidjeli nikog. Prošli su pokraj jedne seoske kuće zapadno od samostana gdje je postariji čovjek ležao na zemlji s dvjema strijelama u prsti ma. Iznutra se čulo dijete koje je plakalo. Kad su pogledali unutra, ugledali su raskomadanu ženu kako leži pokraj vatre licem prema zemlji i malog dječaka od šest godina kako bulji u nebo, s razdera-nom utrobom. Nisu vidjeli djetešce, ali činilo se da zvukovi dolaze od plahte u kutu.

Kate je krenula prema njoj, ali je Marek zadrži. "Nemoj." Nastavili su dalje.

o o o

Dim se povijao preko praznog krajolika, napuštenih koliba i penjača. Osim seoske kuće s poklanim ukućanima, nisu vidjeli nikoga; drugog.

"Gdje su svi?" reče Chris.

"Svi su u šumi", reče Marek. "Tamo imaju kolibe i podzemna i skloništa. Znaju što trebaju učiniti."

"U šumi? Kako žive?"

"Tako da napadnu svakog vojnika koji prođe. Zato vitezovi ubijaju svakoga koga nađu u šumi. Pretpostavljaju da su godini -razbojnici - i znaju da će godini uzvratiti istom mjerom ako budu mogli."

"Znači to se nama dogodilo kad smo došli?"

"Da", reče Marek. "Neprijateljstvo između pučana i plemića je trenutačno na najgorem stupnju. Obični ljudi su ljuti što su prisiljeni izdržavati taj viteški stalež s porezima i desetinama, ali kad dođe vrijeme, vitezovi ne ispunjavaju svoj dio pogodbe. Oni ne mogu dobiti bitke da zaštite zemlju. Francuski je kralj zarobljen, što je običnom puku vrlo simbolično. I sad kad je rat između Francuske i Engleske prestao, oni vrlo jasno vide da su vitezovi uzrok daljnjem uništenju. I Arnaut i Oliver borili su se za svoje kraljeve kod Poi-tiersa. I sad obojica pljačkaju zemlju kako bi platili svoje trupe. Ljudima se to ne sviđa. Stoga su оформili skupine godina koje žive u šumi i uzvraćaju udarce kad god mogu."

"A ona seoska kuća?" reče Kate. "Kako se to događa?"

Marek slegne ramenima. "Možda su ti oca u šumi ubili seljaci--razbojnici. Možda ti se brat jedne noći malo previše napio i odlučio, pa su ga seljačke bande ubile i skinule do gola. Možda su ti žena i djeca putovala od jednog do drugog dvorca i nestala ne ostavivši traga. Napokon, spreman si iskaliti svoj bijes i frustraciju na nekom. I naposljetku to i činiš."

"Ali--"

Marek zašuti i pokaže prema naprijed. Iznad linije drveća zeleno-crna zastava vijorila je na vjetru i brzo kretala nalijevo, a nosio ju je jahač koji je galopirao na konju.

Marek pokaže nadesno. Tiho su krenuli uzvodno. I naposljetku su došli do mlinskog mosta i kontrolne točke.

000

Na obali rijeke mlinski je most završavao visokim kamenim zidom s nadsvođenim otvorom. S obje strane luka bile su kamene naplatne kućice. Jedina cesta za La Roque vodila je kroz taj prolaz, što je značilo da su Oliverovi vojnici koji su nadzirali most također nadzirali i cestu.

Iznad ceste su vapnenačke stijene bile visoke i strme. Nije bilo druge nego proći kroz nadsvođeni prolaz. A pokraj nadsvođenog

prolaza stajao je i razgovarao s vojnicima pokraj naplatne kućice Robert od Kerea.

Marek odmahne glavom.

Rijeka seljaka, uglavnom žena i djece, od kojih su neki nosili nekoliko svojih stvari, hodala je uz cestu. Uputili

su se pod zaštitu!" dvorca La Roque. Kere je razgovarao sa stražarom i s vremena na vrijeme pogledavao prema seljacima. Činilo se da ne obraća previše pažnje, ali nikad ne bi mogli neotkriveni proći pokraj njega. Naposljetku je Kere ponovno otišao u utvrđeni most. Marek je laktom trknuo ostale i oni krenuše cestom, polako se krećući prema kontrolnoj točki. Marek je osjetio da se počinje znojiti. Stražari su gledali ljudima u stvari i oduzimali im sve što je iz-1 gledalo vrijedno, odbacujući to na hrpu pokraj ceste.

Marek je stigao do nadsvođenog prolaza, a zatim nastavio dalje. Stražari su ga promatrali, ali on im nije susreo pogled. On je prošao, a zatim Chris, pa Kate.

Slijedili su gomilu uz rijeku, ali, kad je gomila skrenula u grad : La Roque, Marek je skrenuo u suprotnom smjeru, prema rubu ri-i jeke.

Ovdje nije bilo baš nikoga, i mogli su pogledati kroz lišće prema utvrđenom mlinskom mostu, koji je sad bio oko četristo metara nizvodno. •

Ono što su vidjeli nije bilo ohrabrujuće.

Na svakom kraju mosta bile su masivne stražarske kule na dva kata, s visokim nogostupima i prorezima za strijele na svim stranama. Na vrhu bliže stražarske kule vidjeli su desetak vojnika u sme-đem i sivom kako gledaju preko bedema, spremni na borbu. Jednak broj vojnika bio je i na drugoj kuli gdje je plamenac gospodara Olivera lamatao na povjetarcu.

Između dvije kule, most se sastojao od dvije građevine različite veličine koje su bile spojene rampom. Četiri mlinska kotača okretala su se ispod, a pokretala ih je struja vode, koja je bila ubrzana nizom brana i koritima rijeke.

"Što misliš?" reče Marek Chrisu. Ova je građevina ipak bila njegovo područje interesa. Proučavao ga je dvije godine. "Možemo li ući?"

Chris odmahne glavom. "Nema šanse. Vojnici su posvuda. Nema načina da uđemo."

"Kakva je ovo građevina bliže nama?" reče Marek, pokazujući na jednokatnu drvenu strukturu.

"To bi morao biti mlin za brašno", reče Chris. "Vjerojatno s mlinskim kotačima na gornjem katu. Brašno ide niz žlijeb prema košarama na donjem katu, gdje je lakše staviti brašno u vreće i iznijeti ga van."

"Koliko ljudi tamo radi?"

"Vjerojatno dvoje ili troje. Ali trenutačno", pokazao je na trupe, "možda nitko."

"U redu. Druga zgrada?"

Marek je pokazao na drugu zgradu koja je kratkom rampom bila spojena s prvom. Ova je zgrada bila duža i niža. "Nisam siguran", reče Chris. "Mogla bi biti za obradu metala, za izradu kaše za papir, ili tučak za pivski slad, ili čak mlin za obradu drva."

"Misliš s pilama?"

"Da. U ovo vrijeme imaju pile koje pokreće voda. Ako je to to."

"Ali ne možeš biti siguran?"

"Ne, samo gledajući, ne."

Kate reče: "Oprostite, zašto se uopće trudimo razgovarati o tome? Pogledajte samo, nema načina da ikad uđemo unutra."

"Moramo ući", reče Marek, "kako bismo pretražili ćeliju brata Marcela i našli ključ koji se tamo nalazi."

"Ali kako, Andre? Kako ćemo ući?"

Marek je dugo u tišini promatrao most. Naposljetku je rekao: "Preplivat ćemo."

Chris odmahne glavom. "Ni u ludilu." Stupovi mosta u vodi bili su okomiti, a kamenje zeleno i sklisko od algi.

"Nikad se nećemo popeti."

"Tko je govorio išta o penjanju?" reče Marek.

09.27.33

Chris je počeo hvatati dah kad je osjetio hladnoću rijeke. Marek je već odmicao od obale, plutajući nizvodno sa strujom. Kate je bila j odmah iza njega, pokušavajući se uključiti u središte struje. Chris; se bacio za njima, nervozno pogledavajući prema obali.

Dosad ih vojnici nisu vidjeli. Glasno kлокotanje rijeke u ušima i bio je jedini zvuk koji je čuo. Okrenuo se i pogledao prema napri- i jed, prema mostu kojem su se približavali. Osjetio je kako mu tijelo postaje napeto. Znao je da ima samo jednu priliku - ako promaši, struja će ga odnijeti nizvodno i nije bilo vjerojatno da bi se ikad uspio vratiti a da ga ne zarobe.

To je bilo to. Jedna prilika.

Niz malenih kamenih zidova bio je izgrađen od jedne do druge strane rijeke kako bi se voda ubrzala, i sad se kretao sve brže. Ravno ispred njega bila je kosina korita, točno ispred kotača. Bili su u sjeni mosta. Sve se događalo brzo. Rijeka je bila bijela voda, jureća tutnjava. Dok se približavao, mogao je čuti škripanje drvenih kotača.

Marek je stigao do prvog kotača, primio se za njegove zavore, zaljuljao se, stao na lopaticu i podigao se nošen

kotačem, a onda je nestao s vidika.

Izveo je to tako da se činilo lako.

Sad je Kate stigla do drugog kotača, blizu središta mosta. Okretno je i lako uhvatila uzdižući zavor, ali ga je u sljedećem trenutku gotovo ispustila, pokušavajući se pridržati. Naposljetku se zaljuljala na lopatici i čučnula.

Chris je kliznuo dolje prema nagnutom koritu, stenjući dok mu je tijelo odskakivalo po kamenju. Voda oka njega kipjela je poput

brzaca, a struja ga je brzo odnosila prema mlinskom kotaču koji se okretao.

Sad je bio njegov red.

Kotač je bio blizu.

Chris je posegnuo za najbližim zavorom dok je razbijao vodu i zgrabio - hladno i klisko - ruka mu se

poskliznula na alge - iveri su mu razrezali prste - pustio se - primio se drugom rukom - očajnički - zavor se

podizao u zrak - nije se mogao držati - pustio se, pao natrag u vodu - primio se za sljedeći zavor dok se podizao

- promašio - promašio - a onda ga je struja nemilosrdno povukla dalje, natrag na svjetlo, nizvodno.

Promašio je!

Dovraga!

Struja gaje nosila dalje. Dalje od mosta, dalje od ostalih.

Bio je sam.

.

09.25.12

Kate je stavila jedno koljeno na lopaticu vodenog kotača i osjetila kako je podiže van iz vode. Onda drugo

koljeno i čučnula je, osjetivši kako joj se tijelo podiže u zrak. Pogledala je otraga preko ramena na vrijeme da

vidi Chrisa kako odlazi nizvodno, a glava mu poskakuje na sunčanoj svjetlosti. A onda ju je ponijelo gore i

prijeko, pa u mlin.

000

Pala je na zemlju i čučnula u tami. Drvene daske pod nogama činile su joj se rasklimane i osjetila je smrad

truleži i vlage. Nalazila se u malenoj prostoriji s kotačem iza nje i nizom rotirajućih drvenih zupčanika koji su s

njezine desne strane glasno škripali. Ti su zupčanici mljeli okomitom osovinom i time okretali okomiti stup.

Stup je nestajao u stropu. Osjetila je kako je voda prska dok je stajala i osluškivala. Ali nije čula ništa osim

zvuka vode i škripe drveta.

Niska vrata bila su ravno ispred nje. Primila je svoj bodež i polako otvorila vrata.

ooo

Žito je šištalo niz drveni žlijeb iz stropa i praznilo se u četvrtaste drvene posude na podu pokraj nje. Vreće sa

žitom slagane su u visoku hrpu u kutu. Zrak je bio magličast od žute prašine. Prašina je pokrivala sve zidove,

površine i ljestve u kutu prostorije koje su vodile na prvi kat. Sjetila se da je Chris jednom rekao da je ta prašina

eksplozivna i da bi plamen digao mlin u zrak. I zaista, nije vidjela svijeća u prostoriji ni svijećnjaka na

zidovima. Nikakve vatre.

Oprezno je otpuzala prema ljestvama. Tek kad je stigla do njih ugledala je dvojicu muškaraca koji su ležali

između vreća i glasno

hrkali, a kod stopala su im bile prazne vinske boce. Ali nijedan nije davao nikakvih znakova buđenja.

Počela se penjati po ljestvama.

Prošla je pokraj rotirajućeg granitnog kotača koji se glasno okretao tarući se o drugi ispod njega. Žito je silazilo

niz neku vrstu cijevi i ulazilo u rupu u središtu gornjeg kotača. Onda je samljeveno žito izlazilo sa strane,

cureći kroz rupu na podu donjeg kata.

U kutu prostorije ugledala je Mareka nagnutog nad tijelom vojnika koji je ležao na zemlji. On je stavio prst na

usta i pokazao na vrata zdesna. Kate je začula glasove; vojnici u stražarnici. Marek je tiho podigao ljestve i

pomaknuo ih do vrata kako bi ih zablokirao.

Zajedno su vojniku uzeli teški mač, luk i tobolac sa strijelama. Mrtvo tijelo bilo je teško, bilo je iznenađujuće

teško odvojiti ga od oružja. Činilo se da je prošlo dugo vremena. Pogledala je muškarčevo lice - imao je

dvodnevnu bradu i izjedenu ranu na usni. Oči su mu bile smeđe i širom otvorene.

Odskočila je u strahu kad je čovjek iznenađeno podigao ruku prema njoj. Onda je shvatila da je svojim mokrim

rukavom zakvačila njegovu narukvicu. Oslobodila ga je. Ruka padne natrag uz tup zvuk.

Marek je uzeo vojnikov teški mač. Njoj je dao luk i strijele.

Nekoliko bijelih fratarskih halja visjelo je u nizu na klinovima na zidu. Marek obuče jednu, i drugu doda njoj.

Onda je pokazao nalijevo, prema rampi koja je vodila u drugu zgradu. Vojnici u smeđem i zelenom stajali su na

rampi i priječili im prolaz.

Marek pogleda uokolo i pronađe teški štap koji služi za miješanje žita i doda ga njoj. Vidio je još boca vina u

kutu. Uzeo je dvije, otvorio vrata i rekao nešto na oksitanskom, mašući bocama prema vojnicima. Oni požuriše

prema njima. Marek odgurne Kate iza vratnica i reče jednu riječ: "Jako."

Prvi vojnik uđe, a odmah iza njega i drugi. Zamahnula je štapom prema njegovoj glavi i udarila ga tako jako da je bila sigurna da mu je razbila lubanju. Ali nije: čovjek je pao, ali je odmah počeo ponovno ustajati. Udarila ga je još dvaput, i onda je pao ravno na lice i više se nije pomaknuo. U međuvremenu je Marek razbio vinsku bocu na glavi drugog vojnika i trenutačno ga je opetovano uda-

L

rao u trbuh. Čovjek se borio, podigavši ruke kako bi se zaštitio, svez dok ga ona nije lupila štapom po glavi. Tada se prestao micati.

Marek kimne glavom i gurne teški mač ispod halje, a zatim l krene preko rampe lagano pognute glave, poput fratra. Kate ga je \ slijedila.

Nije se usudila pogledati u vojnike na stražarskim kulama. Sakrila je tobolac ispod halje, ali je luk morala nositi izvana, izložen! pogledima. Nije znala je li ju netko primijetio ili nije. Došli su do i druge zgrade i Marek je na vratima zastao. Osluhnuli su, ali nisu i čuli ništa osim glasnog repetitivnog lupanja i navale vode ispod njih.

Marek otvori vrata.

o o o

Chris je kašljao i pijuckao poskakujući po vodi. Struja je sad bila sporija, ali on je već bio stotinjak metara nizvodno od mlina. Na obje strane rijeke stajali su Arnautovi vojnici, očito čekajući naredbu da napadnu most. U blizini je stajao velik broj konja koje su pridržavali paževi.

Sunce se na licima Arnautovih vojnika žarko odsijavalo od površine vode. Vidio je da škilje i okreću leđa rijeci. Vjerojatno ga nisu vidjeli zbog odsjaja, shvatio je Chris.

Dokopao se sjeverne obale Dordogne bez pljuskanja ili podizanja ruku i kliznuo među grane rogoza koje su stršile iznad ruba rijeke. Ovdje ga nitko neće vidjeti. Moći će doći do daha na trenutak. A morao je biti na ovoj strani rijeke - francuskoj strani - ako se nadao ponovno pridružiti Mareku i Kate.

Naravno, uz pretpostavku da su iz mlina izašli živi. Chris nije znao kolike su šanse da se to dogodi. Mlin je bio krcat vojnicima.

A onda se sjetio da je keramički marker još uvijek kod Mare-ka. Ako Marek pogine ili nestane, nikad se neće vratiti kući. Ali vjerojatno se ionako nikad neće vratiti, pomisli on.

Nešto ga je lupnulo po zatiljku. Okrenuo se i ugledao mrtvog štakora, napuhnuto od plinova, kako pluta na vodi. Trenutak odvratnosti potaknuo ga je da izađe iz rijeke. Tu gdje je sad bio nije bilo vojnika; stajali su u sjeni hrastova luga, desetak metara nizvodno. Uspeo se iz vode i utonuo u šikaru. Osjetio je kako ga sunce grije. Začuo je vojnike kako se smiju i šale. Znao je da se mora pomaknuti na neko usamljenije mjesto. Tu gdje je sad bio, ležeći među niskim grmljem na obali, bilo tko tko bi prošetao stazom pokraj rijeke vrlo lako bi ga vidio. Ali kako mu je postajalo toplije, također je počeo osjećati da ga svladava umor. Kapci su mu bili teški, udovi umorni i usprkos osjećaju opasnosti koji je imao, rekao si je da će samo na nekoliko trenutaka zatvoriti oči.

Samo na nekoliko trenutaka.

o o o

U mlinu je buka bila zaglušujuća. Kate se trznula kad je zakoračila na podest prvog kata i pogledala dolje na prostoriju ispod sebe. Duž cijele zgrade mlatarali su dvostruki nizovi maljeva sa zupčanicima na kovačkim nakovnjima, proizvodeći neprestano lupanje koje je odjekivalo od kamenih zidova.

Pokraj svakog nakovnja nalazio se kabao s vodom i žeravnik s užarenim ugljenom. Ovo je očito bila kovačnica gdje se kalio čelik naizmjeničnim zagrijavanjem, drobljenjem i hlađenjem u vodi; snagu za drobljenje osiguravali su kotači.

Ali sada su maljevi mlatarali a da ih nitko nije nadzirao, dok su sedmorica ili osmorica vojnika u smeđem i sivom metodički pretraživali svaki kutak prostorije, pogledavajući ispod rotirajućih cilindara i ispod maljeva koji su lupali, opipavajući zidove tražeći tajne pretince u kamenu i čeprkajući po škrinjama s alatom.

Nije imala dvojbe oko toga što su tražili: ključ brata Marcela.

Marek se okrenuo prema njoj i dao joj znak da trebaju sići niz stepenice i krenuti prema bočnim vratima koja su sad bila odškrinuta. Bila su to jedina vrata u bočnom zidu; nisu imala brave i gotovo sigurno su vodila u Marcelovu sobu.

A ona je očito već bila pretražena.

Iz nekog razloga to nije uzrujalo Mareka, koji je odmah krenuo dolje. Na dnu stepenica prošli su pokraj maljeva koji su lupali i uvukli se u Marcelovu sobu.

Marek je zatresao glavom.

To je uistinu bila fratrova ćelija, vrlo malena i napadno ogoljena: samo uzan sklopivi krevet, lavor za vodu i kahlica. Pokraj kreveta je stajao malen stol sa svijećom. To je bilo sve. Dvije Marcelo-ve bijele halje visjele su na klinu s unutrašnje strane vrata.

I ništa drugo.

Nakon jednog letimičnog pogleda bilo je jasno da u ovoj sobi nema nikakvih ključeva. A čak i ako ih je bilo, vojnici su ih već našli.

Bez obzira na to, na Kateino iznenađenje, Marek se spustio na ruke i koljena i počeo metodički pretraživati ispod kreveta.

ooo

Marek se sjetio što mu je opat rekao netom prije no što je ubijen.

Opat nije znao gdje se nalazi prolaz i očajnički je htio saznati, tako da tu informaciju može dati Arnautu. Opat je potaknuo profesora da pretraži stare dokumente - što je imalo smisla, ako je Marcel bio toliko lud da više nikom nije mogao reći što je učinio.

Profesor je pronašao dokument koji je spominjao ključ, i činilo se daje mislio daje to otkriće važno. Ali opat je bio nestrpljiv: "Naravno da ključ postoji. Marcel ima mnogo ključeva..."

Znači da je opat već znao za postojanje ključa. On je znao gdje se ključ nalazi. Ali ga nije mogao upotrijebiti. A zašto ne?

Kate je potapšala Mareka po ramenu. Pogledao je prema njoj i vidio da je odmaknula bijele halje u stranu. Na stražnjoj strani vrata vidio je tri urezana znaka u nekakvom rimskom stilu. Znakovi su imali formalnu, čak dekorativnu stranu koje se činila izrazito nesrednjovjekovna.

A onda je shvatio da to uopće nisu znakovi. To su bili objašnjavajući dijagrami. To su bili ključevi.

ooo

Treći dijagram bio je onaj koji mu je zaokupio pažnju, najdalji s desne strane. Ovako je izgledao:

IX VJJV

Dijagram je bio izrezbaren u drvu vrata prije mnogo godina. Dvojica vojnika nesumnjivo su ga već vidjela. Ali ako su još uvijek tražili, onda nisu razumjeli što je značio.

Ali Marek je razumio.

Kate je buljila u njega, a onda je ustima oblikovala riječi: stubište?

Marek je pokazao na sliku. On ustima oblikuje riječ: karta. Jer sad mu je napokon sve bilo jasno.

VIVIX se nije moglo naći u rječniku jer to nije bila riječ. Bio je to niz brojeva: V, IV i IX. A ti su brojevi imali posebne upute koje su išle uz njih, kao što je naznačivao tekst na pergamentu: DESI-DE. Što također nije bila riječ, već je označavalo dextra, sinistra, dextra. Ili na latinskom: "desno, lijevo, desno."

Stoga je ključ bilo ovo: kad dođeš u zelenu kapelu, odbrojiš pet koraka nadesno, četiri koraka nalijevo i devet koraka nadesno.

I to će te dovesti do tajnog prolaza. Nacerio se prema Kate.

Napokon su našli ono što su svi tražili. Našli su ključ za La Roque.

09.10.23

Sve što su sad trebali učiniti bilo je da izađu iz mlina živi, pomisli; Kate. Marek je otišao do vrata i oprezno pogledao prema vojnicima - ma u glavnoj prostoriji. Ona dođe i stane pokraj njega.

Izbrojila je devetoricu vojnika. Plus Kere. To je sve zajedno činilo desetoricu.

Desetorica protiv dvoje.

Vojnici su izgledali manje zaokupirani svojom potragom no ranije. Mnogi od njih gledali su jedan drugoga preko mlatarajućih maljeva i slijegali ramenima kao da žele reći: Zar nismo završili? Ima li smisla?

Očito, bilo je nemoguće da Kate i Marek odu neprimijećeno.

Marek je pokazao na stepenice gornje rampe. "Otiđi ravno do stepenica i idi odavde", reče on. "Pokrivat ću te. Kasnije ćemo se regrupirati nizvodno na sjevernoj obali. U redu?"

Kate pogleda vojnike. "Desetorica protiv jednog. Ostajem", reče ona.

"Ne. Jedno od nas mora izaći odavde. Mogu ovo riješiti. Ti idi." Posegnuo je u džep. "I ponesi ovo sa sobom." Pružio joj je keramički marker.

Osjetila je navalu hladnoće. "Zašto, Andre?" "Uzmi to."

Ušli su u prostoriju. Kate se uputila prema stepenicama, okrećući se kad je stigla do njih. Marek se kretao posred prostorije, prema prozorima s druge strane s kojih se pružao pogled na rijeku.

Kate je bila na polovici stepenica kad je začula povik. Posvuda po prostoriji vojnici su trčali prema Mareku koji je odbacio svoju fratarsku kapucu i već se borio s jednim od njih.

Kate nije oklijevala. Izvadila je tobolac ispod halje i namjestila prvu strijelu, te nategnula luk. Sjetila se Marekovih riječi: Ako želite ubiti čovjeka... U ono vrijeme mislila je da je to smiješno.

Jedan je vojnik vikao pokazujući prema njoj. Pogodila ga je; strijela ga je pogodila u vrat kod ramena. Čovjek je zateturao unatrag i upao u žeravnik, završivši kad je pao u užareni ugljen. Drugi vojnik pokraj njega je uzmicao, tražeći zaklon kad gaje Kate pogodila ravno u prsa. Pao je mrtav na zemlju poput vreće.

Ostala su osmorica.

Marek se borio s trojicom odjednom, uključujući Kerea. Mačevi su zvečali dok su se muškarci izmicali između maljeva koji su drobili, i preskakali zupčanike koji su se okretali. Marek je već ubio jednog vojnika koji je ležao

iza njega.

Ostala su sedmorica.

Ali onda je vidjela da vojnik ustaje; njegova je smrt bila varka i sad se oprezno kretao prema naprijed, namjeravajući straga napasti Mareka. Kate namjesti još jednu strijelu i pogodi ga. Čovjek se sruši na pod, držeći se za bedro; bio je samo ranjen, dok je ležao na drvetu, Kate ga je pogodila u glavu.

Posegnula je za još jednom strijelom kad je vidjela da se Kere odvojio iz borbe s Marekom i potrčao uza stepenice prema njoj iznenađujućom brzinom.

Kate se sprtljala posežući za još jednom strijelom, namjestila je i naciljala prema Kereu. Ali bila je brzopleta i promašila je. Sad je Kere brzo dolazio.

Kate je odbacila svoj luk i strijelu i otrčala van.

o o o

Trčala je niz rampu prema mlinu, gledajući dolje prema rijeci. Svugdje ispod šumeće bijele vode mogla je vidjeti kamenje u rijeci: bilo je preplitko da skoči. Morala bi otići dolje istim putem kojim je i došla gore. Iza nje je Kere nešto vikao. Na stražarskoj kuli ispred nje skupina strijelaca natezala je lukove.

Do trenutka kad su prve strijele poletjele, ona je došla do vrata žitnog mlina. Kere je do tada već trčao unatrag, vičući na strijelce i mašući šakom po zraku. Strijeke su padale posvuda oko njega.

U gornjoj prostoriji mlina trupe su provaljivale kroz vrata kojfj su bila blokirana ljestvama. Zнала je da ljestve neće dugo izdržati. Otišla je do rupe u podu i zaljuljala se u prostoriju ispod. Uza s tu zbrku pijani su se vojnici počeli buditi, teturajući mutnih očiju j ustajući. Ali s toliko žute prašine u zraku, bilo ih je teško dobro i djeti. To joj je dalo ideju, sva ta prašina u zraku.

Posegnula je u svoju vreću i izvadila jednu od crvenih kockica. Na njoj je pisalo "60". Povukla je jezičak i bacila je u kut prostorije,

Počela je u sebi brojiti unazad. Pedeset devet. Pedeset osam.

Kere je sad bio na katu točno iznad nje, ali je oklijevao sići jerl nije bio siguran je li naoružana. Čula je mnogobrojne glasove i ko-1 rake iznad sebe; vojnici iz stražarnice su se probili. Mora daje goref bilo desetak muškaraca. Možda i više.

Krajičkom oka vidjela je jednog od pijanih vojnika pokraj vre-jj će kako se baca prema naprijed i grabi prema njoj. Snažno ga je udarila između nogu i on padne cmizdreći, skvrčivši se na zemlji.

Pedeset dva. Pedeset jedan.

Čučnula je i pomaknula se u malenu bočnu prostoriju u koju! je prvo došla. Mlinski kotač je škripao, prskajući vodu. Zatvorila l je niska vrata, ali na njima nije bilo zasuna ni brave. Svatko je mo-| gao ući.

Pedeset. Četrdeset devet.

Pogledala je dolje. Otvor u podu, gdje je kotač nastavljao svoju j rotaciju prema dolje, bio je dovoljno širok da prođe kroz njega. Sadi je sve što je trebala učiniti bilo da zgrabi jednu od lopatica i na ko- j tacu se poveze dolje sve dok ne bude dovoljno nisko da bez opas-j nosti skoči u plitku vodu.

Ali dok je stajala pred mlinskim kotačem, pokušavajući odrediti pravi trenutak kad da krene, shvatila je da je to lakše reći nego, učiniti. Izgledalo je da se kotač okreće vrlo brzo, a lopatice su po-" stajale zamagljene prolazeći pokraj nje. Osjetila je da joj voda str-; ča po licu, zamagljujući joj pogled. Koliko joj je vremena preostalo?

Trideset sekundi? Dvadeset? Izgubila se gledajući u kotač. Ali znala \ je da ne može čekati. Ako je Chris bio u pravu, cijeli mlin će svake

sekunde eksplodirati. Kate je posegnula prema naprijed, zgrabila lopaticu koja je prolazila - počela padati s njom - ustrtarila se - pustila je - ponovno posegnula - ustrtarila se - a onda se povukla natrag, udahнула, smirila se i ponovno pripremila.

Začula je mukle udarce kad su muškarci skočili s gornjeg kata, jedan za drugim, u susjednu prostoriju. Nije više imala vremena.

Morala je krenuti.

Duboko je udahнула, zgrabila sljedeću lopaticu objema rukama, stisnuvši tijelo uz kotač. Kliznula je kroz otvor - i izronila na svjetlosti - uspjela je! - dok odjednom nije trzajem povučena s kotača te se našla kako visi u zraku.

Podigla je pogled.

Robert od Kerea držao ju je za ruku čeličnim stiskom. Poseg-nuvši kroz otvor, on ju je uhvatio u zadnjem trenutku dok je silazila. I sad ju je držao, ljuljajući je u zraku. Na nekoliko centimetara od nje, kotač se i dalje okretao. Pokušala se izmigoljiti iz Kereova stiska. Njegovo je lice bilo surovo i odlučno dok ju je promatrao.

Borila se.

On je čvrsto držao.

Onda je vidjela da se nešto u njegovim očima mijenja - neki trenutak nesigurnosti - i raskvašen drveni pod je počeo popuštati pod njim. Težina njih dvoje zajedno bila je previše za stari drveni pod, koji se godinama natapao vodom iz kotača. Podne ploče sad su se polako savijale prema dolje. Jedna ploča je bez zvuka puknula i

Kereovo koljeno prošlo je kroz rupu, ali on je i dalje čvrsto držao Kate.

Koliko još vremena, pomisli ona. Svojom slobodnom rukom počela je tući po Kereovu zglobu, pokušavajući ga natjerati da je oslobodi.

Koliko još vremena?

Kere je bio poput buldoga, držao ju je ne ispuštajući. Još jedna ploča u podu pukne i on zatetura u stranu. Kad bi još jedna puknula, on bi propao zajedno s njom.

A njega nije bilo briga. On će izdržati do kraja. Koliko još vremena ?

Svojom je slobodnom rukom zgrabila lopaticu koja je prolazila! i upotrijebila snagu kotača da joj tijelo povuče prema dolje, daljđ od Kereova sputavajućeg stiska. Ruke su je boljale od napinjanja, ali je upalilo - daske su zaškrupale - Kere je propadao - pustio jul je - i ona je pala nekoliko zadnjih decimetara prema uspijenjenoj vodi oko kotača.

A onda je uslijedio bljesak žutog svjetla i drvena je zgrada iznad njega nestala u vrućoj tutnjavi. Krajem oka ugledala je daske 3 koje su letjele u svim smjerovima, a onda se okrenula naglavce i; skočila na glavu u ledenu vodu. Nakratko je ugledala zvijezde, a! onda je izgubila svijest pod uzavrelom vodom.

09.04.01

Chrisa su probudili povici vojnika. Podigao je pogled i ugledao vojnike koji su trčali preko mlinskog mosta u užasnoj strci. Ugledao je fratra u bijeloj kapuci kako izlazi kroz prozor veće zgrade, a onda je shvatio da je to Marek koji je nekoga unutra komadao svojim mačem. Marek je klizio niz lozu sve dok nije bio dovoljno nisko da se odluči na skok, a zatim se bacio u rijeku. Chris nije vidio Mare-ka da izlazi na površinu.

Još uvijek je promatrao kad je žitni mlin eksplodirao u prasku svjetla i letećih greda. Vojnici su, odbačeni u zrak snagom eksplozije, padali s bedema poput lutaka. Kad su se dim i prašina raščistili, vidio je da je žitni mlin nestao - sve što je ostalo bile su drvene grede koje su sad gorjele. Mrtvi vojnici plutali su u rijeci ispod njega, koja je bila natrpana daskama iz raznesenog mlina.

Još uvijek nigdje nije vidio Mareka, a nije vidio ni Kate. Bijela fratarska halja prošla je pokraj njega nošena strujom, i odjednom ga obuze gadan osjećaj da je mrtva.

Ako je tako, onda je on sam. Izlažući se opasnosti zbog komuniciranja, potapšao se po umetku u uhu i tiho rekao: "Kate. Andre."

Nije bilo odgovora.

"Kate, čuješ li me? Andre?"

U umetku u uhu nije ništa čuo, čak ni statiku.

Ugledao je muškarčevo tijelo kako pluta licem prema dolje u rijeci; izgledao je kao Marek. Je li to bio on? Chris je bio siguran: tamnokoš, velik, snažan, imao je na sebi donju lanenu košulju. Chris zastane. Vojnici su dalje uz obalu vikali; okrenuo se da vidi

j

koliko su blizu. Kad je ponovno pogledao prema rijeci, tijelo je otplutalo.

Chris se ponovno bacio iza grmlja i pokušao smisliti što da sljedeće učini.

o o o

Kate je izbila na površinu ležeći na leđima. Bespomoćno je plutala i nizvodno, nošena strujom. Posvuda oko nje u vodu su se poput pro- < jektila obrušavali komadi otkrhnutog drveća. Bol u vratu bila je tako jaka da ju je natjerala da hvata dah, i sa svakim su joj udahom električni udari prolazili niz ruke i noge. Nije uopće mogla pomaknuti tijelo i mislila je da je paralizirana, sve dok nije shvatila da može pomicati vrhove prstiju na rukama i nogama. Bol se počela povlačiti, pomičući se udovima prema gore i sad se lokalizirala u vratu, gdje je bila vrlo jaka. Ali mogla je malo bolje disati i pomicati sve svoje udove. Učinila je to ponovno: da, mogla je pomicati udove.

Znači da nije paralizirana. Je li joj vrat slomljen? Pokušala je s malim pokretom, okrećući vrat vrlo malo na lijevu stranu, a zatim na desnu. Boljelo je kao sam vag, ali činilo se u redu. Plutala je. Nešto gusto joj je kapalo u oko, otežavajući joj gledanje. Obrisala je oko i ugledala krv na vršcima prstiju. Morala je dolaziti negdje s njezine glave. Čelo joj je gorjelo. Dotaknula gaje dlanom. Ruka joj je bila jarkocrvena od krvi.

Plutala je nizvodno, još uvijek na leđima. Bol je još uvijek bila tako jaka da nije bila sigurna smije li se okrenuti i zaplivati. Trenutačno je plutala. Pitala se zastoje vojnici nisu vidjeli.

Onda je začula povike s obale i shvatila da jesu.

000

Chris je pogledao preko grmlja baš na vrijeme da vidi Kate koja je plutala nizvodno na leđima. Bila je ozlijeđena; cijela lijeva strana njezina lica bila je zalivena krvlju koja je tekla iz tjemena. I nije se puno micala. Mogla bi biti paralizirana.

Pogledi su im se na trenutak susreli. Ona se lagano osmjehne. On je znao da će ga ako se sad otkrije, zarobiti, ali nije oklijevao. Sad kad više nije bilo Mareka, nije imao što izgubiti; onda mogu i ostati zajedno do kraja. Pljusnuo je u vodu, gacajući prema njoj. Tek je tada uvidio svoju pogrešku.

Bio je unutar dosega strijelaca koji su još uvijek bili na preostaloj kuli mosta, i koji su počeli ispaljivati strijele prema njemu. Strijele su šištale padajući u vodu.

Gotovo u istom trenutku, vitez u potpunom oklopu jašući se zaletio u vodu s Arnautove strane rijeke. Vitez je imao kacigu i bilo je nemoguće vidjeti njegovo lice, ali se očito ničega nije bojao, jer je postavio svoje tijelo i konja tako da je zablokirao strijelce. Kako je napredovao, konj mu je tonuo dublje i na kraju je plivao, a bio je do struka u vodi kad je izvukao Kate i prebacio je preko sedla poput mokre vreće, a zatim zgrabio Chrisa za ruku, rekavši: "Al-lons!"⁶⁵ i okrenuo se natrag prema obali.

ooo

Kate je skliznula sa sedla na zemlju. Vitez je zaurao naredbu i muškarac koji je nosio zastavu s dijagonalnim crvenim i bijelim prugama dotrčao. Pregledao je Kateinu ozljedu glave, očistio je i zaustavio krvarenje, a zatim joj povezo ranu lanenim platnom.

U međuvremenu, vitez je sjahao, odvezao kacigu i skinuo je. Bio je visok i snažan, izuzetno zgodan i elegantan, s tamnom valovitom kosom, tamnim očima i punim senzualnim usnama. Sjaj u njegovim očima nagoviještao je da ga ljudska glupost zabavlja. Put mu je bila tamna i izgledao je poput Španjolca.

Nakon što su Kate previli ranu, vitez se nasmiješio i pokazao savršene bijele zube. "Učinite mi veliku čast i pridružite mi se." Poveo ih je natrag prema samostanu i njegovoj crkvi. Na bočnim vratima crkve stajala je skupina vojnika i još jedan na konju koji je nosio zeleno-crnu zastavu Arnauta od Cervole.

Dok su hodali prema crkvi svaki vojnik koji je prošao putem pokraj njih poklonio se vitezu uz riječi: "Moj gospodaru... Moj gospodaru..."

Idući za njim, Chris trkne Kate laktom. "To je on."

"Tko?"

"Arnaut."

Franc. - idemo.

"Ovaj vitez? Šališ se."

"Pogledaj kako se vojnici ponašaju."

"Arnaut nam je spasio život", reče Kate.

Chris je bio svjestan ironije. U povijesnim izvještajima iz i desetog stoljeća o ovom vremenu, sir Oliver je bio opisan poput i nika-sveca, dok je Cervole bio mračna figura, "jedan od zločir svog vremena", riječima jednog povjesničara. A očito, istina je bfl upravo suprotno od onoga što su priče tvrdile. Oliver je bio nitkov, a Cervole elegantan primjer viteštva - kojem su sad vali život.

Kate reče: "Stoje s Marekom?"

Chris odmahne glavom.

"Jesi li siguran?"

"Mislim da da. Mislim da sam ga vidio u rijeci."

Kate ne reče ništa.

Pred crkvom Sainte-Mere bili su dugački nizovi muškaraca i rukama vezanim na leđima koji su čekali da uđu. To su uglavnom bili Oliverovi vojnici u smeđem i sivom i nekoliko seljaka u gruboj! odjeći. Po Chrisovu mišljenju, sveukupno ih je bilo otprilike čet-; deset ili pedeset. Dok su prolazili pokraj njih, muškarci su ih mr! zovoljno pogledavali. Neki od njih bili su ranjeni; svi su izgledali umorno.

Jedan od njih, vojnik u smeđem, sarkastičnim je tonom rekaol drugom: "Evo kopilanskog gospodara Narbonne. On tako prljavoj obavlja posao, daje to previše čak i za Arnauta."

Chris ga je još uvijek pokušavao razumjeti kad se zgodni vitez! naglo okrenuo: "Tako kažeš?" povikne on i zgrabi šaku muškarce-i ve kose, trzajem mu podigne glavu i drugom rukom mu bodežomj prereze grkljan. Krv sukne niz muškarčeva prsa. Ostao je stajati na l trenutak, proizvodeći nekakav hrapav zvuk.

"Izrekao si svoju posljednju uvredu", reče zgodni vitez. On usta-j ne, smiješeći se muškarcu dok je gledao kako krv teče, cereći se dok"] su se muškarčeve oči širile od straha. A ipak je još uvijek ostao stajati. Chrisu se činilo da će ostati stajati zauvijek, ali mora daje pro-1 šio trideset ili četrdeset sekundi. Zgodni vitez samo je u tišini pro-j matrao, ne pomičući se, a smiješak nije napuštao njegovo lice.

Naposljetku je čovjek pao na koljena, pognute glave kao da se moli. Vitez je mirno stavio svoju nogu pod muškarčevu bradu i udario ga tako daje pao unazad. Nastavio je gledati muškarčeve samrtne hropce koji su se nastavili još otprilike minutu. Napokon je umro.

Zgodni se vitez sagne, obriše oštricu svog bodeža o muškarčeve štrample i svoju krvavu cipelu o njegov haljetak. Tada je kimnuo Chrisu i Kate.

Ušli su u crkvu Sainte-Mere.

o o o

Unutrašnjost je bila u magli od dima. Prizemlje je bilo velik, otvoren prostor; ovdje sljedećih dvjesto godina neće biti klupa ni klecala. Stali su u pozadinu sa zgodnim viteзом, koji se nije uzrujavao zbog čekanja. Na jednoj su strani vidjeli nekoliko vojnika u zbijenom krugu kako šapću.

Osamljeni vitez u oklopu bio je na koljenima u središtu crkve; molio se.

Chris im je okrenuo leđa kako bi pogledao druge vitezove. Činilo se da su usred neke žestoke rasprave; njihov šapat bio je gnjevan. Ali nije mogao zamisliti o čemu se radilo.

Dok su čekali, Chris je osjetio kako mu nešto kapa po ramenu. Podigavši pogled vidio je čovjeka koji je visio točno iznad njega i lagano se okretao na užetu. Urin mu je curkao niz nogu. Chris je zakoračio od zida i ugledao šest tijela s rukama vezanima na leđima koja su visjela na užadima zavezanim na ogradi prvog kata. Trojica od njih imala su na sebi crvene tunike Oliverovih ljudi. Dvojica su imala seljačku odjeću, a zadnji je imao bijelu fratarsku ka-pucu. Još su dvojica sjedila na podu, u tišini promatrajući kako se još užadi vezuje iznad njih; bili su pasivni, očito rezignirani svojom sudbinom.

U središtu prostorije, čovjek u oklopu se prekrizio i ustao. Zgodni vitez mu reče: "Moj gospodaru Arnaute, evo pomoćnika."

"Ha? Što kažeš? Pomoćnici?"

Vitez se okrene. Arnaut od Cervole bio je mišićav, imao je oko trideset pet godina i usko, neugodno i prepređeno lice. Imao je tik od kojeg mu se nos trzao i koji mu je davao izgled štakora koji njuška. Oklop mu je bio prošaran krvlju. Lijeno ih je pogledao očima

koje su izražavale dosadu. "Kažeš mi da su oni pomoćnici, Rai-mondo?"

"Da, moj gospodaru. Pomoćnici magistra Edwardusa." "Ah." Arnaut prošetala oko njih. "Zašto su mokri?"

"Izvukli smo ih iz rijeke, moj gospodaru", reče Raimondo. "Bili su u mlinu i pobjegli su u zadnjem trenutku."

"A tako?" Arnautu više nije bilo dosadno. Oči su mu se sjajile od zanimanja. "Molim vas, recite mi, kako ste uništili mlin?"

Chris pročisti grlo i reče: "Moj gospodaru Arnaute, mi to nismo učinili."

"Oh?" Arnaut se namršti. Pogledao je drugog viteza. "Koji je ovo govor? Nerazumljiv je."

"Moj gospodaru, oni su Irci, ili možda Hebrideanci⁶⁶."

"Oh? Onda nisu Englezi. To je nešto što im ide u prilog." Približio im se i zabuljio u lica. "Razumijete li me?"

Chris reče: "Da, moj gospodaru." Činilo se da se to razumjelo. "Jeste li Englezi?" "Ne, moj gospodaru."

"Vjere mi, ne izgledate tako. Doimate se preblago i nerat-nički." Pogledao je Kate. "Ovaj je svjež poput mlade djevojke. A ovaj..." Stisnuo je Chrisov biceps. "On je činovnik ili pisar. Zasiurno nije Englez." Arnaut odmahne glavom trzajući nosom.

"Jer su Englezi divljaci", reče on glasno, a glas mu je odjekivao u zadimljenoj crkvi. "Slažete se?"

"Slažemo se, moj gospodaru", reče Chris.

"Englezi ne znaju nikakav način života osim beskrajnog nezadovoljstva i neprekidnog sukoba. Oni uvijek ubijaju svoje vlastite kraljeve, to je njihov divlji običaj. Naša su ih normanska braća pobijedila i pokušala ih podučiti civiliziranosti, ali naravno da nisu uspjeli. Saksonska krv previše je barbarska. Englezi uživaju u uništavanju, smrti i mučenju. Nisu zadovoljni borbom između sebe na svom odvratnom hladnom otoku, nego dovode svoju vojsku ovdje, u ovu mirnu i uspješnu zemlju, i siju pustoš nad ovim jednostavnim ljudima. Slažete se?"

⁶⁶ Hebridi, arhipelag od oko petsto otoka u Atlantskom oceanu, zapadno od Škotske.

Kate kimne i pokloni se.

"Kao što i trebate", reče Arnaut. "Njihova je okrutnost nenadmašna. Zna li njihova starog kralja? Drugog Edwarda? Znae kako su izabrali ubiti ga, usijanim žaračem? Tako kralju! Nije ni čudo da se prema našoj zemlji odnose još okrutnije."

Setkao je gore-dolje. Onda se ponovno okrene prema njima.

"A čovjek koji je sljedeći došao na vlast, Hugh Despenser. Po engleskom običaju, u dogledno vrijeme i njega je trebalo ubiti. Znae li kako? Zavezali su ga za ljestve na javnom trgu, odsjekli su mu intimne dijelove tijela i spalili ih pred njim. A to je bilo prije no što su mu odrezali glavu! Eh! Charmant⁶⁷."

Opet ih je pogledao tražeći da se slože. Oni opet kimnuše.

"A sada je posljednji kralj, Edward III., naučio lekciju od svojih prethodnika - da mora neprestano voditi rat, ili riskira smrt od ruku vlastitih podanika. Stoga on i njegov kukavički sin, princ od Walesa, donose svoje barbarske običaje u Francusku, zemlju koja nije poznavala nemilosrdni rat dok oni nisu došli na naše tlo sa svojim chevauchees⁶⁸, poubijali naš puk, silovali naše žene, poklali naše životinje, uništili nam usjeve, razorili nam gradove i prekinuli trgovinu. Zbog čega? Tako da krvožedni engleski duh može biti zaokupljen izvan domovine. Tako da mogu krasti bogatstva iz časnije zemlje. Tako da svaka engleska gospa može posluživati svoje goste iz francuskih tanjura. Tako da mogu tvrditi da su časni vitezovi, kad ne rade ništa drugo, već komadaju djecu do smrti."

Arnaut je zastao sa svojom tiradom i pogledom prešao po njihovim licima, nemirnim i sumnjičavim očima. "I zbog toga", reče on, "ne mogu razumjeti zašto ste se priključili strani engleske svinje Olivera."

Chris brzo reče: "Nije istina, moj gospodaru."

"Ja nisam strpljiv. Govorite istinu, pomažete Oliveru, jer vaš je magistar u njegovoj službi."

"Ne, moj gospodaru. Magistra su odveli protiv njegove volje."

"Protiv... njegove..." Arnaut zgađeno podigne ruke. "Tko mi može reći što ovaj utopljeni nitkov govori?"

67 Franc. - šarmantno.

68 Franc. - jahanje.

.

Zgodni vitez im priđe. "Moj engleski je dobar", reče on. Chri-su reče: "Reci ayain." Reci ponovno.

Chris zastane, razmišljajući, a onda reče. "Magistar Edwar-dus..."

"Da..."

"... je zatočenik."

"Za-to-če-nik?" Zgodni se vitez namršti. Bio je zbunjen. "Za- j toče-nik?"

Chris je imao osjećaj da vitezov engleski nije tako dobar kako je on mislio. Odlučio je ponovno isprobati svoj latinski, koliko god | bio jadan i arhaičan. "Est in carcere - captus - heri captus est de coe-nobio sanctae Mariae." Nadao se da je to značilo: "On je odveden iz samostana Sainte-Mere i zarobljen jučer ujutro."

Vitez podigne obrve. "Invite?" Protiv njegove volje? "Uistinu, moj gospodaru."

Vitez reče Arnautu: "Oni kažu da je magistar Edwardus jučer odveden iz samostana protiv svoje volje i sad je Oliverov zatočenik."

Arnaut se brzo okrene i izbliza im pogleda u lica. Tihim, prijetećim glasom reče: "Sed vos non capti estis.

Nonne?" A ipak, vas nisu odveli?

Chris ponovno zastane. "Ovaj, mi..." "Oui?"

"Ne, ne, moj gospodaru", reče Chris žurno. "Ovaj, non. Mi smo pobjegli. Ovaj, ef-effugi-i-imus. Effugimus." Je li to bila prava riječ? Znojio se od napetosti.

Očito je bila dovoljno dobra, jer je zgodni vitez kimnuo glavom. "Kažu da su pobjegli."

Arnaut prasne: "Pobjegli? Otkud?" Chris reče: "Ex Castelgard heri..." "Pobjegli ste iz Castelgarda jučer?"

"Etiam, mi domine." Da, moj gospodaru.

Arnaut se zagleda u njega, i ne reče ništa dugo vremena. Na balkonu prvog kata muškarcima su stajali užiđ oko vrata i zatim

bi ih gurnuli prijeko. Pad im ne bi slomio vratove, pa bi tako visjeli, grgljajući i grčeci se dok su polako umirali. Arnaut pogleda gore prema njima kao da gaje ozlovoljen što ga prekidaju njihovi samrtini hropci. "Nekoliko je užadi preostalo", reče on. Ponovno je pogledao prema njima. "Doznat ću istinu od vas."

Chris reče: "Govorim istinu, moj gospodaru."

Arnaut se okrene na peti. "Jeste li govorili s redovnikom Mar-celom prije no što je umro?"

"Marcelom?" Chris je dao sve od sebe da se doima zbunjeno. "Marcelom, moj gospodaru?"

"Da, da. Marcelom. Cognovistine fratrem Marcellum?" Poznajete li brata Marcela?

"Ne, moj gospodaru."

"Transitum ad Roccam cognitum habesne?" Za ovo Chris nije trebao čekati prijevod: Prolaz za La Roque, znate li gdje je?

"Prolaz... transitum..." Chris ponovno slegne ramenima, glumeći neznanje. "Prolaz?... Za La Roque? Ne, moj gospodaru."

Arnaut je djelovao kao da zaista ne vjeruje. "Čini se da vi uopće ništa ne znate." Pogledao ih je izbliza, nos mu se trzao, odajući dojam kao da ih njuši. "Sumnjam. U stvari, lažete."

Okrenuo se prema zgodnom vitez. "Objesi jednog, tako da ostali progovore."

"Kojega, moj gospodaru?"

"Ovoga", reče Arnaut, pokazujući na Chrisa. Pogleda Kate, uštipne je za obraz, a zatim je pogladi. "Jer me ovaj lijepi momak dirnuo u srce. Ugostit ću ga večeras u svom šatoru. Ne bih ga prije toga odbacio."

"Vrlo dobro, moj gospodaru." Zgodni vitez zareži naredbu, i s prvog kata muškarci počеше vezivati još jedno uže. Ostali muškarci zgrabiše Chrisove zglobove i brzo mu ih zavezaše na leđima.

Chris pomisli, Isuse, učinit će to. Pogledao je Kate, čije su se oči raširile od užasa. Muškarci su počeli odvlačiti Chrisa.

"Moj gospodaru", došao je glas s boka crkve. "Ako dopustite." Krug vojnika koji su čekali rastvori se i pojavi se gospa Claire.

o o o

Claire nježno reče: "Moj gospodaru, preklinjem vas, razgovara bih s vama nasamo."

"Eh? Naravno, kako želite." Arnaut dođe do nje, i ona mu ne što prošapće na uho. On zastane, slegne ramenima. Ona ponov prošapće, pažljivo.

Nakon jednog trenutka, on reče: "Eh? Čemu će to poslužiti?"; Još šaptanja. Chris ništa nije mogao čuti. Arnaut reče: "Dobra gospo, već sam odlučio." Opet šaptanje.

Napokon, odmahujući glavom, Arnaut se vrati do njih. "Gospi traži siguran prolaz odavde do Bordeauxa. Kaže da vas poznaje i < ste časni ljudi." Zastao je. "Kaže da vas trebam osloboditi."

Claire reče: "Samo ako želite, moj gospodar. Jer vrlo se do| bro zna da Englezi nemaju predrasuda kad ubijaju, dok Franc nisu takvi. Francuzi pokazuju milost koja dolazi od inteligencije i odgoja."

"To je doista tako", reče on. "Istina je da smo mi Francuzi i vilizirani ljudi. I ako ova dvojica ne znaju ništa o bratu Marcelu i prolazu, onda ih više ne trebam. I zato, dajte im konje i hranu i] šaljite ih njihovim putem. Želio bih biti u milosti vašeg magistra] Edwardusa i stoga mu se preporučam, i želim da vam Bog poda siguran put kako biste mu se pridružili. Stoga idite."

Gospa Claire se nakloni. Chris i Kate se naklone.

Zgodni vitez prereze Chrisove spona i ponovno ih povede van| Chris i Kate su bili tako zaprepašteni ovim obratom da uopće ništa nisu rekli dok su hodali natrag prema rijeci. Chris se osjećao klj mavo i smušeno. Kate je neprestano trljala lice, kao da se pokušava razbuditi.

Napokon, vitez reče: "Dugujete svoje živote lukavoj gospi." Chris reče: "Zasigurno..." Zgodni vitez se bljedilo nasmiješi. "Bog vam je naklonjen", reče on. Nije zvučao sretno.

o o o

Prizor kod rijeke potpuno se promijenio. Arnautovi ljudi su zauzeli mlinski most na čijim je bedemima sad bila izvješena zeleno-crna zastava. Obje strane rijeke zauzeli su Arnautovi vitezovi na konjima. I sad je rijeka ljudi i opreme marširala cestom prema La Ro-queu, podižući oblake prašine. Bilo je tu ljudi s kolima natovarenima zalihama koja su vukli konji, kola na dva kotača s brbljavim ženama i odrpanom dječurlijom, i drugih kola natovarenih golemim drvenim gredama - rastavljenim divovskim katapultima koji mogu zavrtlati kamenje i goruće projekte preko zidova dvorca.

Vitez je za njih pronašao par konja - dva jadra kljuseta koja su imala tragove orme. Vodeći životinje, poveo ih je kroz kućicu kod kontrolne točke.

Iznenadno komešanje na rijeci natjeralo je Chrisa da se okrene. Ugledao je desetak muškaraca do koljena u vodi, koji su se borili s topom sa zatvaračem izlivenim od željeza i s okvirom od drve-ta u jednom komadu. Chris se fascinirano zagleda. Nijedan ovako rani top nije preživio, ili čak bio opisan.

Svi znaju da je u to vrijeme korištena primitivna artiljerija; arheolozi su iskopali topovske kugle na nalazištu bitke kod Poitiersa. Ali povjesničari su vjerovali da su topovi bili rijetki i da su primarno služili za pokazivanje - bila je to stvar prestiža. Ali dok je Chris promatrao muškarce u rijeci kako se bore da podignu cilindar i ponovno ga postave na kolica, bilo mu je jasno da se nikad ne bi toliko trudili zbog naprave posve simboličnog značenja. Top je bio težak; usporavao je napredovanje cijele vojske, koja je sigurno htjela stići do zidova La Roquea do sumraka. Nije bilo razloga da se top ne doveze poslije. Trenutačni je napor mogao značiti samo da će top biti značajan u napadu.

Ali na koji način? pitao se. Zidovi La Roquea bili su debeli tri metra. Topovska kugla nikad ne bi mogla proći kroz njih.

Zgodni vitez ih kratko pozdravi i reče: "Podario vam Bog milosti i sigurnosti."

"Blagoslovio te Bog i osigurao ti blagostanje", odgovori Chris, a onda vitez opali konje po trtici, i oni odjahaše prema La Roqueu.

o o o

Dok su jahali, Kate mu je ispričala što su našli u Marcelovoj sobij o zelenoj kapeli.

"Znaš li gdje je ta kapela?" reče Chris.

"Da. Vidjela sam je na jednoj od katastarskih karata. Nalaziš oko osamsto metara istočno od La Roquea. Kroz šumu prolazi pu koji vodi do tamo."

Chris uzdahne. "Znači, znamo gdje je prolaz," reče on, "a| Andre je imao keramički marker, a on je sad mrtav, što znači da io nako nikad nećemo moći otići."

"Ne", reče ona. "Ja imam keramički marker."

"Da?"

"Andre mi ga je dao na mostu. Mislim da je znao da nikad neće izaći živ. Mogao je otrčati i spasiti se. Ali nije. Ostao je i umje sto toga spasio mene."

Počela je tiho plakati.

Chris je jahao u tišini, ništa ne govoreći. Sjetio se kako je Ma<f rekov žar uvijek zabavljao ostale diplomce, "Možeš li zamisliti? i stvarno vjeruje u ta viteška sranja!" I kako su pretpostavljali dajef njegovo ponašanje neka vrsta čudnovatog poziranja. Uloga koju je igrao, pretvaranje. Jer u kasnom dvadesetom stoljeću, nisi moga ozbiljno tražiti od drugih ljudi da misle da vjeruješ u čast i istinu | čistoću tijela, obranu žena, svetost istinite ljubavi i sve ostalo.

Ali očito, Andre je zaista vjerovao u to.

o o o

Kretali su se kroz krajolik koji je nalikovao na noćnu moru. Sunce je bilo slabo i bljedilo u dimu i prašini. Ovdje su bili vinogradi, ali sve su loze bile spaljene, ostavivši krvgave patuljaste panjeve s dimom koji se dizao uvis. Voćnjaci su također bili crni i opustošeni, stabla su nalikovala na kosture. Sve je bilo spaljeno.

Posvuda oko sebe čuli su jadne vapaje ranjenih vojnika. Mnoštvo vojnika u povlačenju palo je pokraj same ceste. Neki su još uvijek disali; ostale je zahvatilo mrtvačko bljedilo.

Chris je zastao da uzme oružje od jednog od mrtvaca, kad obližnji vojnik podigne ruku i poviče glasom koji je izazivao sažaljenje: "Secors, secors!"⁶⁹ Chris ode do njega. Imao je strijelu duboko za-

69 Franc., au secours - upomoć.
bodenu u trbuh, i još jednu u prsima. Vojnik je bio u ranim dvadesetim i činilo se da zna da umire. Ležeći na leđima, molećivo je pogledao Chrisa i izgovarao riječi koje Chris nije mogao razumjeti. Naposljetku je vojnik počeo pokazivati na svoja usta govoreći: "Aquam. Da mihi aquam." Bio je žedan; želio je vode. Chris bespomoćno slegne ramenima. Nije imao vode. Čovjek ga ljutito pogleda, tržne se od boli, zatvori oči i okrene se. Chris se udalji. Kasnije, kad su prolazili pokraj muškaraca koji su tražili pomoć, nastavljao je bez zaustavljanja. Ništa nije mogao učiniti.

U daljini su mogli vidjeti La Roque, visoku i neosvojivu tvrđavu povrh litica Dordogne. I stići će do nje za manje od jednog sata.

000

U tamnom kutu crkve Sainte-Mere, zgodni je vitez pomogao An-dreu Mareku da ustane. Reče mu: "Tvoji su prijatelji otišli."

Marek zakašlje i zgrabi vitezovu ruku kako bi se smirio kad mu je udar boli krenuo uz nogu. Zgodni se vitez nasmiješi. Zarobio je Mareka netom nakon eksplozije u mlinu.

Kad je Marek izišao kroz prozor mlina, čistom srećom pao je u maleno mirno mjesto u rijeci tako duboko da se nije ozlijedio. I kad je ponovno izronio na površinu, otkrio je da je još uvijek pod mostom. Bazen u kojem se našao proizvodio je vrtlog, tako da ga struja nije odnijela nizvodno.

Marek je skinuo sa sebe redovničku halju i odbacio je nizvodno. U tom trenutku mlin je eksplodirao, a debla i tijela poletjela su u svim smjerovima. Jedan vojnik je pljusnuo u vodu blizu njega, a tijelo mu se počelo okretati u vrtlogu. Marek se počeo četveronoške uspinjati na obalu - kad mu je zgodni vitez stavio vrh mača pod grlo i pozvao ga da dođe naprijed. Marek je još uvijek nosio Olive-rove smeđe i sive boje, počeo je blebetati na oksitanskom, tvrdeći daje nevin i moleći za milost.

Vitez mu jednostavno reče: "Zašuti. Vidio sam te." Vidio je Mareka kako izlazi kroz prozor i odbacuje redovničku odjeću. Odveo je Mareka u crkvu, gdje je našao Claire i Arnauta. Vrhovni svećenik bio je mrzovoljnog i opasnog raspoloženja, ali činilo se da Claire ima određenu moć da utječe na njega, čak i ako je to bilo samo tako da mu proturječi. Claire je bila ta koja je naredila Mareku da tiho sjedi u mraku kad su Chris i Kate ušli. "Ako te Arnaut

može postaviti nasuprot drugo dvoje, možda ipak poštedi tet tvoje prijatelje. Ako ste troje zajedno pred njim, u bijesu će vas! ubiti." Claire je izrežirala događaje koji su uslijedili. I sve je ispa prilično dobro.

Dosad.

Sad ga je Arnaut skeptično promatrao. "Znači, tvoji prijatelj znaju mjesto na kojem se nalazi taj prolaz?"

"Znaju", reče Marek. "Kunem se."

"Na tvoju sam riječ poštediti njihove živote", reče Arnaut "Tvoju, i riječ ove gospe, koja garantira za tebe."

Lagano je kimmi prema gospi Claire, koja je dopustila da joj blijed osmijeh prijeđi preko usana.

"Moj gospodaru, mudri ste," reče Claire, "jer vješanje jedne čovjeka može razvezati jezike njegova prijatelja koji promatra.. jednako često, to može i učvrstiti njegovu odlučnost, tako da prija-* telj odnese tajnu sa sobom u grob. A ova je tajna tako važna da bi] željela da je vaše gospodstvo ima sigurno u svojim rukama."

"Onda ćemo slijediti ono dvoje, i vidjeti kamo će nas odvesti." Kimnuo je Mareku. "Raimondo, pobrini se za konja ovoga jadnog! čovjeka. I osiguraj mu pratnju dvojice od tvojih najboljih chevaliera⁷⁰,! a ti idi iza njega." Zgodni vitez se nakloni. "Moj gospodaru, ako dopustite, ja ću"] ga sam pratiti."

"Učini tako," reče Arnaut, "jer tu još uvijek može biti nekih psina." I uputi vitez u značajan pogled.

U međuvremenu je gospa Claire otišla do Mareka i toplo stisla njegovu ruku s obje svoje. Osjetio je nešto hladno u njezinim] prstima, i shvatio da je to sićušan bodež, dugačak jedva deset cen-] timetara. "Moja gospo, mnogo vam dugujem."

"Onda se pobrinite da otplatite taj dug, viteže", reče ona, gledajući ga u oči.

"Bog mi je svjedok, hoću." Gurnuo je bodež ispod halje.

"A ja ću se moliti Bogu za vas, viteže", reče ona. Nagnula se; da ga kreposno poljubi u obraz. Dok je to činila, šapne mu: "Vaša

70 Franc. - vitez.

je pratnja Raimondo od Narbonne. On voli rezati grkljane. Kad sazna tajnu, pobrinite se da ne prereze vaš, i vaših prijatelja, također." Odmaknula se, smiješeći se.

Marek reče: "Gospo, izuzetno ste ljubazni. Uzet ću vaše ljubazne želje k srcu."

"Dobri viteže, Bog vam dao sigurnost i istinu." "Gospo, vi ste uvijek u mojim mislima." "Dobri gospodine viteže, želim vam-"

"Dosta, dosta", reče Arnaut zgađenim glasom. Okrenuo se prema Raimondu. "Idi sad, Raimondo, jer mi se od ove navale osjećaja povraća."

"Moj gospodaru." Zgodni vitez se nakloni. On povede Mare-ka prema vratima i van na sunčanu svjetlost.
07.34.49

"Reći ću vam u čemu je prokleti problem", reče Robert DonigerJ siječajući pogledom prema posjetiocima.

"Problem je oživiti pro-J šlost. Načiniti je stvarnom."

Pred njim su bila dvojica mladića i jedna mlada žena, i svi su j se izvalili na kauč u njegovu uredu. Bili su od glave do pete obučeni! u crno, na sebi su imali jakne uskih ramena koje su izgledale kao da su se stisnule u pranju. Muškarci su imali dugu kosu, a žena je imala J kratko očišanu kosu. To su bili ljudi iz medija koje je Diane unaj-1 mila. Ali Doniger je primijetio da je ona danas sjedila nasuprot! njima, diskretno se distancirajući od njih. Pitao se je li već vidjela nji- j hov materijal.

To je Donigera učinilo razdražljivim. Ionako nije volio ljude iz | medija. A ovo je danas bio njegov drugi sastanak s tom vrstom.] Ujutro se sastao sa seratorima iz predstavništva za tisak, a sad ovi \ seratori.

"Problem je", reče on, "to što imam tridesetoricu direktora; koji sutra dolaze čuti moju prezentaciju. Naslov moje prezentacije je "Obećanje prošlosti" i nemam nikakvih neobično zanimljivih slika l koje bih im pokazao."

"Kužim", odrješito će jedan od mladića. "Upravo je to bila na- j sa početna točka ovdje, gospodine Doniger. Klijent želi oživiti pro- j šlost. To je ono što se mi spremamo učiniti. Uz pomoć gospođice | Kramer, zatražili smo od vaših promatrača da načine probne video-1 snimke za nas. I mi vjerujemo da će taj materijal imati izuzetnu kva- i litetu-"

"Da vidimo", reče Doniger.

"Da, gospodine. Možda ako spustimo svjetla-"

"Ostavite svjetla kako jesu."

"Da, gospodine Doniger." Kad se uključio, videoekran na zidu postade plav. Dok su čekali sliku, mladić reče:

"Razlog zbog kojeg nam se sviđa ovaj prvi je taj što je to poznati povijesni događaj koji traje samo dvije minute od početka do kraja. Kao što znate, mnogi su se povijesni događaji zbivali vrlo sporo, pogotovo za moderni ukus. Ovaj je bio brz. Na nesreću, dogodio se na ponešto kišan dan."

Ekran je pokazao sivu, tmurnu sliku i oblake na nebu. Kamera je pratila neku vrstu skupa, snimanu nad glavama velike gomile. Visoki čovjek se penjao na jednostavnu, neobojenu drvenu platformu.

"Što je ovo? Vješanje?"

"Ne", reče klinac iz medija. "To je Abraham Lincoln, koji se sprema održati govor u Gettvsburgu."

"Da? Isuse, izgleda kao govno. Izgleda kao les. Odjeća mu je skroz zgužvana. Ruke mu vire iz rukava."

"Da, gospodine, ali-"

"I to je njegov glas? Škripav je."

"Da, gospodine Doniger, nitko nikad prije nije čuo Lincolnov glas, ali to je njegov pravi-"

"Jeste li vi popizdili?" "Ne, gospodine Doniger-"

"Za ime Božje, ne mogu ovo upotrijebiti", reče Doniger. "Nitko ne želi da Abraham Lincoln zvuči kao Minnie Mouse. Sto još imate?"

"Ovdje je, gospodine Doniger." Mladić neuzrujano promijeni vrpce, govoreći: "Za drugi video pošli smo od drugačije premise. Željeli smo dobru akcijsku scenu, ali opet, slavni događaj koji će svi poznavati. Tako je ovo Božić 1778. na rijeci Delavvare, gdje-"

"Kurca ne vidim", reče Doniger.

"Da, bojim se daje malo tamno. To je prijelaz po noći. Ali mislili smo da bi prelazak Georgea Washingtona preko Delawarea bio dobar-"

"George Washington? Gdje je George Washington?" "Evo ga ovdje", reče mladac, pokazujući na ekran.

"Gdje?"

"Ovdje."

"On je ovaj tip skutren u kutu čamca?"

"Tako je, i-"

"Ne, ne, ne", reče Doniger. "On mora stajati na pramcu, ka general."

"Znam da je to način na koji ga slika prikazuje, ali to nije ondl što se zaista dogodilo. Ovdje vidite pravog Georgea Washingtona| kako stvarno prelazi-"

"Izgleda kao da ima morsku bolest", reče Doniger. "Želite dal pokažem video Georgea Washingtona koji izgleda kao da ima mor-| sku bolest?"

"Ali ovo je realnost."

"Jebeš realnost", reče Doniger, bacajući jednu od videovrpca preko prostorije. "Što je vama, ljudi? Briga me za realnost. Želimf nešto intrigantno, nešto seksi. Vi mi pokazujete živi les i utopljenog! štakora."

"Pa, možemo se vratiti i početi ponovno-"

"Moj govor je sutra", reče Doniger. "Ovdje dolaze trojica di-| rektora. I već sam im rekao da će vidjeti nešto vrlo

osobito." Pođi-S gao je ruke. "Isuse Kriste."

Kramerova pročisti grlo. "A da upotrijebimo fotografije?" "Fotografije?"

"Da, Bobe. Mogao bi uzeti pojedinačne slike iz ovih videosni-; maka, i to bi moglo biti prilično efektno", reče Kramerova.

"A-ha, to bi upalilo", reče žena iz medija, brzo kimajući glavom. | Doniger reče: "Lincoln bi svejedno izgledao zgužvano." "Odstranit ćemo nabore u Photoshoppu71." Doniger razmotri tu ideju. "Možda", reče naposljetku.

"Ionako", reče Kramerova, "im ne želiš previše pokazati. Manje je više."

Kompjuterski program u kojem se može manipulirati slikom.

"U redu", reče Doniger. "Izradite fotografije, i pokažite mi ih za jedan sat."

Ljudi iz medija u redu po jedan iziđoše van. Doniger je ostao sam s Kramerovom. Otišao je iza svog stola i poprčkao po svojoj prezentaciji. Onda je rekao: "Misliš li da bi trebalo biti "Obećanje prošlosti" ili "Budućnost prošlosti"?"

""Obećanje prošlosti"", reče Kramerova, "definitivno "obećanje"."

07.34.49

Praćen dvojicom vitezova, Marek je jahao u prašini kola za prtlja-i gu, krećući se prema čelu kolone. Još uvijek nije vidio Chrisa nif Kate, ali njegova se mala skupina brzo kretala. Brzo će ih sustići.

Pogledao je vitezove koji su mu bili s objiju strana. Raimondof slijeva, u kompletnom oklopu, sa svojim bljedunjavim osmijehom.} Zdesna mu je bio okorjeli ratnik u oklopu, očito čvrst i sposoban.} Nijedan od muškaraca nije na njega obraćao mnogo pažnje, toliko] su bili sigurni da ga imaju pod kontrolom. Pogotovo što su mu ruke] bile vezane uzetom, s petnaest centimetara razmaka između zglo-j bova.

Jahao je dalje, kašljući zbog prašine. Naposljetku je uspio ma- \ leni bodež spustiti ispod tunike, i prekriti ga dlanom ruke dok je dr- \ žao drvenu hvataljku sedla pred sobom. Pokušao je smjestiti nož.] tako da nježni pokreti gore-dolje koje je konj činio polako izglođu uže na njegovim zglobovima. Ali to je bilo lakše reći nego učiniti; nož je, čini se, uvijek bio u krivom položaju, i spone mu nisu bile; prerezane. Marek je bacio pogled na brojač u traci oko zgloba; na i njemu je pisalo 07.31.02. Još uvijek je ostalo više od sedam sati prije; no što se baterije istroše.

Uskoro su ostavili put uz rijeku iza sebe i počeli se uspinjati uz] krivudavu cestu kroz selo La Roque. Selo je bilo izgrađeno na sti- j jenama iznad rijeke, gotovo sve kuće bile su od kamena, što je \ gradu davalo jedinstven, mračan izgled, pogotovo sad, kad su na sva vrata i prozore bile pribijene daske u očekivanju rata.

Kretali su se među glavnim četama Arnautovih vojnika, još vitezova u oklopima, a njihove pratnje išle su za njima. Muškarci i konji penjali su se strmim, kamenom popločanim ulicama, konji su njištali, kola s prtljagom se klizala dok su se uspinjali. Ovi vitezovi

na čelu imali su osjećaj da se moraju požuriti; mnoga su kola prenosila dijelove rastavljenih opsadnih naprava. Očito su planirali započeti opsadu prije no što padne mrak.

Još uvijek su bili unutar grada kad je Marek ugledao Chrisa i Kate koji su jahali jedno pokraj drugoga na bijednim konjima. Bili su možda stotinjak metara ispred, na trenutke vidljivi, a na trenutke sakriveni kako je cesta krivudala. Raimondo stavi svoju ruku na Marekovu. "Nećemo se više približavati."

U prašini ispred njih, zastava se vijorila preblizu glave konja. Životinja je krenula unazad, propevši se; kola su se prevrnula, topovske kugle poispadale i počele se kotrljati nizbrdo. Ovo je bio trenutak zbrke koji je Marek čekao, i odmah je krenuo u akciju. Za-mamuzao je konja koji je odbio krenuti. Onda je vidio da je okorjeli vitez spretno pograbio uzde.

"Moj prijatelju," Raimondo reče mirno, jašući pokraj njega, "nemoj me tjerati da te ubijem. Bar ne još."

Kimnuo je prema Ma-rekovim šakama. "I skloni taj budalasti mali nož prije no što se ozlijeđiš."

Marek je osjetio kako su mu se obrazi zažarili. Ali učinio je kako mu je rečeno: stavio je maleni bodež natrag ispod halje. Jahali su dalje u tišini.

Začuli su kreštanje ptice iza kamenih kuća koje se dvaput ponovilo. Raimondova se glava naglo tržne unatrag kad je to čuo; jednako naglo okrenuo se i vitez s druge strane. Očito to nije bila ptica.

Muškarci osluhnuše i uskoro se začulo kreštanje u odgovor dalje s brda. Raimondo osloni ruku na svoj mač, ali ne učini ništa drugo.

"Što je?" reče Marek. "Pametnoga se to ne tiče." I ne rekoše više ništa.

Vojnici su bili zaposleni i nitko nije obraćao pažnju na njih, pogotovo jer su im sedla bila u Arnautovim bojama, zelenoj i crnoj. Naposljetku su stigli na vrh litice i izašli na otvoreno polje s dvorcem njima zdesna. S lijeve strane bila im je blizu šuma, a na sjevernoj strani široka, nakošena, travnata ravnica.

S Arnautovim vojnicima posvuda oko njih, Marek nije razmiš-l ljao o činjenici da prolaze nekih pedesetak metara od vanjskog jar-1 ka i stražarnica na ulazu u dvorac. Chris i Kate još uvijek su bili sto-| tinjak metara ispred njih u koloni.

Napad je došao zaprepasavajućom brzinom. Petorica vitezova^ na konjima pojurili su iz šume njima slijeva, izvikujući borbene po-1 kliče i zamahujući mačevima iznad svojih glava. Krenuli su ravnoj na Mareka i ostale.

Bila je to zasjeda.

Uz uzvik, Raimondo i drugi vitez isukali su svoje mačeve spre-; mivši se za borbu. Konji su se okretali, oštrice zveketale. Arnautje osobno dogalopirao i pridružio se boju, žestoko se boreći. Mareka su na trenutak zanemarili.

Pogledavši uz kolonu, vidio je daje druga skupina napala Kate i Chrisa. Marek je krajičkom oka ugledao crno pero sir Guya, a onda su ih konjanici okružili. Marek zamamuza svog konja i počne galopirati duž kolone. Ispred sebe je ugledao viteza koji je pograbio Chrisa za tuniku i pokušavao ga povući s konja, drugi je pograbio uzde Kateina konja koji je njištao i okretao se. Drugi vitez je uzeo Chrisove uzde, ali je udario konja tako da je ovaj krenuo unazad; vitez je pustio uzde, ali Chris je odjednom bio obliven krvlju te povikao od iznenađenja. Izgubio je kontrolu nad svojim konjem, koji se propeo i odgalopirao u šumu dok je on skliznuo postrance u sedlu, jedva se držeći. Za kratko vrijeme nestao je među drvećem.

Kate je još uvijek pokušavala istrgnuti svoje uzde iz ruku viteza koji ih je držao. Posvuda oko njih bio je metež; Arnautovi ljudi vikali su i kretali se ukруг, trčali po svoje oružje, ubadajući kopljima vitezove koji su ih napadali. Jedan je ubo viteza koji je držao njezina konja, i vitez ispusti uzde. Marek, iako nenaoružan, jurne u središte borbe i odvoji Kate od njezina napadača. Ona uzvikne: "An-dre!" ali on joj reče: "Idi! Idi!" a zatim Marek povikne: "Malegant!" i sir Guy se okrene kako bi se našao licem u lice s njim.

Marek istog trenutka natjera konja dalje od borbe, galopira-jući ravno prema La Rouqueu. Ostali vitezovi okrenuli su konje i oslobodili se vojnika, jurnuvši preko otvorenog polja za Marekom. Nešto niže, Marek je ugledao Arnauta i Raimonda kako se bore u velikom oblaku prašine.

Kate podbode konja, okrenuvši ga prema šumi na sjeveru. Gledajući iza sebe dok je jahala, vidjela je Mareka kako jaše preko podiznog mosta La Roquea prema dvorcu i izlazi iz vidokruga. Vitezovi koji su ga progonili, krenuli su za njim. A onda se teška po-dizna rešetka uz tresak spusti i podizni se most podigne.

Marek je nestao. Chris je nestao. Bilo koji od njih ili obojica mogu biti mrtvi. Ali jedna stvar je bila jasna. Ona je jedina još uvijek bila slobodna.

Sad je sve ovisilo o njoj.

1

07.24.33

Sa svih strana okružena vojnicima, sljedećih pola sata provela je j probijajući put kroz Arnautovu zapregu sastavljenu od konja i kola, i pokušavajući se dokopati šume na sjeveru. Arnautovi ljudi postav-• ljali su golem logor sa šatorima na rubu šume koji je gledao na ve-1 liku travnatu ravnicu koja se spuštala prema dvorcu. Muškarci su joj dovikivali da dođe i pomogne im, a ona je mogla samo odmahnuti na način za koji se nadala da predstavlja mu-: ževan pozdrav, i nastavila se kretati. Konačno je stigla do ruba šume i slijedila ga dok nije ugledala uzan puteljak koji je vodio u tamni i odijeljeni dio. Ovdje je na trenutak zastala kako bi dopustila konju da se odmori, i da dopusti svojem vlastitom srcu koje je luđački udaralo da uspori prije no što uđe u šumu.

Na ravnici je skupina inženjera ubrzano sastavljala katapulte. Katapulti su izgledali nezgrapno - prevelike pračke s teškim drvenim gredama koje su držale okvir za lopatu pomoću koje se ispaljuje kamen.

Ona se preko vitla podizala pomoću čvrstih konopaca od konoplje, a zatim bi je se otpustilo prema naprijed i time bi se tovar zavitlao preko zidova dvorca. Činilo se da cijela naprava teži dvjesto pedeset kilograma, ali muškarci su je brzo sastavili, radeći brzo i složno, a zatim odlazili do sljedeće ratne naprave. Ali sad je barem razumjela kako je, u nekim slučajevima, crkva ili dvorac mogla biti sagrađena u dvije godine. Radnici su bili tako dobro obučeni, tako samozatajni da upute jedva da su im bile potrebne.

Okrenula je konja i ušla u gustu šumu sjeverno od dvorca.

000

Puteljak je bio uzana staza kroz šumu koja je ubrzano postajala tamnijom kako je dublje ulazila u nju. Bilo je jezivo biti ovdje sam: čula je hukanje sova i udaljeno kreštanje nepoznatih ptica. Prošla je pokraj jednog drveta na čijim je granama sjedilo desetak gavranova. Izbrojila ih je, pitajući se je li to neki znak i što bi mogao na-govještavati.

Polako jašući kroz šumu, imala je osjećaj da klizi unatrag kroz vrijeme, da preuzima primitivniji način razmišljanja. Drveće se zatvaralo nad njom; tlo je bilo tamno poput večeri. Osjećala se nekako zatvoreno, potišteno.

Nakon dvadeset minuta joj je laknulo kad je došla do suncem obasjane čistine s visokom travom. Ugledala je otvor u drveću na drugoj strani gdje se puteljak nastavljao. Jahala je kroz čistinu kad je ugledala dvorac njoj slijeva. Nije se sjećala nikakve građevine s njezinih karata, ali svejedno je bio ovdje. Dvorac je bio malen - go-tovo vlastelinski dvorac - i okrečen, tako da se jarko sjajio na suncu. Imao je četiri tornjića i krov od plavih crepova. Na prvi je pogled djelovao veselo, ali onda je primijetila da svi prozori imaju rešetke; dio krova se urušio, ostavivši rupu neravnih rubova; sporedne zgrade su propadale i bile su ruševne. Čistina je nekoć bila travnjak ispred dvorca, sad zarasla i zapuštena. Osjećala je mrtvilo i propadanje.

Zadrhtala je i zamamuzala konja da krene dalje. Primijetila je da je trava ispred nje nedavno ugažena - koracima drugoga konja koji se kretao u istom smjeru kao i ona. Pogledavši, ustanovila je da se dugačke vlati trave polako uzdižu, vraćajući se u svoj prvotni položaj.

Netko je nedavno bio ovdje. Možda tek nekoliko minuta prije. Ona oprezno produži prema drugom kraju čistine. Tama se ponovno zatvorila oko nje kad je opet kliznula šumu. Staza pred njom postala je blatnjava, i mogla je jasno vidjeti tragove kopita koji su vodili prema naprijed.

S vremena na vrijeme bi zastala i napeto oslušnula. Ali baš ništa nije čula pred sobom. Ili je jahač bio daleko ispred nje, ili je bio vrlo tih. Jednom ili dvaput pomislila je daje čula zvuk konja, ali nije mogla biti sigurna.

Vjerojatno je sve to umislila.

Krenula je dalje prema zelenoj kapeli. Onome što je na njezinim kartama nazvano la chapelle verte morte.

Kapela zelene smrti.

o o o

U tami šume naišla je na figuru koja se umorno naslonila na sruše-j no stablo. Bio je to smežuran star čovjek koji je imao kukuljicu i nosio je sjekiru drvosječe. Dok je jahala pokraj njega, on reče:] "Preklinjem vas, dobri gospodaru, preklinjem vas." Glas mu je bio J tih i hrapav. "Dajte mi nešto malo da pojedem, jer siromašan sam i nemam hrane."

Kate je pomislila kako nema nikakve hrane, ali onda se sjetila! da im je vitez dao mali zamotuljak koji je bio zavezan iza njezina! sedla. Posegnula je otraga, pronašla koricu kruha i komadić sušene \ govedine. Nije izgledalo privlačno, pogotovo što je sad prilično za-i udaralo po konjskom znoju. Pružila mu je hranu.

Čovjek pohlepno pride naprijed i ispruži koščatu ruku prema hrani - ali umjesto toga pograbi njezinu ispruženu ruku kod zgloba ". iznenađujuće snažnim stiskom i, uz brzi trzaj, pokuša je povući s: konja. Zakodakao je od oduševljenja; bio je to gadan zvuk; dok ; se borio s njom, kukuljica mu padne s glave i ona vidje da je mladi no što je ona mislila. Sad su još trojica muškaraca potrčala iz sjene s obiju strana staze, i ona shvati da su to godini, seoski banditi. Kate je još uvijek bila u sedlu, ali očito, ne zadugo. Podbola je konja, ali on je bio umoran i nije trznuo. Stariji ju je čovjek nastavio vući za ruku, cijelo vrijeme mrmljajući: "Budalasti dječake! Ti luckasti dječake!"

Ne znajući što drugo da učini, zavikala je upomoć, vičući na sav glas, i činilo se da ih je to iznenadilo, tako da su zastali na trenutak prije no što su nastavili sa svojinu napadom. Ali onda su začuli zvuk konja u galopu koji je dolazio prema njima i riku ratničkog pokliča. Godini pogledaše jedan drugog i razbježaše se. Svi osim smežuranog čovjeka koji je odbio pustiti Kate i sad joj je prijetio sjekiricom koju je podigao svojom drugom rukom.

Ali u tom je trenutku prikaza, krvavocrveni vitez na konju dojurio niz stazu, konj mu je njištao, blato je letjelo, a sam vitez bio je tako žestok i krvav da je i posljednji čovjek pobjegao da spasi život zaronivši u tamu šume. Chris je zauzdao konja i obišao je. Osjetila je golem val olakšanja kako prolazi kroz nju; bila se gadno uplašila. Chris se smiješio, očito zadovoljan sam sobom.

"Jeste li dobro, gospodice?" reče on.

"Jesi li ti?" reče Kate zapanjeno. Chris je bio doslovno natopljen krvlju: sasušila mu se po cijelom licu i tijelu i kad se smiješio, napukla bi mu u krajevima usana, otkrivajući ispod ružičastu kožu. Izgledao je kao da je pao u badanj s crvenom bojom.

"Dobro sam", reče Chris. "Netko je sasjekao konja pokraj mene, presjekao mu arteriju ili nešto slično. Bio sam natopljen u sekundi. Krv je vruća, jesi li to znala?"

Kate je još uvijek buljila u njega, začuđena što se netko tko tako izgleda šali, a onda je on uzeo uzde njezina konja i brzo je poveo dalje. "Ja mislim", reče Chris, "da nećemo čekati da se re-grupiraju. Nije li ti mama rekla da ne razgovaraš sa strancima, Kate? Pogotovo kad ih sretnoš u šumi?"

"Zapravo, mislim da se očekuje da im daš hranu, a onda ti oni pomognu."

"Samo u bajkama", reče on. "U stvarnom svijetu, ako zastaneš kako bi pomogla siromašnom čovjeku u šumi, on i njegovi prijatelji će ti ukrasti konja i ubiti te. Zato to nitko ne čini."

Chris se još uvijek cerio, i činilo se daje tako samouvjeren i da se zabavlja, da je ona imala osjećaj da nikad nije primijetila, da nikad nije bila svjesna, daje on prilično privlačan muškarac, da ima jednu originalnu privlačnost. Ali naravno, pomisli ona, on joj je spasio život. Bila je samo zahvalna.

JL

"Sto si radio, uostalom?" reče ona.

On se nasmije. "Pokušavao sam te sustići. Mislio sam da si i leko ispred mene."

o o o

Puteljak se račvao. Činilo se da se glavni put nastavlja nadesno, za-J počinjući polagano spuštanje. Mnogo uža staza išla je nalijevo po ravnom tlu. Ali činila se mnogo manje korištenom.

"Što misliš?" reče Kate.

"Krenimo glavnim putem", reče Chris. Krenuo je naprijed, i] Kate je bila posve sretna idući za njim. Šuma oko

njih postala je f bujnija, paprati visoke gotovo dva metra, poput golemih slonovskih J ušiju, zaklanjale su joj vidik. Začula je udaljen šum vode. Tlo se po-] čelo oštrije nakošavati i zbog paprati nije mogla vidjeti tlo pod no- i gama. Oboje su sjahali i labavo zavezali konje za drvo. Nastavili su? pješke.

Sad se tlo strmo naginjalo prema dolje i put se pretvorio u blat-; njavu stazu. Chris se spotaknuo i pograbio grane i šipražje kako bi i zaustavio klizanje. Promatrala ga je kako posrće i kliže se, a onda \ je uz uzvik nestao. Pričekala je. "Chris?"

Nije bilo odgovora.

Lupnula se po umetku u uhu. "Chris?"

Ništa.

Nije bila sigurna što da učini, da li da krene dalje ili da se vrati svojim tragom natrag. Odučila je krenuti za njim, ali oprezno, sad kad je znala koliko je staza skliska, i što se njemu dogodilo. A ipak, nakon samo nekoliko opreznih koraka, stopala su joj pobjegla i bespomoćno se klizala u blatu, udarajući o debla drveća, i ostavši bez daha.

Teren je postajao strmiji. Kate je pala na leđa u blatu i odskli-zala se, pokušavajući se poslužiti stopalima kako bi se odgurnula o debla drveća pokraj kojih je u brzini prolazila. Grane su joj greble lice i oderale ruke kad ih je ispružila prema njima. Činilo se da nije u mogućnosti zaustaviti svoju bezglavu jurnjavu prema dolje.

I sve to vrijeme teren je postajao strmiji. Drveće pred njom sad se prorijedilo, vidjela je svjetlo između debala i čula buku vode. Kli-

žila je niza stazu koja je išla paralelno s malenim potokom. Drveće se još prorijedilo, i sad je vidjela da šuma naglo završava oko šest metara ispred nje. Buka vode postala je glasnija.

A onda je shvatila zašto šuma završava.

Bio je to rub litice.

A iza njega je bio vodopad. Ravno ispred.

Prestravljena, Kate se preokrene na trbuh i zarine prste poput kandži u blato, ali bez uspjeha. Nastavila je i dalje kliziti. Nije se mogla zaustaviti. Preokrenula se na leđa, još uvijek klizeći niz blatnu strminu, nemoćna da učini bilo što osim da promatra kako joj dolazi kraj, a onda je izletjela iz šume i letjela je u zraku, jedva se usuđujući pogledati dolje.

o o o

Gotovo odmah je udarila u lišće, zgrabila ga i zadržala se. Ljuljala se gore-dolje. Bila je u granama velikog drveta i visjela preko litice. Vodopad je bio točno ispod nje. Nije bio toliko velik kao što je mislila. Možda tri, ili četiri i pol metara visok. Na podnožju je bio bazen vode. Nije mogla odrediti koliko bi mogao biti dubok. Pokušala se uspeti natrag po granama drveta, ali ruke su joj bile vrlo skliske od blata. Nastavila je kliziti stišćući granu. Naposljetku je visjela pod granama, grabeći ih rukama i nogama poput ljenivca⁷², pokušavajući se uspeti natrag. Uzdigla se još metar i pol, kad je shvatila da neće uspjeti.

Pala je.

Udarila je o drugu granu, oko metar niže. Ondje je visjela na trenutak, držeći granu skliskim, blatnjavim rukama. Onda je ponovno pala, ponovno udarila nižu granu.

Sad je bila samo tridesetak centimetara iznad vodopada koji je krivudao i bućio nad rubom litice. Grane drveta bile su mokre od izmaglice. Pogledala je uskovitlani bazen vode u podnožju. Nije mogla vidjeti dno; nije mogla biti sigurna koliko je duboko.

Viseći nesigurno na grani, pomislila je: Gdje je, dovraga, Chris? Ali u sljedećem trenutku, stisak joj je popustio i ona padne do kraja.

o o o

72 Vrsta tobolčara.

Voda je bila ledeni šok, uspijenjena i neprozirna, neobuzdano okretala oko nje. Ona se prevrtala, bila je dezorijentirana, izbila j| na površinu, pa opet lupnula o kamenje na dnu. Naposljetku je došla ispod vodopada koji joj je udarao po glavi nevjerojatnom sna gom. Nije mogla disati. Ponovno je zaronila, otplivala dalje i izašla nekoliko metara dalje nizvodno. Voda u bazenu bila je mirnija, i ledeno hladna.

Izašla je van i sjela na stijenu. Vidjela je da joj je uskovitlan^ voda isprala sve blato s odjeće i tijela. Osjećala se nekako novo S bila vrlo zadovoljna što je živa.

Hvatajući dah, pogledala je uokolo.

Bila je u uzanoj, maloj dolini, a popodnevna svjetlost bila je i vođenoj izmaglici od vodopada. Dolina je bila bujna i vlažna, trav je bila mokra, a drveće i stijene pokrivene mahovinom. Točno is pred nje bila je staza od kamenja koja je vodila u malenu kapelu, i

Kapela je također bila vlažna, a njezine stranice pokrivene ne kom vrstom ljigave plijesni koja je krivudala niz zidove i curkala i ruba krova. Plijesan je bila jarkozelene boje.

Zelena kapela.

Također je ugledala razbijene oklope neuredno nabacane na hrpu pokraj vrata kapele, stare pršnjake koji su

hrđali na suncu ij ulupljene kacige koje su ležale postrance; posvuda uokolo bilo jej nemarno odbačenih sjekira i mačeva.

Kate je pogledom potražila Chrisa, ali ga nije vidjela. Očito, oil nije pao do kraja kao ona. On je vjerojatno sad silazio nekom drugom stazom. Pomislila je da će ga pričekati; ranije je bila sretna što; ga vidi, i sad joj je nedostajao. Ali nigdje ga nije vidjela. I osim vodopada, u malenoj dolini nije čula nikakav zvuk, čak ni ptice. Bilo je zlokobno tiho.

A ipak, osjećala je da nije sama. Imala je jak osjećaj da je još] nešto ovdje -prisutnost u dolini.

A onda je začula rezanje iz unutrašnjosti kapele: grlen, živo-] tinjski zvuk.

Ustala je i oprezno se pomaknula uza stazu od kamenja pre-j ma oružju. Podigla je jedan mač i uhvatila držak objema rukama,! iako se osjećala budalasto; mač je bio težak, i znala je da nema ni, snagu ni vještinu da ga upotrijebi. Sad je bila blizu vrata kapele L

osjetila snažan smrad truleži koji je dolazio iz unutrašnjosti. Rezanje se ponovi.

I odjednom, vitez u oklopu stupi naprijed zablokiravši prolaz. Bio je golem, gotovo dva metra i deset centimetara visok, a oklop mu je bio zamrljan zelenom plijesni.

Nosio je tešku kacigu, tako da mu nije mogla vidjeti lice. Imao je tešku sjekiru s dvostrukom oštricom, poput krvnikove.

Sjekira je zamahivala gore-dolje dok joj se vitez približavao.

o o o

Ona se instinktivno povuče, držeći pogled na sjekiri. Njezina prva pomisao bila je da pobjegne, ali vitez ju je brzo zaskočio; smatrala je da bi bio u stanju dostići je. U svakom slučaju, nije mu htjela okrenuti leđa. Ali nije mogla napasti; izgledao je kao daje dvostruko veći od nje. On uopće nije progovarao; čula je samo stenjanje i rezanje ispod kacige - životinjske zvukove, zvukove poremećenog. Mora da je lud, pomisli ona.

Vitez joj se brzo približi, prisilivši je da djeluje. Zamahnula je mačem svom snagom; on podigne sjekiru kako bi blokirao udarac i metal udari o metal; njezin mač je tako snažno zavibrirao da ga je gotovo ispustila. Ponovno je zamahnula, nisko, pokušavajući mu zasjeci noge, ali on ju je lako ponovno blokirao; i brzim okretom sjekire mač joj izleti iz ruku i sleti na travu iza nje.

Okrenula se i potrčala. Režeći, vitez pojuri naprijed i pograbi punu šaku njezine kratke kose. Povlačio ju je dok je ona urlala, prema bočnoj strani kapele. Tjeme joj je gorjelo; ispred sebe na tlu ugledala je zakrivljen komad drveta na kojem su se vidjeli tragovi mnogobrojnih dubokih rasjeklina. Znala je stoje to: panj za odrub-ljivanje glave.

Bila je nemoćna oduprijeti mu se. Vitez ju je grubo gurnuo prema dolje, silom joj smjestivši vrat na panj. Stajao je stopalom na sredini njezinih leđa, kako bi je održao u položaju. Ona je bespomoćno mahala rukama.

Ugledala je sjenu koja se micala kroz travu dok je podizao sjekiru uvis.

06.40.27

Telefon je zvonio uporno i glasno. David Stern zijevne, uključi noć-J nu svjetiljku i digne slušalicu. "Halo", reče on, mamurnim glasom, i

"Davide, ovdje John Gordon. Bilo bi dobro da dođeš u prosto-i riju za prijenos."

Stern petljajući posegne za svojim naočalama i pogleda na satj Bilo je 6.20 ujutro. Spavao je tri sata.

"Treba donijeti odluku", rekao je Gordon. "Pokupit ću te za i pet minuta."

"U redu", reče Stern i spusti slušalicu. Ustao je iz kreveta i podigao rolete na prozorima; jarka sunčana svjetlost zaszala je unutra, toliko jarka da ga je natjerala da zaškilji. Uputio se prema kupaonici kako bi se istuširao.

Bio je u jednoj od tri sobe koje je ITC imao u svojoj laboratorijskoj zgradi za znanstvenike koji su morali raditi preko noći. Bila je opremljena poput hotelske sobe, čak i s malim bočicama šampona i hidratantnom kremom na umivaoniku. Stern se obrije i odje-ne, a zatim iziđe na hodnik. Nigdje nije vidio Gordona, ali je čuo glasove s drugog kraja hodnika. Otišao je niz hodnik, pogledavajući kroz staklena vrata u različite laboratorije. U ovo doba, svi su bili pusti.

Ali na kraju hodnika pronašao je laboratorij s otvorenim vratima. Radnik sa žutom trakom mjerio je visinu i širinu vratnica. Unutra su svi tehničari stajali oko velikog stola i gledali u njega. Na stolu se nalazio model u velikom omjeru izgrađen od blijedog drveta koji je prikazivao tvrđavu La Roque i okolno područje. Ljudi su mrmljali jedan drugome, a jedan je provizorno pridigao rub stola. Činilo se da pokušavaju smisliti način na koji će ga pomaknuti.

"Doniger je rekao da ga mora imati", rekao je tehničar, "kao izložak nakon prezentacije."

"Ne vidim kako ćemo ga iznijeti odavde", reče drugi. "Kako su ga unijeli?"

"Sagradili su ga ovdje."

"Bit će upravo dovoljno", reče muškarac na vratima, sklopivši svoj metar.

Stern znatiželjno uđe u sobu i izbliza pogleda model. Prikazivao je dvorac, prepoznatljiv i točan, u središtu mnogo većeg kompleksa. Iza dvorca bio je krug zelenila, a izvan toga kompleks zbijenih zgrada i mreža putova. A ipak, ništa od toga nije postojalo. U srednjovjekovna vremena dvorac je stajao sam u ravnici.

Stern reče: "Kakav je to model?" "La Roque", reče tehničar. "Ali ovaj model nije točan."

"O da", reče tehničar, "posve je točan. Barem po posljednjim arhitektonskim crtežima koje su nam dali."

"Kakvim arhitektonskim crtežima?"

Na to tehničari zašute, sa zabrinutim pogledima na licima. Sad je Stern vidio da ima i drugih modela u omjeru: modeli Castelgar-da i samostana Sainte-Mere. Vidio je velike crteže na zidu. Ovo je poput arhitektonskog ureda, pomisli on.

U tom je trenutku Gordon gurnuo glavu kroz vrata. "Davide? Idemo."

o o o

Prošetao je niz hodnik s Gordonom. Gledajući preko njegova ramena, vidio je da su tehničari okrenuli model postrance i iznijeli ga kroz vrata.

"O čemu se tamo radi?" reče Stern.

"Studija razvoja nalazišta", reče Gordon. "Radimo ih za svaki projekt. Ideja je da se odredi bliska okolica oko povijesnog spomenika, tako da je samo nalazište sačuvano za turiste i znanstvenike. Proučavaju se obrisi okolice, stvari poput toga."

"Ali zašto se to vas tiče?" reče Stern.

"To nas se apsolutno tiče", reče Gordon. "Potrošit ćemo mili-J june prije no što nalazište bude u potpunosti rekonstruirano. I nel želimo da ga se zagadi trgovačkim centrom i gomilom skupih ho-f tela. Stoga nastojimo načiniti veći plan nalazišta, vidjeti možemo li? pridobiti lokalne vlasti da daju odrednice." Pogledao je Sterna.

"I kreno, nikad nisam mislio daje to naročito zanimljivo."

"A što je s prostorijom za prijenos? Što se tamo događa?" "Pokazat ću ti."

o o o

Gumeni pod platforme za prijenos račišćen je od krhotina i očišćen. Na mjestima gdje je kiselina progrizla gumu, radnici na rukama i koljenima mijenjali su podnu oblogu. Dva staklena štita bila su na mjestu, a muškarac koji je imao debele zaštitne naočale i u ruci čudnovato svjetlo sa zaslonom, izbliza je provjeravao jednog od njih. Ali Stern je gledao prema gore dok su sljedeće staklene ploče prebacivali dizalicom iznad njihovih glava s druge platforme za prijenos koja još uvijek nije bila izgrađena do kraja.

"Srećom smo izgrađivali ovu drugu platformu za prijenos", reče mu Gordon. "Da nije bilo tako, trebalo bi nam cijeli tjedan da dopremimo ove staklene ploče. Ali ploče su već bile ovdje. Sve što moramo učiniti jest prebaciti ih ovamo. Velika sreća."

Stern je gledao prema gore. Nije bio shvatio koliko su velike zaštitne ploče. Obješene iznad njega, zakrivljene staklene ploče mogle su biti visoke tri metra i široke pet metara, i gotovo šezdeset centimetara duboke.

Prenošene su u podstavljenom remenju prema posebnim konzolama za montiranje na podu. "Ali", reče Gordon, "nemamo rezervnih. Imamo samo jedan potpuni set."

"Pa?"

Gordon pride jednoj od staklenih ploča koja je već bila na svome mjestu. "U biti, ove stvarčice možete smatrati velikim staklenim pljoskama", reče Gordon. "To su zakrivljeni kontejneri koje punimo kroz rupu na vrhu. I jednom kad ih napunimo vodom, vrlo su teške. Oko pet tona svaka. Zaobljenost zapravo povećava snagu. Ali upravo zbog snage se brinem."

"Zašto?" reče Stern.

"Pridite bliže." Gordon prijeđe prstima preko površine stakla. "Vidite ove male udubine? Ove sive točkice?"

Malene su, tako da ih nikad ne biste primijetili da pažljivo ne pogledate. Ali to su greške kojih prije ovdje nije bilo. Mislim daje eksplozija odbacila sićušne kapljice hidrofluorne kiseline u drugu prostoriju."

"I sad je staklo izgrebeno."

"Da. Pomalo. Ali ako su ove udubine oslabile staklo, onda štitovi mogu napuknuti kad ih se ispuni vodom i staklo se stavi pod pritisak. Ili još gore, cijeli stakleni štit može se rasprsnuti."

"I što ako se to dogodi?"

"Onda nećemo imati potpunu zaštitu oko platforme", reče Gordon, gledajući ravno u Sterna. "U tom slučaju, ne možemo sigurno vratiti vaše prijatelje. Riskirali bi previše transkripcijskih grešaka."

Stern se namršti. "Postoji li način da se ploče iskušaju? Da vidite hoće li izdržati?"

"Zapravo i ne. Mogli bismo jednu podvrgnuti testu napregnu-tosti, kad bismo bili voljni razbiti je, ali budući da nemamo rezervnih ploča, ne bih to učinio. Umjesto toga, obavljam mikroskopsku polarizacijsku vizualnu provjeru." Pokazao je na tehničara u kutu koji je nosio zaštitne naočale i provjeravao staklo. "Taj test može otkriti već postojeće linije napregnutosti - koje uvijek postoje u staklu - i dati nam grubu ideju o tome hoće li se razbiti. A ima i digitalnu kameru iz koje podaci odlaze ravno u kompjuter."

"Izvest ćete kompjutersku simulaciju?" reče Stern.

"Bit će vrlo nedoradena", reče Gordon. "Vjerojatno je se ne isplati izvoditi, toliko je nedoradena. Ali ipak ćemo je izvesti."

"Pa, koja je odluka?" "Kad napuniti ploče." "Ne razumijem."

"Ako ih sad napunimo i one izdrže, onda je vjerojatno sve u redu. Ali ne možemo biti sigurni. Jer jedan od rezervoara može imati slabo mjesto koje može prsnuti tek nakon određenog vremena pod pritiskom. Stoga je to argument za odluku da se svi rezervoari napune u posljednjem trenutku."

"Za koliko vremena ih možete napuniti?"

1

"Prilično brzo. Ovdje imamo vatrogasnu cijev. Ali kako bismol napregnutost smanjili na minimum, vjerojatno ih treba puniti pola-J ko. U tom slučaju, trebat će gotovo dva sata da se napuni svih devet štitovala."

"Ali ne dobivate li otpore u polju dva sata unaprijed?"

"Da - ako kontrolna soba propisno funkcionira. Ali opremaj kontrolne sobe bila je izvan funkcije deset sati. Dovde su stigla ki- i sela isparavanja. To je moglo imati utjecaja na elektroniku. Ne zna- j mo radi li ispravno ili ne."

"Sad razumijem", reče Stern. "I svaki od rezervoara se razli- j kuje od ostalih."

"Točno. Svaki se razlikuje od ostalih."

Bio je to, pomisli Stern, klasičan znanstveni problem u realnom svijetu. Odmjeravanje rizika, odmjeravanje neizvjesnosti. Većina ljudi nikad nije razumjela da većina znanstvenih problema preuzima ovaj oblik. Kisela kiša, globalno zatopljenje, čišćenje okoliša, kancerogene tvari - ta komplicirana pitanja oduvijek su bila stvar vaganja, stvar odluke. Koliko su pouzdani bili podaci dobiveni istraživanjima? Koliko se moglo vjerovati znanstvenicima koji su obavili posao? Koliko su pouzdane bile kompjuterske simulacije? Koliko značajna predviđanja za budućnost? Ta su se pitanja stalno ponavljala. Mediji se, naravno, nikad nisu zabrinjavali komplikacijama, jer one nisu dobro izgledale kao naslovi u novinama. Rezultat toga bio je da su ljudi mislili da je znanost stereotipna na način na koji nikad nije bila. Čak i najustaljeniji koncepti - poput one da bakterije prouzrokuju bolesti - nisu onako temeljito dokazani kao što to ljudi vjeruju.

A baš u ovom slučaju, slučaju u koji je direktno bila upletena sigurnost njegovih prijatelja, Stern je bio suočen sa više slojeva neizvjesnosti. Bilo je neizvjesno jesu li rezervoari sigurni. Bilo je neizvjesno hoće li kontrolna prostorija oglasiti odgovarajuće upozorenje. Bilo je neizvjesno hoće li polako napuniti rezervoare sada ili brzo kasnije. Morat će odlučiti. A životi ovise o toj odluci.

Gordon gaje napeto promatrao. I čekao.

"Je li ikoji od rezervoara bez ogrebotina?" upita Stern.

"Da. Četiri."

"Onda hajde da napunimo te rezervoare sad", reče Stern. "I pričekajmo polarizacijsku analizu i kompjutersku simulaciju prije no što napunimo ostale."

Gordon polako kimne. "Točno to i ja mislim", reče on. Stern reče: "Što mislite, jesu li ostali rezervoari u redu ili ne?"

"Mislim", reče Gordon, "da jesu. Ali više ćemo znati za dva sata."

06.40.22

"Dobri sir Andre, molim vas da podete sa mnom", rekao je Guy od j Maleganta, graciozno se naklonivši i mahnuvši rukom.

Marek je pokušao sakriti svoje zaprepaštenje. Kad je ugalopi- J rao u La Roque, očekivao je da će ga Guy i njegovi ljudi odmah! ubiti. Umjesto toga, bili su puni poštovanja, gotovo kao prema po- l časnom gostu. Sad je bio duboko u dvorcu, u unutrašnjem dijelu, gdje je vidio veliku dvoranu već osvijetljenu iznutra.

Malegant ga je poveo pokraj velike dvorane u čudnu kamenu" građevinu zdesna. Taje zgrada imala prozore opremljene ne samo drvenim žaluzinama, već i prozorima načinjenima od svinjskih mjehura koji su propuštali svjetlost. Na prozorima su bile svijeće, ali su bile s vanjske strane svinjskih mjehura, umjesto unutar same prostorije.

Znao je zašto čak i prije no što je zakoračio u zgradu, koja se sastojala od jedne jedine velike prostorije.

Naslonjene na zidove, poslagane u visoke hrpe na podignutim drvenim platformama na podu, stajale su sive platnene vrećice veličine šake. U jednom kutu željezni su meci bili poslagani u tamne piramide. Prostorija je imala osebujuć miris - oštar, suh smrad - i Marek je točno znao gdje se nalazi.

Bio je u oružarnici.

Malegant reče: "Pa, magistre, našli smo jednog pomoćnika koji će vam pomoći."

"Zahvaljujem vam na tome." Na podu u sredini prostorije, prekrivenih nogu sjedio je profesor Edvard Johnston. Dva kamena lavora u kojima se nalazila mješavina praha ostavljena su sa strane. On je treći lavor držao između koljena i kamenim je mužarom

mljeo sivi prah jednoličnim, kružnim pokretima. Johnston nije zastao kad je ugledao Mareka. Uopće nije pokazao iznenađenje.

"Zdravo, Andre", reče on.

"Zdravo, profesore."

Još uvijek meljući, on reče: "Dobro si?"

"Da. U redu sam. Malo sam ozlijedio nogu." U stvari, Marekova noga je podrhtavala, ali rana je bila čista; rijeka ju je temeljito isprala, i očekivao je da će zacijeliti za nekoliko dana.

Profesor je nastavio mljeti, strpljivo i bez prestanka. "To je dobro, Andre", reče on istim mirnim glasom. "Gdje su ostali?"

"Ne znam za Chrisa", reče Marek. Razmišljao je o tome kako je Chris bio obliven krvlju. "Ali Kate je u redu, i ona će naći."

"To je u redu", reče profesor tiho, očima pokazujući prema sir Guyu. Promijenivši temu, on kimne prema zdjeli.

"Naravno, znaš što radim?"

"Sjedinjujete", reče Marek. "Valja li što?"

"Nije loše, kad se sve uzme u obzir. Ugljen žalosne vrbe, koji je idealan. Sumpor je prilično loš, a nitrat je organski."

"Ptičji izmet?" "Tako je."

"Znači da je otprilike kako ste mogli očekivati", reče Marek. Jedna od prvih stvari koje je Marek učio bila je tehnologija baruta, tvari koja se prvi put počela upotrebljavati diljem Europe u četrnaestom stoljeću. Barut je bio jedan od onih izuma, poput mlinskog kotača ili automobila, koji se nisu mogli pripisati ni jednoj osobi ili mjestu posebno. Originalni recept - jedan dio ugljena, jedan dio sumpora, šest dijelova salitre - došao je iz Kine. Ali detalji o tome kako je stigao u Europu bili su sporni, kao i najranija upotreba baruta, kad je korišten manje kao eksploziv nego kao zapaljivo sredstvo. Barut se u početku upotrebljavao u vatrenom oružju kad je vatreno oružje značilo "oruđe koje se može poslužiti vatrom", a ne u modernom smislu eksplozivnih projektila poput pušaka i topova.

Bilo je to zato što najraniji baruti nisu bili jako eksplozivni, jer se kemija baruta još nije razumjela, i jer još uvijek nije bila razvijena. Barut eksplodira kad ugljen i sumpor izgore izuzetno brzo, a izgaranje je omogućeno bogatim izvorom kisika - točnije, nitratnih soli, poslije nazvanih salitra. Najčešći izvor nitrata bio je šišmišji

• ra

izmet iz špilja. U ranim godinama, taj ptičji izmet uopće nije bioj prerađivan, već jednostavno dodavan u mješavinu.

Ali veliko otkriće četrnaestog stoljeća bilo je da barut bolji eksplodira kad ga se izuzetno sitno samelje. Taj je proces nazvani "sjednjavanje", i ako bi se pravilno obavio, davao bi barut finoće; pudera. Tokom beskrajnih sati mljevenja događalo se da sićušne j čestice salitre i sumpora nasilno uđu u mikroskopske pore ugljena. Zato su određene vrste drveta, poput žalosne vrbe, bile omiljenije;; njihov je ugljen bio porozniji.

Marek reče: "Ne vidim sito. Hoćete li ga sljepiti?"

"Ne." Johnston se nasmiješi. "Sljepljivanje još uvijek nije izum-. Ijeno, sjećaš se?"

Sljepljivanje je proces dodavanja vode mješavini baruta, čime se dobivala pasta koja se potom sušila. Sljepljeni barut bio je mnogo snažniji nego suho miješani barut. Kemijski, događalo se to da je voda djelomično otapala salitru, dopuštajući joj da prekrije unutrašnjost ugljenih mikropora, i u tom je procesu također prenosila : i netopive čestice sumpora u unutrašnjost ugljena. Barut koji je : tako nastajao bio je ne samo snažniji, nego i stabilniji i trajniji. Ali Johnston je bio u pravu; Sljepljivanje je otkriveno tek oko 1400. godine - otprilike oko četrdeset godina kasnije od vremena u kojem su bili.

"Da preuzmem?" reče Marek. Sjednjavanje je bilo dug proces; ponekad je drobljenje trajalo šest ili osam sati.

"Ne, sad sam gotov." Profesor ustane i reče sir Guyu: "Recite mom gospodaru Oliveru da smo spremni za demonstraciju."

"Grčke vatre?"

"Ne baš", reče Johnston.

o o o

Na kasnoposlijepodnevnom suncu, gospodar Oliver nestrpljivo je hodao gore-dolje uz golemi vanjski zid tvrđave. Krunište bedema ovdje je bilo više od pet metara široko, i stršilo je iznad obližnjeg reda topova. Sir Guy je bio s njim, kao i zlovoljni Robert od Kerea; svi su u iščekivanju pogledali kad su ugledali profesora. "I? Jeste li napokon spremni, magistre?"

"Moj gospodaru, jesam", rekao je profesor, hodajući s dvije zdjele, s jednom pod svakom rukom. Marek je nosio treću zdjelu, u

kojoj je fini sivi prašak bio izmiješan s gustim uljem koje je snažno zaudaralo na smolu. Johnston mu je rekao da ni u kojem slučaju ne dotakne tu mješavinu, i nije ga trebalo podsjećati na to. Bilo je to odbojno, smrdljivo blato. Nosio je također i posudu s pijeskom.

"Grčka vatra? Je li to grčka vatra?"

"Ne, moj gospodaru. Ovo je vatra Atenjanina od Naukratisa, koja se naziva "automatska vatra"."

"A tako?" reče gospodar Oliver. Oči mu se skupiše. "Pokažite mi."

Iza topa na istoku bila je široka ravnica, gdje su u nizovima sastavljali katapulte. Bili su upravo izvan puškometa, udaljeni dvjestotinjak metara. Johnston smjesti svoje zdjele na zemlju između prva dva topa. Prvi je

top nabio vrećom iz oružarnice. Zatim je u top stavio debelu metalnu strijelu s metalnim perima. "Ovo je vaš barut i vaša strijela."

Okrenuvši se prema drugom topu, on oprezno istrese sitno mljeveni barut u vreću koju je nabio u usta topa. Onda reče: "An-dre, pijesak molim." Marek priđe i postavi lavor s pijeskom pred profesorove noge.

"Čemu služi taj pijesak?" upita Oliver.

"Opreznosti radi, moj gospodaru, radi pogrešaka." Johnston podigne drugu metalnu strijelu, oprezno njome rukujući, držeći je samo za krajeve i nježno je umetne u top. Vrh strijele bio je izlijeb-ljen, a utori ispunjeni gustom smeđom jetkom pastom.

"Ovo je moj barut i moja strijela."

Topnik doda profesoru tanki drveni štapić, užaren na jednom kraju. Johnston dotakne prvi kamen.

Nastala je skromna eksplozija: oblačići crnog dima, i strijela poleti prema polju, sletjevši stotinjak metara od najbližeg katapult.

"A sad moj barut i moja strijela." Profesor dotakne drugi top.

Nastala je glasna eksplozija i obilje gustog dima. Strijela je sletjela uz katapult, promašivši za tri metra. Ležala je na travi.

Oliver frkne nosom. "Je li to sve? Oprostite mi ako ja-"

Upravo u tom trenutku strijela eksplodira u vatreni krug, pljujući kuglice vatre u svim smjerovima. Katapult se odmah zapalio i

ljudi na polju potrčali su prema njemu, noseći vodu u bisaga kako bi ugasi vatru.

"Vidim..." reče gospodar Oliver.

Ali činilo se da voda širi vatru umjesto da je gasi. Sa svakim! novim polijevanjem, plamenovi su poskočili još više. Ljudi su zbu-1 njeno odstupili. Na kraju su bespomoćno gledali kako im katapult gori pred očima. U nekoliko trenutaka, bio je hrpa pougljenjenih greda iz kojih se dimilo.

"Za ime Boga, Edwarda i svetog Jurja73", reče Oliver.

Johnston se lagano nakloni i nasmiješi.

"Imate dvostruki domet i samozapaljivu strijelu - kako?"

"Barut je sitno samljeven i stoga snažnije eksplodira. Strijele! su ispunjene uljem, sumporom i živim vapnom pomiješanim s ku-1 djeljom. U dodiru s vodom se zapale - u ovom slučaju bila je u pi-j tanju vlaga trave. Zato imam lavor s pijeskom, u slučaju da se i naj-; manji djelić mješavine našao na mojim prstima i počeo gorjeti od \ vlage mojih ruku. To je vrlo profinjeno oružje, moj gospodaru, i J tako njime treba rukovati."

Okrenuo se prema trećem lavoru blizu Mareka.

"A sad, moj gospodaru," reče Johnston, uzimajući drveni štapić, "molim vas da promatrate što će uslijediti."

Umočio je štapiću treću zdjelu, natopivši vršak uljanom mješavinom užasnog smrada. Podigao je štapić u zrak.

"Kao što vidite, nema promjene. I neće je biti još satima, ili danima, sve dok..." Uz teatralnost čarobnjaka, on polije štapić malenom šalicom vode.

Štapić zašišti i počne se dimiti, a zatim plane dok ga je profesor držao. Plamen je bio jarkonarančaste boje.

"Ah", reče Oliver uzdišući od zadovoljstva. "Moram imati veću količinu ovoga. Koliko vam je ljudi potrebno za mljevenje i izradu te tvari?"

"Moj gospodaru, dvadeset će biti dovoljno. Pedeset će biti bolje."

"Dobit ćete pedeseticu, ili više ako želite", reče Oliver, trljajući ruke. "Koliko brzo ga možete načiniti?"

"Priprema nije dugotrajna, moj gospodaru", reče Johnston, "ali ne može biti napravljena u žurbi, jer je to opasan posao. A kad

Kršćanski mučenik, poznat kao borac sa zmajevima koji su rigali vatru.

je jednom načinjena, tvar je opasnost unutar vašeg dvorca, jer Arnaut će vas sigurno napasti zapaljivim napravama."

Oliver frkne nosom. "To me se ne tiče, magistre. Načinite ga sad, i ja ću ga iskoristiti još ove noći."

o o o

Ponovno u oružarnici, Marek je promatrao dok je Johnston svrstavao vojnike u redove po deset, sa zdjelom za drobljenje pred svakim od njih. Johnston je šetao niz redove, zaustavljajući se tu i tamo kako bi dao upute. Vojnici su gundali oko onoga što su oni nazivali "kuhinjski posao", ali Johnston im je rekao da su to, njegovim riječima, začini rata.

Nekoliko minuta kasnije profesor mu je prišao kako bi sjeo s njim u kutu. Promatrajući vojnike kako rade, Marek reče: "Je li vam Doniger izrecitirao onaj govor o tome kako ne možemo promijeniti povijest?"

"Da. Zašto?"

"Čini se da pružamo Oliveru mnogo pomoći da obrani dvorac od Arnauta. Ove strijele će natjerati Arnauta da povuče svoje opsadne naprave - predaleko da bi bile efikasne. Bez opsadnih naprava neće biti ni napada na tvrđavu. A Arnaut se neće igrati igre čekanja. Njegovi ljudi žele brze rezultate - sve plaćeničke čete žele. Ako ne mogu odmah zauzeti dvorac, idu dalje."

"Da, to je istina..."

"Ali sudeći po povijesti, ovaj je dvorac pao u Arnautove ruke."

"Da", rekao je Johnston. "Ali ne zbog opsade. Nego zato što je izdajnik pustio Arnautove ljude unutra."

"I o tome sam razmišljao", reče Marek. "To nema smisla. U ovom dvorcu ima previše vrata koja treba otvoriti. Kako bi to izdajnik ikako mogao učiniti? Mislim da ne bi mogao."

Johnston se nasmiješi. "Misliš da mi možda pomažemo Oliveru da zadrži svoj dvorac i tako mijenjamo povijest."

"Pa, samo sam se pitao."

Marek je razmišljao o tome kako je, hoće li dvorac pasti ili ne, zapravo vrlo značajan događaj za budućnost. Povijest Stogodišnjeg rata mogla se sagledati kao niz značajnih opsada i osvajanja. Na primjer, za nekoliko godina, odmetnici će osvojiti Moins, grad na

ušću Seine, što će im omogućiti da osvoje dvorce na putu natrag sve J do Pariza. Onda je tu bilo i pitanje tko ostaje živ, a tko pogiba. Jer] su vrlo često, kad bi dvorac pao, njegovi stanovnici bili poubijani. U j La Roqueu je bilo nekoliko stotina ljudi. Ako svi oni prežive, tisu- i će njihovih potomaka lako bi mogle načiniti drugačiju budućnost.

"Nikad nećemo znati", reče Johnston. "Koliko nam je sati^ ostalo?"

Marek pogleda na svoju narukvicu. Brojčanik je pokazivao 05.50.29. On se ugrize za usnicu. Bio je zaboravio da sat otkucava.: Kad je zadnji put pogledao ostalo je gotovo devet sati; činilo se da l ima dovoljno vremena. Šest sati nije zvučalo baš tako dobro.

"Manje od šest sati", reče Marek.

"A marker je kod Kate?"

"Da."

"A gdje je ona?"

"Otišla je pronaći prolaz." Marek je pomislio kako je sad kasno poslijepodne; ako je pronašla prolaz, lako je mogla ući u dvorac = za dva ili tri sata.

"Gdje je otišla pronaći prolaz?" "Kod zelene kapele."

Johnston uzdahne. "To je pisalo na Marcelovu ključu, da se tamo nalazi?"

"Da."

"I otišla je sama?"

"Da."

Johnston odmahne glavom. "Tamo nitko ne odlazi."

"Zašto?"

"Navodno, zelenu kapelu čuva poludjeli vitez. Govori se da je njegova istinska ljubav tamo umrla i da je izgubio razum od tuge. Zarobio je sestru svoje supruge u obližnjem dvorcu i sad ubija svakoga tko se približi dvorcu ili kapeli."

"Mislite li da je sve to istina?" reče Marek.

Johnston slegne ramenima. "Nitko ne zna", reče on. "Jer se nitko nikad nije vratio živ."

05.19.55

Oči su joj se čvrsto zatvorile. Kate je čekala da sjekira padne. Vitez iznad nje frktao je nosom i stenjao, dah mu se ubrzavao sve više i više. Bio je uzbuđen prije zadavanja ubojitog udarca-

A onda je zamuknuo.

Osjetila je kako se stopalo u sredini njezinih leđa okreće.

Pogledavao je uokolo.

Sjekira je lupnula na panj, nekoliko centimetara od njezina lica. Ali on ju je odložio, oslonivši se na nju dok je promatrao nešto iza sebe. Ponovno je zastenjao i sad je zvučao ljutito.

Kate je pokušala vidjeti što je to promatrao, ali plosnata oštrica sjekire zaklanjala joj je pogled.

Začula je korake iza sebe. Još je netko bio ovdje.

Sjekira je ponovno podignuta, ali stopalo joj se maknulo s leđa. Žurno se otkotrljala s panja, okrenula i ugledala Chrisa koji je stajao udaljen nekoliko metara i držao mač koji je ona bila ispustila.

"Chris!"

Chris se nasmiješi kroz stisnute zube. Vidjela je da je prestrašen. On je držao pogled na zelenome vitezu.

Zarežavši, vitez se zavrti, a sjekira fijukne kad je zamahnuo njome. Chris je podigao mač kako bi mu parirao.

Iskre su poletjele od sudara metala. Muškarci su kružili jedan oko drugoga. Vitez je ponovno zamahnuo, i Chris se sagne, posrne unatrag, te se žurno uspravi dok je sjekira slijetala u travu. Kate je prtljala po svojoj vreći i pronašla cilindar s plinom. Strani predmet iz drugog vremena sad se doimao apsurdno malenim i laganim, ali to je bilo sve što su imali.

"Chris!"

Stajala je iza zelenog viteza i podignula cilindar tako da ga < može vidjeti. On jedva primjetno kimne,

nastavivši izbjegavati vitel za i uzmicati. Ona je shvatila da će se on brzo umoriti, da uzmiče i zeleni vitez mu se primicao sve bliže.

Kate nije imala izbora: potrčala je naprijed, skočila u zrak i sletjela na leđa zelenog viteza. Osjetivši težinu, zastenjao je od iznenađenja. Ona se uhvatila za njega, premjestila limenku s prednje strane njegove kacige i istisnula plin kroz prorez. Vitez je zakašljao i zadrhtao. Ona ponovno pritisne, i vitez počne teturati. Ona padne na zemlju.

Rekla je: "Učini to!"

Chris je bio oslonjen na jedno koljeno i hvatao dah. Zeleni je vitez još uvijek bio na nogama, ali je krivudao. Chris mu je polakol prišao i žabo mu mač s bočne strane, između ploča oklopa. On zaurla od bijesa i padne -- a leđa.

Chris je odmah skočio na njega, odrezavši mu vezove kacige i odbacivši je udarcem nogom. Ona ugleda zapetljanu kosu, čupavu! bradu i divlje oči kad je Chris zamahnuo sjekirom i odrezao viteza -- u glavu.

o o o

Nije upalilo.

Oštrica je pala, zdrobila kost i zadržala se ondje, samo djelo -- mično prošavši kroz vitezov vrat. Vitez je još uvijek bio živ, bijesno gledajući Chrisa, a usta su mu se pomicala.

Chris je pokušao izvući mač, ali se zaglavio u vitezovu grlu. Dok ga je pokušavao izvući, vitezova lijeva ruka se uzdignula i po-j grabila ga za rame. Vitez je bio neizmjereno snažan -- vraški snažan -- i povlačio gaje dalje sve dok im lica nisu bila na centimetar udaljenosti. Oči su mu bile podlivene krvlju. Zubi su mu bili polomljeni i truli. Uši su mu puzale po bradi među djelićima izbljedjele hrane, i smrdio je po truleži.

Chris je osjetio gnušanje. Osjećao je njegov vrući, smrdljiv; dah. Hrvajući se s njim, uspio je staviti stopalo na vitezovo lice i usta, silom se oslobodivši stiska. U istom trenutku mač se oslobodio -- i on ga podigne kako bi ga ponovno spustio.

Ali vitezove oči se prevrnuše prema gore i čeljust mu se opusti. Već je bio mrtav. Muhe su mu počele zujati oko lica.

Chris se sruši i sjedne na mokro tlo, pokušavajući doći do daha. Gnušanje ga preplavi poput vala, i počne se nekontrolirano tresti. Obgrlio se rukama, pokušavajući se zaustaviti. Zubi su mu cvokotali.

Kate mu stavi ruku na ramena. Reče mu: "Moj junače." Jedva da ju je čuo. Ništa nije rekao. Ali naposljetku je prestao drhtati i ponovno je stao na noge.

"Bilo mi je drago vidjeti te", reče ona.

On kimne i nasmiješi se. "Sišao sam lakšim putem."

Chris je uspio zaustaviti svoje klizanje po blatu. Proveo je mnoge teške minute ponovno se uspinjući uz kosinu, a onda je krenuo dalje drugim putem. Ispalo je daleko laganom šetnjom došao do podnožja vodopada, gdje je naišao na Kate koja je upravo trebala biti obezglavljena. <.,

"Ostalo znaš", reče on. Ustao je i oslonio se o mač. Pogledao je prema nebu. Počelo se smračivati. "Što misliš, koliko nam je vremena ostalo?"

"Ne znam. Četiri, pet sati." "Onda je bolje da krenemo."

o o o

Svod zelene kapele urušio se na nekoliko mjesta, a unutrašnjost je bila u ruševinama. Postojao i maleni oltar, gotički okviri oko razbijenih prozora, lokve ustajale vode na podu. Bilo je teško vidjeti da je ova kapela nekad bila dragulj s pažljivo izrezbarenim vratnicama i lukovima. Sad je ljigava plijesan kapala s rezbarija koje su erodirale do neprepoznatljivosti.

Crna zmija je odgmizala dok je Chris silazio niz spiralne stepenice koje su vodile u podzemne grobnice. Kate ga je polako slijedila. Tu je bilo mračnije, jedino svjetlo dolazilo je iz pukotina u podu iznad njih. Neprekidno se čuo zvuk kapanja vode. U sredini prostorije ugledali su jedan jedini cijeli sarkofag isklesan od crnog kamena, i razbijene djeliće nekoliko drugih. Na poklopcu netaknutog sarkofaga bio je izrezbaren vitez u oklopu. Kate je pogledala u vitezovo lice, ali kamen je erodirao od sveprisutne plijesni, i crte lica su nestale.

"Koji je ono bio ključ?" reče Chris. "Nešto u vezi s divovim stopalima?"

"Tako je, toliko i toliko koraka od divovih stopala? Ili divovskih stopala?"

"Od divovih stopala", ponovi Chris. Pokazao je prema sarkofagu, na kojem su stopala izrezbarenog viteza bila dva zaobljena! batrljka. "Vjeruješ li da se misli na ova stopala?"

Kate se namršti. "Nije baš div."

"Ne..."

"Hajde da pokušamo", reče ona. Stala je kod podnožja sarkofaga, okrenula se nadesno i napravila pet koraka. Zatim se okrenula nalijevo i napravila četiri koraka. Opet se okrenula nadesno i napravila tri koraka prije no što je došla do zida.

"Čini se da nije", reče Chris.

Oboje su se okrenuli i počeli smjerno pretraživati. Kate je gotovo odmah došla do ohrabrujućeg otkrića: šest

baklji naslaganih u kutu, gdje su ostale suhe. Baklje su bile grubo izrađene, ali mogle su poslužiti.

"Prolaz mora biti ovdje negdje", reče ona. "Mora biti."

Chris joj ne odgovori. Tražili su u tišini sljedećih pola sata, brišući plijesan sa zidova i poda, pregledavajući izjedene rezbarije, pokušavajući odlučiti predstavlja li neka od njih divove noge.

Naposljetku, Chris reče: "Je li ona stvar rekla da su stopala unutar kapele ili kod kapele?"

"Ne znam", reče Kate. "Andre mi ga je pročitao. On je preveo tekst."

"Jer možda bismo trebali tražiti vani."

"Baklje su bile ovdje."

"Istina."

Chris se frustrirano okrene i pogleda.

"Ako je Marcel napravio ključ koji polazi od nekog karakterističnog predmeta", reče Kate, "ne bi upotrijebio sarkofag, jer se on može pomaknuti. Upotrijebio bi nešto nepomično. Nešto na zidovima."

"Ili na podu."

"Da, ili na podu."

Stajala je blizu drugog zida na kojem je bila mala niša urezana u kamen. Isprva je mislila da su to maleni oltari, ali bili su premaleni i vidjela je komadiće voska; očito, bili su načinjeni kako bi držali svijeće. Ugledala je nekoliko tih niša za svijeće na zidovima grobnice. Unutrašnja površina ove niše bila je prekrasno izrezbarena, primijetila je, sa simetričnim uzorkom ptičjih krila koja se uzdižu s obje strane. I rezbarija je bila netaknuta, možda zato što je vrućina svijeća spriječila rast plijesni.

Ona pomisli, simetrično.

Uzbuđena, ona brzo ode do sljedeće niše za svijeće. Rezbarija je prikazivala dvije lisnate loze. Sljedeća niša: dvije ruke sklopljene u molitvi. Prošla je cijelu prostoriju na taj način, provjeravajući svaku nišu.

Nijedna nije imala stopala.

Chris je u širokim lukovima nad podom prolazio nožnim prstom, stržući plijesan s kamena koji se nalazio ispod. Mrmljao je: "Velika stopala, velika stopala."

Pogledala je prema Chrisu i rekla: "Stvarno se osjećam glupo." "Zašto?"

Pokazala je na vrata iza njega, vrata kroz koja su prošli kad su sišli niz stepenice. Vratnice koje su nekoć bile pažljivo izrezbarene, ali sad izjedene.

Čak i sad je bilo moguće vidjeti što je bio originalni crtež rez-barije. I s lijeve i s desne strane vratnice su bile izrezbarene u niz kvrga. Pet kvrga, s najvećom na vrhu vrata i najmanjom na dnu. Velika kvrga imala je neku vrstu plosnatog ureza na površini, ne ostavljajući nikakvu sumnju u to što su sve kvрге trebale predstavljati.

Pet nožnih prstiju sa svake strane vrata.

"O moj Bože", reče Chris. "Pa to su cijela prokleta vrata."

Ona kimne. "Divova stopala."

"Zašto bi to učinili?"

Ona slegne ramenima. "Ponekad stavljaju odvratne i demonske prizore na ulaze i izlaze kako bi simbolizirali bijeg ili izgon zlih duhova."

Brzo dođoše do vrata i Kate zatim napravi pet koraka, zatimi pet, a onda devet. Sad je bila licem okrenuta prema hrđavom že-f ljeznom kolutu na zidu. Oboje su bili uzbuđeni zbog ovog otkrića, ali kad su ga povukli, kolut im se razbio u rukama i smrvio u crve-] ne komadiće.

"Mora da smo nešto krivo učinili." "Izbroji ponovno."

Vratila se i pokušala manjim koracima. Desno, lijevo, ponov-; no desno. Sad je bila pred drugim dijelom zida. Ali bio je to samo J zid, bez ikakvih oznaka. Ona uzdahne.

"Ne znam, Chris", reče ona. "Mora da nešto činimo krivo. Ali f ne znam što." Obeshrabrena, ona ispruži ruku i nasloni se na zid.

"Možda su koraci još uvijek preveliki", reče Chris.

"Ili premaleni."

Chris joj priđe i stane pokraj nje. "Hajde, shvatit ćemo."

"Misliš?"

"Da, mislim."

Odmaknuli su se od zida i krenuli natrag prema vratima kad su začuli tih štopot iza sebe. Veliki kamen u podu, točno gdje su bili stajali, sad je kliznuo u stranu. Ugledali su kamene stepenice koje su vodile prema dolje. Začuli su udaljen huk rijeke. Otvor je | djelovao crno i zlokobno.

"Pogodak", reče on.

03.10.12

U prostoriji bez prozora iznad platforme za prijenos, Gordon i Stern buljili su u monitor ekrana. Pokazivao je sliku na kojoj je bilo pet ploča koje su predstavljale pet izgrebanih staklenih rezervoara. Dok su promatrali, malene bijele točke pojavile su se na pločama.

"To su mjesta na kojima se nalaze ogrebotine", reče Gordon.

Svako mjesto bilo je popraćeno skupinom brojeva, ali bili su premaleni da bi ih se pročitalo.

"To je veličina i dubina svake ogrebotine", reče Gordon.

Stern nije ništa rekao. Simulacija se nastavila. Ploče su se počele ispunjavati vodom koja je prikazana rastućom horizontalnom plavom linijom. Na svakoj ploči bila su postavljena dva velika broja: cjelokupna težina vode i pritisak po kvadratnom centimetru na staklenu površinu, na dnu svake ploče, gdje je pritisak bio najveći.

Iako je simulacija bila jako stilizirana, Stern se uhvatio kako zadržava dah. Linija vode se podizala sve više.

Jedan je rezervoar počeo propuštati: pojavila se bliješteća crvena točka.

"Jedan propušta", reče Gordon.

I drugi je rezervoar počeo propuštati, i kako se voda nastavljala uspinjati, nazubljena crta prošla je po ploči i ona nestane s ekrana.

"Jedan se smrskao."

Stern je odmahivao glavom. "Što mislite, koliko je gruba ova simulacija?"

"Prilično je brza i neprecizna."

Na ekranu se drugi rezervoar smrskao. Posljednja dva napunila su se vodom do vrha bez incidenta.

"Pa", reče Gordon. "Kompjuter nam govori da tri od pet ploča ne mogu biti napunjene."

"Ako vjerujete u to. Vjerujete li?"

"Osobno, ne", reče Gordon. "Podaci koje smo stavili u kompjuter nisu dovoljno dobri i kompjuter čini svakoja pretpostavke o opterećenju koje su prilično hipotetske. Ali mislim da je bolje da te rezervoare napunimo u posljednjem trenutku."

Stern reče: "Šteta što nema načina da ojačamo rezervoare."

Gordon brzo podigne pogled. "Kako?" reče on. "Imate li ideju?"

"Ne znam. Možda bismo izgrebane dijelove mogli ispuniti plastikom, ili nekom vrstom kita. Ili bismo možda mogli-"

Gordon je odmahivao glavom. "Što god učinili, mora biti jednoliko. Morali bismo jednolično prekriti cijelu površinu rezervoara. Savršeno jednolično."

"Ne vidim načina na koji bi se to moglo učiniti", reče Stern. "Ne u tri sata", reče Gordon. "A toliko nam je ostalo."

Stern sjedne u stolicu i namršti se. Iz nekog razloga razmišljao je o trkaćim automobilima. Kroz mozak mu je proletio niz slika. Ferrariji. Steve McQueen. Formula jedan. Figurica Michelin74 sa svojim tijelom od gumenih cijevi. Žuti znak kompanije Shell. Velike kamionske gume koje šište na kiši. B. F. Goodrich.75

Pomislio je, ja čak i ne volim automobile. U New Havenu je imao prastaru Volkswagenovu bubu. Očito, njegov jureći um želio je izbjeći neugodnu stvarnost - nešto s čim se nije želio suočiti.

Rizik.

"Znači, jednostavno ćemo napuniti ploče u posljednjem trenutku i moliti se?" reče Stern.

"Upravo tako", reče Gordon. "Upravo to ćemo učiniti. Malo je opasno. Ali mislim da će upaliti."

"Koja je alternativa?" reče Stern.

Maskota kompanije Michelin koja proizvodi automobilske gume. Osnivač kompanije koja se isprva bavila isključivo proizvodnjom guma.

Gordon odmahne glavom. "Da spriječimo njihov povratak. Ne dopustimo vašim prijateljima da se vrate.

Dopremimo posve nove staklene ploče, ploče koje nemaju nesavršenosti i ponovno sve postavimo."

"I koliko to traje?"

"Dva tjedna."

"Ne", reče Stern. "Ne možemo to učiniti. Moramo pokušati."

"Tako je", reče Gordon. "Moramo."

02.55.14

Marek i Johnston popeli su se kružnim stepenicama. Na vrhu su sreli Kerea koji je izgledao samozadovoljno.

Još jednom su stali na široke bedeme La Roquea. Oliver je bio ondje i koraćao gore-do-lje, crven u licu i ljutit.

"Osjećate li miris?" povikao je, pokazujući prema polju gdje su se Arnautove trupe i dalje okupljale.

Bila je rana večer, sunce je zašlo i Marek je pretpostavljao da mora biti oko šest sati.

Ali u svjetlosti sumraka vidjeli su da Arnautove snage sad imaju dvanaest sklopljenih katapulta poslaganih u razmaknutim redovima u polju ispod njih. Nakon primjera s prvom zapaljivom strijelom, odmaknuli su svoje naprave dalje tako da se bilo kakva vatra ne bi rasprostrla dalje od jedne od njih.

Iza nizova katapulta bilo je okupljalište, gdje su se trupe grupirale oko vatri koje su se dimile. I u pozadini, stotine šatora s vojnicima koji su se ugodno smjestili uz tamnu liniju šume.

Izgledalo je, pomisli Marek, savršeno uobičajeno. Početak opsade. Nije mogao zamisliti zbog čega je Oliver uzrujan.

Osebujuć smrad paljevine došao je do njih od vatri. Podsjetio je Mareka na miris koji su proizvodili pokrivači

krovova. I s dobrim razlogom: radilo se o istoj tvari. "Osjećam, moj gospodaru", rekao je Johnston. "To je borova smola."

Johnstonov bezizražajni izraz lica odavao je da ni on ne zna zbog čega je Oliver tako uzrujan. Standardna praksa bila je da se u opsadnim stanjima goruća smola baca preko zidova dvorca.

"Da, da," reče Oliver, "to je smola. Naravno da je smola. Ali to nije sve. Osjećate li miris? Nešto miješaju sa smolom."

Marek omiriše zrak, pomislivši da je Oliver gotovo sigurno u pravu. Kad gori, čista smola ima tendenciju da se ugasi. Stoga je smola obično kombinirana s drugom tvari - uljem, kudjeljom ili sumporom - kako bi se načinila trajnija goruća mješavina.

"Da, moj gospodaru", reče Johnston. "Osjećam."

"I što je to?" reče Oliver optužujućim glasom.

"Ceraunia, vjerujem."

"Također zvana i 'gromoviti kamen'?"

"Da, moj gospodaru."

"Upotrebljavamo li i mi taj gromoviti kamen?"

"Ne, moj gospodaru-" počeo je Johnston.

"Ah! Tako sam i mislio."

Oliver je sad kimao Kereu, kao da su njihove sumnje potvrde"-ne. Očito je Kere bio iza ovoga.

"Moj gospodaru," reče Johnston, "gromoviti kamen nije nam potreban. Imamo bolji kamen. Mi upotrebljavamo čisti sulfure."

"Ali sulfure nije isto." Još jedan pogled prema Kereu.

"Moj gospodaru, jest. Gromoviti kamen je pyrite kerdonienne. Kad se fino samelje, nastaje sulfure."

Oliver frkne nosom. Zakorača gore-dolje. Mrko ih pogleda.

"A kako se Arnaut", reče on napokon, "dočepao tog gromovitog kamena?"

"Ne bih znao," reče Johnston, "ali gromoviti kamen vrlo dobro je poznat vojnicima. Spominje ga čak i Plinije⁷⁶."

"Izvlačite se pomoću trikova, magistre. Ne govorim o Pliniju. Govorim o Arnautu. Taj čovjek je nepismena svinja. Ne zna ništa o cerauniae ni gromovitom kamenu."

"Moj gospodaru-"

"Osim ako mu se nije pomoglo", reče Oliver mračno. "Gdje su sad vaši pomoćnici?"

"Moji pomoćnici?"

"Hajde, hajde, magistre, nemojte mi dalje izmicati."

⁷⁶ Starorimski pisac i prirodoslovac.

^

"Jedan je ovdje", reče Johnston pokazujući prema Mareku. "Podrazumijevam da je drugi mrtav, a nemam vijesti o trećemu."

"A ja vjerujem", reče Oliver, "da vrlo dobro znate gdje su. Oboje rade u Arnautovu kampu, čak i u ovom trenutku. Tako se on dočepao ovog tajanstvenog kamena."

Marek je ovo slušao s rastućim osjećajem nelagode. Oliver mu se nikad nije činio mentalno stabilnim, čak ni u bolja vremena. Sad je, suočen s predstojećim napadom, postajao otvoreno paranoičan - obodren Kereom. Oliver se doimao nepredvidivim i opasnim.

"Moj gospodaru-" započne Johnston.

"Štoviše, vjerujem ono u što sam od početka sumnjao! Vi ste Arnautov čovjek, jer ste proveli tri dana u Sainte-Mereu, a opat je Arnautov čovjek."

"Moj gospodaru, čut ćete-"

"Neću! Vi ćete čuti. Vjerujem da radite protiv mene, da vi, ili vaši pomoćnici, znate gdje se nalazi tajni ulaz u moj dvorac, usprkos svim vašim protestima, i da planirate pobjeći čim se pruži prilika - možda čak noćas, pod zaštitom Arnautova napada."

Marek je zadržao oprezno bezizražajan izgled. To je, naravno, bilo upravo ono što su namjeravali, ako Kate ikad nađe ulaz u prolaz.

"Aha!" reče Oliver, pokazujući na Mareka. "Vidite? Čeljust mu se stisnula. On zna daje ono što govorim istina."

Marek je počeo govoriti, ali gaje Johnston zadržao rukom. Ni profesor ništa nije rekao, samo je odmahnuo glavom.

"Što je? Zar ćete zaustaviti njegovo priznanje?"

"Ne, moj gospodaru, jer vaše su pretpostavke netočne."

Oliver ih mrko pogleda i počne koračati gore-dolje. "Onda mi donesite oružja koja sam ranije od vas tražio."

"Moj gospodaru, nisu spremna."

"Ha!" Još jedno kimanje prema Kereu.

"Moj gospodaru, drobljenje baruta traje mnogo sati."

"Za mnogo sati bit će prekasno."

"Moj gospodaru, bit će na vrijeme."

"Lažete, lažete, lažete!" Oliver se okrene, zatopće nogom i zagleda se u opsadne naprave. "Pogledajte prema ravnici. Vidite kako su se pripremili. Sad mi odgovorite, magistre. Gdje je on?"

"Moj gospodaru, ne bih znao..."

"Elthamska vještica je ovdje - vidite je, kako stoji pokraj ratnih mašina? Vidite? Promatra nas. Prokleta žena." Marek se brzo okrene kako bi pogledao. Claire je doista bila među vojnicima, hodajući pokraj sir Daniela. Marek je osjetio kako mu je srce brže zakucalo samo zato što ju je vidio, iako nije bio siguran zašto je šetala tako blizu linije opsade. Pogledavala je gore prema zidinama. I odjednom je naglo stala. I on pomisli, sa svoje-vrsnom sigurnošću, da ga je vidjela. Dobio je gotovo neodoljiv nagon da joj mahne, ali naravno da nije. Ne uz Olivera koji je frktao nosom i otpuhivao pokraj njega. Ali pomisli, nedostajat će mi kad odem natrag.

"Gospa Claire", zareži Oliver, "je Arnautov špijun, i bila je to od početka. Ona je pustila njegove ljude u Castलगard. Sve je dogovoreno, bez sumnje, s onim spletkarošem opatom. Ali gdje je zločinac osobno? Gdje je svinja Arnaut? Nigdje ga se ne može vidjeti."

Nastala je neugodna tišina. Oliver se odbojno nasmiješi.

"Moj gospodaru," započne Johnston, "razumijem vašu zabrinuto-"

"Ne razumijete!" Zatoptao je nogom i bijesno ih pogledao. A onda reče: "Obojica. Dodite sa mnom."

o o o

Površina vode bila je masna od ulja i smrdjela je čak gledajući s visine od deset metara. Stajali su pokraj kružne rupe, smještene duboko u unutrašnjosti dvorca. Posvuda oko njih zidovi su bili tamni i vlažni, jedva osvijetljeni treperavim bakljama.

Na Oliverov znak, vojnik pokraj rupe počeo je okretati željezno vitlo. Uz štopot, debeli se lanac počeo uzdizati iz vodenih dubina.

"Ovo nazivaju gospodinom kupkom", reče Oliver. "Načinio ju je Francois le Groš, koji je volio ovakve stvari. Kažu daje Henri od Renauda ovdje držan deset godina prije no što je umro. Dolje su mu bacali žive štakore, koje je on ubijao i jeo sirove. Tokom deset godina."

Voda se namreškala, i na površinu je izbio težak metalni kavez i počeo se dizati u zrak. S njega je kapala voda. Rešetke su bile crne i prljave. Smrad je bio sveprožimajući.

Promatrajući ga kako se diže, Oliver reče: "U Castलगardu sam vam obećao, magistre, da ću vas ubiti ako me prevarite. Kupat ćete se u gospodinoj kupki."

Napeto ih je pogledao divljim pogledom.

"Priznajte sad."

"Moj gospodaru, nemam što priznati."

"Onda se nemate čega bojati. Ali čujte ovo, magistre. Ako otkrijem da vi, ili vaši pomoćnici, znate gdje se nalazi tajni ulaz u dvorac, zaključat ću vas ovdje odakle nikad nećete pobjeći, nikad u životu, i ostavit ću vas ovdje, u tami, da gladujete i trunete zauvijek." f

Držeći baklju u kutu, Robert od Kerea dopustio si je smiješak.

02.22.13

Stepenice su se strmo spuštale u mrak. Kate je išla prva noseći baklju. Chris je išao za njom. Prošli su kroz uzak prolaz, gotovo tunel, za koji se činilo da je napravljen ljudskom rukom, a zatim su došli do mnogo veće prostorije. To je bila prirodna špilja. Negdje visoko gore nalijevo ugledali su blijed sjaj prirodne svjetlosti; mora da je gore bio ulaz u špilju.

Tlo pred njima još uvijek se spuštalo. Pred sobom je ugledala veliku lokvu crne vode i začula huk rijeke.

Unutrašnjost je imala jak kiselo-slatkast smrad, poput urina. Uspentrala se po kamenju dok nije došla do crne lokve. Oko ruba vode nalazio se malen rub od pijeska.

A u pijesku je ugledala otisak stopala. Nekoliko otisaka. "Nisu svježi", reče Chris.

"Gdje je staza?" reče ona. Glas joj je odjekivao. Onda ju je ugledala: slijeva, dio stijene koji je virio bio je namjerno odsječen i tako je nastala udubina koja je dopuštala da se lokva zaobiđe i prođe.

Krenula je dalje.

Špilje je nisu zabrinjavale. Bila je u nekoliko njih u Coloradu i Novom Meksiku sa svojim prijateljima penjačima. Kate je slijedila stazu, tu i tamo zamijetivši otiske stopala i blijede crte u stijeni koje su mogle biti ogrebotine od oružja.

"Znaš," reče ona, "ova špilja ne može biti jako dugačka ako su je koristili za donošenje vode u dvorac tokom opsada."

"Ali nisu", reče Chris. "Dvorac se snabdijeva vodom iz drugog izvora. Donosili su hranu ili druge potrepštine."

"Svejedno. Koliko daleko su mogli ići?"

"U četrnaestom stoljeću", reče Chris, "seljaci nisu smatrali da je šetnja od tridesetak ili više kilometara dnevno nešto posebno. Čak su i hodočasnici hodali dvadesetak ili dvadeset pet kilometara dnevno, a među njima je bilo žena i staraca."

"Oh", reče ona.

"Ovaj bi prolaz mogao ići petnaestak kilometara", reče on. "Ali nadam se da ne ide."

Nakon što su prošli izbočenu stijenu ugledali su usječeni prolaz koji je vodio od tamnog jezera. Prolaz je bio oko metar i pol visok i širok nešto manje od metra. Alije na rubu tamnog jezera bio zavezan drveni čamac.

Maleni čamac, poput onoga na vesla. Tiho je udarao o stijene.

Kate se okrene. "Što misliš? Da hodamo ili krenemo čamcem?" "Idemo čamcem", reče Chris.

Uspeli su se u čamac. Unutra su bila vesla. Ona je držala baklju, a on je veslao. Kretali su se iznenađujuće brzo, jer ih je nosila struja. Bili su na podzemnoj rijeci.

o o o

Kate je bila zabrinuta zbog vremena. Pretpostavljala je da im je ostalo samo dva sata. To je značilo da moraju doći do dvorca, sastati se s profesorom i Marekom i doći do otvorenog prostora tako da mogu pozvati stroj - sve unutar dva sata.

Bilo joj je drago zbog riječne struje, zbog brzine kojom su klizili sve dublje u špilju. Baklja u njezinoj ruci šištalala je i pucketala. Onda su začuli šuškanje, poput papira na vjetru. Zvuk je postao glasniji. Začuli su skvičanje, poput miševa.

Dolazilo je odnekud dublje iz špilje. Upitno je pogledala Chrisa.

"Večer je", reče Chris, a onda ih je počela primjećivati - isprva samo nekoliko, a zatim magličast oblak, a potom gomilu šišmiša koji su izlijetali iz špilje, smeđu rijeku u zraku iznad njihova čamca. Osjetila je povjetarac od stotina lepećućih krila.

Šišmiši su preljetali sljedećih nekoliko minuta, a onda je opet nastupila tišina, osim pucketanja baklje.

Nastavili su kliziti dalje, niz tamnu rijeku.

o o o

Njezina baklja zapucketa i počne se gasiti. Brzo je pripalila jednu od onih koje je Chris uzeo iz kapele. Ponio je četiri baklje, i sad im je ostalo tri. Hoće li im još tri baklje biti dovoljne za ponovni dolazak na površinu? Sto će učiniti ako se posljednja baklja ugasi, a oni budu imali još - možda kilometre - puta pred sobom? Hoće li puzati dalje u tami, opipavajući pred sobom, možda danima? Hoće li ikad uspjeti, ili će umrijeti ovdje, u tami?

"Prestani", reče Chris.

"Da prestanem?"

"Razmišljati o tome."

"Razmišljati o čemu?"

Chris joj se nasmiješi. "Ide nam dobro. Uspjet ćemo."

Nije ga pitala kako je znao. Ali to što je rekao utješilo ju je, čak i ako su to bile prazne riječi.

Prolazili su kroz krivudav prolaz, vrlo nizak, ali sad se špilja otvorila u golemu prostoriju, špilju prave veličine sa stalaktitima koji su visjeli sa svoda i na nekim mjestima dosežali do tla, i čak ulazili u vodu. Posvuda je treperavo svjetlo baklje nestajalo u mraku. Ali onda je ipak ugledala stazicu uz jednu mračnu obalu. Očito je postojala staza koja je išla duž cijele špilje.

Rijeka se suzila i ubrzala, probijajući put između stalaktita. To ju je podsjetilo na močvaru u Louisiani, osim što je sve bilo pod zemljom. U svakom slučaju, imali su dobro prolazno vrijeme; počela se osjećati pouzdanije. Ovom brzinom, čak će i petnaestak kilometara prijeći za nekoliko minuta. Možda stignu sve obaviti u roku od dva sata. U stvari, lako bi mogli stići.

Nezgoda se dogodila tako brzo da je jedva shvatila što se dogodilo. Chris je rekao: "Kate!" i ona se okrenula upravo na vrijeme da vidi stalaktit točno pokraj svog uha. Glava joj žestoko udari u stijenu, a isto tako i njezina baklja - vrh zapaljene tkanine oslobodi se od štapa za koji je bio zavezan i u nekoj vrsti sablasne usporene snimke, ona je promatrala kako pada s baklje na površinu vode i pridružuje se svom odrazu. Plamen je zapucketao, zašištao i ugasio se.

Bili su u potpunom mraku.

Ona stane hvatati dah.

Nikad prije nije bila u takvom mraku. Nije bilo apsolutno nikakve svjetlosti. Čula je kapanje vode, osjetila lagan hladan povjetarac, veličinu prostora oko nje. Čamac se još uvijek kretao; udarali su o stalaktite, naizgled bez nekog reda. Začula je stenjanje, čamac se divlje zaljuljao, i čula je glasan pljusak s krme.

"Chris?"

Potiskivala je osjećaj panike.

"Chris?" rekla je. "Chris, što ćemo sad?"

Glas joj je odjekivao.

01.33.00

Bila je rana noć, boja neba prelazila je iz plave u crnu, i zvijezde su se pojavljivale u velikom broju. Gospodar Oliver, čije su prijetnje i hvalisanja zasad bili završeni, otišao je s Kereom u veliku dvoranu na večeru. Iz dvorane su čuli uzvike i pijančevanje; Oliverovi vitezovi pili su prije bitke.

Marek je s Johnstonom otišao natrag u oružarnicu. Bacio je pogled na svoj brojač. Na njemu je pisalo 01.32.14. Profesor ga nije pitao koliko je vremena ostalo, a Marek se nije dobrovoljno javio da mu kaže. Tad je začuo fijuk. Ljudi na bedemima zavrištali su kad je golema vatrena gruda u luku preletjela preko zidina, preokrećući se u zraku dok je padala prema ljudima u dvorištu.

"Počinje", profesor će smireno.

Dvadeset metara od njih, vatra je udarila o tlo. Marek je vidio da se radi o mrtvom konju čije su noge ukočeno stršile iz plamenova. Osjetio je smrad goruće dlake i mesa. Mast je prsnula i zapuc-ketala.

"Isuse", reče Marek.

"Mrtav već dugo vremena", reče Johnston pokazujući na ukočene noge. "Vole bacati stare lešine preko zidina. Vidjet ćemo i gore stvari od ovoga prije kraja noći."

Vojnici su potrčali s vodom kako bi ugasili vatru. Johnston se vratio u prostoriju s barutom. Pedesetorica su muškaraca još uvijek bila ondje i mljela prah. Jedan od njih miješao je veliku zdjelu biljne smole i živog vapna, što je davalo smeđu ljepljivu mješavinu.

Marek je promatrao kako rade, a onda je začuo još jedan fijuk izvana. Nešto teško lupnulo je o krov; sve su se svijeće u prozorima zatresle. Začuo je povike ljudi koji su potrčali na krov.

Profesor uzdahne. "Pogodili su ga iz drugog pokušaja", reče on. "Ovo je upravo ono čega sam se bojao."

"Što?"

"Arnaut zna da postoji oružarnica, i otprilike zna gdje se nalazi - možeš je vidjeti ako se popneš na brdo.

Arnaut zna da će ova prostorija biti puna baruta. Kad bi je mogao pogoditi nečim zapaljivim, zna da bi prouzročio veliku štetu."

"Eksplodirat će", rekao je Marek, gledajući okolo na poslagane vreće s barutom. Iako većina srednjovjekovnog baruta ne bi eksplodirala, već su demonstrirali da Oliverov barut može detonirati top.

"Da, eksplodirat će", reče Johnston. "I mnoštvo ljudi unutar dvorca će poginuti; nastat će zbrka, i golema vatra koja će gorjeti u sredini dvorišta. To znači da će ljudi morati sići sa zidina kako bi gasili vatru. A ako skineš ljude sa zidina tokom opsade..."

"Arnaut će se popeti po ljestvama."

"Istog trenutka, da."

Marek reče: "Ali može li Arnaut stvarno ubaciti zapaljivi predmet u ovu prostoriju? Ovi kameni zidovi mora da su debeli šezdeset centimetara."

"Neće ići kroz zidove. Nego preko krova." "Ali kako..."

"On ima top", reče profesor. "I željezne kugle. Ugrijat će te topovske kugle do usijanja, a zatim ih ispaliti preko zidina, nadajući se da će pogoditi ovu oružarnicu. Kugla od dvadeset pet kilograma razderat će krov i upasti unutra. Mi ne želimo biti ovdje kad će to dogodi." Cinično se nasmiješio. "Gdje, je dovraga, Kate?"

01.22.12

Bila je izgubljena u beskrajnoj tami. Ovo je noćna mora, pomislila je, dok je čučala u čamcu koji je plutao u struji i sudarao se sa sta-laktitima. Usprkos prohladnom zraku, počela se znojiti. Srce joj je lupalo. Disanje joj je bilo plitko; osjećala se kao da ne može duboko udahnuti.

Bila je prestravljena. Premjestila se, i čamac se opasno zaljuljao. Ispružila je obje ruke kako bi ga umirila.

Rekla je: "Chris?"

U tami je začula pljuskanje iz daljine. Kao da netko pliva.

"Chris?"

Iz velike daljine čulo se: "Da."

"Gdje si?"

"Ispao sam."

Zvučao je tako daleko. Gdje god je Chris bio, ona je svakom minutom plutala sve dalje i dalje od njega. Bila je sama. Morala se dokopati svjetla. Nekako se morala dokopati svjetla. Počela je puzati prema krmi čamca, opipavajući rukama, nadajući se da će joj prsti naići na drveni štap koji je značio jednu od preostalih baklji. Čamac se ponovno zaljuljao.

Sranje.

Zastala je, čekajući da se smiri pod njom.

Gdje li su te proklete baklje? Mislila je da su u sredini čamca. Ali nije ih nigdje mogla napipati. Napipala je vesla. Napipala je daske na dnu čamca. Ali nije napipala baklje.

Jesu li pale s broda zajedno s Chrisom? Dočepati se svjetla. Mora se dočepati svjetla.

Pročeprkala si je oko struka tražeći svoju vrećicu, uspjela je otvoriti ne vidjevši je, ali nije mogla vidjeti što je unutra. Tablete... limenka... prsti joj se sklope oko kocke, poput kocke šećera. Bila je to jedna od crvenih

kocaka! Izvadila ju je i stavila među zube.

Zatim je izvadila bodež i razrezala rukav tunike, odsjekavši komad dugačak oko trideset centimetara. Taj je komad tkanine omotala oko crvene kocke i povukla uzicu.

Pričekala je.

Ništa se nije događalo.

Možda se kocka namočila kad je ušla u rijeku kod mlina. Kocke su trebale biti vodootporne, ali bila je u rijeci dugo vremena. Ili je ova samo bila neispravna. Trebala bi probati s drugom. Imala je još jednu. Kad je ponovno posegnula u vrećicu, tkanina u njezinoj ruci plane.

"Jao!" povikala je. Ruka joj je gorjela. Nije ovo baš dobro promislila. Ali odbila ju je odbaciti; stisnuvši zube, podignula ju je visoko iznad glave i odmah ugledala baklje njoj zdesna, odgurnute u stranu. Zgrabila je jednu baklju, približila je zapaljenoj krpi i baklja se zapali. Odbacila je krpu u rijeku i gurnula ruku pod vodu.

Ruka ju je stvarno boljela. Pogledala ju je izbliza; koža je bila crvena, ali inače se nije činilo jako loše.

Zanemarila je bol. To će poslije rješavati.

Zamahnula je bakljom. Bila je okružena blijedim stalaktitima koji su visjeli odozgo prema rijeci. Izgledalo je kao da se nalazi u poluotvorenim ustima neke divovske ribe i kreće se između njezinih zuba. Čamac je udarao od jednog do drugog.

"Chris?"

Iz daljine se čulo: "Da."

"Vidiš li moje svjetlo?"

"Da."

Pograbila je stalaktit rukom i osjetila klisku, kredastu teksturu. Uspjela je zaustaviti čamac. Ali nije mogla odveslati natrag do Chrisa, jer je morala držati baklju.

"Možeš li doći do mene?"

"Da."

Čula ga je kako pljuska negdje u tami iza nje.

000

Kad se ponovno dočepao čamca, promočen, ali nasmiješen, ona je pustila stalaktit i počeli su se kretati niz struju. Proveli su još nekoliko minuta u šumi stalaktita, a onda su ponovno izbili u otvorenu prostoriju. Struja je bila brža. Čuli su riku odnekud ispred. Zvučalo je poput vodopada.

Ali onda je ugledala nešto od čega joj je srce poskočilo. Bila je to kamena gromada pokraj rijeke. Kamen je na rubovima bio izlizan od glodanja užeta. Očito je bio korišten za vezivanje čamaca.

"Chris..." "Vidim."

Vidjela je iza stijene nešto što je izgledalo kao izgažena staza, ali nije mogla biti sigurna. Chris je odveslao u stranu, zavezali su čamac i izašli van. Staza je definitivno postojala i vodila je do tunela glatkih, ljudskom rukom rezanih zidova. Krenuli su niz tunel. Ona je držala baklju pred sobom.

Došla je do daha.

"Chris? Ovdje je stepenica."

"Molim?"

"Stepenica. Usječena u kamenu. Oko petnaest metara ispred nas." Krenula je brže. Oboje su krenuli brže. "U stvari", reče ona podigavši više baklju, "ima više od jedne stepenice. Tu je cijelo stubište."

Pod treperavom svjetlošću baklje ugledali su više od desetak stepenica koje su se uzdizale pod ostrim kutom bez ograde, i završavale kamenim svodom - vratima u svodu sa željeznom kvakom.

Dodala je baklju Chrisu, a zatim se uspela po stepenicama. Povukla je prsten, ali ništa se nije dogodilo. Gurnula ga je ramenom.

Uspjela je podignuti kamen nekoliko centimetara.

Ugledala je žutu svjetlost, toliko jarku da je morala zaškiljiti. Začula je riku obližnje vatre i smijeh muških glasova. Onda više nije mogla izdržati težinu, i kamen se ponovno spusti.

Chris je već dolazio stepenicama do nje. "Uključit ćemo umetke u ušima", reče on i kvcne se po uhu.

"Misliš?"

"Moramo riskirati."

Ona se kvcne po uhu i začuje krčanje. Čula je Chrisa kako diše, pojačano jer je stajao pokraj nje na uskom podestu.

Ona reče: "Ja idem prva." Posegnula je u džep, izvadila mar-ker i dodala ga njemu. On se namršti. Ona reče:

"Za svaki slučaj. Ne znamo što je s druge strane."

"U redu." Chris spusti baklju, a zatim se ramenom nasloni na vrata u stropu. Kamen zaškripi i pomakne se prema gore. Ona se provuče kroz otvor, a zatim mu pomogne da tiho otvori vrata do kraja i spusti ih na pod. Uspjeli su.

Bili su u La Roqueu.

01.13.52

Robert Doniger se okrene držeći mikrofon u ruci. "Zapitajte se," reče on praznom, mračnom auditoriju, "koji je dominantni oblik iskustva na kraju dvadesetog stoljeća? Kako ljudi vide stvari, i kako očekuju da će ih vidjeti? Odgovor je jednostavan. U svakom polju, od posla preko politike i marketinga do obrazovanja, dominantni oblik postao je zabava."

Na uskoj pozornici postavljene su tri podstavljene kabine u nizu. Svaka kabina imala je stol i stolicu, blok za pisanje i čašu s vodom. Svaka je kabina s prednje strane bila otvorena, tako da je osoba u kabini mogla vidjeti samo Donigera, ali ne i ljude u ostalim kabinama.

Na ovaj je način Doniger održavao svoje prezentacije. Bio je to trik koji je naučio iz stare psihološke studije o natjecanju između kolega. Svaka je osoba znala da se netko nalazi u ostalim kabinama, ali ih nije mogla čuti ni vidjeti. A to je ostavljalo strahovit pritisak na slušače. Jer su se morali brinuti o tome što će ostali učiniti. Morali su se brinuti o tome hoće li ostali uložiti.

Hodao je gore-dolje po pozornici. "Danas svi očekuju da ih se zabavlja, i očekuju da ih se zabavlja cijelo vrijeme. Poslovni sastanci moraju biti brzi, s listama prioriteta i animiranim grafikonima, tako da direktorima ne bi bilo dosadno. Trgovačke kuće i centri moraju vam zaokupljati pažnju, tako da zabavljaju / prodaju. Političari moraju imati ugodnu televizijsku osobnost i govoriti nam samo ono što želimo čuti. Škole moraju biti oprezne da ne dosađuju mladim mozgovima koji očekuju brzinu i zamršenost poput televizijske. Učenike se mora zabaviti - sve ljude se mora zabaviti, ili će se prebaciti; promijeniti marku proizvoda, promijeniti televizijski kanal, stranku

za koju glasuju, ljude kojima će biti vjerni. To je intelektualna stvarnost zapadnog društva i kraja stoljeća.

U drugim stoljećima ljudska su se bića željela spasiti, ili su željela napredovati, ili se osloboditi ili obrazovati. Ali u našem stoljeću, oni žele da ih se zabavi. Veliki strah nije od bolesti ili smrti, već od dosade. Od osjećaja vremena u našim rukama, osjećaja da nemamo što raditi. Osjećaja da se ne zabavljamo.

Ali gdje će ta manija za zabavom završiti? Što će ljudi učiniti kad se umore od televizije? Kad se umore od filmova? Mi već znamo odgovor - oni odlaze u aktivnosti u kojima mogu sudjelovati s drugima: sportove, tematske parkove, vožnje u luna-parkovima. Organizirana zabava, isplanirana uzbuđenja. A što će učiniti kad se umore od tematskih parkova i isplaniranih uzbuđenja? Prije ili poslije, licemjerje postaje previše primjetno. Počinju shvaćati da je luna-park zapravo neka vrsta zatvora u kojem plaćaš da bi bio zatvorenik.

To će ih licemjerje natjerati da potraže autentičnost. Autentičnost će biti riječ koja će biti svima na ustima u dvadeset prvom stoljeću. A što je autentično? Bilo što što nije smišljeno i napravljeno kako bi se ostvarila zarada. Bilo što što ne kontroliraju korporacije. Bilo što što postoji radi sebe samog, što uzima svoj vlastiti oblik. Ali naravno, ništa u suvremenom svijetu ne smije preuzeti svoj vlastiti oblik. Moderni svijet korporacijski je ekvivalent pažljivo uzgojenog vrta u kojem je sve posađeno i posloženo radi učinka. Gdje ništa nije nedirnuto, gdje ništa nije autentično.

Gdje će se onda ljudi obratiti radi rijetkog i poželjnog iskustva autentičnosti? Okrenut će se prošlosti.

Prošlost je nedvojbeno autentična. Prošlost je svijet koji je već postojao prije Disnevja i Murdochha i Nissana i Sonvja i IBM-a i svih ostalih oblikovatelja sadašnjosti. Prošlost je bila ovdje prije njih. Prošlost se uzdigla i pala bez njihova upletanja, oblikovanja i prodaje. Prošlost je stvarna. Autentična. I to će prošlost učiniti nevjerovatno privlačnom. Zato ja kažem, budućnost je prošlost. Prošlost je jedina prava alternativa - Da? Diane, stoji?"

Okrenuo se kad je ona ušla u prostoriju.

"Imamo problem u prostoriji za prijenos. Izgleda daje eksplozija oštetila preostale vodene štitove. Gordon je izveo kompjuter-

sku simulaciju koja je pokazala da četiri štita pucaju kad ih se napuni vodom."

"Diane, to je proketo kretenski jednostavno", reče Doniger, povlačeći si kravatu. "Govoriš li mi da bi se mogli vratiti nezaštićeni?!"

"Da."

"Pa, to ne možemo riskirati."

"Nije tako jednostavno..."

"Da, tako je jednostavno", reče Doniger. "Ne možemo preuzeti rizik. Radije bih da se uopće ne vrate nego da se vrate ozbiljno oštećeni."

"Ali-"

"Ali što? Ako Gordon ima tu kompjutersku projekciju, zašto nastavlja?"

"Ne vjeruje projekciji. Kaže daje brzo napravljena i neprecizna, i misli da će prijenos dobro proteći."

"Ne možemo to riskirati", reče Doniger, odmahujući glavom. "Ne mogu se vratiti bez štitova. I točka."

Zastala je uzgrizavši se za usne. "Bobe, mislim da-"

"Hej", reče on. "Imamo li ovdje gubitak kratkotrajne memorije? Ti si ona koja nije htjela dopustiti Sternu da ide natrag zbog rizika od transkripcijskih grešaka. Sad želiš dopustiti cijeloj proketoj skupini da se vrati nezaštićena? Ne, Diane."

"U redu", reče ona, očito nevoljko. "Idem razgovarati s-"

"Ne. Bez razgovora. Završi to. Izvuci utikač iz struje, ako moraš. Ali ne daj tim ljudima da se vrate. U pravu sam u ovome, i znaš to."

o o o

U kontrolnoj prostoriji Gordon reče: "Rekao je što?"

"Ne mogu se vratiti. Apsolutno ne. Bob je bio odlučan." "Ali moraju se vratiti", reče David Stern. "Morate im dopustiti." "Ne, ne moram", reče Kramerova. "Ali-"

"John", reče Kramerova okrećući se prema Gordonu. "Je li on vidio Wellseyja? Jesi li mu pokazao Wellseyja?"

"Tko je Wellsey?"

"Wellsey je mačka", reče Gordon.

"Wellsey je rascijepljen", reče Kramerova Sternu. "On je bio jedna od prvih pokusnih životinja koje smo poslali natrag. Prije no što smo znali da se u prijenosu moraju koristiti vodeni štitovi. I on je vrlo gadno rascijepljen."

"Rascijepljen?"

Kramerova se okrene prema Gordonu. "Zar mu ništa nisi rekao?"

"Naravno da sam mu rekao", reče Gordon. On reče Sternu: "Rascijepljen znači daje imao vrlo ozbiljne transkripcijske greške." Ponovno se okrenuo prema Kramerovoj. "Ali to se dogodilo prije mnogo godina, Diane, onda kad smo također imali problema i s kompjuterima-"

"Pokaži mu", reče Kramerova. "A onda mi reci da li još uvijek tako žarko želi dovesti svoje prijatelje natrag. Ali bit ovog razgovora je da je Bob donio svoju odluku o ovome i odgovor je ne. Ako nemamo sigurnosne štitove, nitko se ne može vratiti. Ni u kojem slučaju."

Za konzolama jedan od tehničara je rekao: "Imamo otpore u polju."

o o o

Nagurali su se oko monitora gledajući u krivulju vala i sitne nabo-re na površini.

"Koliko je još do njihova povratka?" reče Stern. "Sudeći po ovom signalu, oko sat vremena." "Možete li reći koliko ih je?" reče Gordon. "Ne još, ali... više od jednog. Možda četvero ili petero." "To su svi", reče Gordon.

"Mora da su pokupili profesora i svi dolaze kući. Učinili su što smo tražili da učine i vraćaju se kući."

Okrenuo se prema Kramerovoj.

"Žao mi je", reče ona. "Ako nema štitova, nitko se ne vraća. I gotovo."

01.01.52

Pokraj vrata u podu, Kate je iz čučnja polako ustala. Stajala je u uskom prostoru, širokom ne više od jednog metra i dvadeset centimetara, s visokim kamenim zidovima sa svake strane. Iz otvora njoj slijeva dolazilo je svjetlo od vatre. Pod žutom svjetlošću ona ugleda vrata ravno ispred sebe. Iza nje je bio niz stepenica koje su se strmo uspinjale prema vrhu prostorije, nekih desetak metara iznad.

Ali gdje se nalazila?

Chris proviri preko ruba vrata u podu i pokaže na svjetlo od vatre. Prošapće: "Mislim da znam zašto nikad nisu našli vrata koja vode u ovaj prolaz."

"Zašto?"

"Iza kamina su."

"Iza kamina?" prošapće ona. A onda shvati da je on u pravu. Ovaj je uski prostor bio jedan od tajnih prolaza La Roquea: iza kamina velike dvorane.

Kate oprezno krene dalje pokraj zida njoj slijeva - i zatekne se kako proviruje iz stražnjeg zida iza kamina u velikoj dvorani. Kamin je bio visok dva metra i sedamdeset centimetara. Kroz plamenove koji su poskakivali vidjela je Oliverov stol za uglednike za kojim su njegovi vitezovi sjedili i jeli leđima okrenuti prema njoj. Nije mogla biti više od četiri i pol metra daleko od njih.

Ona prošapće: "U pravu si. Iza kamina je."

Ponovno je pogledala prema Chrisu, a zatim ga pozvala rukom da dođe naprijed. Upravo se spremala nastaviti prema vratima koja su bila ravno ispred, kad je sir Guy bacio pogled prema vatri i odbacio pileće krilo u plamen. Okrenuo se prema stolu i nastavio jesti.

Ona pomisli, idemo odavde.

Ali bilo je prekasno. Guyevo rame se trznulo; već se okretao natrag. Jasno ju je vidio, njegove oči susrele su se s njezinima i on poviče: "Moj gospodaru!" Odmaknuo se od stola i izvukao mač.

Kate je potrčala prema vratima i povukla ih, ali bila su zaključana ili zaglavljena. Nije ih mogla otvoriti.

Ponovno se okrenula prema uzanim stepenicama iza sebe. Ugledala je sir Guya koji je oklijevajući stajao s druge strane vatre. Ponovno ju je pogledao i zaronio kroz vatru prema njoj. Vidjela je Chrisa koji je izlazio kroz vrata u podu i rekla mu: "Dolje!" On se sagnuo dok je ona potrčala uza stepenice.

Sir Guy je zamahnuo prema njezinim nogama za dlaku je pro-mašivši, a mač mu je uz zveket udario o kamen.

On je opsuje, a zatim pogleda dolje u otvor koji je vodio u prolaz. Očito nije vidio Chrisa, jer ga je odmah zatim čula kako dolazi po stepenicama za njom.

Nije imala nikakvo oružje, nije imala ništa. Potrčala je.

o o o

Na vrhu stepenica, deset metara iznad zemlje, nalazila se uska platforma i kad je stigla do nje, osjetila je klupko paukovih mreža kako joj se lijepi za lice. Nestrpljivo ih je maknula. Platforma nije mogla imati više od šezdeset kvadratnih centimetara. Bilo je nesigurno, ali ona je penjačica i to joj nije smetalo.

Alije smetalo sir Guyu. Vrlo se polako uspinjao uza stepenice prema njoj, oslanjajući se ramenom o zid, držeći se stoje dalje mogao od ruba stepenica i grabeći za sićušne drške u žbuci zida. Imao je očajnički izraz na licu i teško je disao. Tako znači, hrabri vitez bojao se visine. Ali ne dovoljno da stane, vidjela je. Ako išta, činilo se da ga je njegova nelagoda učinila još ljućim. Bijesno ju je pogledao s ubojitim namjerama.

Platforma je bila okrenuta prema pravokutnim drvenim vratima koja su imala okruglu rupicu za virenje veličine manje kovanice. Stepenice su očito napravljene kako bi dovele do ove rupice, dopuštajući promatraču da pogleda dolje na veliku dvoranu i vidi sve što se ondje događa. Kate gurne vrata oslanjajući se svom težinom o njih, ali umjesto da se vrata otvore, cijeli pravokutnik propadne na pod velike dvorane, a ona dopola propadne za njima.

Bila je unutar velike dvorane.

Bila je visoko gore, među teškim drvenini gredama otvorenog stropa. Pogledala je prema stolovima deset metara ispod. Točno ispred nje bila je golema centralna kosa greda koja je prolazila cijelom dužinom dvorane. Ova je greda na svakih metar i pol bila ispresijecana vodoravnim gredama koje su se pružale prema zidovima s obje strane. Sve su grede bile pažljivo izrezbarene i isprepletene s okomitim gredama u pravilnim razmacima. Bez oklijevanja, Kate istupi na središnju gredu. Svi dolje gledali su prema gore; duboko su udahnuli kad su je ugledali kako se uspravila. Začula je sir Olivera koji je glasno povikao: "Sveti Juraj i prokletstvo! Pomoćnik! Izdani smo! Magistra!"

Zalupao je po stolu i stao, gledajući je bijesno. Ona reče: "Chris, nađi profesora." Začula je krčanje, "-redu." "Jesi li me čuo? Chris." Samo krčanje statike.

Kate se brzo kretala niz središnju gredu. Usprkos visini iznad poda, osjećala se savršeno ugodno. Greda je bila trideset centimetara široka. Nikakav problem. Začuvši još jedan dubok uzdah od ljudi odozdo, ona baci pogled prema natrag i ugleda sir Guya koji je zakoračivao na središnju gredu. Izgledao je prestrašeno, ali prisutnost publike ga je ohrabrila. Ili to, ili nije bio voljan pokazati strah u tako javnom trenutku. Guy oklijevajući zakorači, pronađe ravnotežu, i krene ravno po nju, brzo se krećući. Labavo je zama-hivao mačem. Došao je do prve okomite spone, udahnuo i držeći se za uspravni stup, zaobišao ga manevrirajući tijelom. Nastavio je niz središnju gredu.

Kate je uzmaknula, shvativši da je ta središnja greda preširoka, prelagana za njega. Ona krene postrance po vodoravnoj gredi, uputivši se prema bočnom zidu. Ova je vodoravna greda bila široka samo petnaest centimetara; to će mu zadati problema. Uzverala se oko teškog križišta greda, a zatim nastavila dalje.

Tek je tad shvatila svoju grešku.

Otvoreni srednjovjekovni svodovi uglavnom su imali strukturalni detalj na kojem su se spajali sa zidom - još jedno križište, ukrasnu gredu, neku vrstu kose grede uz koju bi se mogla kretati. Ali ovaj je svod odražavao francuski stil: greda je išla ravno u bočni zid, gdje je bila uglavljena u utor nekih metar i dvadeset centimetara ispod linije krova. Uopće nije bilo zidnog detalja. Sad se sjetila da je stajala u ruševinama La Roquea i vidjela te uture. Gdje joj je bio mozak?

Bila je zarobljena na gredi.

Nije mogla ići dalje, jer je greda završavala u zidu. Nije se mogla vratiti u središte, jer je Guy bio tamo i čekao je. A nije mogla otići ni do sljedeće paralelne grede, jer je bila udaljena metar i pol, vrlo daleko da skoči.

Nije nemoguće, ali daleko. Osobito bez sigurnosne opreme.

Pogledavši natrag, ugledala je sir Guya koji je dolazio po gredi prema njoj, oprezno balansirajući i lagano zamahajući mačem u ruci. Mračno joj se nasmiješio prilazeći joj. Znao je da ju je uhvatio.

Sad nije imala izbora. Pogledala je sljedeću gredu udaljenu metar i pol. Morala je to učiniti. Problem je bio da se dobije dovoljna visina. Morala je skočiti u vis kako bi doskočila do tamo.

Guy je prolazio oko križišta greda. Sad je bio na samo nekoliko sekunda od nje. Ona čučne na gredu, udahne, zgrči mišiće - i snažno se odrazi nogama, odaslavši svoje tijelo u let u otvoren prostor.

000

Chris se podigne kroz vrata u podu. Pogledao je kroz vatru i vidio da svi u prostoriji bulje u strop. Znao je da je Kate tamo, ali ništa nije mogao učiniti za nju. Otišao je ravno do bočnih vrata i pokušao ih otvoriti. Kad se nisu ni pomaknula, udario je cijelom težinom o njih i osjetio da su popustila za koji centimetar. Ponovno ih je gurnuo; vrata su zaškripala i zatim se otvorila.

Zakoračio je u unutarnje dvorište La Roquea. Vojnici su trčali posvuda okolo. Vatra je izbila na jednoj od drvenih galerija koje su išle duž vrha zidina. Nešto je gorjelo poput krijesa u sredini samog dvorišta. Usred tog kaosa nitko nije obraćao pažnju na njega.

On reče: "Andre, čuješ li me?"

Krčanje statike. Ništa.

A onda: "Da." Bio je to Andreov glas.

"Andre? Gdje si?"

"S profesorom."

"Gdje?"

"U oružarnici."

"Gdje je to?"

00.59.20

U kavezima u laboratorijskom skladištu nalazile su se dvadeset četiri životinje, uglavnom mačke, ali također i nekoliko zamoraca i miševa. Prostorija je zaudarala po krznu i izmetu. Gordon ga je poveo niz prolaz, rekavši: "Rascijepljene držimo izolirane od ostalih. Moramo."

Stern ugleda tri kaveza uzduž stražnjeg zida. Rešetke ovih kaveza bile su debele. Gordon ga povede do jednog, gdje je vidio mali skupčani krznjeni smotuljak. Bila je to usnula mačka, perzijska, svi-jetlosiva.

"Ovo je Wellsey", reče Gordon kimajući glavom.

Mačka se činila posve normalnom. Polako i tiho je disala; spavala je. Mogao je vidjeti pola njuške iznad nagiba krzna. Sape su bile tamne. Stern se nagne bliže, ali Gordon mu stavi ruku na prsa. "Ne preblizu", reče on.

Gordon posegne za štapom, i prođe njime po rešetkama kaveza.

Mačkino se oko otvori. Ne polako i lijeno - otvorilo se širom, u istom trenutku na oprezu. Mačka se nije pomaknula, niti protegnula. Samo se oko pomaknulo.

Gordon po drugi put prođe štapom po rešetkama.

Uz bijesno psikanje, mačka se baci na rešetke, raširenih usta i iskeženih zuba. Udarila je o rešetke, odmaknula se i ponovno napala - i ponovno, neumorno, bez zastajkivanja, sikući i režeći.

Stern je užasnuto promatrao.

Lice životinje bilo je stravično iskrivljeno. Jedna se strana činila normalnom, ali je druga bila napadno niža, oko, nosnica, sve je bilo spuštено, s linijom koja je išla niz sredinu lica i dijelila .polovice. Zato to nazivaju "rascijepljenost", pomisli on.

Ali još gora je bila stražnja strana glave, koju nije isprva vidio od mačkina bacanja i udaranja o rešetke, ali sad je mogao vidjeti da je na stražnjoj strani glave, iza iskrivljenog uha, postojalo treće oko, manje i samo djelomično razvijeno. A ispod tog oka nalazio se komad nosnog mesa, a zatim stršeći komad čeljusti koji je virio poput tumora s bočne strane njuške. Zaobljeni niz zuba stršio je iz krzna, iako nije bilo usta.

Transkripcijske greške. Sad je razumio što je to značilo.

Mačka je udarala i udarala; njuška joj je počela krvariti od ponovljenih udaraca. Gordon reče: "Činit će to dok ne odemo."

"Onda je bolje da odemo", reče Stern.

Neko su vrijeme hodali u tišini. Onda Gordon reče: "Nije samo ono što možete vidjeti. Postoje i psihičke promjene, također. To je bila prva primjetna promjena kod osobe koja se rascijepila."

"To je osoba o kojoj ste mi govorili? Ona koja je ostala ondje?"

"Da", reče Gordon. "Deckard. Rob Deckard. On je bio jedan od naših marinaca. Davno prije no što smo vidjeli fizičke promjene na njegovu tijelu, postojale su psihičke promjene. Ali tek kasnije smo shvatili da su transkripcijske greške uzrok tome."

"Kakva vrsta psihičkih promjena?"

"Prvobitno, Rob je bio vedar momak, vrlo dobar sportaš, izuzetno talentiran za jezike. Sjedio bi s nekim strancem pijući pivo, i do kraja piva počeo bi govoriti njegov jezik. Znate, fraza tu, rečenica tamo. Samo bi počeo govoriti. Uvijek sa savršenim naglaskom. Nakon nekoliko tjedana bi mogao govoriti poput domoroca. To su prvo primijetili marinci, i poslali su ga u jednu od njihovih škola za jezike. Ali kako je vrijeme prolazilo i Rob akumulirao oštećenja, više nije bio tako vedar. Postao je zao", rekao je Gordon. "Stvarno zao."

"Da?"

"Ovdje je luđački pretukao stražara na vratima, jer je stražaru trebalo predugo da mu provjeri identifikacijsku iskaznicu. I praktički je ubio tipa u kafiću u Albuquerqueu. Tad smo počeli shvaćati da Deckard ima trajno oštećenje mozga i da se to neće popraviti, da će se u najmanju ruku pogoršati."

o o o

U kontrolnoj su prostoriji našli Kramerovu koja su nadvila nad monitor i buljila u ekran koji je pokazivao fluktuacije u polju. Sad su snažnije dolazile. I tehničar je rekao da dolazi barem troje, a možda četvero ili petero. Po njezinu izrazu lica vidjelo se da je rastrgana, željela je vidjeti da se svi vraćaju.

"Još uvijek mislim da je kompjuter u krivu i da će ploče izdržati", reče Gordon. "Svakako sad možemo napuniti rezervoare i vidjeti hoće li držati."

Kramerova kimne. "Da, možemo to učiniti. Ali čak i ako se napune bez pucanja, ne možemo biti sigurni da

kasnije neće eksplodirati, usred prijenosa. A to bi bila katastrofa."

Stern se premjesti u stolici. Odjednom je osjetio nelagodu. Nešto gaje grizlo, škakljalo u mozgu. Kad je Kramerova rekla "eksplodirati", opet je u mislima ugledao automobile - isti niz slika, sve ponovno.

Automobilske utrke. Goleme kamionske gume. Figuricu Michelin. Veliki čavao na cesti i gumu koja prelazi preko njega.

Eksplodizija.

Rezervoari s vodom će eksplodirati. Gume će eksplodirati. O čemu se radilo?

"Da ovo izvedemo," reče Kramerova, "nekako moramo ojačati... rezervoare."

"Da, ali to smo već prošli", reče Gordon. "Jednostavno nema načina da se to napravi."

Stern uzdahne. "Koliko vremena je ostalo?" Tehničar reče: "Manje od pedeset jedne minute."

00.54.00

Na Kateino zaprepaštenje, čula je pljesak s poda. Skok joj je uspio; zaljuljala se naprijed-nazad, viseći ispod grede. A dolje na podu, oni su pljeskali kao da je ovo bila cirkuska točka.

Brzo je podignula noge i uzverala se na gredu.

Na kosoj gredi iza nje, Guy Malegant je žurio prema središnjoj gredi. Očito je imao namjeru pokušati joj zapriječiti povratak s grede na kojoj se sad nalazila.

Potrčala je niz gredu, natrag prema sredini svoda. Bila je okret-nija od Guya i stigla do široke središnje grede puno prije njega. Imala je trenutak da se sabere i odluči što će učiniti.

Doista, što će učiniti?

Stajala je na sredini otvorenog krova, držeći se za debeli okomiti potporanj, dijametra otprilike dvaput većeg od dijametra telefonskog stupa. Potporanj je imao sponne koje su s obje strane išle dijagonalno, počevši od sredine tijela stupa i zatim se spajajući s krovom. Te su sponne bile tako nisko da će Sir Guy, ako namjerava doći do nje, morati čučnuti pri prolasku oko potpornja.

Kate je sad čučnula, provjeravajući kako izgleda kretati se oko sponne. Bilo je nespretno, i bilo bi sporo.

Ponovno se uspravila. Dok je to činila, rukom je okrnula svoj bodež. Bila je zaboravila da ga ima. Sad ga je izvukla i podignula ispred sebe.

Guy je vidje i nasmije se. Gomila koja je promatrala s poda nasmijala se zajedno s njim, Guy im nešto dovikne, zbog čega su se još jače nasmijali.

Promatrala ga je kako dolazi prema njoj, te je uzmaknula. Davala mu je prostora da prođe oko okomitog potpornja. Pokušala je

izgledati prestrašeno - nije bilo teško - i ustukne, a nož joj je drhtao u ruci.

Sve će biti u dobrom izboru trenutka, pomisli ona.

Sir Guy je zastao s druge strane potpornja, na trenutak je pro-motrivši. Onda je čučnuo i počeo prolaziti oko potpornja. Ruka mu je bila sklopljena oko drveta, a mač u desnoj ruci privremeno pritisnut o potporanj.

Potrčala je naprijed i zabola mu bodež u ruku, pribivši je za potporanj. Zatim je zamahnula prema suprotnoj strani potpornja i izbila mu noge sa središnje grede. Guy padne u prazno, viseći na svojoj pribijenoj ruci.

Stisnuo je zube, ali nije ispustio ni zvuka. Isuse, ovi momci su bili čvrsti!

Još uvijek grčevito držeći svoj mač, on se pokuša vratiti na gredu. Ali dotad se ona već vratila u svoj prvobitni položaj na drugoj strani grede. Njegove oči sretnu se s njezinima.

Znao je što će ona učiniti. "Truni u paklu", zareži on. "Prvo ti", reče ona.

Izvukla je bodež iz drveta. Guy je tiho padao na zemlju, a tijelo mu se smanjivalo. Na pola puta prema dolje udario je u motku na kojoj je visjela zastava; tijelo mu se zakvačilo za šiljak od kovana željeza i za trenutak je ostao visjeti tamo. Tada se motka slomila i on mlatne na stol, poslavši suđe u zrak. Gosti su odskočili. Guy je ležao među razbijenim suđem. Nije se micao.

Oliver je pokazivao gore na Kate i vikao: "Ubijte ga! Ubijte ga!" Uzvik se proširio prostorijom. Strijelci potrčaše po oružje.

Oliver nije čekao; u bijesu je izjurio iz dvorane i poveo nekolicinu vojnika sa sobom.

Čula je sobarice, malu djecu, sve živo kako skandira: "Ubijte ga!" i ona potrči duž središnje grede prema zidu na drugom kraju velike dvorane. Strijele su fjukale pokraj nje i zabijale se u drvo. Ali stigle su prekasno; vidjela je da na drugom zidu postoje još jedna vrata koja su odgovarala onima prvima, i ona snažno udari u njih. Vrata su se od udarca otvorila, te ona otpuže iz dvorane u tamu.

Našla se u vrlo malenom prostoru. Udarila je glavom o strop i shvatila je da je to sjeverni dio velike dvorane, što je značilo da samostalno stoji i da se ne naslanja na zidine dvorca. Stoga...

Krenula je gore prema krovu. Jedan dio pod njom popusti. Zakoračila je na krov i odatle se s lakoćom uspela na krunište bedema unutrašnjeg zida.

Otuda je mogla vidjeti da je opsada u punom tijeku. Pljusak strijela fjukao je iznad nje u pravilnim lukovima, a zatim se spuštao prema dvorištu ispod nje. Strijelci na bedemima uzvraćali su vatru. Top na bedemu punili su metalnim strijelama, a Kere je velikim koracima koračao gore-dolje, izvikujući upute. Kere je nije primijetio.

Okrenula se, pritisnula uho i rekla: "Chris?"

Kere se okrene, a ruka mu je bila sklopljena oko uha. Odjednom se počeo okretati, gledajući svuda uokolo, uzduž bedema i dolje u dvorište.

To je stvarno Kere.

A onda ju je Kere ugledao. Odmah ju je prepoznao.

Kate potrči.

000

Chris reče: "Kate? Ja sam ovdje dolje." Plamteće strijele šibale su po cijelom dvorištu. Mahnuo joj je gore prema zidu, ali nije bio siguran da ga može vidjeti u mraku.

Ona reče: "To je-" ali ostalo se izgubilo u statici. Do tog trenutka, on se već okrenuo i promatrao Olivera i četiri vojnika kako prelaze dvorište i ulaze u četverokutnu zgradu za koju je pretpostavio da je oružarnica.

Chris je odmah krenuo za njima, kad mu plamteća kugla sleti kod nogu, odbije se, otkotrlja i zaustavi se. Kroz plamenove je mogao vidjeti da se radi o ljudskoj glavi, otvorenih očiju i razvučenih usta. Meso je gorjelo, mast pucketala. Vojnik u prolazu udario ju je poput nogometne lopte.

Jedna od strijela koje su pljuštale po dvorištu okrnula mu je rame i ostavila goruću liniju na njegovu rukavu. Mogao je osjetiti smolu i vrućinu na svojoj ruci i licu. Chris se baci na zemlju, ali vatra se nije ugasila. Činilo se da tinja; vrućina postade jača. Stao je na koljena i, koristeći se bodežom, raspori svoj pršnjak. Zbacio je sa sebe goruću tuniku i odbacio je u stranu. Gornji dio dlana još uvijek mu je bio u plamenu od sićušnih kapljica smole. Protrljao je ruku u prašini dvorišta.

Vatra se napokon ugasila.

Ponovno na nogama, on reče: "André? Dolazim." Ali nije bilo odgovora.

Uznemiren, on brzo ustane, upravo na vrijeme da vidi Olivera kako se pojavljuje iz oružarnice odvođeci Mareka i profesora i uputivši se prema vratima na suprotnoj strani zida dvorca. Vojnici su ih tjerali pred sobom šiljcima mačeva. Chrisu se to nije sviđalo. Imao je neugodan osjećaj da će ih Oliver ubiti.

"Kate."

"Da, Chris."

"Vidim ih."

"Gdje?"

"Idu prema vratima u kutu."

Krenuo je za njima, a onda shvatio da mu je potrebno oružje. Samo nekoliko metara od njega goruća strijela pogodila je vojnika u leđa i srušila ga licem na tlo. Chris se sagne i uzme njegov mač, a zatim ponovno ustane i okrene se kako bi pošao.

"Chris."

Muškarčev glas u njegovu umetku u uhu. Nepoznat glas koji nije prepoznavao. Chris pogleda uokolo, ali vidje samo vojnike u trku, plamteće strijele koje su frjukale kroz zrak i dvorište u plamenu.

"Chris." Glas je bio tih. "Ovamo."

Kroz plamenove je ugledao mračnu figuru koja je stajala nepomično poput kipa i buljila u njega s druge strane dvorišta. Ta je mračna figura ignorirala bitku koja se u komešanju odvijala oko njega. Nepomično je buljio u Chrisa. Bio je to Robert od Kerea.

"Chris, znaš li što ja želim?" reče Kere.

Chris mu ne odgovori. Nervozno je podigao mač u ruci, osjećajući njegovu težinu. Kere ga je samo promatrao. Tiho se zasmi-juljio, "Borit ćeš se sa mnom, Chris?"

A onda je Kere krenuo prema njemu.

Chris udahne, ne znajući da li da ostane ili potrči. Iznenada, vrata iza velike dvorane se s praskom otvore i iziđe vitez u punom oklopu osim kacige i zaviče: "Za Boga i Vrhovnog svećenika Ar-nauta!" On prepozna zgodnog viteza, Raimonda. Deseci vojnika u zelenom i crnom nagrnu u dvorište, upustivši se u borbu izbliza s Oliverovim trupama.

Kere ga je još uvijek vrebao, ali sad je zastao, nesiguran zbog najnovijeg razvoja događaja. Iznenada je Arnaut pograbbio Chrisa za grlo, držeći mač visoko. Arnaut ga privuče bliže, povikavši: "Oli-ver! Gdje je Oliver!"

Chris pokaže na vrata na drugoj strani zida. "Pokaži mi!"

Pošao je s Arnautom preko dvorišta i kroz vrata. Slijedeći stepenice koje su se spiralno spuštale došli su do niza podzemnih prostorija. Bile su velike i sumorne, s visokim zakrivljenim stropovima.

Arnaut je dahćući išao dalje, lica crvena od bijesa. Chris se žurio kako bi održao korak. Prošli su kroz drugu prostoriju, praznu poput prve. Ali Chris je sad čuo glasove ispred sebe. Jedan od njih zvučao je kao profesorov.

00.36.02

Na monitorima u kontrolnoj prostoriji, kompjuterski proizvedeno valovito polje počelo je pokazivati šiljke.

Grizući usnu, Kramerova je promatrala kako šiljci postaju viši i širi. Bubnjala je prstima po stolu. Naposljetku reče: "U redu. Hajde da barem napunimo rezervoare. Da vidimo kako će se ponašati."

"Dobro", reče Gordon, koji je izgledao kao da mu je laknulo. Uzeo je radio i počeo izdavati naredbe tehničarima koji su se nalazili dolje u prostoriji za prijenos.

Stern je na videomonitorima promatrao kako su teške gumene cijevi dovukli do prvog od praznih rezervoara vodenih štitova. Ljudi su se penjali po ljestvama i namještali štrcaljke. "Mislim daje ovako najbolje", reče Gordon. "Barem ćemo-"

Stern skoči na noge. "Ne", reče on. "Nemojte to napraviti."

"Što?"

"Nemojte napuniti rezervoare."

Kramerova se zabulji u njega. "Zašto? Što možemo-"

"Nemojte to napraviti!" reče Stern. Vikao je u malenoj kontrolnoj prostoriji. Na ekranu su tehničari držali štrcaljke iznad otvora za punjenje. "Recite im da prestanu! Nikakve vode u rezervoaru! Niti kapi!"

Gordon izda naredbu preko radija. Tehničari su iznenađeno podignuli poglede, ali su prestali s poslom i ponovno spustili cijevi na pod.

"David", reče Gordon nježno. "Mislim da moramo-" "Ne", reče Stern. "Nećemo puniti rezervoare." "Zašto ne?"

"Jer će sjebati ljepilo."

"Ljepilo?"

"Da", reče on. "Znam kako ćemo ojačati rezervoare."

Kramerova reče: "Znate? Kako?"

Gordon se okrene prema tehničarima. "Koliko još vremena?"

"Trideset pet minuta."

Ponovno se okrenuo prema Sternu. "Imamo samo trideset pet minuta. Sad više nema vremena da bilo što učinimo."

"Ima", reče Stern. "Još uvijek ima dovoljno vremena. Ako se vraški požurimo."

00.33.09

Kate je ušla u središnje dvorište La Roquea, na mjesto gdje je posljednji put vidjela Chrisa. Ali Chris je nestao. "Chris?"

U umetku u uhu nije čula nikakav odgovor.

A kod njega je bila keramička pločica, pomisli ona.

Posvuda oko nje u dvorištu ležala su zapaljena tijela. Trčala je od jednoga do drugog, provjeravajući je li među njima Chris.

Vidjela je Raimonda, koji joj je lagano kimnuo i mahnuo joj -a onda je zadržao. Za trenutak je pomislila da je to od toplinskog vala od plamenova, ali onda je vidjela Raimonda kako se okreće i krvari na boku. Pokraj njega je stajao čovjek, opetovano sijajući svojim mačem, zasijecajući Raimonda po ruci, ramenu, trupu, nozi. Svaka posjekotina bila je dovoljno duboka da rani, ali ne i da ubije. Raimondo zatetura unatrag, obilno krvareći. Čovjek krene prema naprijed, još uvijek sijajući. Raimondo padne na koljena. Čovjek je stajao iznad Raimonda, režući i režući. Raimondo padne unatrag, i sad je čovjek počeo rezati Raimondovo lice, dijagonalno preko usana i nosa, šaljući djeliće mesa u zrak. Napadačeve lice bilo je sakriveno plamenovima, ali čula gaje kako govori: "Kopile, kopile, kopile", sa svakim udarcem. Shvatila je da govori engleski. A onda je shvatila tko je on bio.

Napadač je bio Kere.

ooo

Chris je slijedio Arnauta dublje u tamnicu. Negdje ispred čuli su glasove kako odjekuju. Arnaut se sad kretao opreznije, držeći se bliže zidovima. Napokon su mogli vidjeti u sljedeću prostoriju kojom je dominirala velika jama u zemlji. Iznad jame je na lancu visio težak metalni kavez. Profesor je stajao unutar rešetaka, a lice mu je bilo bezizražajno dok su dvojica vojnika okrećući vitlo spuštala kavez. Mareka su pritisnuli uza zid s druge strane i vezali mu ruke. Dvojica vojnika stala su blizu njega.

Gospodar Oliver stajao je na rubu jame i smiješio se dok se kavez spuštao.

Otpio je iz zlatnog pehara i obrisao bradu. "Obećao sam vam ovo, magistre," reče on, "i održat ću obećanje." Vojnicima koji su okretali vitlo, reče: "Polakše, polakše."

Buljeći u Olivera, Arnaut zareži poput ljutog psa i isuče svoj mač. Okrene se prema Chrisu i prošapće. "Oliver je moj. Ti možeš uzeti ostale."

Chris pomisli, ostale? U prostoriji su bila četiri vojnika. Ali nije imao vremena protestirati, jer je Arnaut uz povik bijesa potrčao naprijed, vičući: "Olivereee!"

Gospodar Oliver se okrene, još uvijek držeći pehar. Uz prezriv podsmijeh, on reče: "Tako. Svinja se približava." Odbacio je pehar u stranu i isukao mač. Za trenutak bitka počne.

Chris je pojurio prema vojnicima na vitlu, ne baš siguran što će učiniti; vojnici pokraj Mareka podigli su svoje mačeve. Oliver i Arnaut žestoko su se borili, mačevi su udarali, a njih su dvojica psovali jedan drugog između

udaraca.

Sad se sve zbivalo brzo. Marek je podmetnuo nogu jednom od vojnika pokraj sebe i probao ga tako malenim nožem da ga Chris nije mogao vidjeti. Drugi se vojnik okrenuo kako bi bio licem u lice s Marekom, a Marek ga udari tako jako da je zateturio unatrag do vitla i onesvijestio se.

Ostavljeno bez nadzora, vitlo se počelo brže spuštati. Mehanizam je imao nekakav zupčast kotač, pa se bučno okretalo, ali se očito kretalo brže nego prije. Chris je vidio kako se profesorov kavez spustio ispod razine tla i nestao u jami.

Dotad je Chris stigao do prvog od vojnika koji mu je bio okrenut leđima. Čovjek se počeo okretati i Chris zamahne teško ga ozlijeđivši. Ponovno zamahne; čovjek padne.

Sad su ostala samo dva vojnika. Marek je, s još uvijek svezanim zglobovima, uzmicao od jednoga izbjegavajući zamahe oštrice. Drugi je vojnik stajao pokraj vitla. Mač mu je bio isukan i bio je spre-

man za borbu. Chris je zamahnuo; čovjek mu je s lakoćom parirao. Tada je Marek, uzmičući u krugu, udario o vojnika koji se istog trenutka okrenuo. Marek poviče: "Sad!" i Chris ga probode mačem. Čovjek se sruši.

Vitlo se još uvijek okretalo. Chris ga pograbi, a zatim odskoči kad se mač četvrtog vojnika uz zveket spustio.

Kavez potone dublje. Chris uzmakne. Marek je pružio svoja svezana zapešća prema Chrisu, ali Chris nije bio siguran da može ovladati mačem. Marek je vikao: "Hajde!" pa je Chris zamahnuo; uže pukne, a onda je četvrti vojnik navalio na njega. Vojnik se borio žestinom čovjeka u klopci; dok je uzmicao, Chris je zadobio posjekotinu na podlaktici. Shvatio je da je u nevolji, kad je odjednom njegov napadač, užasnut, spustio pogled i ugledao krvavi šiljak koji mu je virio iz trbuha. Vojnik se sruši, i Chris vidje Mareka kako drži mač.

Chris potrči prema vitlu. Pograbio je ručicu i uspio zaustaviti spuštanje. Sad je mogao vidjeti daje kavez duboko u zauljenoj vodi; profesorova glava jedva da je bila iznad površine. Još jedan okret ručice i bio bi pod vodom.

Marek priđe i zajedno počеше okretati ručicu i ponovno podizati kavez. Chris reče: "Koliko je vremena ostalo?" Marek pogleda na svoj brojač. "Dvadeset šest minuta."

U međuvremenu, Arnaut i Oliver nastavili su se boriti; sad su bili u mračnom kutu tamnice i Chris je mogao vidjeti iskre koje su letjele od sudara mačeva.

Kavez se podigne u zrak. S njega je kapala voda. Profesor se nasmiješi Chrisu. "Mislio sam da ćeš stići na vrijeme", reče on.

U Chrisovim su rukama crne rešetke kaveza bile skliske kad je zaljuljao kavez iznad glave, dalje od jame. Mulj i crna voda kapali su na zemljani pod tamnice, ostavljajući malene lokve. Chris ponovno ode do vitla; on i Marek spustili su kavez na pod. Profesor je bio potpuno mokr, ali činilo se da mu je laknulo što je ponovno na čvrstom tlu. Chris ode otvoriti kavez, ali shvati da je zaključan. Na njemu se nalazila teška željezna brava veličine muške šake.

"Gdje je ključ?" reče Chris okrećući se prema Mareku.

"Ne znam", reče Marek. "Ja sam bio na zemlji kad su ga stavili unutra. Nisam vidio što se dogodilo."

"Profesore?"

Johnston odmahne glavom. "Nisam siguran. Gledao sam tamo." Kimnuo je prema jami.

Marek udari mačem po bravi. Iskre poletješe, ali brava je bila čvrsta; mač ju je samo izgrebao. "To neće upaliti", reče Chris. "Treba nam prokleti ključ, Andre."

Andre se okrenuo i pogledao po tamnici. Chris reče: "Koliko vremena je ostalo?"

"Dvadeset pet minuta."

Odmahujući glavom, Chris ode do najbližeg vojnika i počne pretraživati tijelo.

00.21.52

U kontrolnoj sobi, Stern je promatrao dok su tehničari umakali blijedu gumenu membranu u kantu s ljepljivom, a zatim je stavljali, dok je s nje još uvijek curilo, unutar usta vodenog štita. Zatim bi natak-nuli cijev s komprimiranim zrakom i guma bi se počela širiti. Na trenutak je bilo moguće vidjeti da je to meteorološki balon, ali onda se još više raširio, guma se širila i stanjivala, postajala gotovo prozirna i preuzimala zakrivljeni oblik staklenog štita sve dok nije dosegla do svakog kuta kontejnera. Tad bi ga tehničari zatvorili čepom, uključili štopericu i čekali dok se ljepljivo ne stvrdne.

Stern reče: "Koliko još vremena?"

"Još dvadeset jedna minuta." Gordon pokaže na balone. "Priprosto je, ali će upaliti."

Stern zatrese glavom. "Motalo mi se po glavi zadnjih sat vremena."

"Što to?"

"Pucanje automobilskih guma", reče on. "Mislio sam, što ovdje pokušavamo izbjeći? I odgovor je, pucanje. Baš kao kod auta, kad guma pukne. Stalno sam razmišljao o pucanju automobilskih guma. I činilo se čudnim, jer gume danas tako rijetko pucaju. Novi automobili gotovo nikad nemaju gumi-defekt. Jer nove gume imaju unutrašnju membranu koja se sama krpa." On uzdahne. "Stalno sam razmišljao zašto mi je baš to stalno na pameti, a onda sam shvatio da je u tome cijela stvar: i ovdje, također, postoji način da se napravi membrana."

"Ova se neće sama pokrpiti", reče Kramerova.

"Ne," reče Gordon, "ali će dodati debljinu staklu i rasporediti napregnutost."

"Tako je", reče Stern.

Tehničari su stavili balone u sve rezervoare i začepili ih. Sad su čekali da se ljepilo stvrdne. Gordon baci pogled na svoj sat. "Još tri minute."

"A onda koliko još za svaki rezervoar?"

"Šest minuta. Ali možemo puniti dva rezervoara odjednom."

Kramerova uzdahne. "Osamnaest minuta. U zadnji čas."

"Uspjet ćemo", reče Gordon. "Možemo brže pumpati vodu."

"Neće li to staviti rezervoare pod dodatni pritisak?"

"Da. Ali možemo to učiniti, ako budemo morali."

Kramerova ponovno pogleda na monitor na kojem se vidjelo valovito polje. Ali šiljci su sad bili jasniji. Ona reče: "Zašto se otpori u polju mijenjaju?"

"Ne mijenjaju se", reče Gordon i ne pogledavši. "Da", reče ona. "Mijenjaju se. Šiljci se smanjuju." "Smanjuju?"

Gordon pride kako bi pogledao. Namrštio se dok je gledao u ekran. Na ekranu su bila četiri šiljka, zatim tri, pa dva. Onda opet četiri, na kratko vrijeme. "Sjeti se da je ovo što vidiš zapravo funkcija vjerojatnosti", reče on.

"Amplitude u polju odražavaju vjerojatnost da će se događaj dogoditi."

"Jednostavnim jezikom?"

Gordon se zabulji u ekran. "Nešto je tamo pošlo naopako. I što god to bilo, promijenilo je vjerojatnost da će se vratiti."

00.15.02

Chris se znojio. Stenjao je dok je preokretao vojnike nepomično tijelo na leđa i nastavio s pretraživanjem. Proveo je izbezumljene minute pretražujući smeđesive uniforme dvojice mrtvih vojnika, pokušavajući pronaći ključ. Tunike su bile dugačke, a ispod njih su vojnici nosili podstavljene košulje; sve u svemu, mnogo tkanine. A nije vjerojatno da se ključ mogao baš tako lako zametnuti, Chris je znao da bi za bravu na kavezu bio potreban ključ dugačak nekoliko centimetara, načinjen od željeza.

Ali Chris ga nije pronašao. Ni kod prvog, ni kod drugog vojnika. Psujući, on ustane.

Na drugoj strani tamnice, Arnaut se još uvijek borio s Oliverom; udarci njihovih mačeva nastavljali su se bez prestanka, uz stalan, metalni ritam. Marek je držeći baklju hodao uzduž zidova, i pretraživao mračne kutove tamnice. Ali činilo se da ni on nema uspjeha.

Chris je u svojoj glavi gotovo mogao čuti sat kako otkucava. Pogledao je uokolo pitajući se gdje bi ključ mogao biti sakriven. Na nesreću, shvatio je, mogao je biti gotovo bilo gdje: obješen na zidu, ili zataknut za podnožje drška za baklju. Otišao je do vitla i pogledao oko mehanizma. T ondje ga je našao - veliki željezni ključ u podnožju vitla. "Imam ga!"

Marek podigne pogled, i dok je Chris žurio prema kavezu kako bi stavio ključ u bravu, on pogledom okrzne brojač na zglobo. Ključ je odmah ušao, ali se nije htio okrenuti. Isprva je mislio da se mehanizam zaglavio, ali nakon trideset sekunda očajničkih pokušaja, bio je prisiljen zaključiti da to ipak nije pravi ključ. Osjećajući se bespomoćno i ljuto, odbacio je ključ na tlo. Okrenuo se profesoru zaključanom iza rešetaka.

"Žao mi je", reče Chris. "Stvarno mi je žao."

Kao i uvijek, profesor je bio hladnokrvan. "Razmišljao sam, Chris," reče on, "o tome što se točno dogodilo."

"A-ha..."

"I mislim da je kod Olivera", rekao je profesor. "On sam me je zaključao. Mislim daje zadržao ključ."

"Oliver?"

Na drugoj strani prostorije, Oliver se nastavljao boriti, iako je sad već očito gubio. Arnaut je bio bolji mačevalac, a Oliver je bio pijan i zadihan. Odbojno se smiješeći, Arnaut je dobro odmjerenim udarcima doveo Olivera do ruba jame. Ondje se Oliver, hvatajući dah i znojeći se, naslonio na ogradu, preiscrpljen da nastavi dalje.

Arnaut nježno stavi vrh svog mača na Oliverov vrat. "Milost", reče Oliver dahćući. "Preklinjem za milost." Ali bilo je očito da je ne očekuje. Arnaut je polako pritiskao jače. Oliver zakašlje.

"Moj gospodaru Arnaute", reče Marek prišavši naprijed. "Treba nam ključ od kaveza."

"Eh? Ključ? Od kaveza?"

Hvatajući dah, Oliver se nasmiješi. "Znam gdje je."

Arnaut ga bočne mačem. "Reci nam."

Oliver odmahne glavom. "Nikad."

"Ako nam kažeš," reče Arnaut, "poštedjet ću ti život."

Na to Oliver odmah podigne pogled. "Zasigurno?"

"Ja nisam prevarantski, licemjerni Englez", reče Arnaut. "Daj nam ključ, i kunem se kao pravi francuski plemić da te neću ubiti."

Dahćući, Oliver se zagleda u Arnauta na nekoliko sekunda. Naposljetku on ustane i reče: "U redu." On odbaci

mač, posegne ispod halje i izvuče težak željezni ključ. Marek ga uzme.

Oliver okrene leđa Arnautu. "Tako, ja sam učinio svoje. Jesi li čovjek od riječi?"

"Doista", reče Arnaut. "Neću te ubiti..." Brzo mu je prišao i obuhvatio Oliverova koljena. "Okupat ću te."

I prebaci Olivera preko ograde u jamu. Oliver je uz pljusak sletio u crnu vodu; izronio je pijuckajući. Psujući, on otpliva do ruba jame i posegne prema stijenama kako bi pronašao nešto za što će se uhvatiti. Ali stijene koje su obrubljivale jamu bile su crne od mulja. Oliverove ruke skliznu. Nije mogao pronaći uporište. Probijao se po vodi, neučinkovito lupajući po površini. Pogledao je gore prema Arnautu i opsova.

Arnaut reče: "Plivaš li dobro?"

"Vrlo dobro, ti sine francuske svinje."

"Odlično", reče Arnaut. "Onda ćeš se neko vrijeme kupati."

I okrene se od jame. Kimnuvši Chrisu i Mareku, reče: "Vaš sam dužnik. Neka vam Bog podari milost cijeloga života." A onda brzo otrči kako bi se pridružio borbi. Čuli su njegove korake kako se udaljavaju.

Marek otključa bravu i vrata kaveza se otvore. Profesor izađe van. On reče: "Vrijeme?"

"Jedanaest minuta", reče Marek.

"Požurili su iz tamnice. Marek je šepao, ali uspijevao se brzo kretati. Iza sebe su čuli Olivera kako prska po vodi.

"Arnaute!" povikao je Oliver, a glas mu je odjekivao od tamnih kamenih zidova. "Arnaute!!

00.09.04

Veliki ekrani na udaljenom kraju kontrolne prostorije pokazivali su tehničare koji su punili štitove vodom. Štitovi su posve dobro držali. Ali nitko u kontrolnoj prostoriji nije gledao u štitove. Umjesto toga, svi su u tišini buljili u monitor konzole, promatrajući valovito gibanje svjetlucavog, kompjuterski generiranog polja. Tokom posljednjih deset minuta, šiljci su postali trajnije niži, sve dok sad nisu gotovo nestali; kad bi se uopće pojavili, bila su to samo sporadična mreškanja na površini.

Svejedno, oni su promatrali.

Na trenutak se učinilo da mreškanja postaju jača, određenija. "Događa li se što?" upita Kramerova s nadom u glasu.

Gordon odmahne glavom. "Mislim da ne. Mislim da su to samo sporadične fluktuacije."

"Mislila sam da možda postaju jače", rekla je Kramerova.

Ali Stern je vidio da to nije istina. Gordon je bio u pravu; promjena je bila samo sporadična. Mreškanje na ekranu i dalje je bilo stalno i nestabilno.

"Kakav god problem tamo postoji," reče Gordon, "i dalje ga imaju."

00.05.30

Kate je kroz vatru koja je plamtjela u središnjem dvorištu La Ro-quea ugledala profesora i ostale kako izlaze kroz vrata na suprotnoj strani. Potrčala je kako bi im se pridružila. Činilo se da su svi dobro. Profesor joj kimne. Svi su se brzo kretali.

Kate reče Chrisu: "Imaš li keramičku pločicu?"

"Da, imam." Izvadio ju je iz džepa i okrenuo je kako bi pritisnuo gumb.

"Nema dovoljno prostora."

"Ima prostora..." reče Chris.

"Ne. Potrebno je dva metra sa svih strana, sjećaš se?"

Bili su okruženi vatrom. "To nećemo naći nigdje u ovom dvorištu", reče Marek.

"Točno", reče profesor. "Moramo otići do sljedećeg dvorišta."

Kate pogleda ispred sebe. Stražarnica koja je vodila u vanjsko dvorište bila je udaljena oko četiri metra. Ali je unutar stražarnice podizna rešetka bila podignuta. U stvari, izgledalo je kao da stražarnica uopće nije čuvana; svi vojnici su otišli kako bi se borili s uljezima,

"Koliko vremena?"

"Pet minuta."

"U redu", reče profesor, "Idemo."

o o o

Laganim su trkom krenuli preko zapaljenog dvorišta, zaobilazeći plamenove i vojnike koji su se borili. Profesor i Kate bili su na čelu.

Marek, koji se grčio od boli u nozi, išao je iza njih. A Chris, koji je bio zabrinut za Mareka, štitio im je odstupnicu.

Kate je stigla do prvih vrata. Ondje uopće nije bilo stražara. Potrčali su kroz vrata, prolazeći ispod šiljaka podignute rešetke. Ušli su u srednje dvorište. "O, ne", reče Kate.

Svi Oliverovi vojnici bili su smješteni u srednjem dvorištu, i ondje je, izgleda, bilo na stotine vitezova i paževa koji su trčali amo--tamo, dovikivali ljudima na bedemima i nosili oružje i namirnice.

"Ovdje nema prostora", reče profesor. "Morat ćemo izaći kroz sljedeća vrata. Izvan dvorca."

"Izvan?" reče Kate. "Nećemo proći čak ni preko dvorišta."

Marek im priđe, šepajući i dahćući. Bacio je jedan pogled na dvorište i rekao: "Ograđeni prolaz."

"Da", reče profesor kimnuvši glavom. Pokazao je na zidove. "Ograđeni prolaz."

Ograđeni prolaz bio je drveni prolaz izgrađen oko vanjskog ruba zida. Bila je to natkrivena bojna platforma koja je omogućavala vojnicima da pucaju na trupe napadača. Mogli bi proći uzduž ograđenog prolaza i probiti se do druge strane dvorišta i sljedećih vrata.

Marek reče: "Gdje je Chris?" Pogledali su prema središnjem dvorištu. Nigdje ga nisu vidjeli.

o o o

Chris je slijedio Mareka, razmišljajući o tome kako će možda morati nositi Mareka i pitajući se hoće li to moći, kad je iznenada bio gurnut u stranu. Udario je cijelim tijelom o zid. Začuo je glas iza sebe kako govori na savršenom engleskom: "Ne ti, stari. Ti ostaješ ovdje." I osjetio je vrh mača kako ga bode u leđa.

Kad se okrenuo, ugledao je Roberta od Kerea koji je stajao pred njim i držao mač. Kere gaje grubo pograbio za ovratnik i gurnuo prema drugom zidu, Chris je uznemireno primijetio da su točno ispred oružarnice, S dvorištem u plamenu, ovo nije bilo mjesto na kojem je trebalo biti.

Činilo se da Kere ne mari za to. Nasmiješio se. "U stvari," reče on, "nitko od vas kopilana ne ide nikamo."

"Zašto?" reče Chris, držeći na oku njegov mač. "Jer ti, stari, imaš njihov marker." "Ne, nemam."

"Čujem vaše razgovore, sjećaš se?" Kere je ispružio ruku. "Hajde, daj mi ga."

Ponovno je pograbio Chrisa i gurnuo ga kroz vrata. Chris je posrnuo i našao se u oružarnici. Sad je bila prazna jer su vojnici pobjegli. Posvuda oko njega bile su naslagane vreće s barutom. Lavori u kojima su vojnici mljeli prah još uvijek su ležali na podu.

"Vaš jebeni profesor", reče Kere, ugledavši zdjele. "Mislite da sve znate. Daj mi ga."

Chris poprčka pod pršnjakom, posežući za svojom vrećicom. Kere nestrpljivo pucne prstima. "Hajde, hajde, požuri." "Samo trenutak", reče Chris.

"Vi ste momci svi isti", reče Kere. "Baš kao Doniger. Znaš što je Doniger rekao? Ne brini, Robe, izrađujemo novu tehnologiju koja će te srediti. Uvijek će te nova tehnologija srediti. Ali on nije napravio nikakvu novu tehnologiju. Nije ni namjeravao. Jednostavno je lagao, kako to uvijek i čini. Moje proketo lice." Dotaknuo je ožiljak koji mu je prolazio sredinom lica. "Sve vrijeme boli. Nešto s kostima. Boli. I moja unutrašnjost je sjebana. Boli."

Kere je razdraženo ispružio dlan. "Hajde. Nastavi ovako i ubit ću te sad."

Chris je osjetio kako su mu se prsti sklopili oko limenke. Na kolikoj će udaljenosti plin funkcionirati? Ne na udaljenosti mača. Ali nije bilo druge mogućnosti.

Chris duboko udahne i poprška. Kere zakašlje, više iznerviran nego iznenađen, i priđe mu. "Šupčino", reče on.

"Mislilo si da je to sjajna ideja? Stvarno lukavo. Pravi lukavac."

Mačem je bocnuo Chrisa, natjeravši ga da uzmakne. Chris je uzmaknuo.

"Za ovo ću te rasporediti i dati ti da gledaš kako ti se utroba cijedi van." Zamahnuo je prema gore, ali Chris lako izbjegne udarac, i pomisli kako je to imalo neki učinak. Ponovno je poprškao, bliže Kereovu licu, a zatim se sagnuo kad je ovaj ponovno zamahnuo mačem i udario o pod, srušivši jedan od lavora.

Kere je zateturao, ali je još uvijek bio na nogama. Chris ga poprška po treći put, a Kere je nekako ostao stajati. Zamahnuo je mačem, oštrica je fuknula; Chris ju je izbjegao, ali mu je oštrica zasjekla desnu ruku iznad lakta. Krv je počela kapati iz rane i škro-piti pod. Limenka mu ispadne iz ruke.

Kere se naceri. "Trikovi ovdje ne pale", reče on. "Ovo je stvarno. Pravi mač. Samo gledaj, stari."

Pripremio se ponovno zamahnuti. Još uvijek je bio nestabilan, ali je brzo postajao jači. Chris se sagne kad je oštrica fuknula iznad njegove glave i zabila se u naslagane vreće s barutom. Zrak se ispuni sivim česticama.

Chris ponovno zakorači unazad, i ovaj put osjeti kako mu se noga zaustavila uz lavor na podu. Lupnuo ga je kako bi ga odbacio u stranu, i primijetio koliko je težak pod nogom. To nije bio jedan od lavora s barutom, bila je to teška smjesa. I gadno je smrdjela. Odmah ga je prepoznao: bio je to smrad živog vapna.

Što je značilo da je lavor pod njegovom nogom bio ispunjen automatskom vatrom.

Brzo, Chris se sagne i rukama podigne lavor. Kere zastane. Znao je što je to.

Chris iskoristi trenutak oklijevanja i baci lavor ravno Kereu u lice. Pogodio gaje u prsa. Smeđa smjesa poprškala gaje po licu, rukama i tijelu.

Kere zareži.

Chrisu je trebala voda. Gdje bi ovdje bila voda? Pogledao je uokolo, očajan, ali je već znao odgovor: u ovoj prostoriji nema vode. Sad je bio stjeran u kut. Kere se nasmiješi. "Nema vode?" reče on. "Šteta, zeznuti momče." Podigao je mač vodoravno ispred

sebe i krenuo naprijed. Chris je osjetio kamen iza leđa i znao je da je gotov. Barem će se ostali izvući.

Promatrao je Kerea koji mu se polako i samopouzdan približavao. Mogao je osjetiti Kereov dah; bio je dovoljno blizu da može pljunuti na njega.

Pljunuti na njega.

U trenutku kad se toga dosjetio, Chris pljune na Kerea, ne u lice, već na prsa. Kere zgađeno frkne nosom: malac nije čak znao ni pljuvati. Gdje god je pljuvačka dotaknula smjesu, počelo se dimiti i prštati.

Kere prestravljen spusti pogled. Chris ponovno pljune. I još jednom.

Šištanje postade glasnije. Pojavile su se prve iskre. Za trenutak, Kere će planuti. Kere mahnito počne brisati smjesu prstima, ali ju je samo razmazao; sad mu je cvrčala i pucketala na vršcima prstiju od vlage na koži.

"Samo gledaj, stari", reče Chris.

Potrčao je prema vratima. Iza sebe je čuo pfum! kad je Kere planuo. Chris je bacio pogled iza sebe i vidio daje vitezov cijeli gornji dio tijela zahvaćen vatrom. Kere je kroz plamenove buljio u njega.

Tada Chris potrči. Koliko je jače i brže mogao, on potrči. Dalje od oružarnice.

o o o

Na središnjim su ga vratima ostali vidjeli kako trči prema njima. Mahao je rukama. Nisu razumjeli zašto.

Stajali su u sredini vrata, čekajući ga da ih stigne.

On je vikao: "Idite, idite!" i pokazivao im da zamaknu za ugao. Marek je pogledao natrag i vidio plamenove koji su se počeli uzdizati kroz prozor oružarnice.

"Krenite!" rekao je. Gurnuo je ostale kroz vrata u sljedeće dvorište.

Chris je dotrčao kroz vrata i Marek ga zgrabi za ruku, povu-kavši ga u zaklon, baš kad je oružarnica eksplodirala. Golema pla-

mena kugla podigla se nad zidinama; cijelo dvorište bilo je okupano u plamenoj svjetlosti. Vojnike, šatore i konje oborio je na zemlju udarni val. Sve je bilo u dimu i kaosu.

"Zaboravite na ograđeni prolaz", reče profesor. "Idemo." I potrčali su ravno preko dvorišta. Ravno ispred sebe mogli su vidjeti zadnju stražarnicu.

00.02.22

U kontrolnoj su se prostoriji začuli uzvici i klicanja. Kramerova je skakala gore-dolje. Gordon je lupao Sterna po leđima. Monitor je ponovno pokazivao fluktuacije u polju. Snažne i intenzivne.

"Vraćaju se kući!" povikala je Kramerova.

Stern pogleda na videozaslone koji su pokazivali rezervoare u donjoj prostoriji. Tehničari su već nekoliko štitova napunili vodom, i štitovi su držali. Preostali rezervoari još uvijek su se punili, ali je razina vode bila gotovo do vrha.

"Koliko još vremena?" reče on.

"Dvije minute i dvadeset."

"Koliko treba da se napune rezervoari?"

"Dvije minute i deset."

Stern se ugrize za usnicu. "Hoćemo li uspjeti?"

"Dajem glavu da hoćemo", reče Gordon.

Stern ponovno pogleda fluktuacije u polju. Postajale su jače i jasnije, a umjetne boje sjajile su se na šiljcima.

Nestabilni vrh planine sad je bio stabilan, izbijao je iznad površine i zadobivao oblik. "Koliko ih se vraća?" reče on. Ali već je znao odgovor, jer se planinski vrh dijelio u odvojene izbojke.

"Troje", reče tehničar. "Izgleda da ih se troje vraća."

00.01.44

Vanjska stražarnica bila je zatvorena; teška rešetka bila je spuštena i podizni most podignut. Petorica stražara ležala su ispružena na zemlji. Marek je podigao rešetku onoliko koliko je bilo dovoljno da prođu ispod nje. Ali podizni je most još uvijek bio čvrsto zatvoren.

"Kako ćemo ga otvoriti?" reče Chris.

Marek je gledao lance koji su ulazili u samu stražarnicu. "Ovdje gore", reče on pokazujući prema gore. Na prvom se katu nalazio mehanizam s vitlom.

"Ostanite ovdje", reče Marek. "Ja ću to srediti." "Odmah se vrati", reče Kate. "Ne brini. Hoću."

Šepajući uz spiralne stepenice Marek je dospio u malenu kamenu prostoriju, usku i praznu, kojom je dominiralo željezno vitlo koje je podizalo podizni most. Ondje je ugledao starog čovjeka sijede kose koji se tresao od straha držeći željeznu šipku među karikama lanca. Ta je željezna šipka držala podizni most zatvorenim. Marek odgurne starca u stranu i izvuče šipku. Lanac zaštropeće; podizni se most počeo spuštati. Marek je promatrao kako se spušta. Pogledao je na svoj brojač i zaprepastio se kad je vidio da na njemu piše 00.01.19.

"Andre." Začuo je Chrisa u umetku u uhu. "Idemo." "Dolazim."

Marek se okrenuo kako bi pošao. Onda je začuo trk nogu i shvatio da su se na krovu stražarnice nalazili stražari koji su sad silazili da vide zašto se podizni most spušta. Kad bi sad izišao iz prostorije, odmah bi zaustavili daljnje spuštanje mosta.

Marek je znao što to znači. Morao je dulje ostati.

o o o

Chris je u prizemlju promatrao kako se podizni most spušta dok su lanci štropotali. Kroz otvor je mogao vidjeti mračno nebo i zvijezde. On reče: "Andre, hajde."

"Vojnici dolaze."

"Pa?"

"Moram čuvati lanac."

"Što to znači?" reče Chris.

Marek ne odgovori. Chris začuje stenjanje i urlik bola. Marek je bio gore i borio se. Chris je promatrao most koji se nastavio spuštati. Pogledao je profesora. Ali njegovo je lice bilo bezizražajno.

o o o

Marek je, stojeći pokraj stepenica koje su vodile dolje s krova, visoko držao svoj mač. Prvog je vojnika ubio čim je izišao. Drugog je također ubio, i odgurnuo je tijela kad bi pala, ostavljajući pod čistim. Ostali su vojnici na stepenicama zbunjeno zastali, i on začuje mrmljanje i zgražavanje.

Lanac podiznog mosta još uvijek je štropotao. Most se i dalje spuštao.

"Andre. Idemo."

Marek baci pogled na brojač. Na njemu je pisalo 00.01.04. Sad je bilo malo više od minute. Pogledavši kroz prozor vidio je da ostali nisu čekali da se most spusti do kraja; potrčali su prema rubu koji se spuštao i skočili na polje iza dvorca. Sad ih je jedva mogao vidjeti u mraku.

"André." Ponovno će Chris. "Andre."

Još jedan vojnik sišao je niza stepenice i Marek zamahne mačem koji je udario o vitlo odbacujući iskre. Čovjek žurno uzmakne, vičući i odgurujući ostale.

"Andre, potrči", rekao je Chris. "Imaš vremena."

Marek je znao daje to istina. Mogao je stići. Ako sad ode, vojnici ne bi mogli podići most prije no što on pretrči prijeko i stigne

na ravnicu do ostalih. Znao je da su tamo, čekaju ga. Njegovi prijatelji. Koji čekaju da se vrate.

Kad se okrenuo da siđe niz stepenice, pogled mu padne na starca koji je još uvijek čučao u kutu. Marek se zapitao kako to izgleda živjeti cijeli svoj život u ovom svijetu. Živjeti i voljeti, neprestano na rubu, s boleštinama i glađu, smrću i ubijanjem. Biti živ u ovom svijetu.

"Andre. Dolaziš li?"

"Nema vremena", reče Marek.

"Andre."

Pogledao je na ravnicu i ugledao niz bljeskova svjetlosti. Pozvali su strojeve. Spremali su se na odlazak.

o o o

Strojevi su bili ondje. Svi su stajali na svojim platformama. Hladna para isparavala se iz podnožja i povijala se nad tamnom travom.

Kate reče: "Andre, hajde."

Čula se kratka tišina. A onda: "Ja ne idem", rekao je Marek. "Ostajem ovdje."

"Andre. Na razmišljaš bistrom glavom."

"Da, razmišljam."

Ona reče: "Ne šališ se?"

Kate pogleda profesora. On samo polako kimne.

"Cijeli je svoj život želio ovo."

Chris stavi keramički marker u prorez kod svojih stopala.

o o o

Marek je promatrao s prozora stražarnice. "Hej, Andre." Bio je to Chris. "Vidimo se, Chris." "Čuvaj se."

"Andre." To je bila Kate. "Ne znam što bih rekla." "Zbogom, Kate." Onda je čuo profesora kako govori:

"Zbogom, Andre."

"Zbogom", rekao je Marek.

Kroz umetak u uhu čuo je snimljeni glas: "Budite mirni - oči držite otvorenima - duboko udahnite - zadržite dah... Sad!"

Na ravnici je ugledao jarki bljesak plave svjetlosti. A onda još jedan, pa još jedan, sve slabiji i slabiji, dok više ničega nije bilo.

Doniger je hodao gore-dolje po zatamnjenoj pozornici. U publici su u tišini sjedila tri korporacijska direktora i promatrala ga.

"Prije ili poslije", rekao je on, "licemjerje zabave - neprestane, beskrajne zabave natjerat će ljude da potraže autentičnost. Autentičnost je riječ koja će svima biti na ustima u dvadeset prvom stoljeću. A što je autentično? Bilo što što nije smišljeno i napravljeno kako bi se ostvarila zarada. Bilo što što ne kontroliraju korporacije. Bilo što što postoji radi sebe samog, što uzima svoj vlastiti oblik. A što je najautentičnije od svega? Prošlost.

Prošlost je svijet koji je već postojao prije Disnevja i Murdocha i British Telecoma i Nissana i Sonvja i IBM-a i

svih ostalih oblikovatelja sadašnjosti. Prošlost je bila ovdje prije njih. Prošlost se uzdigla i pala bez njihova upletanja, oblikovanja i prodaje. Prošlost je stvarna. Autentična. I to će prošlost učiniti nevjerojatno privlačnom. Jer prošlost je jedina alternativa korporacijskoj sadašnjosti.

Sto će ljudi učiniti? Već to čine. Oblik putovanja koji se danas najbrže razvija kulturalni je turizam. To su ljudi koji žele posjetiti ne druga mjesta, već drugo vrijeme. Ljudi koji žele uroniti u srednjovjekovne, zidinama opasane gradove, goleme budističke hramove, piramidalne gradove Maja, egipatske nekropole. Ljudi koji žele hodati i nalaziti se u svijetu prošlosti. Nestalom svijetu.

I ne žele da on bude lažan. Ne žele da ga se načini lijepim ili očišćenim. Žele da bude autentičan. Tko će jamčiti tu autentičnost? Tko će postati zaštitno ime prošlosti? ITC.

Pokazat ću vam", rekao je on, "naše planove za mjesta za kulturalni turizam širom svijeta. Usredotočit ću se na jedno u Francuskoj, ali imamo i mnoga druga. U svakom slučaju, predajemo mjesto vladi te zemlje. Ali mi posjedujemo okolni teritorij, što znači da ćemo posjedovati hotele, restorane i prodavaonice, cijelu turističku mašineriju. Da i ne govorimo o knjigama, filmovima, vodičima, kostimima, igračkama i ostalom. Turisti će potrošiti deset dolara za ulaznicu. Ali će potrošiti petsto dolara na troškove života izvan mjesta na koje su došli. I sve to ćemo kontrolirati mi." On se nasmiješi. "Kako bismo se osigurali da se sve izvede s ukusom, naravno."

Iza njega se pojavi grafikon.

"Procjenjujemo da će nam svako mjesto donositi više od dvije milijarde dolara godišnje, uključujući i prihod od trgovine. Procjenjujemo da će ukupni prihod kompanije prelaziti stotinu milijardi dolara godišnje do drugog desetljeća novog stoljeća. To je jedan razlog da nam se obvežete.

Drugi je razlog važniji. Pod maskom turizma, mi u stvari gradimo intelektualno zaštitno ime. Takva zaštitna imena danas postoje za kompjuterske programe, na primjer. Ali nijedno ne postoji za povijest. A ipak, povijest je najjače intelektualno oruđe koje društvo ima. Da se razumijemo. Povijest nije nepristrano bilježenje mrtvih događaja. Niti je igralište za znanstvenike gdje oni mogu udovoljavati svojim trivijalnim raspravama.

Svrha povijesti je da objasni sadašnjost - da kaže zašto je svijet oko nas takav kakav jest. Povijest nam govori što je važno u našem svijetu i kako je do toga došlo. Govori nam zašto su stvari koje vrednujemo stvari koje bismo trebali vrednovati. I govori nam što bismo trebali zanemarivati ili odbaciti. To je istinska moć - dubokoumna moć. Moć da se odredi cijelo društvo.

Budućnost leži u prošlosti - u bilo kome tko nadzire prošlost. Takav nadzor nikad prije nije bio moguć. Sada jest. Mi u ITC-u želimo pomoći našim klijentima u oblikovanju svijeta u kojem svi živimo, radimo i trošimo. I u tome ćemo, ja vjerujem, imati vašu punu i nesebičnu pomoć."

Nije bilo pljeska, samo zaprepaštena tišina. Tako je uvijek bilo. Trebalo im je neko vrijeme da shvate što je tvrdio. "Hvala na pažnji", rekao je Doniger i odšetao s pozornice.

o o b

"Nadam se daje važno", reče Doniger. "Ne volim skraćivati ovakve sastanke."

"Važno je", reče Gordon. Hodali su niz hodnik, prema prostoriji sa strojevima.

"Vratili su se?"

"Da. Popravili smo štitove i troje ih se vratilo."

"Kada?"

"Prije otprilike petnaest minuta."

"I?"

"Puno su toga prošli. Jedan od njih je prilično gadno ranjen i trebat će ga hospitalizirati. Ostalo dvoje je dobro."

"Pa? U čemu je problem?" Prošli su kroz vrata.

"Žele znati", reče Gordon, "zašto im nisu priopćeni planovi ITC-a."

"Jer to nije njihova stvar", reče Doniger. "Stavili su živote na kocku-" "Dobrovoljno su se javili." "Ali oni-"

"Ma, zajebi ih", reče Doniger. "Otkud odjednom sva ta zabrinutost? Koga briga? Oni su gomila povjesničara - ionako će svi ostati bez posla, osim ako ne budu radili za mene."

Gordon mu nije odgovorio. Gledao je preko Donigerova ramena. Doniger se polako okrene.

Johnston je stajao iza njega, i djevojka, koja je sad imala nevjesto odrezanu kratku kosu, i jedan od muškaraca. Bili su prljavi, izderani i natopljeni krvlju. Stajali su pokraj videomonitora koji je prikazivao publiku. Direktori su sad izlazili van, a pozornica je bila prazna. Ali mora da su čuli govor, ili barem jedan njegov dio.

"Pa," reče Doniger, odjednom se smiješeći, "vrlo mi je drago što ste se vratili."

"I nama je", reče Johnston. Ali on se nije nasmiješio. Nitko ne progovori. Samo su buljili u njega.

"Ma jebite se, ljudi", reče on. Okrenuo se prema Gordonu. "Zašto si me doveo ovdje? Jer su povjesničari uzrujani? Ovo je budućnost, sviđalo se to njima ili ne. Nemam vremena za ovo sranje. Moram upravljati kompanijom."

Ali Gordon je držao maleni cilindar s plinom u ruci. "Raspravljalo se, Bobe", reče on. "Mi mislimo da bi netko umjereniji sad trebao upravljati kompanijom."

Začulo se šištanje. Doniger osjeti oštar miris, poput etera.

Probudio se uz zvuk glasnog zujanja i nečega što je zvučalo kao trganje metala. Bio je unutar stroja. Ugledao ih je sve kako bulje u njega i/a štitova. Znao je da ne smije iskoračiti van, ne kad je već počelo. Glasno je rekao: "Ovo neće ići", a onda ga je ljubičasto svjetlo lasera zaslijepilo. Bljeskovi su sad dolazili brzo. Vidio je kako se prostorija za prijenos oko njega uzdiže kako se on smanjivao - a zatim šišteća pjena dok je silazio prema njoj - a potom finalni vrisak u njegovim ušima, i on zatvori oči, čekajući udar.

Crnilo.

Začuo je cvrkut ptica, i on otvori oči. Prva stvar koju je učinio bila je da pogleda prema nebu. Bilo je čisto. Znači da nije bio Vezuv. Bio je u pretpovijesnoj šumi s golemim drvećem. Znači da nije bio Tokio. Cvrkutanje ptica bilo je ugodno, a zrak topao. Nije bila Tunguska.

Gdje je, dovraga, bio?

Stroj se zaustavio pomalo nakrivljen; šumsko tlo naginjalo se ulijevo prema dolje. Vidio je ponešto udaljenu svjetlost između de-bala drveća. Izašao je iz stroja i krenuo niz kosinu. Negdje u daljini čuo je polagano udaranje osamljenog bubnja.

Došao je do čistine među drvećem i pogledao dolje na utvrđeni grad. Bio je djelomično zasjenjen dimom mnogobrojnih vatri, ali odmah gaje prepoznao. Oh, dovraga, pomisli on, ovo je samo Ca-stelgard. Zašto je bilo tako važno prisiliti ga da dođe ovdje?

Gordon je, naravno, bio iza ovoga. Ta seratorska rečenica kako su znanstvenici bili razočarani. Bio je to Gordon. Kučkin sin je upravljao tehnologijom i sad je pomislio da može upravljati i kompanijom. Gordon ga je poslao natrag, misleći da se ne može vratiti.

Ali Doniger se mogao vratiti, i to će i učiniti. Nije bio zabrinut, jer je uvijek sa sobom nosio keramički marker. Držao ga je u prorezu u peti cipele. Izuo je cipelu i pogledao u prorez. Da, bijela keramička pločica bila je ovdje. Ali bila je gurnuta duboko u prorez i činilo se da se zaglavila unutra. Kad je pretresao cipelu nije ispala van. Pokušao je s grančicom, pročeprkavši po prorezu, ali se grančica savila.

Zatim je pokušao strgnuti petu s cipele, ali nije imao dovoljno snage; peta je ostala na cipeli. Trebala mu je neka vrsta metalne alatke, klin ili dljetlo. Mogao ih je naći u gradu, bio je siguran.

Ponovno je obuo cipelu, skinuo jaknu i kravatu i krenuo niz padinu. Pogledavši grad, primijetio je neke čudne detalje. Bio je točno nad istočnim vratima u gradskim zidinama, ali vrata su bila širom otvorena. I nije bilo vojnika duž zidina. To je bilo čudno. Koja god je ovo bila godina, očito je bilo doba mira - bilo je takvih vremena, između engleskih invazija. Ali svejedno, čovjek bi mislio da će vrata uvijek biti čuvana. Bacio je pogled na polja i nije vidio nikoga da ih obrađuje. Činila su se zapuštenima, s velikim busenima korova.

Sto je to dovraga, pomisli on.

Prošao je kroz vrata i ušao u grad. Vidio je da vrata nisu čuvana jer je vojnik na straži ležao na leđima, mrtav. Doniger se nagne kako bi ga pogledao. Oko očiju su mu curili svijetli potočići krvi. Mora da je udaren po glavi, pomisli on.

Okrenuo se prema samom gradu. Dim je, sad je vidio, dolazio iz malenih lonaca koji su posvuda postavljeni - na zemlju, zidove, ogradu. Činilo se da je grad napušten, prazan, tog vedrog, sunčanog dana. Došetao je do tržnice, ali ondje nikog nije bilo. Čuo je zvuk fratarara koji su pjevali molitvu; dolazili su prema njemu. I čuo je bubanj.

Osjeti žmarce.

Desetak fratarara, svi odjeveni u crno, zašli su za ugao u nekoj vrsti procesije, pjevajući molitvu. Polovica ih je bila gola do pojasa, i bičevali su se kožnatim bičevima prošaranima komadićima metala. Ramena i leđa su im obilato krvarila.

Flagelanti.⁷⁷

Ljudi koji bičuju sami sebe ili dopuštaju drugima da to čine, obično iz vjerskog fanatizma.

To je ono što su bili, flagelanti. Doniger tiho zajauče i uzmak-ne od fratarara koji su dostojanstveno prošli pokraj njega, ignorirajući ga. Nastavio je odmicati, sve dalje i dalje, sve dok mu leđa nisu dodirnula nešto drveno.

Okrenuo se i ugledao drvena kola, ali konja nije bilo. Ugledao je zavežljaje tkanine nagomilane na visoku hrpu na kolima. A onda je ugledao dječju nogu koja je stršila iz jednog od zavežljaja. Žensku ruku koja je stršila iz drugog. Zujanje muha bilo je vrlo glasno. Oblak muha koje su se rojile nad tijelima.

Doniger počne drhtati.

Na ruci su se nalazile čudnovate crnkaste kvrge.

Crna smrt.

Sad je znao koja je godina. Bila je 1348. Godina kad je kuga prvi put pogodila Castelgard i pobila trećinu stanovništva. I znao je kako se širila - ugrizima buha, dodirima i zrakom. Samo udisanje zraka moglo te ubiti. Znao je da može brzo ubiti, da bi se ljudi jednostavno srušili na ulici. U jednom trenutku bio si savršeno dobro, a onda bi počelo kašljanje, glavobolja. Sat kasnije bio si mrtav.

Bio je vrlo blizu vojniku na vratima. Bio je blizu njegova lica. Vrlo blizu.

Doniger se skljkao uza zid, osjećajući tupost straha kako mu se uvlači pod kožu.

Dok je tako sjedio, počeo je kašljati.

EPILOG

Kiša je šibala sivi engleski krajolik. Brisači na prednjem staklu automobila pomicali su se amo-tamo. Na vozačkom se sjedalu Edward Johnston nagne naprijed i zaškilji pokušavajući vidjeti kroz kišu. Vani su bili niski, tamni, zeleni brežuljci, razgraničeni tamnom živicom. Sve je bilo zamućeno od kiše. Posljednja farma bila je nekoliko milja iza njih.

Johnston reče: "Elsie, jesi li sigurna daje ovo pravi put?"

"Apsolutno", rekla je Elsie Kastner, sjedeći s otvorenom kartom u krilu. Pratila je rutu prstom. "Šest i pol kilometara iza Cheat-ham Crossa do Bishop's Valea, i jedan i pol kilometar dalje trebalo bi biti ovdje, nadesno."

Pokazala je na obronak brežuljka s raštrkanim hrastovim drvećem.

"Ja ništa ne vidim", rekao je Chris sa zadnjeg sjedala.

Kate reče: "Je li klima-uređaj uključen? Vruće mi je." Bila je u sedmom mjesecu trudnoće i uvijek joj je bilo vruće.

"Da, uključen je", reče Johnston.

"Do maksimuma?"

Chris je potapše po koljenu umirujući je.

Johnston je vozio polako, pogledom tražeći miljokaz uz rub ceste. Kiša se stišala. Mogli su bolje vidjeti. A onda je Elsie rekla: "Tamo."

Na vrhu brežuljka nalazio se tamni pravokutnik s urušenim zidovima.

"To je to?"

"To je dvorac Eltham", reče ona. "Ono stoje ostalo od njega."

Johnston zaustavi auto uz rub ceste i ugasi motor. Elsie je čitala iz vodiča. "Na ovom ga je mjestu izgradio John Eltham u jedanaestom stoljeću, uz nekoliko kasnijih nadogradnji. Na primjer, glavna kula iz dvanaestog stoljeća i kapela u engleskom gotičkom stilu iz četrnaestog. Nije povezan s dvorcem Eltham u Londonu, koji je iz kasnijeg perioda."

Kiša je jenjavala. Sad su to bile samo raštrkane kapljice na vjetru. Johnston otvori vrata auta i iziđe, stisnuvši se pod svojom kabanicom. Elsie je izišla sa suvozačke strane s dokumentima zaštićenima plastikom. Chris je potrčao na drugu stranu auta kako bi otvorio vrata Kate i pomogao joj da iziđe. Prekoračili su niski kameni zid i počeli se uspinjati prema dvorcu.

Ruševine su bile u boljem stanju no što se činilo s ceste; visoki kameni zidovi tamni od kiše. Nije bilo stropa; sobe su bile otvorene prema nebu. Nitko nije progovorio dok su hodali kroz ruševine. Nisu vidjeli nikakve znakove, nikakve oznake antikviteta, baš ništa što bi ukazivalo na to što je ovo mjesto nekoć bilo, čak ni njegovo ime. Napokon Kate reče: "Gdje je?"

"Kapela? Tamo."

Zaobišavši visoki zid ugledali su kapelu koja je bila iznenađujuće cijela, s ponovno izgrađenim krovom nekoć u prošlosti. Prozori nisu bili ništa drugo do otvoreni lukovi u kamenu, bez stakla. Vrata nije bilo.

Unutar kapele vjetar je puhao kroz pukotine i prozore. Sa stropa je kapala voda. Johnston izvadi veliku baterijsku lampu i njome osvijetli zidove.

Chris reče: "Kako si saznala za ovo mjesto, Elsie?"

"Proučavajući dokumente, naravno", reče ona. "U arhivima Trovesa nalazi se bilješka o bogatom engleskom odmetniku pod imenom Andrew od Elthama koji je u poznim godinama posjetio samostan Sainte-Mere. Sa sobom je iz Engleske poveo cijelu svoju obitelj, uključujući suprugu i odrasle sinove. To me pokrenulo."

"Evo ga", rekao je Johnston, obasjavši pod svjetlošću lampe. Svi mu pridoše kako bi vidjeli.

Potrgane grane drveta i sloj mokrog lišća pokrivali su pod. Johnston se spustio na ruke i koljena i odmicao ih kako bi razotkrio istrošene nadgrobne ploče uložene u pod. Chris je uvukao dah kad je ugledao prvu. Ona je predstavljala ženu, smjerno odjevenu u dugačku halju, kako leži na leđima. Rezbarija je očito predstavljala gospu Claire. Za razliku od mnoštva rezbarija, Claire je prikazana otvorenih očiju, otvoreno gledajući u gledaoca.

"Još uvijek lijepa", reče Kate koja je stajala pognutih leđa, podbočivši se rukom.

"Da", reče Johnston. "Još uvijek lijepa."

Raščistili su i drugu ploču. Polegnutog pokraj Claire vidjeli su Andrea Mareka. I on je, također, imao otvorene oči. Marek je izgledao starije i na jednoj je strani lica imao nabor koji je mogao biti od godina, ili je bio ožiljak. Elsie reče: "Prema dokumentima, Andrew je otpratio gospu Claire iz Francuske natrag u Englesku i zatim se njome oženio. Nije mario za glasine da je Claire ubila svog prethodnog muža. Po svim navodima, bio je vrlo zaljubljen u svoju suprugu. Imali su petoricu sinova i bili su nerazdvojni cijeli svoj život.

U poznim godinama", rekla je Elsie, "stari se routier78 smirio i bio je zaljubljen u svoje unuke. Njegove

posljednje riječi bile su "Izabrao sam dobar život." Pokopan je u obiteljskoj kapeli u Eltha-mu u lipnju 1382." "Tisuću tristo osamdeset druge", reče Chris. "Imao je pedeset četiri godine."

Johnston je čistio ostatak ploče. Ugledali su Marekov grb: pro-pinjući engleski lav na polju francuskih ljljana. Iznad grba bile su riječi na francuskom. "

Elsie reče: "Njegov obiteljski moto, koji oponaša Rikarda Lavljega Srca, pojavljuje se na vrhu grba: Mes compaignons cui amoie et cui j'aim,... Me di, chanson." Ona zastane. "Priatelji koje sam volio i još uvijek volim... Recite im moju pjesmu."

Gledali su u Andrea dugo vremena.

Johnston dodirne kamene crte Marekova lica vršcima prstiju. "Pa," reče on, "barem znamo što se dogodilo."

"Mislite li da je bio sretan?" reče Chris.

Franc. - putnik, odmetnik.

"Da", reče Johnston. Ali mislio je kako, koliko god ga Marek volio, to nikad nije mogao biti njegov svijet. Ne zaista. Mora da se ondje uvijek osjećao poput stranca, osoba odvojena od svoje okoline, jer je došao s nekog drugog mjesta.

Vjetar zafijuče. Nekoliko je listova poletjelo i zastrugalo po podu. Zrak je bio vlažan i hladan. Stajali su u tišini.

"Pitam se je li mislio na nas", reče Chris, gledajući u kameno lice. "Pitam se jesmo li mu nedostajali."

"Naravno da jesmo", reče profesor. "Zar on tebi ne nedostaje?" Chris kimne. Kate šmrcne, i obriše nos. "Meni nedostaje", reče Johnston.

Ponovno su izašli van. Otišli su niz brežuljak do auta. Dotad je kiša već sasvim prestala, ali su oblaci ostali tamni i teški, nisko se nadvivši nad udaljenim brdima.

ZAHVALE

Naše se razumijevanje srednjovjekovnog razdoblja dramatično promijenilo u posljednjih pedeset godina. Iako se povremeno još uvijek može čuti samodopadne znanstvenike kako govore o mračnom dobu, moderni su pogledi već odavno odbacili takva pojednostavljivanja. Razdoblje koje se nekoć smatralo statičnim, brutalnim i zatucanim, sad se promatra kao dinamično i promjenjivo: razdoblje u kojem se težilo znanju i u kojem se znanje cijenilo; u kojem su osnovana velika sveučilišta i u kojem se obrazovanje poticalo; u kojem je tehnologija unapređivana s entuzijazmom; u kojem su društveni odnosi bili bogati; u kojem je trgovina bila međunarodna; u kojem je opća razina nasilja bila često manje smrtonosna nego danas. A što se tiče stare reputacije srednjovjekovnih vremena kao vremena uskogrudnosti, vjerskih predrasuda i masovnih pokolja, zapisi o dvadesetom stoljeću moraju svakog pažljivog promatrača navesti da zaključi da mi ni na koji način nismo bolji. Zapravo, predodžba o srednjem vijeku kao brutalnom razdoblju izmišljotina je renesanse, čiji su se zagovaratelji žarko trudili naglasiti novi duh, čak i nauštrb činjenica. Čak i ako se pogrešna predodžba o zatucanom srednjem vijeku pokazala izdržljivom, može biti da je tako zato što potvrđuje prigrbljeno suvremeno vjerovanje - da se naša vrsta uvijek kretala naprijed prema boljim i prosvjeće-nijim načinima života. To je vjerovanje krajnja tlapnja, ali teško umire. Posebno je teško modernim ljudima zamisliti da naše moderno, znanstveno razdoblje nije napredak u odnosu na predznan-stveno razdoblje.

Riječ-dvije o putovanju kroz vrijeme. Istina je da je kvantna teleportacija demonstrirana u laboratorijima širom svijeta, no praktična primjena tog fenomena leži u budućnosti. Ideje predstavljene u ovoj knjizi potaknute su razmišljanjima Davida Deutscha, Kipa Thornea, Paula Nahina i Charlesa Benneta, među ostalima. Ovo što se ovdje pojavljuje moglo bi ih zabaviti, ali oni to ne bi shvatili ozbiljno. Ovo je roman: putovanje kroz vrijeme zadržava se u zemlji mašte.

Ali prikaz srednjovjekovnog svijeta ima čvršće temelje, i za to dugujem radovima mnogobrojnih znanstvenika. Pogreške su moje, ne njihove.

Također sam zahvalan Catherini Kanner za ilustracije i Brantu Gordonu za kompjuterski renderirane arhitektonske slike.

Naposljetku, posebno zahvaljujem povjesničaru Bartu Vranke-nu za njegove neprocjenjivo vrijedne pronicave komentare, kao i za njegovo društvo dok sam se skitao po malo poznatim i zanemarenim ruševinama Perigorda.